

KURASJE

Med udgivelsen af dette nummer er der sket visse redaktionelle ændringer. Den vigtigste er, at vi vil søge at udkomme med fire numre om året. En sådan plan kræver din støtte. Vi beder dig derfor om at give den vedlagte girokupon videre til interesserede venner og bekendte. På anden måde opfordrer vi dig også til støtte, nemlig ved at levere bidrag til tidskriftet. I den forbindelse kan vi nævne, at næste nummer, nr. 7, behandler staten, og at nr. 8 omhandler regionale udviklingsproblemer i Europa.

PLAKAT. I forbindelse med dette nummer har **Røde Mor** lavet en Chile-plakat, format 63 X 100 cm. Den fremsendes portofrit mod 10,00 kr. på giro 16 60 44.

ABONNEMENT. Vi har indført en ændring i abonnementsbetegnelsen. Abonnement kan nu kun tegnes for nr. 1-4, 5-8, 9-12 o.s.v. Til abonnenter kan enkeltnumre imidlertid leveres til reducerede priser, det samme gælder ved større bestillinger.

BOGIMPORT. »Marxisme med post«. Abonnenter vil vedlagt finde et bogkatalog med ca. 300 titler, hovedsagelig tyske pirattryk og andre udgivelser fra undergrundsforlag. Af kataloget fremgår det, hvordan bestilling og levering finder sted. Kataloget vil fortløbende blive suppleret.

Redaktionen.

INDHOLD

Leder	2
Strukturel underudvikling og sociale klasser. En analyse af Chiles industrielle sektor	5
Militær og politik i Chile	41
Overgangen til socialismen i Chile: perspektiver og problemer	55
Kobberet. <i>De tog kobberet og efterlod os hullerne!</i>	79
Appendiks: De væsentligste indgreb og nationaliseringerne i Chile	107
Bønderne: Bondestanden i Chile	114
Unidad Popular's program	127
MIR's svar til UP	147
Resumé af etårsplanen for 1971	163
Ordliste	182

Medarbejdere:

Ida Andersen, Tage Bild, Thomas Boje, Jens Brinch, Lisbeth Brinch, Max Dickmann, Ole Henriksen, Gurli Jakobsen, Leo Jensen, Tyge Kjær, Bjarne Lynnerup, Thorkild Nielsen, Ole Jess Olsen, Jesper Bruus Pedersen, Ole Pedersen, Flemming Svejstrup Nielsen, Peter Søndergaard, m.fl.

Udsendt d. 17/9 1972.

Leder

Den marxistisk orienterede folkefrontskoalition *Unidad Populares* sejr i Chile ved valget i 1970 og dens senere overtagelse af kontrollen med regeringsapparatet har været de mest skelsættende begivenheder i Latinamerika siden den cubanske revolution i 1959. Denne kendsgerning sammenholdt med Allendes udtalelse (i et interview med Debray) om, at

»vor eneste chance for succes er at spille legalitetens spil til ende – anvende alle de våben som konstitutionen giver os; og de er utallige...«

har skabt megen teoretisk og ideologisk forvirring blandt venstreorienterede og har ført til mange kandestøberier og profetier. Først og fremmest på grund af denne politisk åbenlyse modsætning til den almindeligt accepterede tese om, at en af forudsætningerne for en socialistisk revolution må være en voldelig tilintetgørelse af den kapitalistiske statsmagt.

På trods af en næsten overdreven korrekthed over for det borgerlige demokratis formelle spilleregler er der i det forløbne halvandet år, hvor UP-koalitionen har været ved magten, foregået en grundlæggende forvandling af det chilenske samfunds økonomiske og politiske struktur. Centrale dele af økonomien – minesektoren, en række udenlandsk kontrollerede nøgleindustrier og næsten hele finans- og pengesystemet – er blevet overtaget af staten gennem nationaliseringer. Det er lykkedes UP-regeringen at gennemføre landboreformerne i et sådant omfang, at de har ramt det jordbesiddende bourgeoisie og dermed ændret magtstrukturen i landbrugssektoren.

På den anden side er økonomiens grundlæggende kapitalistiske karakter ikke blevet ændret. Der findes stadig en omfattende privatejet sektor, som ikke blot er begrænset til småindustrien, men som omfatter næsten hele den monopoliserede industri, hvor bourgeoisiets og de multinationale selskabers væsentligste kapitalinteresser findes. I den statskontrollerede sektor er arbejderklassen stadig uden afgørende kontrol over produktionsprocessen, som kontrolleres af de af staten indsatte tekniske bureaukrater. Chile af i dag vil således meget skematisk kunne karakteriseres som en kapitalistisk økonomi med et omfattende og tiltagende element af statsdirigeret kapitalisme. I bedste keynesiansk tradition fremtræder staten som

---

omfordeler af nationalindkomsten og koordinator af de enkelte sektorer; funktioner som den kapitalistiske produktionsmåde som følge af dens struktur ikke er i stand til at varetage. Der er tale om en situation, hvor bourgeoisiet ikke har været i stand til effektivt at kunne administrere sine egne interesser, hvilket har ført til en økonomisk og politisk krise, hvor en socialistisk orienteret koalition har kunnet opnå den politiske magt, og hvor en række reformer har løst de mest påtrængende problemer for kapitalistklassen. En situation som historisk har en række lighedspunkter med de populistiske bevægelser i

1. Argentina under Peron (1944-55)
2. Brasilien under Varga (1930-40 og i 50'erne)
3. Guatemala under Arbenz (1944-54), og på
4. Cuba under Castro (1959-61)

Der er i alle tilfælde tale om politiske forhold med en klar overgangskarakter præget af ustabilitet og et erklæret forsøg på politisk sameksistens med »progressive« elementer af det nationale bourgeoisie. I de tre første tilfælde er der tale om en overgang til et højere stadium af en domineret kapitalistisk udvikling – monopolkapitalismen – med en kraftigere integration i det kapitalistiske verdenssystem. I tilfældet med Cuba er der derimod tale om en overgang mod en udvikling i socialistisk retning.

En vurdering af UP-regeringen og den økonomiske forandringsproces, som den har påbegyndt, og disse reformers betydning for den fremtidige chilenske udvikling, kan dog ikke foretages alene ud fra en økonomisk analyse. Udviklingen i den politiske klassekamp og dermed resultatet af kampen om kontrollen med statsmagten er af helt afgørende betydning. Har UP-koalitionen med dens reformer svækket bourgeoisiet i en sådan grad, at den er i stand til at knuse det kapitalistiske statsapparat og etablere et proletariats diktatur? Sagt på en anden måde: betydningen af de allerede eksisterende økonomiske og politiske forandringer afhænger af om de skaber en massemobilisering og om de udvikler klassebevidstheden hos arbejdere og bønder, og derved fremmer det endelige og uundgåelige sammenstød mellem folket og kapitalen om kontrollen med statsmagten. Eller om de blot tilpasser den økonomiske og politiske struktur til ændringer i udviklingen af de kapitalistiske produktivkræfter og produktionsrelationerne.

Der kan næppe herske tvivl om, at den økonomiske og politiske forvandlingsproces fra UP-sejren til i dag har medført en ekstrem polarisering af den politiske klassekamp og en kraftig bevidstgørelse af arbejdere og bønder. Dette er de mange fabriks- og landbrugsbesættelser et tydeligt bevis på. Men samtidig har UP-koalitionens partier ikke været i stand til at kanalisere det stadig mere bevidstgjorte folk ind i politiske masseorganisationer. UP-koalitionen har ikke formået at udvikle de

traditionelle bureaukratiske partiorganisationer og fagforeninger fra at være tilpasset det borgerlige demokratis spilleregler til at blive masseorganisationer, egnet til at lede den revolutionære kamp.

Dette har trængt UP-kolitionen mere og mere i defensiven. Samtidig er mulighederne for at anvende det parlamentariske spil blevet udtømte, som en følge af at de borgerlige partier, som i tiden op til valget stod dybt splittet, nu har fundet sammen. Disse partier kontrollerer stadig store dele af statsapparatet, og de er derved i stand til at blokere UP-regeringens reformer. På grund af den manglende massemobilisering inden for UP-kolitionen er den imidlertid ikke i stand til at føre kampen uden for parlamentet. Den økonomiske og politiske ændringsproces er derved gået i stå, samtidig med at kravet om en radikalisering bliver stadig kraftigere fra arbejdere og bønder. Der er opstået en tilstand af usikkerhed og forbitrelse i store dele af befolkningen, som føler, at udviklingen er gået i stå, samtidig med at det af kapitalisterne skabte økonomiske kaos stiller den overfor stadig større krav om afsagn.

Det primære sigte med dette nummer er at formidle en baggrundsinformation, som – omend utilstrækkeligt – skulle kunne muliggøre en mere klar forståelse af den proces, der i disse år er i gang i det chilenske samfund.* Samtidig skal det pointeres, at det på ingen måde er vor hensigt at fælde nogen dom over UP-regeringen, lige så lidt som det vil være muligt at afsige nogen dom om, hvorvidt Chile gennem UP-regeringens reformer og handlinger er på vej mod det socialistiske samfund. En dom, det på ingen måde tilkommer os, men ene og alene det chilenske folk at afsige.

Red.

* Tidsskriftet *Den nye Verden*, som udgives af Institutet for Udviklingsforskning, har i sit nr. 2 (maj 1972) bragt en del materiale om Chile, der supplerer Kurasjes artikler.

Thomas Boje: Strukturel underudvikling og sociale klasser. En analyse af Chile's industrielle sektor

En væsentlig del af den teoretiske litteratur, der forsøger at analysere den politiske udvikling i Chile, må karakteriseres som *ideologisk*. Analyser med udgangspunkt i individualpsykologiske beskrivelser af de forskellige økonomiske gruppers holdninger og adfærd, deres mål og opfattelser af samfundsstrukturen når i heldigste fald frem til en karakteristik af samfundsformationens ideologiske niveau, men samfundsformationens økonomiske og politiske strukturer og fremkomsten heraf i den historiske udviklingsproces forbliver mystik for de ideologiske hoveder.

Det nødvendige udgangspunkt er den økonomiske struktur. En konkret samfundsformations historie fremtræder som en række faser i produktionens udvikling, som en række faser i udviklingen af produktivkræfterne og de dertil svarende produktionsrelationer. Gennem en analyse af disse er det muligt at påpege de specifikke aspekter ved *de* klassemæssige modsætninger, som karakteriserer hver epoke og adskiller én epoke fra andre. Først da kan vi meningsfuldt beskæftige os med spørgsmål som: hvad betyder den aktuelle politiske udvikling for Chile?

I. *Analysens teoretiske udgangspunkt*

I en analyse af en konkret samfundsformations sociale klasser og karakteren af den klassekamp, som foregår mellem dem, ville det synes at være det korrekte at begynde med denne kamps umiddelbare fremtrædelsesformer, de politiske partier og deres indbyrdes relationer. De politiske partier udgør imidlertid kun en tom abstraktion, om de ikke relateres til deres socio-økonomiske grundlag, de sociale klasser. Men disse klasser, der er udtryk for produktionsagenternes fordeling, bliver tomme kategorier, hvis man ikke har analyseret deres grundlag, d.v.s. den samfundsmæssige produktionsproces. Det må følgelig være nødvendigt at tage sit udgangspunkt i den materielle produktion, som individerne indgår i.

»Hvad individerne er, falder altså sammen med deres produktion, såvel med *hvad* de producerer, som med *hvordan* de producerer. Hvad individerne er, afhænger altså af de materielle betingelser for deres produktion.« (Marx-Engels, 1969, bd. I, 20).

d.v.s. for at kunne foretage en teoretisk analyse af den politiske og ideologiske struktur inden for en given samfundsformation, og for at give disse strukturer et meningsfyldt teoretisk indhold må den nødvendige forudsætning være en analyse af den økonomiske struktur. Kun på baggrund af en sådan analyse vil det være muligt at præcisere de politiske og ideologiske strukturers specifikke indhold og fremtrædelsesform i en konkret samfundsformation.

Det centrale begreb i en sådan analyse er begrebet *produktionsmåde*, der ikke alene kendetegner det som i almindelighed betegnes som økonomien, d.v.s. produktionsrelationerne og produktivkræfterne, men fremtræder som en specifik kombination af flere forskellige niveauer – det økonomiske, politiske og ideologiske. En kombination, som kan betegnes som en sammensat helhed, hvor der er tale om, at økonomien er determinerende i sidste instans, d.v.s. at det er dette niveau, der fastsætter grænserne for de øvrige niveaurs virkningsområde og deres indbyrdes relationer, Poulantzas, 1970, 12).

»I den samfundsmæssige produktion af deres liv træder menneskene ind i bestemte, nødvendige af deres vilje uafhængige relationer, produktionsrelationer, som svarer til et bestemt udviklingstrin af deres materielle produktivkræfter. Indbegrebet af disse produktionsrelationer danner samfundets økonomiske struktur, den reale basis, på hvilken der rejser sig en juridisk og politisk overbygning, og til hvilken der svarer bestemte samfundsmæssige bevidsthedsformer.« (K. Marx, 1970, I, 164f)

Historiens progressive udvikling fremtræder som en række faser af produktionens udvikling. Til hver af disse faser i produktivkræfternes udvikling svarer der bestemte produktionsrelationer. Hver fase er en specifik produktionsmåde, og den samfundsmæssige historie er reduceret til en diskontinuerlig følge af produkti-

onsmåder, hvor periodiseringen deler historien op i overensstemmelse med de progressive epoker inden for produktionsmådens økonomiske niveau, d.v.s. produktivkræfternes niveau og de dertil svarende produktionsrelationer.

Produktivkræfterne kan defineres som de specifikke relationer mellem produktionsens elementer, d.v.s. de direkte producenters indbyrdes relationer og deres relationer til produktionsmidlerne. I produktionen producerer individerne imidlertid kun ved, at de arbejder sammen på en bestemt måde og indbyrdes udveksler deres frembringelser. For at kunne producere må individerne således indgå i bestemte relationer med hinanden, og kun inden for disse samfundsmæssige relationer finder deres indvirken på naturen, d.v.s. produktionsprocessen, sted. Disse indbyrdes relationer udgør produktionsrelationerne, som kan karakteriseres ved producenterens relationer til hinanden i deres forhold til naturen, mens produktivkræfterne er karakteriseret af forholdet mellem producenten og naturen. Sammenfattende kan produktivkræfternes og produktionsrelationernes indbyrdes relation karakteriseres ved, at produktivkræfterne altid er indføjet i bestemte produktionsrelationer; den tekniske arbejdsdeling er således altid underlagt den sociale arbejdsdeling. Produktionsrelationerne dominerer produktivkræfterne, hvis grundlag er arbejdsprocessen af en specifik karakter, der på sin side muliggør bestemte produktionsrelationer, d.v.s. en bestemt ejendom.

Den revolutionære brydningseffekt af antagonismen mellem produktivkræfterne og produktionsrelationerne determinerer overgangen fra en produktionsmåde til en anden og derigennem forvandlingen af hele formationen:

»På et bestemt trin i deres udvikling kommer samfundets materielle produktivkræfter i modstrid med de forhåndenværende produktionsrelationer, eller, hvad der kun er et juridisk udtryk for det samme, med de ejendomsforhold, inden for hvilke de hidtil har bevæget sig. Fra at være produktivkræfternes udviklingsformer slår disse relationer om til at blive lænker for dem. Der indtræder da en epoke med social revolution« (K. Marx, 1970, I, 165).

De sociale klasser fremtræder som effekterne af bestemte sociale strukturer. Når Marx siger, at udviklingen i alle hidtidige samfund har været en klassekampens historie, en uafbrudt klassekamp, der hver gang er endt med en revolutionær omformning af hele samfundet eller med de kæmpende klassers fælles undergang, er der ikke tale om individuelle modsætninger mellem personer inden for en samfundsformation. Derimod er der tale om modsætninger mellem sociale klasser, der er et begreb, som angiver effekten af en samfundsformations samlede strukturer på produktionsagenterne, som udgør disse strukturers bærere. Denne fordeling af produktionsagenterne i sociale klasser på klassekampsfeltet betyder, at de sociale relationer fremtræder som klasserelationer (Poulantzas, 1970, 69). Klassernes eksistens inden for en antagonistisk struktur må derfor føres tilbage til en anden modsætning inden for en samfundsformation, nemlig modsætningen inden for et produktions-

måde mellem produktivkræfternes niveau og produktionsrelationerne. Gennem en sådan analyse af produktivkræfterne og produktionsrelationerne er det muligt at identificere de specifikke aspekter ved de modsætninger, som karakteriserer hver epoke af en produktionsmådes udvikling, og differentierer den fra alle de øvrige epoker. Det, at klasserne bestemmes ud fra en produktionsmådes produktionsrelationer vil sige, at de bestemmes ud fra den måde, hvorpå merproduktet exproprieres.

»Den specifikke økonomiske form, hvori det udbetalte medarbejde udpumpes af den umiddelbare producent, bestemmer herre-knægt forholdet, således som det umiddelbart selv vokser frem af produktionen og sidenhen virker bestemmende tilbage på den.« (K. Marx, 1967, bd. III, 791).

Relationen mellem produktionsmidlerne og den direkte producent er af afgørende betydning for den måde, hvorpå eksproprieringen af merarbejdet legitimeres, d.v.s. måden hvorpå klasserelationerne er legitimeret.

I de førkapitalistiske produktionsmåder er relationen mellem den direkte producent og produktionsmidlerne af en sådan karakter, at den direkte producent er i stand til selv at sætte produktionen i gang, d.v.s. at den direkte producent selv kontrollerer produktionsmidlerne og arbejdsbetingelserne. Her må den herskende klasses ekspropriering af merarbejdet legitimeres ad politisk eller ideologisk vej, d.v.s. med ikke-økonomiske midler. Relationen mellem udbytter og udbyttede har en sådan karakter, at

»ejendomsforholdene må samtidig optræde som umiddelbart herre-knægt forhold, den umiddelbare producent altså som ufri.« (K. Marx, 1967, bd. III, 790).

Dette betyder, at fordelingen i sociale klasser i de førkapitalistiske produktionsmåder er legitimeret politisk eller ideologisk.

I den kapitalistiske produktionsmåde er den direkte producent ikke i stand til selv at sætte produktionsprocessen i gang uden kapitalistens eller hans repræsentants medvirken, idet der er tale om en dobbelt adskillelse mellem den direkte producent og produktionsmidlerne, nemlig både en materiel og ejendomsræssig adskillelse. Dette bevirker, at den direkte producent er isoleret fra de naturlige produktionsbetingelser og nødt til at sælge sin arbejdskraft til kapitalisten for at kunne eksistere og derved nødt til at underkaste sig kapitalistens betingelser. Det merarbejde, som skabes i produktionsprocessen i kraft af det arbejde, den direkte producent udfører, tilhører derved automatisk kapitalisten. Det er det økonomiske niveau, der selv formidler udbytningen, og der behøves ikke ikke-økonomiske indgreb for at ekspropriere merarbejdet. Fordelingen i sociale klasser er her økonomisk legitimeret.

Begrebet produktionsmåde udgør et abstrakt-formelt begreb, som ikke besidder en konkret eksistens. Man kan kun tale om kapitalismens, feudalismens etc. pro-

duktionsmåde som abstrakte begreber. Konkret eksisterer alene historisk bestemte samfundsformationer, d.v.s. sociale helheder på et historisk specifikt tidspunkt. En konkret samfundsformation vil være karakteriseret af at være sammensat af flere forskellige produktionsmåder eller forskellige stadier af den samme produktionsmåde.

I analysen af en »ren« produktionsmåde fremtræder strukturernes effekt på produktionsagenterne, bærerne, som adskillelsen af dem i to over for hinanden modstående klasser. En samfundsformation, der består af flere produktionsmåder, er derimod karakteriseret af flere klasser end en »ren« produktionsmåde, og disse klassers indbyrdes relationer vil være determineret af de produktionsmåder, samfundsformationen er sammensat af og deres specifikke kombinationer. Det vil dog generelt være således, at det ikke er muligt at identificere det antal sociale klasser, som findes teoretisk i de »rene« produktionsmåder, formationen består af. I en samfundsformation fremtræder der nemlig en række sekundære effekter på formationens produktionsagenter som en følge af flere produktionsmåders specifikke kombination. Dette betyder, at der sker en række over- og underbestemmelser af de »rene« produktionsmåders sociale klasser, hvilket medfører en opsplittelse, sammensmeltning og opløsning af klasser.

Den chilenske samfundsformation fremtræder som en kompleks helhed af produktionsmåder eller stadier af samme produktionsmåde. Af en efterfølgende artikel vil det fremgå, at der findes en række reminiscenser af en feudallignende produktionsmåde inden for den agrare sektor i den chilenske formation. Dog er der for langt den overvejende del af den chilenske formation tale om sameksistensen af forskellige stadier af den kapitalistiske produktionsmåde. Blandt disse sameksisterende produktionsmåder vil der være én, som er den dominerende i formationen, d.v.s. at den afstikker grænserne for de øvrige produktionsmåders virkningsfelt og fremtræder som kendetegnende for hele formationen. I Chile er dette karakteristisk for den monopolkapitalistiske produktionsmåde. Der vil være en tendens til, at de sociale klasser vil polarisere sig omkring denne produktionsmådes dominerende klasser – den monopolkapitalistiske produktionsmådes klasser. Samtidigt hermed sker der en underbestemmelse af de dominerede produktionsmåders klasser, hvilket betyder, at disse klasser ikke kan fremtræde som distinkte og autonome klasser undtagen inden for en helt specifik politisk konjunktur. Landproletariatet, småbønderne og dele af proletariatet forsvinder ofte helt som sociale klasser i blokerede samfundsformationer som den chilenske.

I analysen af en samfundsformations sociale klasser må det centrale derfor være hvilke klasser eller klassefraktioner, der fremtræder som distinkte og autonome sociale klasser. Dette er kun tilfældet med de klasser, hvis økonomiske eksistens, d.v.s. deres plads i produktionsprocessen, i en formation reflekteres på de andre niveauer gennem en specifik nærværelse. Det er definitionen på en social klasse, at

den ikke alene fremtræder som effekten af et enkelt niveau på de andre niveauer, men som den samlede effekt af de tre strukturniveauer på produktionsagenterne inden for klassekampfeltet (Poulantzas 1970, 65). Den specifikke nærværelse af en social klasse kendetegner det faktum, at en classes plads i produktionsprocessen reflekteres på de andre niveauer gennem såkaldte »pertinente« effekter, og at disse effekter udgør et nyt element, som ellers ikke ville have fremtrådt på det pågældende niveau. En social klasse fremtræder således kun som en distinkt og autonom klasse, hvis dens økonomiske eksistens reflekteres på det politiske og ideologiske niveau gennem et politisk parti etc. Dette gælder umiddelbart for en samfundsformations dominerende klasser, mens de dominerede klassers økonomiske eksistens oftest kun reflekteres på det politiske og ideologiske niveau, derved at de lader sig repræsentere gennem andre klassers politiske og ideologiske organisationer. (Poulantzas 1970, 79).

II. Chile og det kapitalistiske verdenssystem

Udvikling og underudvikling af en samfundsformation kan ikke betragtes isoleret, men må ses i en global sammenhæng. Det har følgelig heller ingen mening at analysere de sociale klasser i den chilenske samfundsformation isoleret fra det kapitalistiske verdenssystems specifikke historiske form.

»Klasseanalyse begynder med undersøgelsen af forskellige sociale gruppers forhold til produktionsmidlerne, det er indlysende. Men i den periode, hvor produktionsmidlerne strækker sig ud over nationale grænser og virker indenfor mange forskellige lande, er dette første skridt på ingen måde let. For at forstå relationerne mellem klasserne i et givet land, er det nødvendigt også at forstå dette lands forhold til andre lande indenfor hele produktionens område. En klasseanalyse kræver en analyse af de internationale forhold.« (Nicolaus, 1970, 91).

De latinamerikanske samfundsformationer har lige siden den spanske erobring af det sydamerikanske kontinent udgjort en integreret del af det kapitalistiske verdenssystem, hvilket i dag er så alment accepteret, at det ikke behøver yderligere belæg. Det er derimod denne integrations form og konsekvenser, som i det følgende skal analyseres.

I de i dag højt udviklede lande fremtrådte udviklingen af den kapitalistiske produktionsmåde som en autonom struktur, hvis drivkraft var den interne modsætning mellem produktivkræfter og produktionsrelationer, mens den kapitalistiske udvikling blev introduceret udefra i de dominerede lande, hvis primære opgave blev at forøge kapitalakkumulationen hos de europæiske bourgeoisier. Der blev dermed skabt en international arbejdsdeling, som har ført til en uundgåelig polarisering af produktionsrelationerne og produktivkræfterne i en ulige udvik-

ling af det kapitalistiske verdenssystem. De dominerede landes udvikling blev mere og mere underlagt kravene til den udvidede reproduktion af kapitalen i de dominerende lande, hvor der foregik en indadrettet relativ hurtig udvikling af produktivkræfterne, mens der i de dominerede lande foregik en udad orienteret og relativ svag udvikling af produktivkræfterne. Dette medførte en udvidet reproduktion af økonomisk ulighed i verdensmålestok. Samtidigt resulterede denne ulige udvikling i en international dominans af de dominerende samfundsformationsproduktionsrelationer, hvilket har forhindret en ændring af den internationale arbejdsdeling, men den har ført til åbning af dominerede landes markeder for den europæiske masseproduktion og senere til udnyttelse af deres råvarerressourcer og absorption af den i de dominerede landes produktion skabte merværdi gennem ulige handel og kapitaloverførsel.

En konsekvens af denne ulige udvikling af produktivkræfterne, der følger af og er en betingelse for det kapitalistiske verdenssystems produktionsrelationer, bliver en blokeret udvikling af den kapitalistiske produktionsmåde i de dominerede samfundsformationer. (Samir Amin 1970, 197–).

Som effekt af denne ulige udvikling fremtræder den chilensiske samfundsformation i dag som en satellitøkonomi, hvis produktion er ensidigt bestemt af kravene til udvidet reproduktion af de dominerende kapitalistiske formationer snarere end af kravene til reproduktion af den chilensiske formation.¹

Det kapitalistiske verdenssystems karakter og den chilensiske samfundsformations placering i dette kan dog ikke forstås alene ved at analysere den udenlandske penetration og den internationale økonomiske arbejdsdeling. Den karakter, som det økonomiske dominansforhold har, medfører afgørende modifikationer af det politiske og ideologiske niveau. Disse modifikationer berører både hver enkelt formation og de sociale formationer i verdensmålestok. Den ulige udvikling er ikke blot en ulige udvikling af de forskellige formationers produktivitet og grad af monopolisering, men også en ulige udvikling af formationen som helhed, d.v.s. af den politiske struktur, af de sociale klasser og af statens form for intervention (Mandel 1969, og Poulantzas 1970 II, 16–17).

I kraft af at Chile i det kapitalistiske verdenssystem fremtræder som en domineret samfundsformation, og dette dominansforhold definerer grænserne for formationens økonomiske udvikling, medfører det også, at dette forhold sætter grænserne for det chilensiske klassekampfelt på en sådan måde, at de chilensiske klasser kun har handlingsmuligheder inden for et specifikt aktionsfelt, som er bestemt af de dominerende formationers sociale klasser.

Samtidigt med den ulige udvikling af produktivkræfterne og produktionsrelationerne inden for det kapitalistiske verdenssystem sker på det økonomiske

1. For en mere indgående analyse af Chiles afhængighed af de dominerende lande se analysen af kobbersektoren.

niveau, forstærkes og fastholdes denne ved den tilsvarende ulige udvikling af det politiske og ideologiske niveau, der som effekt har de dominerende landes politiske dominans. Denne dominans foregår i dag gennem de multinationale selskaber, der udgør en organiseret helhed af produktionsmidler, som er underordnet et politiske centrum i de dominerende kapitalistiske lande, hvorfra produktionsenheder beliggende i flere forskellige samfundsformationer kontrolleres (Arrighi 1971, 370). Dette politiske dominansforhold bliver yderligere markeret af det chilenske bourgeoisis afhængighed af den udenlandske kapital, der betyder, at det kapitalistiske verdenssystems dominerende formationer kontrollerer det chilenske bourgeoisi, som sidder inde med den hegemoniske magt i Chile. Den øgede penetration af de multinationale selskaber har betydet, at modsætninger mellem Chile og de dominerende lande mere og mere antager en politisk karakter i takt med, at der sker en omend begrænset industrialisering af Chile. Det bliver den politiske kontrol med kapitalen, som er afgørende, og her spiller staten en central rolle.

III. Chiles industrielle produktionsstruktur

Indenfor den chilenske samfundsformation fremtræder den kapitalistiske produktionsmåde nok som dominerende i den forstand, at den fastsætter grænserne for de øvrige produktionsmåders aktionsfelt. Men som en konsekvens af en domineret formations eksternt orienterede ulige udvikling, sker der en blokering af den kapitalistiske produktionsmådes ekspansion, d.v.s. at den ikke som i dominerende formationer har tendens til at blive total, eliminere de førkapitalistiske produktionsmåder. Der sker således en bevarelse af de før-kapitalistiske eller tidligt-kapitalistiske produktionsformer.

I den agrare sektor manifesterer dette sig som en bevarelse af før-kapitalistiske produktionsformer. Det er imidlertid yderst vigtigt at påpege, at der ikke er tale om, at den før-kapitalistiske produktionsmåde er eller har været dominerende i den chilenske samfundsformation. Der er derimod tale om en samfundsformation integreret i det kapitalistiske verdenssystem, hvor den kapitalistiske produktionsmåde er dominerende i den forstand, at den determinerer de andre produktionsmåders aktionsfelt. Det er inden for den agrare sektors førkapitalistiske produktionsformer nødvendigt at skelne mellem produktionsrelationen og relationen til det dominerende kapitalistiske marked.

Den første relation, produktionsrelationen, fremtræder med en ikke-kapitalistisk karakter, hvor udbytningen opretholdes og legitimeres gennem politiske eller ideologiske midler, og hvor de direkte producenter kun sporadisk indgår i den kapitalistiske markedsøkonomi. Den anden relation har derimod en kapitalistisk kommerciel karakter og determineres af økonomien. Der er således tale om, at den

før-kapitalistiske produktionsmåde eksisterer i og er domineret af en dominerende kapitalistisk produktionsmåde i verdensmålestok, hvilket betyder at udviklingen inden for en *kapitalistisk* chilensk agrarsektor determineres af kravene til reproduktion af den kapitalistiske produktionsmåde i verdensmålestok.

I den industrielle sektor sker der som en konsekvens af den blokerede ulige udvikling en bevarelse af tidligt kapitalistiske produktionsformer som »produktion i lille målestok«, d.v.s. produktion med simpelt samarbejde, hvor arbejdsdelingen er ringe udviklet, samtidigt med at der findes højt udviklede former for kapitalistisk produktion.

I den »klassiske« udvikling af kapitalismen opstår denne produktionsmåde på grundlag af den allerede etablerede private ejendom inden for den feudale produktionsmåde – en privatejendom, som med kapitalismens fremkomst forvandles til kapitalistisk privateje. Udviklingen af kapitalismen i de højt udviklede dominerende lande foregik inden for det feudale samfunds rammer, hvor der skete en opløsningsproces af de direkte producenters kontrol over arbejdets objektive betingelser, således at producenterne forvandlede til potentielt frie arbejdere, hvis eneste ejendom var deres arbejdskraft, som de var tvunget til at sælge i bytte for livsfornødenheder.

Ved at disse arbejdets objektive betingelser, jorden, råstoffer, livsfornødenheder, arbejdsredskaber etc., blev frigjort fra deres bundethed til de direkte producenter, skabtes den ene historiske forudsætning for kapitalistisk produktion. Den anden var ophobning af pengeformuer, som skabtes ved åger, spekulation og købmandsfortjenester. En proces, som ikke var begrænset til Europa, men foregik på et verdensomspændende plan gennem handels- og erobringstogter. Den industrielle kapital forudsætning var således en akkumulation af pengeformuer, som fandtes længe før fremkomsten af den potentielt frie arbejdskraft, men dog først blev til kapital, da betingelserne for at købe fri arbejdskraft var til stede

»Overgangen fra den feudale produktionsmåde foregår på to måder. Producenten bliver købmand og kapitalist, til forskel fra bøndernes naturaløkonomi og dets lavsbundne håndværk i middelalderbyernes industri. Dette er den virkelige revolutionerende vej. Eller også bemægtiger købmanden sig direkte produktionen. Så meget den sidstnævnte vej end historisk virker som overgang – [...] – så lidt bidrager det i og for sig til omvæltning af den gamle produktionsmåde, som det tværtimod konserverer og bibeholder som sin forudsætning.« (K. Marx, 1967, dr. III, 334).

Den historiske opløsningsproces er ikke et resultat af kapitalen, men forudsætningen for dennes fremkomst. Penge skaber ikke de frie arbejdere adskilt fra de naturlige produktionsbetingelser, men hjælper dog med til at fremskynde opløsningen af de gamle produktionsrelationer. I sin logiske form fremtræder udviklingen af den kapitalistiske produktionsmådes produktionsformer som en forvandling fra det feu-

dale laugbundne håndværk over manufaktur til storindustriel produktion. At denne forvandlingsproces historisk meget ofte har haft karakter af, at handelskapitalistiske pengeformuer direkte er blevet forvandlet til industrikapital og ikke er foregået som en fremvækst fra håndværket, ændrer ikke processens logiske fremtrædelsesform.

Indenfor håndværksproduktion, hvor arbejderen er ejer, eller hvor ejeren arbejder (K. Marx, 1970, II, 228), er produktionen karakteriseret af en førkapitalistisk vareproduktion, hvor produktionens mål væsentligt er opretholdelse af håndværkerens individuelle konsumtion, altså produktion af brugsværdi – ikke berigelse og bytteværdi

»Ved håndværksvirksomhed drejer det sig om produktets kvalitet; om den enkelte arbejders særlige kunnen, og mesteren formodes at have bragt det til mesterskab i denne kunnen. Hans stilling som mester beror ikke på hans besiddelse af produktionsbetingelser, men på hans egen kunnen i det særlige arbejde«. (K. Marx, 1970, II, 264).

Håndværkerens virksomhed var indrettet på skabelse af bestemte produkter, og muligheden for kapitaldannelse var yderst begrænset af produktionsprocessens individuelle karakter, og ved at målet var produktion af brugsværdi. Produktionsmidlerne er relateret til den enkelte producent, og produktiviteten udvikles som den direkte producents produktivitet. Dette hæmmer udviklingen af produktivkræfterne.

I den kapitalistiske produktionsproces er produktionsmidlerne adskilt fra den direkte producent som kapital, og produktivitets udvikling er her underlagt kapitalen og ikke den direkte producent. Det karakteristiske for den kapitalistiske produktion er produktion af varer, hvis materielle substans er kapitalen ligegyldig, idet produktionens centrale mål er merværdien og kapitalakkumulation, hvor det er kapitalisten aldeles uden betydning hvilken arbejdskraft, der skaber merværdien.

Karakteristisk for kapitalistisk produktion er, at den

»reproducerer altså ved sit eget forløb adskillelsen mellem arbejdskraft og arbejdsbetingelser. Den reproducerer betingelserne for arbejderens udbytning og giver dem dermed permanens. Den tvinger hele tiden arbejderen til at sælge sin arbejdskraft for at kunne leve og den sætter hele tiden kapitalisten i stand til at købe arbejdskraften for at kunne berige sig. [...] I virkeligheden tilhører arbejderen kapitalen, inden han sælger sig til kapitalisten. [...]

Set i sammenhæng, dvs. som reproduktionsproces producerer den kapitalistiske produktionsproces således ikke blot varer, ikke blot merværdi, den producerer og reproducerer selve kapitalrelationen, på den ene side kapitalisten, og på den anden lønarbejderen.« (K. Marx, 1967, bd. I, 577f).

Arbejdets underordning under kapitalen antager forskellige former som en konsekvens af udviklingen af den kapitalistiske produktionsmådes produktivkræfter.

Den for den kapitalistiske produktionsmåde karakteristiske adskillelse mellem den direkte producent og de naturlige produktionsbetingelser og derved arbejdets underordning under kapitalen

»begynder i den simple Kooperation, hvor kapitalisten repræsenterer den samfundsmæssige arbejdsorganismes enhed og vilje over for de enkelte arbejdere. Den udvikler sig i manufakturen, der lemlæster ham til delarbejder. Den fuldendes i storindustrien, som gør viden-skaben til en selvstændig produktivkraft, adskilt fra arbejdet og tvinger den ind i kapitalens tjeneste.« (K. Marx, 1967, bd. I, 361).

Den oprindelige historiske form, hvori kapitalistisk produktion først fremtræder side om side med de feudale produktionsformer, er manufaktur. Grundprincippet for arbejdsdelingen er, at deloperationerne kan udføres som håndværksmæssigt arbejde, blot specialiserer arbejderne sig til detailarbejde. Der er ingen skarp adskillelse, men en kontinuitet mellem håndværk og manufaktur. Manufaktur er blot en specialisering af håndværkets specialiseringstendenser og berører ikke håndværkets specielle træk: enheden mellem arbejdskraft og arbejdsmiddel, d.v.s. at arbejdsmidlet tilpasses den menneskelige organisme uden hvilket, det ikke kan fungere. Resultatet af denne enhed mellem arbejdsmiddel (værktøj) og arbejdskraft er, at den håndværksmæssige virksomhed fremtræder som det regulerende princip for den samfundsmæssige produktion.

Under manufakturen eksisterer den kapitalistiske produktionsmåde kun sporadisk og ikke som den dominerende produktionsform. Betingelsen for, at den kapitalistiske produktionsmåde skal være dominerende, må være, at den ikke blot udvikles lokalt, men i stor målestok, hvilket først sker med den industrielle revolution i Europa og fremkomsten af storindustriell produktion.

Inden for storindustrien erstatter maskindriften den menneskelige arbejdskraft i funktionen som bærer af arbejdsmidlet, d.v.s. forhindrer arbejdskraftens direkte kontakt med arbejdsstoffet, hvorved der skabes en fuldstændig forvandling af relationen mellem arbejderen og produktionsmiddel. Grundprincippet for arbejdsorganisationen bliver så fuldstændigt som muligt at erstatte de håndværksmæssige operationer med maskinelle. Arbejdsmidlet og arbejdskraften adskilles totalt, i stedet oprettes der en enhed mellem arbejdsmiddel (maskinen) og råmateriale. En produktionsenhed er en samling maskiner, der står parate til at modtage hvilke som helst arbejdere.

Både manufaktur og storindustri fremstår som former for samarbejde mellem arbejderne, og dette er kun muligt ved, at der i begge former er tale om arbejderens underordning under kapitalen og arbejderens adskillelse fra produktionsbetingelserne. Begge steder er der tale om en »kollektiv« arbejdsproces i modsætning til under håndværk, hvor der var tale om individuelt arbejde.

Den her skitserede historiske forvandlingsproces inden for den kapitalistiske produktionsmåde har antaget en helt anden karakter i de dominerede lande. Her har den eksternt orienterede, blokerede ulige udvikling skabt en produktionsstruktur, der i meget høj grad er økonomisk afhængig af de udviklede dominerende kapitalistiske lande, og hvis udvikling er underlagt disse landes krav til kapitalakkumulation. Den heraf fremkomne produktionsstruktur er karakteriseret af meget store forskelle i produktivkræfternes udviklingsniveau de enkelte produktionssektorer imellem. En yderligere konsekvens har været, at hver produktionssektor fremtræder som isoleret i de dominerede, men som nært knyttet til de dominerende landes produktionsenheder. Dette har bevirket en yderst ringe integration produktionssektorerne imellem i de dominerede lande og en mangel på mekanismer, som kunne skabe spredning af udvikling fra en sektor til en anden.

Den eksisterende industrielle produktionssektor i den chilenske samfundsformation med den omfattende sektor af »produktion i lille målestok« svarer således ikke til en produktionsstruktur i de nu højt udviklede kapitalistiske formationer på et tidligt stadium af den kapitalistiske produktionsmådes udvikling, hvor de simple produktionsformer og håndværksproduktionen var dominerende, men stagnerende, mens den teknologisk overlegne og kapitalstærke storindustri udgjorde den ekspanderende produktionsform, som efterhånden eliminerede disse produktionsformer. Der er i Chile derimod tale om en struktur karakteriseret ved

»at væksten i fremstillingsvirksomhedernes produktion, hvis der er nogen, i betydelig højere grad skyldes *ny*-etablerede 'gammeldags' små foretagender med en uvis levetid, end den skyldes nye, 'moderne' fabrikker og firmaer.« (A. G. Frank, 1967, 112).

For at forklare fremkomsten af denne struktur så radikalt forskellig fra udviklingen i den industrielle struktur i de dominerende samfundsformationer, er det nødvendigt at analysere de dominerede landes funktion i det kapitalistiske verdenssystem gennem tiden. Det er i denne sammenhæng muligt at skelne mellem flere specifikke faser, hvor udviklingen af underudviklingen har antaget forskellige former (S. Amin 1970, 56). I den første fase, *den merkantile kapitalisme* før udvikling af storindustriell masseproduktion i Europa, var de dominerede koloniers væsentligste funktion at fremme akkumulationen af pengeformuer, hvilket intensiverede opløsningsprocessen af de før-kapitalistiske produktionsrelationer i Europa.

»Kolonierne sikrede de fremvoksende manufakturer afsætningsmarked og en akkumulation, der forstærkedes gennem markedsmonopolet. De skatte, der uden for Europa var blevet gjort til bytte ved at plyndre, gøre mennesker til slaver og gennem rovmord, flød nu tilbage til moderlandet og forvandlede sig her til kapital.« (K. Marx, 1967, bd. I, 753f).

Det skal bemærkes, at Chiles væsentligste eksportprodukter i denne periode var guld og tælle, men udbytningen gennem disse produkter nåede ikke noget væsentligt omfang.

Med den *industrielle revolution* skete der en ændring i underudviklingens udvikling. I 1600-tallet var der i Europa sket en opbygning af en manufakturindustri beskyttet af toldmure og andre protektionistiske arrangementer, men efterhånden, som den industrielle masseproduktion udvikledes, blev der behov for afsætningsmarkeder uden for de snævre nationale grænser. En sådan ekspansion blev imidlertid hæmmet af den eksisterende protektionisme, hvorfor en påtvungen indførelse af frihandelsdoktrinen i handelen mellem de dominerende og dominerede lande blev effektureret. Chile blev af England påtvunget frihandelsdoktrinen i 1800-tallets begyndelse.

»Tendensen til frihandel styrkedes netop på dette tidspunkt, da den store hvedeeksport begynder. De endelige følger af denne udvikling blev: internationalisering af vores økonomi, tilintetgørelse af vores handelsflåde [...] og manglende mulighed for at anvende de øgede indtægter fra hvede og senere fra nitrat til en opbygning i nationens interesse.« (Sepuveda, citeret efter A. G. Frank, 1967, 69).

Frihandelsdoktrinen førte således til, at Chile blev oversvømmet med masseproducerede varer, og de tilløb, som i løbet af 1800-tallet blev gjort til at sætte en industriel produktion i gang, som en konsekvens af relativt store indtægter fra eksport af råvarer, især hvede og nitrat, blev slået i stykker på grund af konkurrencen fra Europa. Endvidere enten ødelagde denne konkurrence fra billige masseproducerede varer den håndværksproduktion, som fandtes, eller begrænsede den til et snævert lokalt marked inden for den agrare sektor, hvor en udpræget før-kapitalistisk produktionsform hindrede dens udvikling. Håndværk og manufaktur, som delvist lagde grunden for den industrielle produktion i Europa, blev i Chile forhindret af to strukturelle faktorer.

A. Inden for den agrare sektor havde håndværksproduktionen svært ved at trænge frem med salg af andre varer end produkter, der havde en direkte tilknytning til landbrugsproduktionen, idet handelen var meget ringe og havde form af byttehandel inden for den subsistence-økonomi, som den overvejende del af den agrare befolkning levede under. Bønderne var oftest ikke i stand til at betale kontant for varerne, da det ikke var muligt at akkumulere noget merprodukt inden for den stærkt monopolistiske agrarsektor. Samtidig havde bønderne et meget usikkert forhold til jorden, som de havde lejet af fundoejeren, og fra hvilken de kunne blive fordrevet, et forhold, der gjorde dem uvillige til at investere i forbedringer af produktionen.

B. I byerne var håndværksproduktion lige fra Chiles integration i det kapitalistiske verdenssystem blevet udkonkurreret som følge af importen af industrielt

masseproducerede konsumvarer fra Europa. Også handlen med disse importvarer blev kontrolleret af udenlandsk handelskapital, som gennem oprettelse af handels-huse i Santiago og Valparaiso helt dominerede det interne chilenske marked med de negative konsekvenser, dette havde for kapitalakkumuleringen i Chile. Kun i perioder, hvor relationerne til de dominerende kapitalistiske lande var svækket som følge af krige, interne kriser etc., blev det muligt for den chilenske håndværkerproduktion og småindustri at ekspandere.

En ny økonomisk ekspansion oplevede Chile i slutningen af 1800-tallet som følge af en kraftig opblomstring af hvedeproduktionen og den voldsomt stigende efterspørgsel på kobber i de dominerende lande, et resultat af elektricitetens indførelse her. Ekspansionen inden for kobberproduktionen havde dog en begrænset effekt på den chilenske økonomi, selv om hele denne produktion endnu på det tidspunkt var kontrolleret af national kapital. Som følge af den manglende industrielle udvikling var Chile ikke i stand til at forarbejde kobberet, hvorfor dette sendtes til England på engelske skibe og her blev forarbejdet i engelske smelteovne. De engelske kapitalister opnåede således et monopol på handelen med og forarbejdningen af kobberet, som betragteligt reducerede dette minerals betydning for Chile (Nacla 1972, 94; A. G. Frank 1967, 70).

Opretholdelsen af frihandelsdoktrinen, som betød en blokering af en national chilensk industri, var klart i de herskende klassers interesse. Disse klasser var: *Mineejerne*, som eksporterede de uforarbejdede råvarer og importerede højt udviklede maskiner og konsumvarer for den derved indtjente fremmede valuta, *jordejerne*, som eksporterede kvæg og hvide og til gengæld importerede kostbare konsumvarer fra Europa, og endelig *handelsbourgeoisiet*, hvis hele eksistensgrundlag var importen af europæiske konsumvarer til videresalg med høj fortjeneste på det chilenske marked. Alle tre klasser profiterer således på frihandlen og kunne ved hjælp af denne opretholde deres hegemoniske stilling inden for den chilenske samfundsformation, hvad en industrialisering ville have truet. Det var også de tre klasser, som stod bag oprøret mod den nationalistiske Balmaceda, der støttet af det voksende småbourgeoisie, søgte at føre en nationalistisk politik, hvis hovedpunkter var en beskyttet industrialisering og kontrol over minesektoren, som i slutningen af 1800-tallet for nitratproduktionens vedkommende var blevet overtaget af udenlandsk kapital. Denne tendens til udenlandsk kontrol med mineralforekomsterne fortsatte i begyndelsen af 1900-tallet med den udenlandske kapitalis overtagelse af kobberminerne. (Se Nacla 1972, 94) En udvikling, som fulgte med den stigende koncentration og monopolisering af industriproduktionen i de dominerende lande, hvor den frie konkurrence gradvist blev omdannet til monopoler, som udtraktes til at omfatte hele verden. Det gjaldt for de dominerende lande om at sikre sig kontrol over både nuværende og potentielle råvarekilder. Denne monopolisering og teknologiske udvikling af produktivkræfterne førte til, at den nationalt ejede chilenske

kobberindustri blev trængt. Dens verdensmarkedsandel faldt fra 40 procent i 1860 og 62 procent i 1876 til 16 procent i 1880-erne. Dette betød, at

»De lokale kapitalister begyndte at sælge ud til overlegne udenlandske økonomiske interesser. Den teknologiske udvikling og de voldsomme svingninger i produktionen og efterspørgsel (automobilrevolutionen i begyndelsen af 1900-tallet) arbejdede sammen for at indføre stadig flere tekniske forandringer på udbudssiden – af hvilken den vigtigste var væksten af de vertikalt integrerede oligopolistiske firmaer i Metropolerne, eller de industrialiserede lande.« (Nacla 1972, 94).

Skulle Chile have været i stand til at fastholde den nationale dominans inden for minesektoren, havde det krævet en teknologisk udviklet national industri, som var i stand til at fremstille det nødvendige maskineri og tekniske udstyr, som skulle til ved forarbejdningen af mineralerne; men samtidigt også, at der i Chile var et tilstrækkeligt kapitalstærkt bourgeoisie til, at det kunne oprette et distributionsystem for afsætning af mineralerne på et verdensmarked, der var stadig mere monopolistisk. Dog var netop en sådan struktur blevet forhindret af den hidtidige ulige udvikling i det kapitalistiske verdenssystem, som medførte en svækket udvikling af produktivkræfterne i Chile, efterhånden som landet mere og mere blev underlagt kravene til udvidet reproduktion af den dominerende kapitalistiske produktionsmåde.

Den manglende industrialisering som en konsekvens af frihandelsdoktrinen og økonomiens eksportorienterede karakter bevirkede, dels at der kun opstod småindustri med svag teknologi i sektorer, hvis karakter gjorde dem konkurrencedygtige med den udenlandske import, hvilket vil sige inden for service, levnedsmiddelindustri og byggeri, og dels at der ikke udvikledes et industrielt bourgeoisie. Det beskedne industriproletariat, som opstod, var kun koncentreret omkring de udenlandsk dominerede mineenklaver, og dets betydning for landet som helhed var derfor yderst ringe. Som følge af denne markante afhængighed af import af industriprodukter fra de dominerende lande, rantes Chile særligt hårdt af det sammenbrud, som skete på verdensmarkedet omkring 1930, idet landets importkapacitet, på grund af fald i eksportindtægterne, gik ned fra 138,5 i 1928 til 26,5 i 1932 (1930 = 100) (UN 1966,9). Den eneste mulighed for at undgå et økonomisk sammenbrud var at oparbejde en *importsubstitutionsindustri* til produktion af de nødvendige konsumvarer gennem indførelse af protektionistiske forholdsregler.

»Denne politik medførte, at det interne marked blev isoleret fra det internationale marked og priserne på importvarer steg betydeligt.« (Sunkel 1965, 121).

Men som en konsekvens af den manglende udvikling af en kapitalvareindustri blev indgrebene foretaget for at begunstige den lette industri

»Mens de begrænsede midler af fremmed valuta, der var til rådighed til udenrigshandel, hovedsageligt anvendtes til at importere kapitalvarer for at lette industriens udvikling.« (Sun-
kel 1965, 122).

d.v.s. en forstærkning af nogle af de tendenser, som allerede var fremherskende i tiden før 1930, til en ulige udvikling af produktivkræfterne, idet der kun skete en industrialisering inden for den lette konsumindustri.

I kraft af den omfattende protektionisme og statsintervention skete der en kraftig industrialiseringsproces i perioden 1935-1950, men det var en industrialisering uden komplementaritet sektorerne imellem. Dels var den helt afhængig af import af kapitalvarer og andet udstyr fra de dominerende lande, hvilket påtvang den chilenske industri en teknologisk struktur, som var udviklet til at løse den højt udviklede kapitalismes krav om stigende produktivitet med konstant eller formindsket arbejdskraftstilførsel. Dels skete industrialiseringen ved overførsel af kapital akkumuleret inden for den agrare sektor, hvilket blot betød en udvidelse af det agrare bourgeoisis kapitalinteresser og en yderligere koncentration af kontrollen med produktionsmidlerne i den chilenske samfundsformation. Denne koncentration blev lettet af anvendelsen af kapitalintensive teknikker i en hjemmemarkedsindustri med et så begrænset marked som det chilenske.

Minesektoren, som på dette tidspunkt var helt udenlandsk kontrolleret, havde en yderst begrænset effekt på denne industrialiseringsproces om overhovedet nogen, idet

»Det væsentligste træk ved eksportindustrien er, at den overvejende del af dens produkter markedsføres udenfor økonomien – – De tre kobberselskaber reinvesterer kun en lille del af kobberindtægterne i indenlandske ikke-kobberindustrier.« (C. Reynolds, citeret efter J. Petras 1969, 47).

Der er derimod tale om en massiv udførsel af fortjenesterne ved kobberudvin-
dingen, samtidig med at eksporten af uforarbejdet kobber forhindrer etableringen af en metalindustri i Chile (Nacla 1972, 106-112). Således har industrialiseringen cementeret det agrare og kommercielle bourgeoisis hegemoni i den chilenske samfundsformation i stedet for at skabe et industrielt bourgeoisi, samtidig med at afhængigheden af de dominerende lande er blevet større.

Overtagelsen af de højt udviklede landes kapitalintensive teknikker har haft en række konsekvenser for sammensætningen af den chilenske arbejdskraft. En kapitalintensiv teknik kræver ikke alene mindre arbejdskraft på hvert produktionsniveau, men kræver også en væsentligt anderledes sammensætning af arbejdskraften end en arbejdsintensiv teknik. Inden for en kapitalintensiv teknik er det muligt at dele arbejdsprocessen i en række mindre komplekse operationer,

som hver for sig kan udføres af delvist tillært arbejdskraft, mens en arbejdsintensiv teknik oftest er karakteriseret af en arbejdsproces med simple operationer, således som det er karakteristisk for store dele af den chilenske småindustri, eller af komplicerede håndværksoperationer. En sådan højt udviklet håndværksproduktion har dog som tidligere omtalt aldrig eksisteret i Chile. Denne struktur inden for industrien har gjort det umuligt at absorbere den eksplosive migration, der fandt sted fra den agrare sektor som en konsekvens af lukningen af de traditionelle landbrugseksportmarkeder og overførslen af kapital til den industrielle sektor.

»Resultatet af, at industrien ikke var i stand til at beskæftige indvandrerne fra landbruget, har været, at den tertiære sektor er vokset; denne sektor omfatter en stor andel af de arbejdsløse og de skjulte arbejdsløse. Fra 1940–1954 voksede beskæftigelsen indenfor industrien fra 13,2 til 16,7 pct. af EAP², mens beskæftigelsen indenfor personlig service voksede fra 15,1 til 20,5 pct. Indenfor »servicesektoren« som helhed har personlig service absorberet størstedelen af indvandringen fra landbruget.« (Petras 1969, 15).

Samtidig med den agrare sektors tilbagegang og jordens overgang til mere og mere at være et spekulationsobjekt skete der en kraftig udvikling af produktivkræfterne inden for den monopolistiske industrisektor, hvilket yderligere begrænsede den industrielle arbejdskraft. Siden først i 1950-erne er andelen af arbejdsstyrken beskæftiget inden for fremstillingsvirksomhed og minedrift faldet fra 23,7 procent af den totale EAP i 1952 til 22 procent i 1970. Dette har ført til, at de, som ikke har kunnet finde beskæftigelse i serviceindustrien, er blevet tvunget ud i en arbejdsløshed, som officielt udgjorde 12 procent i 1970, men uofficielt snarere omkring 28 procent i det urbane område. (Nacla 1972, 86).

Inden for småindustrien med dens arbejdsintensive teknik kræves der normalt ingen erhvervs kvalifikationer; d.v.s. man altid har en omfattende arbejdskraftreserve at tage af og følgelig kan presse lønniveauet. Inden for sektorer med en kapitalintensiv teknik er nogen erhvervs kvalifikation nødvendig. Dette betyder, at man har behov for en mere stabil arbejdskraft, som opnås ved at give højere løn, men i kraft af den stadig mere kapitalintensive teknik og højere produktivitet mindskes den variable kapital betydning markant, og virksomhederne er villige til at øge lønningerne for at bevare en stabil arbejdskraft. Til eksempel ligger lønniveauet inden for mineindustrien i dag fire gange så højt som gennemsnittet inden for industrien, samtidig med at minearbejdernes andel af den samlede indkomst er konstant faldende (Nacla 1972, 110). Der er på denne måde opstået en splittelse inden for proletariatet mellem en lille fraktion, som har en stabil arbejdssituation og opnår en høj løn, og den store masse af proletariatet, som

2. EAP står for Economic Active Population.

oplever en yderst ustabil arbejdssituation med skiftende former for arbejde og hyppige perioder med arbejdsløshed.

I begyndelsen af 1950-erne indtrådte der en stagnation inden for den industrielle sektor, idet mulighederne for yderligere ekspansion inden for substitutionsindustrien var udtømte med det begrænsede marked. Samtidig skete der en ændring i de udenlandske kapitalinvesteringers karakter, som følge af ændringer i den internationale arbejdsdeling under monopolkapitalismen. En større og større del af den hidtil nationalt ejede fremstillingsindustri blev overtaget af de store multinationale selskaber, som hidtil havde koncentreret sig om investeringer i og kontrol med minesektoren. De dominerende træk for perioden efter midten af 50-erne har været en stadig mere omfattende koncentration af den chilensiske industri kontrolleret af de multinationale selskaber samt en monopolisering af markedet. Disse træk er karakteriserende for den sidste fase af udviklingen af underudviklingen.

Stillet over for den substitutions-industrialisering, som var foregået i Chile, vendte de multinationale selskaber sig mod den nationale industri-sektor, og gennem opkøb og fusioner blev de integreret i den chilensiske økonomi for senere helt at dominere den (Nacla 1972, 91). Mens investeringer af udenlandsk kapital var faldet i perioden 1930-1950, skete der en markant vækst af disse i den følgende periode, ikke inden for minesektoren, men i de mere teknisk udviklede former for fremstillingsindustri, gummi, elektronisk udstyr, automobiler, papir, kemiske produkter samt inden for distribution og medieindustri.

De multinationale selskabers penetration af den chilensiske økonomi begrænser sig til de sektorer, hvor de takket være deres overlegne teknologi og vertikale integration er i stand til at kontrollere markedet, hvilket gør, at de kan placere for-tjenesterne, hvor det er mest fordelagtigt med hensyn til skatter og afgifter. Derved er de i stand til at opnå ekstraprofitter uden at behøve at foretage kapitalkrævende investeringer ved åbning af nye markeder.

Monopoliseringen af markedet er ikke alene en konsekvens af koncentrations-tendenserne inden for det industrielle produktionsapparat og de multinationale selskabers stadig større dominans, men også af en finansiell koncentration. Den chilensiske økonomi domineres således af fem kapitalgrupper, som sammen med deres udenlandske relationer kontrollerer 75 procent af aktiekapitalen inden for de 50 største selskaber, der ikke er direkte udenlandsk kontrolleret. De samme fem grupper sidder på næsten hele den »nationale« bank- og kreditsektor. En enkelt bank står således for ca. halvdelen af given kredit, og i 1969 var situationen på lånemarkedet den, at

»66 debitorer, som kun repræsenterede 0,4 pct. af alle de virksomheder, der fik kredit, modtog 28,6 pct. og — — 62,0 pct. af debitorerne fik 8,2 pct. af kreditten.« (New York Times, 25. januar 1971, citeret efter Nacla 1972, 85).

Denne finansielle koncentration muliggør en endnu mere omfattende monopolisering af den chilenske økonomi.

Finanskapital – en sammensmeltning af bank- og industrikapital – som i første halvdel af 1900-tallet spillede en dominerende rolle, har for de multinationale selskaber mistet sin betydning. Disse selskaber er i meget høj grad selvfinansierende, hvilket har givet dem mulighed for mere effektiv planlægning, end tilfældet er med de mindre, nationale selskaber, hvis ekspansion oftest er afhængig af lån og kreditter hentet fra det internationale lånemarked.

Samtidig har de multinationale selskaber gennem den omfattende selvfinansiering opnået en høj grad af økonomisk uafhængighed. Dette har betydet, at deres investeringer oftest sker ved køb eller lån fra moderselskaberne i de dominerende lande. Af 145 millioner dollars investeret i Chile af udenlandske selskaber i perioden 1961-69 var kun 25 millioner dollars ikke reinvesteringer af allerede tjent kapital.

Denne øgede integration af de multinationale selskaber i den chilenske økonomi har ført til en ny og øget afhængighed af de dominerende lande, samtidigt med at den har bevirket en stigende grad af industrialisering i Chile. Der er opstået en ny international arbejdsdeling, hvor den chilenske økonomi producerer industrivarer, mens de dominerende lande producerer kapitalvarer og monopoliserer de teknologiske innovationer. Dette har skabt en ny modsætning inden for det kapitalistiske verdenssystem, hvor det snarere er kontrollen over kapitalen og de teknologiske innovationer end industriproduktionens geografiske placering, der er det afgørende, hvilket vil sige, at det mere og mere bliver de multinationale selskabers interesser, som determinerer udviklingen inden for den chilenske økonomi, end det er nationale interesser.

I takt med de multinationale selskabers penetration af den chilenske industri vil tendensen til anvendelse af kapitalintensiv og arbejdskraftsbegrænsende teknologi forøges, og med disse selskabers autonome planlægnings- og investeringspolitik vil de være i stand til at betale betydeligt højere lønninger til både deres funktionærer og arbejdere. Dette betyder, at disse klassefraktioner fremtræder som privilegerede, i hvis subjektive interesse det er at opretholde den eksisterende ulige udviklede produktionsstruktur. Inden for den nationalt dominerede industrisektor tilpasser de kapitalstærke grupper sig de multinationale selskabers produktionsteknik og lønniveau og opnår gennem denne integration deres fordele. For de mindre kapitalstærke virksomheder betyder denne koncentration af kapital og kredit imidlertid en blokering af ekspansionsmulighederne, dels som følge af mangel på kapital til investeringer i mere produktive teknikker – de begrænsede lånemuligheder – dels som konsekvens af det høje lønniveau, der forhindrer den tilstrækkelige kapitalakkumulation. De er derfor henvist til småindustriens arbejdsintensive teknik og lave lønniveau, hvor deres stilling snarere bliver at optræde som underleverandører til de oligopolitiske firmaer, hvad der gør dem

afhængige af de mere kapitalstærke foretagender. Denne industrialiseringsproces kan sammenfattende beskrives ved, at

»den nødvendigvis fører til koncentration og udelukkelse. Både koncentration og den marginale situation betinger gensidigt hinanden, de er begge komplementære træk ved det samme strukturelle fænomen.« (Brodersohn 1971, utrykt manuskript, 9).

Samtidig med at de multinationale selskaber indfører højt udviklede produktionsformer, opretholdes og ekspanderer de svagt udviklede produktionsformer, hvis udvikling bremses af markedsmonopolisering og manglende kapitaltilførsel. De multinationale selskabers integration i den chilenske økonomi har gjort denne stadig mere afhængig af disse selskaber og elimineret det nationale bourgeoisis muligheder for som en autonom klasse at frigøre den chilenske økonomi.

IV. Klasserne i den industrielle sektor

Ved en analyse af de sociale klasser inden for en domineret kapitalistisk samfundsformation som den chilenske opstår der en række problemer, idet den marxistiske klassteori først og fremmest er udviklet for de højt udviklede monopolkapitalistiske formationer og kun sporadisk for dominerede formationer med deres heterogene produktionsstruktur.

I Marx' egen analyse af de sociale klasser, som han i øvrigt aldrig nåede at fuldføre, men kun angav elementerne til i sine økonomiske værker, er klassernes afgrænsning og progressive udvikling nøje knyttet til analysen af merværditeorien. I analysen af den kapitalistiske produktionsmåde må de centrale klasser følgelig være dem, som deltager i den samfundsmæssige produktion af merværdi og den vare, hvorigennem merværdien realiseres, altså kapitalister og lønarbejdere.

De i den kapitalistiske produktionsmåde indgående produktionsagenter fordeles således i sociale klasser i overensstemmelse med deres relation til det gennem produktionen skabte merprodukt. Proletariatet karakteriseres af de produktionsagenter, der på grund af deres adskillelse fra produktionsmidlerne er tvunget til at sælge deres arbejdskraft for at overleve, og som deltager direkte i produktionsprocessen, hvori de gennem produktivt arbejde skaber et merprodukt, der tilegnes af bourgeoisiet, og som udgør grundlaget for den kapitalistiske produktionsmåde. Bourgeoisiet fremtræder som de produktionsagenter, der gennem deres kontrol over produktionsmidlerne, d.v.s. kapitalen, er i stand til at underlægge sig proletariatets arbejdskraft og derved til at ekspropriere det i produktionsprocessen skabte merprodukt.

Disse to klasser, som på grund af deres stilling i produktionsprocessen står i et uløseligt modsætningsforhold til hinanden, er dog ikke de eneste klasser i en kapitalistisk samfundsformation. I den tidlige kapitalisme fandtes der ud over bourgeoisie og proletariatet et betydeligt småbourgeois bestående af en klasse af individuelle producenter (håndværkere og småbønder) og små handelskapitalister. Samtidigt med at dette småbourgeois er blevet elimineret i takt med kapitalismens udvikling, er der under monopolkapitalismen fremkommet et nyt småbourgeois; en uproduktiv klasse bestående af de i det private og statslige bureaukrati ansatte funktionærer samt uproduktive arbejdere beskæftiget i cirkulationen med realisering af den stadig voksende vareproduktion.

Med den kapitalistiske produktionsmådes udvikling sker der en stadig mere omfattende og koncentreret kapitalakkumulation samtidigt med, at produktivkræfternes niveau stiger. Dette har betydet en kraftig stigning i arbejdskraftens produktivitet og i den relative merværdi som følge af den nødvendige arbejdstids reduktion i forhold til merarbejdstiden. Denne udvikling i produktivkræfterne har bevirket en formindskelse af antallet af beskæftigede arbejdere pr. produktionsenhed og fremkomsten af en voksende industriel arbejdskraftreserve. En udvikling som i blokerede, ulige udviklet formationer har skabt en voksende heterogenitet inden for proletariatet, samt en manglende evne i den industrielle sektor til at absorbere den voksende arbejdskraftreserve. Der er derved i disse formationer skabt et proletariat, hvor kun et mindretal er integreret i produktionsprocessen og her har en relativ privilegeret position, mens en væsentlig del helt er isoleret fra den samfundsmæssige produktionsproces og fremtræder som et atomiseret lumpenproletariat uden væsentlig politisk indflydelse.

Den industrielle sektors manglende evne til at absorbere arbejdskraftreserven i de dominerede formationer har også skabt et småbourgeois, som radikalt adskiller sig fra de dominerende kapitalistiske formationers bl.a. ved en meget omfattende sektor af uproduktive arbejdere beskæftiget ved personlig service og inden for småhandel. Det nye småbourgeois i de dominerede formationer har udviklet sig som en konsekvens af, at monopoliseringen i produktionsapparatet har forstærket den blokerede ulige udvikling ved at bremse kapitalismens ekspansion og skabe ekstreme forskelle i produktivitet produktionssektorerne imellem. Derved er der opstået et uforholdsmæssigt stort småbourgeois i uproduktive sektorer som serviceindustrien og statsbureaukratiet, samtidigt med at proletariatets størrelse er blevet begrænset.

Generelt kan fastslås, at de sociale klasser i den chilenske formation fremtræder som yderst heterogene sociale grupper, inden for hvilke der er en omfattende politisk fraktionering. Denne manglende homogenitet inden for klasserne er en følge af den chilenske formations store uligheder og disintegration regionalt, teknologisk, økologisk etc.

1. *Bourgeoisiet*

To faktorer har haft en afgørende betydning for den homogenitet og uanstastede hegemoni, som har præget bourgeoisiet inden for den chilenske samfundsformation indtil det seneste årti, dels dets totale dominans over den agrare sektor, dels dets interessesammenfald med de dominerende formationers bourgeoisier. I hele perioden fra uafhængighed af Spanien til den økonomiske krise omkring 1930 udgjorde minesektoren og agrarsektoren den chilenske formations grundlag. I takt med mineralernes betydning steg den udenlandske kapitalers indflydelse, mens agrarsektoren vedblev at være under chilensk kontrol.

Med stagnation inden for den agrare sektor og substitutionsindustrialiseringen var der imidlertid ikke tale om, at den agrare bourgeoisier mistede sin hegemoni, men snarere om en ekspansion af dets interesser til den industrielle og kommercielle sektor.³ Strukturen forblev den samme og

»Det var fortsat en lille elite, der ejede jorden. (Samtidig med at (min anm.)) udenlandsk kapital fra allerede industrialiserede kapitalistiske lande fortsatte med at dominere nøglesektorer i den nationale økonomi.« (Petras 1969, 116).

De eneste tilløb til et autonomt industribourgeoisier inden for den chilenske samfundsformation hidrører fra de immigrantgrupper, som spillede en ikke ringe rolle i slutningen af 1800-tallet gennem deres relationer med de dominerende formationers bourgeoisier. Disse immigrantgrupper blev relativt hurtigt assimileret med det chilenske agrarbourgeoisier på grund af deres marginale sociale stilling, hvilket i kraft af immigranternes tilknytning til de europæiske bourgeoisier betød større integration mellem disse og det chilenske bourgeoisier (se f.eks. Pike 1968, 204–205).

På baggrund af denne interne homogenitet har det chilenske bourgeoisier også haft relativt let ved at integrere det voksende småbourgeoisier og senere proletariatet i de af bourgeoisiet kontrollerede parlamentariske institutioner, og underlægge dem dets politiske kontrol. Medvirkende faktorer var udelukkelsen af proletariatet og store dele af småbourgeoisiet gennem den begrænsede valret, som helt op til i dag har udelukket store dele af befolkningen,⁴ og den regionale begrænsethed til mineenklaverne, som kendetegnede det industrielle proletariats tidlige udvikling, hvilket har betydet, at

3. Denne identitet mellem den agrare og industrielle bourgeoisier gør det problematisk at adskille de to sektorer, som det er sket i denne analyse. Der er imidlertid så store forskelle i karakteren af de to sektorerers produktionsrelationer, at det kan begrunde en separat analyse af dem.

4. Valgretskriteriet var først krav om ejendomsbesiddelse indført af Portales midt i 1800-tallet og senere krav om læse- og skrivefærdigheder. Så sent som i 1963 var kun 33% af befolkningen valgberettigede.

»de institutionelle mønstre til løsning og *inddæmning af sociale konflikter* var blevet fastlagt, og at den herskende classes (bourgeoisiets) herredømme var tilstrækkeligt sikret til, at den kunne *tillade* sig at være flexible ved behandlingen af arbejderklassens krav.« (Zeitlin 1969, 232).

som i første række har været begrænset til krav om en højere løn, idet proletariatet indtil 1960'erne ikke har været i stand til at organisere sig på den politiske scene som autonom kraft, men fremtrådt som støtteklasse⁵ for politiske organisationer kontrolleret af bourgeoisiet (Petras 1969, 122).

Denne stabilitet er i radikal modstrid med, hvad flere andre latinamerikanske lande har oplevet. I Brasilien førte industrialiseringen i begyndelsen af 1900-tallet til fremkomsten af et autonomt industribourgeoisie, som i sit krav om indflydelse på statsmagten, som hidtil havde været domineret af agrarbourgeoisiet, allierede sig med dele af småbourgeoisiet i en populistisk bevægelse med det voksende industrielle proletariat integreret som støtteklasse. Denne konflikt førte til revolutionen i 1930 og Vargas' populistiske diktatur i 30'erne og 40'erne (Gerholm, 1970, 91–99).

Inden for den chilenske industrielle sektor er det muligt at skelne mellem to fraktioner af bourgeoisiet, monopolbourgeoisiet, der i meget høj grad er integreret med den internationale kapital, og det nationale bourgeoisie, der udgør en fraktion af små kapitalejere, som helt er underlagt monopolkapitalens dominans inden for kreditsystemet, distribution etc.

a. Monopolbourgeoisiet

Det er ikke i Chile muligt at skelne mellem et nationalt monopolbourgeoisie og et kompradorbourgeoisie, hvor det sidste defineres som

»en klasse, der direkte tjener de imperialistiske landes kapitalister og holdes i live af dem.« (Mao Tse-Tung 1969, bind II, 320).

idet der i takt med de multinationale selskabers overtagelse af større og større dele af industrien er sket en frivillig eller tvungen integration af det chilenske monopolbourgeoisie.

»Den slags bånd er afgørende træk ved de indre strukturer, som cementerer de udenlandske interessers eksterne økonomiske dominans. Den nationale økonomi domineres af en koalition af udenlandske interesser og udenlandsk orienterede lokale kapitalister, en slags

5. En støtteklasse defineres som en social klasse, der ikke er i stand til at repræsentere sig selv på den politiske scene, men må lade sig repræsentere gennem en anden klasse eller en person uden at øve direkte indflydelse på den politiske scene. (Poulantzas 1970, 271).

'denationaliseret bourgeois'.« (R. Ratcliff: *Landlords and Capitalists*, citeret efter Nacla 1972, 81).

I perioden efter 1930 kunne man måske tale om en interessekonflikt mellem den fraktion af bourgeoisiet, der kontrollerede den nationale importsstitutionsindustri, og den fraktion, som havde en direkte interesse i relationen til den udenlandske kapital, især det kommercielle bourgeois indeni for eksportimporthandelen og underleverandører til mineindustrien. I dag er det derimod på grund af den omfattende integration helt uden mening at tale om et progressivt nationalt bourgeois, som blandt andre kommunistpartiet gør det. Kommunisterne anser dette bourgeois for en naturlig allieret i den politiske strategi om en »*fronte de liberacion nacional*«, der har karakter af en antiimperialistisk, anti-feudal, national befrielse, men ikke anti-kapitalistisk. Som det er fremgået af den i opgaven foretagne analyse eksisterer der intet autonomt industribourgeois, hverken i forhold til det agrare bourgeois eller til den udenlandske kapital, men derimod et monopolbourgeois, der gennem teknologisk afhængighed, kapitalfusioner etc. fremtræder som afhængigt af de dominerende formationers monopolbourgeoisier.

Denne økonomisk dominerende alliances manglende evne til at forhindre valget af en UP-kandidat skyldes dels den politiske mobilisering inden for den agrare sektor, men dels også bourgeoisiets manglende evne til at opretholde den interne homogenitet og sikre småbourgeoisiets og proletariatets støtte til det institutionelle parlamentariske system. Som en konsekvens af den stigende koncentration og monopolisering af produktionsrelationer opstod der en konflikt mellem monopolbourgeoisiet og det af småkapitalister bestående nationale bourgeois, der følte sin eksistens truet. En konflikt, der er at sammenligne med den tidlige konkurrencekapitalismes konflikt i Europa mellem bourgeoisiet og småbourgeoisiet, som i denne konflikt

»bekæmper bourgeoisiet for at sikre deres eksistens som middelstand mod undergang. De er altså ikke revolutionære, men konservative. Ja de er reaktionære, de søger at dreje historiens hjul tilbage.« (Marx-Engels 1969, bd. I, 117–117).

Monopolbourgeoisiet søgte i denne konflikt gennem de kristelige demokraters populistiske masseorganisationer at integrere dele af proletariatet og lumpenproletariatet som støtteklasser, for dels at splitte den stadig stærkere socialistiske opposition, og dels at eliminere det konservative nationale bourgeois, som modsatte sig den stigende udenlandske dominans. Dette mislykkedes imidlertid, og på grund af den derved opståede splittelse, som ved valget i 1970 manifesterede sig i to bourgeois-kandidater, lykkedes det UP's kandidat S. Allende at opnå sejren.

b. Det nationale bourgeoisie

Denne fraktion af bourgeoisie har sin økonomiske basis inden for småindustriens svagt udviklede produktionssektorer. Det kan på grund af produktionsenhedernes størrelse og produktionsprocessens ringe udviklede karakter sammenlignes med det traditionelle småbourgeois i dets modstand mod monopolkapitalismens ekspansion; men samtidig indgår det i en kapitalistisk produktionsproces, idet det nationale bourgeoisie gennem dets kontrol med produktionsmidlerne er i stand til at tilegne sig det merarbejde, som lønarbejderne producerer for det.

Politisk udgør det nationale bourgeoisie den klasse-mæssige basis for de ærke-konservative partier som Partido Nacional, der i chilensk politik går under navnet »mumios«. Det var også denne fraktion af bourgeoisie, som længst var skeptisk over for E. Freis kristelige demokrater og deres populistiske retorik. I 1958-valget gik den overvejende støtte til den konservative Alessandri, mens de chilenske monopolkapitalister støttede Frei. Først da valget i 1964 stod mellem Frei eller socialisten Allende støttede småkapitalisterne det mindste »onde«, Frei. Mens monopolbourgeoisiet profiterede på Freis eksternt orienterede politik, som begunstigede de multinationale selskaber og således

»ikke betragtede Frei som en fjende, og heller ikke som det mindste onde af to »revolutionære« kandidater – – – men som endnu mere velvillig over for industrien end Alessandri.« (Petras 1969, 69).

så det nationale bourgeoisie med den yderste skepsis på hans positive holdning over for den udenlandske dominans.

2. Proletariatet

Det chilenske proletariats manglende evne til at fremtræde på den politiske scene som en autonom social kraft skyldes de strukturelle betingelser, hvorunder det er opstået. Proletariatets heterogenitet fremtræder som en effekt af den dominerede chilenske samfundsformations ulige udvikling. Der eksisterer en række forskellige produktionsformer med ulige udviklede produktivkræfter og produktionsrelationer, hvilket fører til, at fraktioner inden for proletariatet er regionalt afsondret fra hinanden, har forskelligt lønniveau, ulige stabilitet i arbejdsprocessen som konsekvens af forskellige krav til erhvervs kvalifikationer.

a. Arbejderaristokratiet

Inden for de monopolistiske sektorer, der er karakteriseret af kapitalintensiv teknik, opstår der et arbejderaristokrati dels som en konsekvens af de multinationale

selskabers villighed til at betale en betydeligt højere løn for at opnå en stabil arbejdskraft, dels på grund af det arbejdskraftmonopol arbejderaristokratiet opnår i forhold til det øvrige proletariat, ved kravet om erhvervskvalifikationer for at udføre arbejdet.

Teorien om arbejderaristokratiet er en konsekvens af de analyser af især det engelske proletariat, som Engels og Lenin udførte. Teorien, som den er formuleret af Engels og Lenin, tager sit udgangspunkt i den kapitalistiske produktionsmådes overgang til den monopolistiske fase, som i hvert fald Lenin mener er en forudsætning for arbejderaristokratiet. Betingelsen for dets fremkomst er nemlig, at kapitalisterne kan opnå ekstra-profit, som gør det muligt for dem at give arbejderne lønninger, der ligger permanent over det nødvendige niveau for reproduktion af arbejdskraften. Men som det fremgår af det foregående, er dette netop også karakteristisk for de multinationale selskaber i Chile i kraft af deres monopolstilling og kontrol over kredit- og kapitaltilførsler til den øvrige kapitalistiske sektor.

Engels karakteriserede dette arbejderaristokrati ved at

»De udgør et aristokrati inden for arbejderklassen; det er lykkedes for dem at tiltvinge sig en forholdsvis behagelig position, og den accepterer de som endelig.« (F. Engels 1952, XV).

En sådan stilling opnår den chilenske arbejdskraft, som er beskæftiget inden for de højt lønnede kapitalintensive sektorer, idet de i kraft af deres erhvervskvalifikationer opnår et monopol inden for en monopolistisk struktur, hvorved de kan udelukke andre arbejdere, samtidig med at de selv får højere løn og en mere stabil arbejdssituation. Dette privilegium må understøttes politisk.

»For fortsat at beholde privilegierne, må en del af arbejderne oprette et stabilt, institutionaliseret monopol over beskæftigelsen indenfor et bestemt område af arbejdsmarkedet.« (Nicolaus 1970, 95).

d.v.s. at der må ske en permanent udelukkelse af konkurrence fra andre grupper inden for proletariatet. Dette er i Chile foregået gennem politiske forbud mod oprettelse af fagforeninger organiseret på tværs af de faglige opdelinger inden for industrien og mod fagforeninger inden for virksomheder med mindre end 25 arbejdere. Derved forhindres netop de underprivilegerede fraktioner af proletariatet beskæftiget inden for småindustrien i at organisere sig. Først i 1953 opstod der en løst sammenknyttet organisation af fagforeninger fra forskellige industrigrene, dog i første række sammensat af de allerede privilegerede fraktioner af proletariatet. Arbejderaristokratiets position er også blevet forstærket gennem den rent »økonomistiske« holdning, som har været det fremherskende træk ved den chilenske fagbevægelse. Dette vil tendere til at splitte proletaria-

tet op i selviske fraktioner, der hver især søger at fremme deres egne interesser i højere løn, om nødvendigt ved at gå på forlig med kapitalejeren på bekostning af resten af proletariatet.

»Som en del af aftalerammen har partierne på venstrefløjen almindeligvis holdt arbejds-konflikter indenfor et kontrollerbart omfang, ved ikke at formulere krav for de ikke-industrielle arbejdere og landarbejdere, som udgør størstedelen af arbejderklassen. Som fortalere for de organiserede industriarbejdere, har venstrefløjen forbedret denne gruppes levestandard, bevaret sit stemmemæssige grundlag og adgang til embeder, og således *udvidet kløfterne* mellem arbejderklassens forskellige strata.« (Petras 1969, 163–164).

Vi har her en væsentlig del af forklaringen på det kommunistiske partis politiske holdning til den aktuelle politiske konjunktur i Chile. Da dens medlemsbasis i meget vid udstrækning netop er bygget op omkring det privilegerede arbejderaristokrati, har det ikke fundamentale interesser i en antikapitalistisk strategi, men snarere i en alliance med fraktioner af bourgeoisie; for netop den kapitalistiske udviklings ulige karakter har muliggjort fremkomsten af et arbejderaristokrati i en domineret samfundsformation som Chile.

b. Det nationale proletariat

Arbejderaristokratiet udgør kun en ganske beskedne del af det samlede antal lønarbejdere. Antallet af lønarbejdere inden for de store moderne industrier udgør således kun fem procent af den økonomisk aktive befolkning, og antallet af erhvervs kvalificerede ligger på under en procent. Ufaglærte, beskæftiget inden for den arbejdsintensive, teknologisk svagt udviklede småindustri, overstiger langt antallet af faglærte og tillærte, og tendensen går snarere mod færre lønarbejdere beskæftiget i den teknologisk højtudviklede sektor. Til trods for den kraftige industrialisering i perioden 1930–1950 er 48–49 procent af den samlede industrielle arbejdsstyrke i Chile stadig beskæftiget inden for håndværksfag, d.v.s. virksomheder med under 10 ansatte. Denne form for arbejdsproces kendetegnes af en før-storindustriell produktionsproces, hvor den direkte producent ikke er adskilt fra sine produktionsmidler, og hvor teknikken er underlagt den menneskelige arbejdskrafts kontrol. Arbejderen har således kontrol over arbejdsprocessen, d.v.s. at han ikke i samme grad udgør en del af den kollektive arbejder, som karakteristisk er for storindustri. Denne »individualiserede« arbejdsituation har en række konsekvenser.

»Håndværksvirksomhedernes store udbredelse har hverken fremmet udviklingen af et klassebevidst proletariat eller af sociale bevægelser i større omfang (som er forhindret ad politisk vej for denne type virksomhed. Min anm.). Paternalisme og familiemæssige bånd kendetegner almindeligvis forholdet mellem arbejdsgiver og ansat i håndværksvirksomheden.

Spredningen af arbejderne i små grupper mellem et stort antal virksomheder skaber alvorlige hindringer for udveksling af ideer. — — Arbejderne i håndværksvirksomhederne mener ofte, at de har mulighed for at blive selvstændige og deltager ikke sjældent i handelsmæssige aktiviteter ved siden af deres manuelle arbejde.« (Petras 1970, 15).

I kraft af småindustriens ringe udviklede kapitalistiske produktionsform oplever den fraktion af proletariatet, som er beskæftiget i denne, placeringen i produktionsprocessen som en isolation, der forstærkes af den kapitalistiske stats ideologiske isoleringseffekt, hvorved det over for produktionsagenten skjules, at produktionsrelationerne antager karakter af klasserelationer og ikke af relationer mellem individer.

En uundgåelig konsekvens af de markante forskelle, der eksisterer mellem fraktionerne inden for proletariatet, har været en udtalt splittelse, som har medført, at fraktioner af proletariatet under de skiftende politiske konjunkturer er blevet spillet ud mod hinanden. Deres primære opgave under de bourgeoisiledede politiske koalitioner har da været at sikre støtte til en politik, der

»svækkede venstrefløjen, styrkede højrefløjen og forøgede folks mistillid til parlamentarisk politik.« (Petras 1969, 132).

En yderligere følge af denne splittelse har været, at den borgerlige ideologi uden megen modstand har kunnet gennemtrænge det heterogene ikke særligt velorganiserede proletariat i Chile. Dette kan f.eks. illustreres ved, at et meget stort antal socialistiske kongresrepræsentanter efter udløbet af deres valgperiode skifter partier. Af 38 repræsentanter for Socialistpartiet gik 36 procent over til højreorienterede partier efter endt valgperiode. Ved valget i 1964 stemte mere end 40 procent af kobbermine-arbejderne på Frei, og dette til trods for at netop de isolerede minearbejderområder er de bedst organiserede socialistiske enklaver (Petras 1969, 238). Men efterhånden er der dog sket en organisering af store dele af det chilenske proletariat. Dette er dels en følge af den stigende homogenisering af arbejdsprocessen med de kapitalistiske produktionsformers udvikling, men i nok så høj grad en konsekvens af den politiske bevidstliggørelsesproces, som er blevet resultatet af de kristelige demokraters forsøg på at integrere dele af det voksende proletariat i dets organisationer. Et forsøg, som senere førte til en politisk radikaliseringsproces til fordel for de socialistiske partier, og hvis kulmination var UP's valgsejr i 1970.

Med denne valgsejr er den ideologiske klassebevidsthed steget som en konsekvens af den politiske massemobilisering, der er foregået op til og efter valget som en nødvendig forudsætning for at effektuere nationaliseringsprogrammet. Denne mobilisering har samtidig betydet, at det politiske kompromis fra før 1964, hvor proletariatet optrådte som støtteklasse til bourgeoisidominerende politiske koalitioner, ikke vil kunne genskabes.

3. *Småbourgeoisiet*

Den latinamerikanske middelklasse har været genstand for samfundsforskernes interesse i langt højere grad end andre klasser. Uden at tage hensyn til den fundamentalt forskellige udvikling af den kapitalistiske produktionsmåde søger man at drage en parallel mellem de højtudviklede samfundsformationer, hvor der tilsyneladende er en statistisk sammenhæng mellem middelklassens numeriske størrelse og den økonomiske ekspansion, og de latinamerikanske samfundsformationer. Man kommer derved til det resultat, at betingelsen for udvikling

»er en nationalistisk, progressiv, driftig og dynamisk middelklassens værk og frembringelser, og at de latinamerikanske regeringers sociale og økonomiske politiske mål bør være at stimulere »social mobilitet« og udviklingen af denne klasse.« (R. Stevenhagen 1968, 23).⁶

Man ser i middelklassen de nationalt bevidste, økonomisk rationelle og demokratisk tænkende kræfter, der skal omforme Latinamerika til kapitalistiske, højt udviklede demokratier. Den vigtigste eksponent for denne opfattelse af middelklassen er John J. Johnson, der definerer middelsektorerne som omfattende alle grupper, der

»befinder sig et sted mellem de dårligst betalte statsansatte med begrænset uddannelse og ofte uden nyttige familieforbindelser, og de velhavende indehavere af kommercielle og industrielle virksomheder på den ene side og akademikerne, lærerne og overordnede regeringsembesdmænd, der sædvanligvis stammer fra gamle etablerede familier, på den anden side.« (Johnson 1958, IX).

Johnsons definition af middelsektorerne omfatter således en yderst heterogen helhed af grupper med meget forskellig økonomisk placering i en samfundsformation, såsom fraktioner af bourgeoisiet, som i kraft af deres kontrol over produktionsmidlerne er i stand til at ekspropriere det af proletariatet skabte merprodukt, fraktioner af statsbureaukratiet, og endelig fraktioner af småbourgeoisiet, som lønnes gennem det ved kapitalakkumulation skabte revenu enten hos staten eller bourgeoisiet. Trods deres forskellighed i social baggrund og økonomisk placering i samfundsformationen er det i følge Johnson muligt inden for størstedelen af middelsektorerne at finde et fælles grundlag for politisk handling. Dette grundlag bygger på følgende seks karakteristika:

»De er overvejende byboere. De ligger ikke alene selv over det gennemsnitlige uddannelsesniveau, men de tror også på almen offentlig uddannelse. De er overbevist om, at deres

6. For en kort, men meget illustrerende kritik af middelklassebegrebet se R. Stevenhagen, »Seven Fallacies about Latin America« fra hvem denne karakteristik også er hentet.

landes fremtid er uløseligt forbundet med industrialisering. De er nationalister. De mener, at staten aktivt skal gribe ind på sociale og økonomiske områder, samtidig med at de varetager normale regeringsfunktioner. De erkender, at familien er blevet svækket som politisk enhed i de bymæssige centre, og som følge heraf støtter de udviklingen af organiserede politiske partier.« (Johnson 1958, 5).

Med baggrund i denne fælles holdning til økonomisk udvikling, statens rolle etc. mener Johnson, at middelsektorerne bliver de centrale grupper, på hvis skulder ansvaret for den økonomiske udviklingsproces vil hvile, idet middelsektorerne som den mest uddannede gruppe kontrollerer statsbureaukratiet og militæret og gennem de parlamentariske institutioner det politiske magtapparat. Hvad denne magt i følge den borgerlige sociologi skal bruges til, får man en antydning af ved følgende:

»De (middelsektorerne) har anført, at det er statens pligt at gøre arbejderen opmærksom på, at han ikke kan forvente, at man på samme måde bifalder det, når han kæmper for sine lokale interesser, som da han agiterede mod »udenlandsk udbytning«, »WW.« (Johnson 1958, 186).

De grupper, som middelsektorerne i denne sammenhæng repræsenterer, kan næppe være de fraktioner inden for småbourgeoisiet, som er beskæftiget inden for serviceindustrien, hvor indtægten har været kraftig faldende i det sidste årti (Petras 1969, 16–17) eller småproducenterne, som elimineres i konkurrencen med monopolkapitalisterne, hvilket også fremgår tydeligt af følgende.

»Mange inden for de stadig mere indflydelsesrige kommercielle og industrielle sfærer har måttet sande, at yderliggående nationalisme kan være økonomisk ødelæggende. De ledende (inden for middelsektorerne) har erkendt, at en selvhævdende nationalisme sjældent kan forenes med ønsket om international prestige og forventning om bistand fra de vestlige stormagter.« (Johnson 1958, 190).

Den homogene holdning, som middelsektorerne tilsyneladende har, repræsenterer det latinamerikanske monopolbourgeoisiet ønsker om den størst mulige fortjeneste og en stigende integration i det kapitalistiske verdenssystem. »Middelsektoernes« holdning, som den blev fremstillet hos Johnson, karakteriserer snarere den inden for *bourgeoisiet* eksisterende holdning, mens disse sektorer numerisk omfatter et langt større antal grupper, nemlig den tertiære sektor, statsbureaukratiet samt »entreprenører«.

En række forskere har da også i deres analyse af den chilenske politiske konjunktur fundet: At der hersker en dyb uenighed i holdningen til økonomisk udvikling mellem de forskellige fraktioner, som middelklassen består af (Petras 1969, 139). Eller at middelklassen, som helhed, udgør en konservativ klasse, hvis betydning for den chilenske udvikling har været

»at den overvejende årsag til Chiles stagnation ... er middelklassens totale ligeegyldighed over for massernes enorme sociale og økonomiske problemer.« (Pike 1968, 213).

I de her nævnte analyser er der imidlertid tale om et middelklassebegreb, som stort set er det samme som Johnsons trods de vidt forskellige konklusioner; blot lægges vægten på forskellige fraktioner af denne klasse. Det er et lidet meningsfyldt heterogent sammensat begreb, som omfatter en del af industribourgeoisiet, håndværksfagene, statsbureaukratiet og de privat ansatte funktionærer samt liberale erhverv (se Petras 1969, 116 og 144 og Johnson ovf.). Middelklassebegrebet indeholder således klassefraktioner med vidt forskellig placering i produktionsprocessen og uden homogenitet i politisk preference, hvilket betyder, at et sådant begreb er uanvendeligt i analyser. I denne sammenhæng bærer begrebet da også mere præg af at være en fællesbetegnelse for alle de klassefraktioner, som kan placeres mellem en aristokratisk elite og den store masse bestående af proletariatet og småbønderne.

Småbourgeoisiet må defineres mere stringent for at kunne være anvendeligt i en teoretisk analyse af en samfundsformation. Småbourgeoisiet omfatter i den marxistiske samfundsteori to adskilte klassefraktioner, som på det økonomiske niveau har forskellige placeringer i produktionsprocessen, men som på det politiske niveau fremtræder med de samme karakteristika. (Poulantzas 1970, II, 258).

På den ene side findes det »traditionelle« småbourgeois, som består af *småproducenter*, d.v.s. håndværkere med en håndværksproduktion, hvor den direkte producent på en gang er ejer af produktionsmidlerne og selv deltager i arbejdsprocessen. Endvidere består det »traditionelle« småbourgeois af *småhandlende* inden for kapitalens cirkulationssfære, for hvem arbejdskraften er begrænset til ejeren og hans familie. Eksistensen af disse to fraktioner af småbourgeoisiet, hvis placering på det økonomiske niveau er karakteriseret af, at de ikke udbytter lønnet arbejdskraft, er betinget af tilstedeværelsen af simpel vareproduktion i den kapitalistiske samfundsformation, og vil blive elimineret i takt med kapitalismens udvikling; men i en blokeret ulige udviklet samfundsformation som den chilenske eksisterer der inden for servicesektoren og småhandel en meget omfattende fraktion af dette småbourgeois.

På den anden side opstår der som en konsekvens af den kapitalistiske produktionsmådes udvikling og overgang til monopolkapitalisme et »nyt« småbourgeois, som man med en fælles betegnelse kalder *funktionærer*. Der er dels tale om arbejdskraft, som tilhører kapitalcirkulationen, og som bidrager til realisation af merværdien (servicefag, handel og bankvæsen), dels om arbejdskraft beskæftiget i statsbureaukratiet, d.v.s. ikke-produktive arbejdere, som har til funktion at sikre reproduktionen af den kapitalistiske produktionsmåde. Disse to fraktioner af små-

bourgeoisiet er karakteriseret ved, at de ikke skaber et merprodukt, og at de lønnes i overensstemmelse med reproduktionsværdien af deres arbejdskraft af det gennem kapitalakkumulation skabte revenu. Dette »nye« småbourgeois relation til de øvrige klasser i den kapitalistiske produktionsmåde definerer Marx selv:

»Den konstante forøgelse af middelklassen, som står mellem arbejderne på den ene side og kapitalisterne og jordejerne på den anden side, som for det meste er understøttet direkte ved revenu, som hviler som en byrde på arbejderne, og som forøger de øverste ti tusindes sociale sikkerhed og magt.« (K. Marx: Theorien über den Mehrwert II, del 2, citeret efter M. Nicolaus 1967, 44f).

Småbourgeoisiet fremtræder således som en klasse, der i dens udvikling er helt afhængig af den i produktionsprocessen skabte merværdi, som kontrolleres af bourgeoisiet. Eksistensen af et omfattende småbourgeois indeni for uproduktive sektorer som statsbureaukratiet og servicesektoren i Chile

»var væsentligt resultatet af de eksisterende ejendomsforhold indenfor landbruget (latifundia) og den særlige ejendomsform i minesektoren (monopol og oligopol) og den udenlandske indtrængen (investering) som forhindrede [...] at en større klasse af små selvstændige jordbrugere og industrielle entreprenører kunne udvikle sig.« (F. Gil, citeret efter Petras 1969, 117).

d.v.s. af et nationalt bourgeois; men samtidig har den blokerede ulige udvikling i Chiles industrielle sektor også forhindret absorptionen af den migrerede arbejdskraft, som for overhovedet at opnå beskæftigelse er søgt over i serviceindustrien eller er blevet ansat inden for statsbureaukratiet.

Inden for den politiske konjunktur er begge fraktioner af småbourgeoisiet som en konsekvens af deres økonomiske placering i produktionsprocessen ikke i stand til at organisere sig i autonome politiske partier, men lader sig oftest repræsentere enten af de traditionelle bourgeoisipartier, som f.eks. det radikale parti eller Partido Nacional, hvor det fremtræder som en støtteklasse for bourgeoisiet til gennemførelse af dets politik. I krisesituationer med en tilspidset modsætning mellem bourgeois og proletariat knytter småbourgeoisiet sig snarere til populistiske bevægelser, som fremtræder som mediator og »klasseforsoner«, hvilket er i det betrængte småbourgeois interesse. I den nuværende situation er det af afgørende betydning for UP-koalitionen, at småbourgeoisiet i den voldsomt skærpede klassekampsituation ikke definitivt allierer sig med højrepartierne. Gennem en række politiske foranstaltninger har man da også søgt at vinde småbourgeoisiets støtte for »revolutionen« så som højere lønninger til store dele af statsbureaukratiet, sikring af mindre erhvervsdrivendes ejendomsret, ændringer i kreditpolitikken til fordel for nationale småkapitalister etc.

Konklusion og udsyn

Den blokering, som har karakteriseret den ulige udvikling af den chilenske samfundsformation, har på en og samme tid været en hindring for fremkomsten af et politisk velorganiseret proletariat og en af årsagerne til UP-koalitionens valgsejr i 1970. Den store ulighed mellem sektorerne og sameksistensen af førkapitalistiske og kapitalistiske produktionsformer har bevirket en omfattende splittelse inden for proletariatet, hvor kun en meget begrænset del af dette – arbejderaristokratiet – har været i stand til at organisere sig i autonome partier. Kapitaliseringen af produktionsformerne siden 50'erne har dog skabt grundlag for en voksende radikalisering, især inden for den agrare sektor, hvor frigørelse af de direkte producenter fra den politiske og ideologiske afhængighed af agrarbourgeoisiet har muliggjort, at de socialistiske partier, hvis grundlag hidtil havde været den industrielle sektor, har kunnet opnå stigende politisk støtte (Petras 1969, 268 og 278-80). En yderligere følge af den blokerede ulige udvikling er fraværet af et uafhængigt nationalt monopolbourgeoisiet. Ved de multinationale selskabers penetration af den chilenske industri er monopolbourgeoisiet blevet integreret i disse selskaber, mens det nationale bourgeoisiet er blevet svækket af den stigende konkurrence og monopolernes kontrol over kapitalressourcerne. Konsekvensen har været en stigende modstand fra nationalbourgeoisiets side mod de multinationale selskabers monopoler, hvilket har skabt en krise inden for magtblokken og i de seneste år truet bourgeoisiets hegemoniske stilling.

I en vurdering af UP-koalitionens muligheder for at gennemføre sit valgprogram er det af afgørende betydning at det i nok så høj grad var bourgeoisiets svækkelse og interne splid, som det var egen styrke, der førte til sejren. Med reetableringen af bourgeoisiets enhed og kontrol over det politiske system er der da også skabt alvorlige vanskeligheder for UP-koalitionens muligheder for ad legalitetens vej at gennemføre socialismen.

En anden begrænsning for UP-koalitionen findes i den kendsgerning, at statsapparatet er opretholdt uændret. En af forudsætningerne for de kristelige demokraters accept af UP-regeringen var, at statsbureaukratiet forblev intakt for de lavere niveaues vedkommende, hvilket stort set vil sige, at størstedelen af bureaukratiet er politiske udnævnelser foretaget af de kristelige demokrater. På samme måde er militæret opretholdt intakt og synes at have placeret sig i rollen som konstitutionens beskytter. Det vil sige, at lige så vel som militæret var garant for UP-koalitionens overtagelse af regeringsmagten, er det også blevet en latent trussel mod regeringen i dens forsøg på at omdefinere legalitetens muligheder.

Man har bebrejdet UP-koalitionen dens tro på legalitetens muligheder, men spørgsmålet er i høj grad, om den har noget alternativ til den »legale«, fredelige

vej mod socialismen. Væsentlige dele af koalitionen organisatoriske grundlag er arbejderaristokratiet og småbourgeoisifraktioner, hvis mål snarere er en national kapitalisme end socialisme. Imidlertid er valgsejren af helt fundamental betydning for en yderligere mobilisering af proletariatet.

»— — venstrefløjens valgsejr er et stort fremskridt i folkets kamp for magt og styrke objektivt udviklingen af en revolutionær vej for Chile.« (MIR's svar til UP, citeret efter Nacla 1972, 144).

På trods af de hindringer, som UP-koalitionen står over for, har det dog været muligt at opnå ganske betydelige resultater i realiseringen af valgprogrammet. Kobberindustrien er nationaliseret, bankerne og kreditsystemet kontrolleres af staten, bourgeoisiets magtstilling i den agrare sektor er alvorligt svækket p.g.a. kollektivisering af nogle af de største fundo'er etc. Alt sammen er det foregået, uden at det har været muligt for bourgeoisiet effektivt at forhindre det. Endvidere har den ændrede internationale arbejdsdeling betydet en intern industrialisering, som har gjort Chile delvist selvforsynende med konsumvarer, samtidig med at

»Chile faktisk er økonomisk uafhængig af hjælp fra USA ... 90 pct. af Chiles kobberproduktion sælges til Vesteuropa og Japan, og derfor vil en eventuel lukning af det nordamerikanske marked ikke skade økonomien alvorligt.« (New York Times, Nov. 26. 1970, citeret efter P. Sweezy 1970, 12-13).

De dominerende landes muligheder for økonomisk pression er således blevet væsentligt indskrænkede. En direkte militærintervention ville være yderst kompliceret og utænkelig.

UP-koalitionens kontrol med den vigtige industrielle sektors produktion er blevet stærkt forøget, efter at staten har opnået kontrol med bank- og kreditsystemet. Imidlertid vil det netop være her, den afgørende konfrontation med de multinationale selskaber og monopolbourgeoisiet kommer. Det er i denne sektor, at disse grupper har placeret deres væsentligste kapitalinteresser. UP-koalitionen har dog mulighed for at udnytte den konflikt, som findes inden for bourgeoisiet, ved gennem sin kreditpolitik at støtte det nationale bourgeoisie i småindustrien, mens det bremser monopolernes ekspansion, og i tilfælde af økonomisk obstruktion nationaliserer produktionsenhederne. En sådan politik vil dog stille regeringen i et dilemma, idet krav til proletariatet om begrænsninger i deres fordringer og om øget produktivitet kun vil have liden appel, hvis udsigten til at overtage kontrollen med produktionsmidlerne ikke fremtræder som en mulighed inden for rækkevidde. Her er problemet netop UP-koalitionens manglende organisationsgrundlag, som gør det uhyre vanskeligt at kontrollere den politiske udvikling inden for en »blandingsøkonomi«. De

ovennævnte problemer og regeringens begrænsede muligheder er da også erkendt af UP-koalitionens leder.

»Vi er i færd med at skabe en særlig vej til revolutionen og ønsker dermed at vise, det er muligt at foretage de grundlæggende forandringer, som fører til revolutionen, når man følger vores vej. Vi har sagt, at vi vil danne en demokratisk, national, revolutionær og folkelig regering, som åbner vejen til socialismen, fordi socialisme ikke kan indføres pr. dekret. Alle de forholdsregler, vi har taget, bidrager til revolutionen.« (Allende-Debray, interview i Punto Final, citeret efter Nacla 1972, 23).

For Chile, som for andre dominerede, kapitalistiske lande, er den centrale modsætning den mellem de dominerende, højt udviklede, kapitalistiske lande og de udbyttede lande. UP-koalitionen synes også helt klar over, at før denne er ophævet, d.v.s. før de multinationale selskaber og monopolbourgeoisiets dominans er brudt, vil det ikke være muligt at begynde vejen mod socialisme.

Bibliografi

- Amin, S., *L'accumulation à l' échelle mondiale*, Paris 1970. (S. Amin 1970).
- Amin, S., *Kapitalism och underutveckling*. I *Kapitalismens Utveckling i Afrika*, Vol. 2. (S. Amin 1971).
- Arrighi, G., *Internationella bolag – – i Afrika*. I *Kapitalismens Utveckling i Afrika*. (Arrighi 1971).
- Arrighi, G., *The relationship between the Colonial and Class Structure*. (upubliceret paper).
- Brodersohn, *On The Dependent Character of the Industrial Bourgeoisie*. 1971, utrykt manuskript. (Brodersohn 1971).
- Engels, F., *The Condition of the Working-class in England in 1844*. London 1952. (F. Engels 1952).
- Frank, A. G., *Capitalism and Underdevelopment in Latin-America*. *Historical Studies of Chile and Brazil*. N. Y. 1967. (A. G. Frank 1967).
- Frank, A. G., *Latin-America: Underdevelopment or Revolution*. N. Y. 1969. (A. G. Frank 1969).
- Gerassi, J., *Latin-Amerika*. Oslo 1968. (J. Gerassi 1968).
- Johnson, J. J., *Political Change in Latin-America*. Stanford 1958. (Johnson 1958).
- Kapitalismens Utveckling i Afrika – Studier i Afrikas moderna ekonomiska historia*. Vol. I og II, red. av R. Gustasson 1971. (S. Amin 1971), (Arrighi 1971).
- Latin-America, Reform or Revolution*, ed. by J. Petras and M. Zeitlin 1968. (Pike 1968), (R. Stavenhagen 1968), (Zeitlin 1968).
- Mandel, E., *The Laws of Uneven Development*. I *New Left Review* 1970. (Mandel 1969).
- Marx, K., *Capital*. Vol. I og III. N. Y. 1967. (K. Marx 1967) eller (K. Marx Capital). – Citaterne er oversat fra tysk.

- Marx, K., Karl Marx. Udvalg ved J. Witt-Hansen. (K. Marx 1970 I).
- Marx, K., Kritik af den politiske Økonomi; Grundrids, ved Kj. Schmidt. Kbh. 1970. (K. Marx 1970 II).
- Marx, K., and Engels, F., Selected Works. Vol. I-III. Moskva 1969. (Marx-Engels 1969).
- Nacla, New Chile, N. Y. 1972. (Nacla 1972).
- Nicolaus, M., Proletariat and Middle Class in Marx, I Studies on the Left. Vol 7, no 1, N.Y. 1967. (Nicolaus 1967).
- Nicolaus, M., The Theory of the Labor Aristocracy. I Monthly Leview. Vol. 21, no 11. N. Y. 1970. (Nicolaus 1970).
- Petras, J. and Zeitlin, M. artikel, Latin-America, Reform or Revolution? N. Y. 1968. (Petras-Zeitlin 1968).
- Petras, J., Politics and Social Forces in Chilean Development. Berkeley 1969. (Petras 1969).
- Petras, J., Politics and Social Structure in Latin-America. N. Y. 1970. (Petras 1970).
- Pike, Fr. B., Aspects of Class Relations in Chile, 1850-1960. I Latin-America, Reform or Revolution. (Pike 1968).
- Poulantzas, N., Politisk makt och sociala klasser, Mölndal 1970. (Poulantzas 1970 I).
- Poulantzas, N., Fascism et dictatur, Paris 1970. (Poulantzas 1970 II).
- Stavenhagen, R., Seven Fallacies about Latin-America. I Latin-America, Reform or Revolution. (R. Stavenhagen 1968).
- Sunkel, O., Change and Frustration in Chile. I Obstacles to Change in Latin-America ed. by C. Veliz. London 1965. (Sunkel 1965).
- Sweezy, P.M., A Critique. I The Transition from Feudalism to Capitalism. A Symposium 1954. (Sweezy 1954).
- Sweezy, P., og Magdoff, H., Peaceful Transition to Socialism? Monthly Review, vol. 22, no 8.
- UN, Economic Survey of Latin-America 1966. N. Y. 1968. (UN 1966).
- Zeitlin, M., The Social Determinants of Political Democracy in Chile. I Latin-America, Reform or Revolution. (Zeitlin 1968).

Kurasje's bogimport

tilbyder også marxistisk litteratur på dansk, f.eks.

★ Althusser/Poulantzas: De ideologiske atatsapparater	7,50
★ Borg: Industriarbejde og arbejderbevidsthed	12,00
★ Habermas: Erkendelseskritikkens krise	7,50
★ Schmidt: Det strukturalistiske angreb på historien	7,50

Skriv efter udforliget catalog!

Max A. Dickmann: Militær og politik i Chile

Et generelt træk ved lande med en domineret og afhængig økonomi er den fremherskende rolle, som militæret spiller i det politiske liv. Dette gælder såvel for de arabiske lande, flere afrikanske lande som for størstedelen af de latinamerikanske lande. På dette punkt er Chile ingen undtagelse.

Men der er alligevel en karakteristisk forskel. I Chile har militæret traditionelt været langt mindre interventionistisk end i de andre dominerende lande.

Temaet for M. Dickmann's artikel er en historisk oversigt over udviklingen i forholdet mellem civilt og militært samfund i Chile gennem de sidste 150 år, hvor også Chile's afhængige økonomi udvikler sine karakteristiske træk.

De fleste historiske data og statistiske analyser i denne artikel er taget fra Alain Joxe, »*Las fuerzas armadas en el sistema politico de Chile*«, Santiago, 1970. Joxe's data om Chiles militære historie stammer især fra Gen. I. Téllez, »*Historia Militar de Chile*«, Santiago, 1925. Joxe's tolkning af militærets politiske rolle, udtrykt i det chilenske samfunds struktur, ligger tæt op ad J. Nun's ideer; yderligere betoner han vigtigheden af den ydre faktor (imperialismen).

Indledning

Siden Chile blev en selvstændig nation, har militæret tilsyneladende grebet forholdsvis lidt ind i det politiske liv. Dette bliver navnlig klart, når vi sammenligner Chiles nyeste historie – fra ca. 1930 til i dag – med andre latinamerikanske landes historie, hvor statskup langt fra er en sjælden hændelse, og i visse af dem (f.eks. Bolivia) kan tælles i dusinvis.

Det er sædvanligt, selv i chilensiske politiske kredse, at forklare denne forholdsvis mangel på indblanding ved hærens »civile tradition«. Udover den kendsgerning, at denne terminologi næppe udgør en forklaring (den er snarere en tautologi) har den tendens til at flytte opmærksomheden fra den politiske og sociale ramme, hvor denne ikke-indblanding hører til; som vi vil få at se, har forholdet mellem den civile (politiske) magt og militæret – d.v.s. de særlige omstændigheder, hvor den civile magt har holdt militæret »i snor« – forandret sig signifikant gennem tiden, idet forholdet har afspejlet både det chilensiske samfunds strukturer (d.v.s. dets økonomiske, klasse-mæssige og politiske strukturer) og militærapparatets struktur.

Yderligere bør vi lægge mærke til, at talen om en »ikke-indblandings-tradition« skjuler, at de (numerisk) få interventioner, som de væbnede styrker har foretaget, har haft dybtgående karakter og langvarig virkning. Vi vil se, at de to eneste interventioner fra de væbnede styrkers side, der er forekommet i Chiles historie,¹ omformede det politiske system så gennemgribende, at de sandsynligvis gjorde det unødvendigt for de væbnede styrker at vende så hyppigt tilbage til den politiske skueplads, som det er tilfældet i andre latinamerikanske nationer.

En historisk oversigt over forholdet mellem det civile samfund og militæret i Chile

De militær-civile relationers historie i Chile falder naturligt i fire, meget forskellige perioder, der tilnærmelsesvis svarer til forskellige udviklingstrin i landets sociale struktur:

1. Henholdsvis i 1891 og 1924–1932; det sidste tidsrum omfatter adskillige kup i en periode, hvor militæret stod i forgrunden på den politiske arena.

1. Den politiske stabilitet i Portales-staten, der blev domineret af det jordejende aristokrati (1830–1880);
2. Perioden efter Stillehavskrigen (1880–1891);
3. En professionel hær oprettes og middelklassen opstår (1891–1924);
4. »*Ibañismo*« og det nuværende politiske system (fra 1924 til i dag).

1. De 20-30 år, der fulgte efter uafhængigheden af Spansk Amerika (der opnåedes i tidsrummet 1810–1820) kendetegnedes af næsten uafbrudte, indre kampe og krige mellem stridende parter. Chile var en af de første stater, der kom gennem denne periode og oprettede et stabilt politisk system; dette skete ved den regulære hærs nederlag i 1830 (slaget ved Lircay) til »civilgarden«, der var oprettet af det jordejende aristokrati.

Skaberen af den første chilenske stat blev *Diego Portales*, der iøvrigt aldrig fik højere rang end minister. Med fin forståelse for hvilke sociale og økonomiske kræfter, der betød noget, udformede han for det første de grundlæggende institutioner a) i den nye stat udfra de magtrelationer, der opstod af slaget ved Lircay, og for det andet b) fremmede han enheden i de væbnede grupper med henblik på territorial udvidelse:

a. Den vigtigste bevæbnede institution i Portales' stat var i højere grad »civilgarden« (»Portales' garde«) end hæren; den første var større end hæren; »civilgarden« havde ca. 25.000 mand og hæren 3.000 mand gennemsnitlig i perioden 1836–1876 (hæren toppede med 5.400 mand i 1838).

b. Portales gennemførte foreningen af de to styrker for at starte krigen mod forbundet Peru-Bolivia (1836–39).

På det civile område kendetegnedes Portales' stat af, at det jordejende aristokrati havde fuldstændig kontrol over landets politik – i en udstrækning, der ikke kunne sammenlignes med noget som helst andet latinamerikansk land – og udelukkelse af daglejerne og andre landarbejdere og fattige bønder. (Portales indførte stemmeret betinget af ejendom). På det ideologiske område herskede der streng lydighed mod den katolske kirkes principper. Portales' stat var altså snarere autoritær og aristokratisk end liberal; i den politiske sfære var der en næsten perfekt genspejling af produktivkræfternes grundlæggende kendetegn: en landbrugsøkonomi baseret på store godser, (*fundo*).

I denne periode hindrede »civilgarden« brug af væbnet magt mod civile myndigheder. Desuden var omkring halvdelen af hæren sædvanligvis optaget af at afværge trusler fra indianerne sydpå; denne del af hæren blev ledet af de aristokratiske familier fra *Concepción*, der var integreret i og repræsentanter for magtstrukturen. Dette system sikrede, at ingen af de grupper, der var i opposition til centralmagten, havde mulighed for at mønstre nogen reel militær styrke.

Dette system bestod til 1879, hvor grundlaget for Portales-statens balance måtte ændres på grund af Stillehavskrigen.²

2. I den periode, hvor Chile var en »aristokratisk« stat, ændredes grundlaget for landets produktion; efterhånden begyndte udvindingen af mineraler, især guld, sølv, kul, jern og kobber; omkring 1864 var 70 pct. af Chiles eksport mineraler, i 1885 var tallet steget til 78,5 pct.

For at kunne udvide produktionsgrundlaget yderligere, iværksattes to militære handlinger omkring 1880:³

a. Den vigtigste begivenhed var Stillehavskrigen mod Peru 1879–84, hvor Chile vandt sine nuværende to nordligste provinser (Tarapacá og Atacama), hvor verdens største nitratforekomster findes.

b. Erobringen af det sydlige indianske territorium (Araucania) åbnede nye områder for landbruget.

Umiddelbart før disse militære operationer havde man nedskåret de væbnede styrker, både den regulære hær og »civilgarden« (den første med 2440 mand i 1878, den anden med 6770 mand i 1877). På grund af krigen blev Chile igen massivt militariseret: hæren omfattede i 1879 18.500 mand og i slutningen af 1880 næsten 41.500 mand, hvoraf 4.500 opererede ved sydgrænsen. Denne massive mobilisering medførte, at oligarkiet ikke længere kunne besætte alle officersposterne og unge mænd med en vis uddannelse – sønnerne fra det langsomt fremvoksende småborgerskab af forretningsdrivende og folk i liberale erhverv – blev indkaldt; de udgjorde det sociale grundlag i den professionelle hær, der opstod efter Stillehavskrigen; dette vil vi senere diskutere mere detaljeret.

Skønt Chiles styrker vandt Stillehavskrigen, kom en stor del af nitratvirksomheden i hænderne på englændere og andre udlændinge.⁴

Efter krigen voksede militærets numeriske og politiske indflydelse en del på bekostning af »civilgarden«; i disse år fik englænderne betydelig indflydelse på flåden.

Balmaceda, en liberal politiker med populistiske tendenser, blev valgt til præsident i 1880'erne. Han gjorde, hvad han kunne, for at tilbagevinde nitrat-

2. I disse år led Portales-statens organisationsmæssige og ideologiske principper efterhånden nederlag; f.eks. afskaffedes »mayorazoo« (arveret på grundlag af førstefødsel) i 1857.

3. Her er det vigtigt at forstå, at begge aktioner var velovervejede fra magtstrukturens side; de skyldtes ikke omstændigheder, som de politiske myndigheder havde ingen eller kun ringe kontrol over.

4. Der er megen uenighed om, i hvilken udstrækning britisk kapital dominerede nitratvirksomheden. Pike, der går ud fra tal fra Chiles Statistiske Kontor, nævner, at i begyndelsen af 20. årh. udgjorde den chilensiske kapital i den slags minedrift 125,5 mio. pesos og udenlandsk kapital 116,8 mio. pesos. A. Pinto (»Chile, un caso de desarrollo frustrado«) giver disse tal for ejerskab:

Kapitalens oprindelse

År	Britisk	Chilensisk	Andre lande
1878	13%	67%*	20%
1885	34%	36%	30%
1901	55%	15%	30%

* Peruviansk kapital; tallet stammer fra året før Stillehavskrigen indledtes.

Alle disse tal viser, at britisk kapital spillede en væsentlig rolle.

monopolet, så overskuddet herfra kunne bruges til massiv investering i industrialisering. Han prøvede også at opveje den britiske indflydelse i hæren ved at ansætte prøjsisk militærpersonale, der skulle træne og opbygge en professionel hær.

Men skønt Tyskland konkurrerede med Storbritannien om indflydelsen i Chile, var tyskerne ikke interesserede i at spille et spil, der kunne styrke Chiles (og Balmacedas) stilling; især kan det nævnes, at moderniseringen og professionaliseringen af de væbnede styrker kun interesserede de to lande, fordi det gav voksende våbensalg. Oberst Körner, der var leder af den prøjsiske militærmission, som Balmaceda havde ansat, stillede sig således i spidsen for de dele af hæren og »civilgarden«, der i 1891 styrtede præsidenten, hvorved de måske fremskyndede hans selvmord.

3. Derefter blev Körner »le nouveau regime«s ledende rådgiver med hensyn til køb af svært militært udstyr i Tyskland. Træningen af en professionel hær fortsatte under ledelse af Körners gruppe. I 1900 indførtes almindelig, tvungen værnepligt, og i 1902 omfattede de væbnede styrker næsten 25.000 mand, der var veltrænede og kunne bruge moderne udrustning (18.900 i hæren, 5.800 i flåden). Det er vel næsten overflødigt at nævne, at moderniseringen af Chiles væbnede styrker blev en fin forretning for de tyske våbenfabrikker; på den ene side forsøgte Chile ikke at opbygge en national industriel infrastruktur, der kunne betjene hærens modernisering, og på den anden side medførte den permanente militære trussel fra Argentina, at den chilenske regering – med præsident *Errázuriz Echaurren* i spidsen i begyndelsen af århundredet – øgede militærudgifterne vanvittigt, så de efterhånden slutte 25 pct. af nationalbudgettet.

Allerede under Stillehavskrigen begyndte officererne at rekrutteres fra småborgerskabet; denne tendens fortsatte og blev stærkere efter krigen på grund af småborgerskabets vækst; faktisk førte omfordelingen af overskuddet fra nitratudvindingen til, at de forskellige sektorer i »middelklassen« voksede langsomt, med uafbrudt.⁵

Rekrutteringen af officerer med denne sociale baggrund, og de politiske magthaveres (oligarkiets) vaklen med hensyn til afgivelse af magt til hæren, viser

5. Der viser sig en del alvorlige vanskeligheder, hvis man vil prøve at definere »middelklassen« præcist; jeg har en diskussion af disse problemer i min artikel »Latinamerikas militærs rolle«, Rapport, dec. 1970; se endvidere R. Stavenhagen, »Seven Fallacies about Latin America« (i Petras & Zeitlin, »Latin America, reform or revolution?«, New York, 1968). Imidlertid er det sådan, at den interessanteste teori om det latinamerikanske militærs politiske rolle – ifølge J. Nun – netop forklarer denne rolle gennem »middelklassens« politiske adfærd; teorien går ud på, at denne klasse ikke evner at opstille og lede et levedygtigt og stabilt politisk system uden hjælp fra en »ydre« kraft (socialt stratum eller institution). I Nun's analyse udgør det traditionelle, jordejende aristokrati en sådan »paraply« i de første faser af »middelklassens« fremvækst i Latinamerika. Men krisen i oligarkiets »hegemoni« – ca. 1930 – placerede »middelklassen« i et politisk vacuum; derfor begyndte denne sociale gruppe stadig tiere at kræve indblanding fra de væbnede styrker. En af de ting, der støtter Nun's tese er netop væksten i Chile efter 1930 af et temmelig solidt »middelklasse«-centreret politisk system (der i øvrigt blev institutionaliseret af militæret) og den tilsvarende mangel på militærkup.

klart, at hæren mere og mere identificerede sig med det fremvoksende småborgerskabs økonomiske og sociale interesser og politiske holdninger. Aristokratiets bekymring for, om hæren nu støttede det ubetinget, var ganske berettiget, idet hæren blev stadig mere uvillig til at undertrykke de talrige strejker, der blev iværksat af den fremvoksende fagforeningsbevægelse; videre opstod 1907–19 flere foreninger inden for hæren, der kæmpede for højere militærlønninger og pressede på for at få igangsat sociale reformer for at undgå de »røde« og »sorte« (anarkistiske) farer.

I 1920 viste den mulighed for liberalisering sig, som hæren og dele af middelklassen ønskede, idet *Arturo Alessandri* valgtes til præsident; hans karriere begyndte i oligarkiets rækker, men han gjorde middelklassens program til sit eget.

4. Da kongressen stadig domineredes af oligarkiet, mislykkedes det i flere år for Alessandri at gennemføre sine sociale lovforslag. De yngre grupper i militæret udtrykte i september 1924 deres indignation over denne skandaløse stilstand ved deres tavse tilstedeværelse i kongresbygningen. Således vedtog kongressen på grund af »sabelraslen« i korridorerne de love, man havde modarbejdet i årevis.⁶

Men militæret gik endnu videre; man krævede – opmuntret af præsident Alessandri – at kongressen skulle opløses. Præsidenten trådte tilbage og forlod landet for at holde »ferie« i Europa; kongressen ville ikke godkende hans afgang, og en militærjunta dannedes. Juntaen indtog imidlertid en tvetydig position – i hvert fald meget mere tvetydig end initiativtagerne til septemberprotesten havde håbet – og var villige til at forhandle med oligarkiet; juntaens ledende mand var nemlig flådeofficer og som sådan traditionelt tæt forbundet med oligarkiet. De yngre officerers utilfredshed gjorde situationen meget ustabil.

Et nyt statskup i januar 1925 bragte en gruppe officerer til magten; de var påvirkede af frimureri og liberalisme og havde haft sporadisk kontakt med fagbevægelsen. Disse officerer dannede et ministerium af Alessandri-tilhængere og inviterede ham til at komme tilbage og overtage magten igen. Krigsminister blev *Carlos Ibañez del Campo*, manden, der skulle grundlægge det politiske system, som har varet til vore dage; han repræsenterede de mest progressive af kuppets officerer.

Under pres fra Ibañez og militærets progressive kræfter udarbejdede regeringen en ny forfatning, hvis hovedindhold var, at man skulle styrke præsidentsystemet ved at overføre mange beføjelser fra parlament til præsident. Den nye forfatning blev vedtaget ved folkeafstemning i 1925, og der blev afholdt nyvalg, hvor Ibañez stillede op, men senere trak sig tilbage.

6. Dvs. social sikkerhed, kollektive aftaler, ulykkesforsikring, anerkendelse af fagforeninger og andre arbejdersammenslutninger, oprettelse af voldgiftsdomstole osv.

a. Ibañez' første præsidentperiode og skabelsen af en ny balance

Selvom den nyvalgte regering var konservativ, beholdt Ibañez sin ministerpost og blev senere indenrigsminister. 1927 udpegede parlamentet ham til præsident, idet den valgte præsident trak sig tilbage (af personlige grunde).

For at blive populær benyttede Ibañez den opportunistiske politikers traditionelle metode: først sikrede han sig det liberale venstres støtte ved at gennemføre reformer, hvorefter han vandt højres støtte ved at undertrykke venstre og arbejderbevægelsen.

På det militære område hvilede Ibañez' system på støtte fra hæren (hvorfra han havde udrenset de officerer, der sympatiserede med oligarkiet) *plus* en ny gruppe, der før havde holdt sig borte fra den politiske skueplads, nemlig »*carabineros*«.

Man regner sædvanligvis *carabineros*-korpset for en almindelig politistyrke, men det er meget mere end det: det er en magtfuld, landsdækkende politistyrke, der er beskæftiget med grænse-, sikkerheds- og almindeligt politiarbejde; det er direkte underlagt præsidenten. Man kan sige, at det er en blanding af traditionelt politi og gendarmeri. Foruden disse funktioner, er der endnu to grunde til, at det har været betydningsfuldt: for det første har korpset været den traditionelle mulighed for opadgående mobilitet og urbanisering for underklassen på landet (derfor var korpset tidligere så populært, skønt det tit var repressivt); for det andet har det overtaget en del af hærens undertrykkende funktioner, hvilket har betydet meget for forholdet mellem militæret og det civile samfund. På denne måde fik *carabineros*-korpset i Ibañez' system en rolle, der mindede meget om »civilgardens« rolle i Portales' stat.

På det politiske område kom Ibañez' middelklasseteknokrater til magten; de startede en slags statskapitalistisk udvikling. Gennem hans reformer åbnedes den offentlige administration for middelklassen, der da også siden har haft solid kontrol over statsapparatet. *Petras*' empiriske data⁷ bekræfter, at de ansatte i den offentlige administration identificerer sig med middelklassens værdier, ikke med aristokratiet. Det at det chilenske bourgeoisie har favoriseret statsindblanding – hvilket mange af dets andre latinamerikanske modstykker ikke har – synes således at bekræfte, at staten har været *deres* instrument (en situation, der dog er ved at ændre sig hurtigt).

Men Ibañez kunne ikke retfærdiggøre sig over for sine middelklassetilhængere på det afgørende punkt: økonomisk velstand. I slutningen af 1930'erne var landets økonomi i en kaotisk tilstand med galopperende inflation og hurtigt voksende gæld til udlandet, begge dele en følge af verdenskrisen. Under studenterdemon-

7. J. Petras, »*Social and Political Forces in Chilean Developments*«, California 1969, chap. 8.

strationer mod politiets brutalitet blev Ibañez tvunget til at gå af 1931, og en ny præsident blev valgt.

b. Socialistisk republik i 13 dage

Den 4. juni 1932 blev Santiago vækket af larmen fra lavtflyvende maskiner. Et nyt militærkup var blevet startet af en koalition af »*ibanistas*«, populistiske af forskellige afskygninger og socialister (men ikke kommunister!). Den vellykkede intervention bragte en militærjunta til magten, hvis krigsminister blev luftvåbenofficeren *Marmaduke Grove*, en betydende, tidligere »*ibanista*« officer, der var blevet vundet for socialistiske ideer. Juntaen, som var ved magten i 13 dage, proklamerede *Den Socialistiske Republik Chile* og gennemførte nogle revolutionære lovforslag (f.eks. nationalisering af alle kobber- og kulminer), som hurtigt fik støtte fra Santiagos lavere klasser.

Den socialistiske republik blev imidlertid væltet af et højreorienteret modkup, som dog kun sikrede højrefløjen magten i 100 dage. Der afholdtes nye valg, som blev vundet af *Alessandri* – hvis reformistiske liberalisme allerede havde fortonet sig – ved hjælp af de traditionelle højreorienterede partiers valgmaskinerier.

Ved den lejlighed stiftedes Det socialistiske parti; som kandidat opstillede det Grove, der opnåede 60.000 stemmer mod Alessandris 187.000 (og 4.000 kommunister). Fra starten forpligtede det socialistiske parti sig til at være tro mod marxismen, skønt det erklærede sig uafhængigt af både 2. og 3. internationale, og fra tid til anden viste langt større uafhængighed, ideologisk modenhed og forståelse af den politiske virkelighed end mange andre latinamerikanske venstrebevægelser. Grove fortsatte i mange år med at spille en aktiv rolle i arbejderklassepolitik.

c. Senere begivenheder

Det bør understreges, at der ikke er sket drastiske militære indgreb siden 1932, skønt mere skjult politisk aktivitet fra hærens side ikke har været helt ukendt.

Udover et kupforsøg mod folkefrontsregeringen i 1939, viste en slags militær indblanding sig igen i form af sympatitilkendegivelser og folkelig støtte fra »*ibanistisk*« og »*peronistisk*« side under Ibañez' anden præsidentperiode, 1952–56.

Det alvorligste pressionsforsøg i denne periode forekom i 1969, og er populært kendt som »*el tacnazo*«. Det blev anført *general Viaux*, der gennem brandtaler om

bedre løn og materiel prøvede at involvere hæren i et eventyr, der kun ville have gavnet de mest reaktionære parter på den politiske scene.⁸

Chiles væbnede styrkers nuværende struktur; nogle grundlæggende data

A. I 1967 var der 46.000 mand i Chiles væbnede styrkers tre værn – hær, flåde og luftvåben.⁹ Desuden var der 24.000 »carabineros«, som m.h.t. de egenskaber, der er beskrevet ovenfor (p. 47), (militær træning, udstyrskvalitet, kendskab til landet, gendarmagtige funktioner osv.) godt kan medregnes som en del af de væbnede styrker.¹⁰

Men selv om man udelukker disse »carabineros«, kommer Chile (med 5 %) næst efter Cuba (15 %) m.h.t. antal våbenbærende mænd pr. 1000 indbyggere. Disse tal er så meget desto mere bemærkelsesværdige, eftersom Chile i årevis ikke er blevet truet af udenlandsk invasion og i hvert fald ikke før 1968 har haft indenlandske bevæbnede oprørsgrupper eller guerillaer.

B. I de sidste 12 år har den chilenske stats forsvarsudgifter været fra 84 til 106 mill. \$ pr. år (1960 \$). I perioden 1938–70 var de på mellem 51 og 135 mill. \$ (1960 \$). En analyse af forsvarsbudgettet i denne længere periode viser, at nedgangen i forsvarsudgifterne altid er forekommet under traditionelt højreorienterede regeringer, (*González Videla 1946, Alessandri 1958*); populistregeringer eller regeringer med folkelig opbakning (*Popular Front 1938, Ibañez -52, Frey -64 og Allende*) har altid givet flere penge til de væbnede styrker.

En reduktion af militæruddigternes andel af de samlede offentlige udgifter har været et stadigt forekommende fænomen i hele Latinamerika i perioden 1945–65. Chile er ingen undtagelse; i 1965 udgjorde forsvarsudgifterne 9 pct. af statsbudgettet; den almindelige, faldende tendens for både Chile og det latinamerikanske gennemsnit illustreres i næste tabel; undtagelsen, i Chile, forekommer i årene 1953–56, mens Ibañez var præsident.

TABEL I
Forsvarsudgifter som % af statens udgifter

	1945	1950	1955	1960	1965
Chile	27,0	18,3	22,0	12,1	9,1
LA gennemsnit	21,7	16,8	14,3	13,8	15,1

8. I oktober 1970 var Viaux involveret i et forsøg på at kidnappe hærens øverstbefalende – som blev dræbt – to dage før Allende blev anerkendt som præsident af kongressen. Kidnappingen skulle have udløst et statskup.

9. En kilde angiver tallet 60.000; det forekommer overdrevet.

10. I de fleste latinamerikanske lande (f.ex. Argentina) er gendarmetiet, når det findes, inkluderet i de væbnede styrker.

I 1966 udgjorde Chiles militæruddgifter ca. 54 pct. af udgifterne til undervisning og ca. 98 pct. af de sociale udgifter; disse sammenligningsprocenter har været stadig faldende siden 1947, undtagen i året 1954.

Siden 1950 har Chile brugt mellem 1,7 og 3,3 pct. af bruttonationalproduktet til forsvaret; også denne andel har været konstant faldende indtil 1965, med undtagelse af 1954; i 1963–65 var de tilsvarende tal henholdsvis 1,8, 1,7 og 2,0 pct. Disse tal placerer Chile på samme niveau som Argentina, Brasilien og Peru; i alle disse lande incl. Chile har der været en mærkbar stigning efter 1965. Hvis man ser på udgifter pr. indrulleret mand, er Chile også blandt de førende latinamerikanske lande, sammen med Argentina, Colombia og Mexico.

I modsætning til den tendens, der er vist ovenfor, formindskedes udgifterne til »carabineros«-korpset meget langsommere, når de overhovedet blev mindre; i 1965 var udgifterne til politi og »carabineros« 9,2 pct. større end i 1960. Dette understreger, hvor stor vægt Chiles politiske myndigheder lægger på disse korps.

C. Den tredje meget afslørende samling data viser USA's militære bistand. Udtrykt i tilskud til militæret og levering af overskudslagre er Chile det latinamerikanske land, der modtager næstmest efter Brasilien, og det modtager »meget mere end andre lande, der er vigtigere udfra et befolkningsmæssigt synspunkt, og hvor der findes guerillaer«. ¹¹ Kilder fra den amerikanske kongres opgiver følgende tal:

TABEL II

USA's militærhjælp til udvalgte latinamerikanske lande

Land	I	II
Brasilien	374,0	9,1%
Chile	143,4	9,7%
Peru	134,3	18,9%
Colombia	102,3	10,8%
Argentina	87,6	2,1%
Venezuela	66,8	3,0%
Equador	52,9	19,4%

Kolonne I: USA's samlede militærhjælp i perioden 1953–66 i mill. \$ (USA's finansår begynder 1. juli).

Kolonne II: Bistandens andel af de samlede forsvarsudgifter 1953–66 (forsvarsbudgetterne omregnet til 1960 \$).

11. A. Joxe, »Las fuerzas armadas en el sistema político de Chile«, p. 102.

Når tallene omregnes til gennemsnit pr. capita fås følgende rækkefølge:

Rækkefølge	Land	USA's samlede militærhjælp, 1953-66 (\$ pr. capita)
1	Chile	15,88
2	Peru	11,17
3	Equador	8,83
4	Venezuela	7,44
5	Colombia	5,37
6	Brasilien	4,34
7	Argentina	3,83

»Chile er også i spidsen m.h.t. at nyde godt af USA's program for militær træning. Mellem 1950 og 1965 blev 2064 chilenske militærpersoner uddannet i USA og 549 uden for USA. Hermed kommer Chile på tredjepladsen efter Brasilien (3.632) og Peru (2.306) m.h.t. antallet af personer der er blevet optrænet i USA; men Chile rangerer meget lavere, hvad angår træning »uden for USA«, d.v.s. fortrinsvis i antiguerrillatræningscenteret i Kanalzonen.«¹²

»I 1966 var Chile blandt de lande, der modtog mest militærbistand fra USA i form af »civile hjælpeprogrammer«. Det år fik Peru en særlig kredit på 2.871.000 \$ på grund af MIR-guerilla aktivitet i 1965, og Brasilien fik 1,9 mill. \$ på grund af landets udstrækning. Chile fik 634.000 \$, nogenlunde samme beløb som Colombia (696.000 \$), skønt Chile har helt andre problemer og kun halvt så stor befolkning.«¹²

På grundlag af ovenstående informationer (og visse andre kendsgerninger) kan man få følgende beskrivelse frem af Chiles væbnede styrker idag:

1. Chiles væbnede styrker er blandt de førende i Latinamerika, hvad angår udgifter og antal medlemmer i forhold til befolkningen.

2. Deres betydning på statsbudgettet er langsomt mindsket siden 2. verdenskrig; dette gælder ikke »carabineros«-korpset.

3. De mindskende forsvarsudgifter udgør en permanent arbejdsløshedstrussel for ansatte i militæret. Regeringen har modarbejdet denne trussel ved at reducere materielindkøbene og ved at søge at opretholde lønningernes realværdi. Men de chilenske militæransattes købekraft er alligevel formindsket sandsynligvis i endnu højere grad, end det er tilfældet for mange andre embedsmænd og funktionærer, da de ikke kan klare at have et job ved siden af. Som delvis kompensation har militærpersoner visse privilegier m.h.t. tilbagetrædelse og pensionsordning.

12. A. Joxe, op cit., pp. 101-102.

4. Budgetnedskæringerne for de væbnede styrker er altid forekommet under traditionelt højreorienterede regeringer; militærets stilling er blevet forbedret under populistregeringer eller regeringer med folkelig opbakning (*Popular Front, Ibañez, Frei; Allende er ingen undtagelse*).

5. Chiles væbnede styrker er blevet favoriseret fra USA's side.

Vi vil gerne diskutere de sidste punkter nærmere. Der kan være to grunde til, at USA har lagt så overordentlig stor vægt på at gøre Chiles væbnede styrker til »et bolværk for demokratiet«. Den ene er venstrebevægelsens vedvarende store omfang og gode organisering; – »det har længe været klart for borgerskabet, at en fortsættelse af denne tendens (venstres vækst) før eller senere ville sætte en venstreorienteret regering i stand til at komme til magten ved hjælp af etablerede, konstitutionelle midler«. ¹³ En anden grund er at Chile, i modsætning til Cuba, ikke er forbundet med USA gennem dyb økonomisk afhængighed. Nordamerikanske bekymringer i den anledning illustreres godt af flg. *New York Times* notits fra 26. nov. 1970:¹⁴

»Økonomisk er Chile i realiteten uafhængig af bistand fra USA ... Halvfems pct. af Chiles kobberproduktion sælges til Vesteuropa og Japan, og derfor vil en evt. lukning af det amerikanske marked ikke genere økonomien alvorligt.«

Endvidere kan de fleste af Chiles importvarer (hvoraf en forholdsvis beskedent del kommer fra USA) købes andre steder.

De væbnede styrker og UP-regeringen

Det er klart, at det er svært præcist at forudsige, hvordan militæret vil optræde over for UP-regeringen. Imidlertid skulle den forudgående redegørelse for de militær-civile relationer og for militærets struktur i dag kunne hjælpe os med at fastslå nogle mulige udviklingstendenser på kort sigt. Af ovenstående fremgår, at Chiles væbnede styrker ikke altid nødvendigvis har optrådt på den mest reaktionære måde, og at de normalt ikke har været kupmagere. Men samtidig er det klart, at de i bund og grund forsvare status quo, d.v.s. det kapitalistiske samfund. I den nuværende situation viser dette sig ved, at en del af militæret nøje har forpligtet sig til »at forsvare forfatningen«, d.v.s. man tillader kun, at regeringen virker inden for den eksisterende lovgivnings rammer. Dette begrænser nødvendigvis regeringens bevægelsesfrihed og vil måske forhindre eller forsinke, at »for megen« magt bliver overført til arbejderklassen og andre grupper med lave indtægter.

Samtidig med at oppositionen bliver stadig dygtigere til at genere regeringens virksomhed ved hjælp af de samme »forfatningsmæssige« midler, som regeringen hidtil har brugt for at gennemføre sit program, er det sandsynligt, at konfrontationen

13. P. Sweezy-H. Magdoff, »Peaceful transition to socialism?«, *Monthly Review*, vol. 22, nr. 8 (jan. 70) p. 12.

14. Citeret af Sweezy-Magdoff, op. cit., pp. 12–13.

ikke for fremtiden vil finde sted i parlamentsbygningens korridorer, men på gaden.¹⁵ De fleste tendenser synes at vise i den retning, uanset om de indblandede (regeringen, militæret og folket) vil det eller ej.

I tilfælde af en skærpet konfrontation, hvor masserne presser på, stiller krav og endog blander sig direkte, er det meget sandsynligt, at vi kommer til at høre »sabel-raslen« (eller, er man fristet til at sige, »maskingeværets staccato-sang«).

Jeg vil imidlertid driste mig til at sige, at der ikke umiddelbart er udsigt til militær indblanding, selv om alle de indblandede parter indså situationens logik og det mulige begivenhedsforløb. For hvis ikke en eller anden pludselig begivenhed ændrer billedet væsentligt – og man kan ikke *på forhånd* udelukke noget sådant –, så vil spændingerne sandsynligvis udvikle sig ret langsomt.

Min sammenfattende vurdering af situationen bliver, at på kort sigt er det ret usandsynligt, at militæret på en eller anden måde griber direkte ind, men på langt sigt er det yderst sandsynligt, medmindre regeringen tillader, at reformprogrammerne stopper eller slår bak, (i dette tilfælde har regeringen solgt arbejderklassens aktive støtte til fordel for militærets passivitet).

I tilfælde af (en eller anden slags) militært kup eller oprør ligger regeringens eneste mulighed for at overleve i, at følgende to faktorer falder sammen:

1. Folkelig mobilisering

2. Demobilisering af de væbnede styrker, eller i det mindste en alvorlig svækkelse af den »putschistiske« fraktion.

Hvad 1. angår, synes UP-regeringen i skrivende stund (marts 1972) at prøve at igangsætte visse aktiviteter for at udvide sit sociale grundlag og forstærke arbejderklassens deltagelse; det har man ikke prøvet tidligere.

2. kan derefter skyldes to ting: at hærens menige ikke vil deltage i et statskup, og at officererne splittes.

M.h.t. den første mulighed bør det understreges, at Chiles væbnede styrker ikke består af professionelle, men af værnepligtige soldater, og at de værnepligtige soldaters og ikke-forfremmede officerers (almindeligvis lave) sociale herkomst kan medvirke til, at de nægter at vælte en regering, som de selv og deres familier støtter; men da arbejderklasse- eller bondeherkomst ikke automatisk medfører støtte til Allende, skal dette blot tolkes som forsøg på at vise en tendens.¹⁶ Hvad angår den anden mulighed, skal det igen understreges, at Chiles officerskorps ikke er en politisk ensartet gruppe.

Det er kun i lyset af disse betragtninger og under forudsætning af, at tingene udvikler sig som beskrevet ovenfor, at Allendes tilnærmelser til de væbnede styrker

15. Man må huske, at det chilenske parlament kan gennemføre forfatningsændringer, *uden* at de skal godkendes ved folkeafstemning eller af andre lovgivnings- eller regeringsinstanser.

16. Selvom man i det store og hele (dvs. statistisk) kan sige, at støtten til et politisk parti afspejler vælgerens klassetil-hørsforhold, må det understreges, at en ikke ubetydelig del af arbejderklassen – især kvinder – stadig støtter det overvejende småborgerlige PDC (Partido Demócrata Cristiano), og visse steder på landet sågar det reaktionære overklasseparti PN (Partido Nacional).

bliver meningsfuld. UP-regeringen har faktisk ikke blot sørget for, at militærlønningerne ikke er faldet, men har også inddraget militæret på næsten alle administrative niveauer, deriblandt næsten alle statsdrevne virksomheder.

Brigadegeneral Pedro Palacios Cameron blev i december 1970 udnævnt til direktør for Chuquicamata kobberselskabet, og der sidder repræsentanter for hæren, flåden og luftvåbnet i de nationale kobber-, jern- og nitratselskaber. Militæret er repræsenteret i ODEPLAN, den nationale planlægningsorganisation, som fornylig har fået status som et ministerium. Desuden har UP-regeringen inddraget militæret i udviklingsbestræbelserne i de fire sydlige provinser, Cautin, Malleco, Valdivia og Osorno. Der deltager folk fra militæret i mælkeuddelingsprogrammet, i planlægningen af den tredje FN-konference for handel og udvikling (UNCTAD), der skal holdes i Santiago i april 1972, og i det regeringsorgan, der tager sig af udviklingen af landets sportsliv.

Endvidere inddrager Allende militære toppersoner i udenrigspolitiske beslutninger, når det er muligt. Det siges også, at han har fået de væbnede styrkers generalstabschef til at deltage både i sine historiske diskussioner med Argentinas præsident Alejandro Lanusse og i sin rejse til Colombia, Ecuador og Peru.⁽¹⁷⁾

Det kan videre nævnes, at skønt forholdet til USA er mere end køligt, har Chile ikke fuldstændig afbrudt sine militære forbindelser hertil.

I 1971 bevilgede USA på trods af modstand fra konservative senatorer Chile en militær kredit på 5 millioner dollars til indkøb af en fire-motors transportmaskine og udstyr til faldskærmsstropper. Desuden har Chile lånt bugserbåde af USA's flåde. USA's militær har også forsøgt at bibeholde normale forbindelser med Chiles væbnede styrker ved at deltage i alle de højtideligheder og manøvrer, der har fundet sted. I marts 1971 overværede fire højtstående amerikanske luftvåbenofficerer det chilenske luftvåbens 41-års fødselsdag; det var i nogen grad et forsøg på at mildne den vrede, der opstod, da USAs' luftvåben, kort tid efter Allendes tiltræden, aflyste et planlagt besøg i Valparaiso med hangarskibet »Enterprise«. I september 1971 samarbejdede USA's og Chiles flåder i en fælles manøvre, Operation Unitas XII, som foregik ud for Chiles kyst.⁽¹⁸⁾

Medmindre man tror, at partierne i UP-regeringen er så godtroende, at de mener, at de kan få militæret til at blive socialister *en masse*, er der kun én fornuftig grund til denne politik, og det er, at de prøver at afværge risikoen for et militærkup ved at »blødgøre« og bearbejde en betydelig gruppe af dets medlemmer.

Hvorvidt denne »del-og-hersk-politik« har nogen chance for at lykkes, er vanskeligt at afgøre på nuværende tidspunkt.

17. Citeret fra »Support your local police – U.S. Military and Police Aid to Chile«, in »New Chile«, p.5 2(udgivet af NACLA, New York, Berkeley, 1972). En mere fuldstændig redegørelse for militærets deltagelse i Allende's regering findes i »Las Fuerzas Armadas, Guerra al Subdesarrollo«, *Ahora* (Santiago), 21.9.1971, p. 30.

18. *Ibid.*, p. 53.

James Petras* : Overgangen til socialismen i Chile: perspektiver og problemer

Hvilke reelle forandringer i det chilenske samfunds økonomiske struktur har Chile's vej til socialismen egentlig skabt?

Dette spørgsmål, som er affødt af Chile's særlige parlamentariske form for socialisme, søger J. Petras at besvare gennem en beskrivelse dels af de særlige omstændigheder, der muliggjorde S. Allende's valgsejr, og dels af de reformer, som UP-regeringen har gennemført. Petras finder frem til, at valget for UP-regeringen nu rummer to alternativer: enten må man konsolidere den politiske magt med fare for en svækkelse af reformarbejdet, eller en yderligere udvikling frem mod en mobilisering af det chilenske folk fulgt op af en intensivering af de »revolutionære reformer«.

Det kunne se ud som om Allende-regeringen har valgt det første.

* James Petras er professor i politisk videnskab på Pennsylvania State University i USA og forfatter til bogen »Politics and Social Structure in Latin America«, Monthly Review Press. Denne artikel er oversat fra tidsskriftet Monthly Review, oktober 1971.

I de første ti år efter den cubanske revolution foregik der over hele det latinamerikanske kontinent en konfrontation mellem USA og et bredt udsnit af revolutionære kræfter. USA havde sine forbundsfæller blandt Latinamerikas besiddende grupper, og de revolutionære kræfter blev i forskellig grad støttet af folket. I alle de lande, hvor en større revolutionær bevægelse var ved at vinde støtte og forberedte sig på at overtage magten, interвенerede USA og den nationale latinamerikanske overklasse ved hjælp af de væbnede styrker og hindrede således, at en regering, der havde folkets støtte, overtog magten.

I en kort periode, ca. 1964-1968, så det igen ud til, at USAs overherredømme havde styrket sin stilling. Guerillaerne var enten på tilbagetog eller stærkt formindsket i antal, folkets ledere var i eksil eller i fængsel, og USA-venlige politikere havde magten over hele kontinentet: Castello Branco og derefter Costa e Silva i Brasilien, Barrientos i Bolivia, Onganía i Argentina, Frei i Chile, Belaúnde i Peru, Lleras Restrepo i Columbia, Pacheco Areco i Uruguay, Leoni i Venezuela, Balaguer i Den Dominikanske Republik o.s.v.

Den militære og politiske fase af genopbygningen af USAs overherredømme var særdeles vellykket, men den hvilede på en meget skrøbelig social og økonomisk struktur. Der eksisterede stadig enorme uligheder, som var årsag til fjendskab hos de fattige og fremmedgørelse hos de intellektuelle og studenterne, visse tilhængere af kirken og officerer i hæren. Kun de revolutionæres aktive og synlige fortropper var blevet fjernet. Utilfredsheden blev undertrykt og ikke fjernet ved hjælp af de kontra-revolutionære programmer, som USA satte i gang. USA-kapitalens ekspansion i denne periode fortrængte fuldstændigt det nationale borgerskab: den multinationale sammenslutning proletariserede de latinske nationer, idet den forøgede deres afhængighed og vakte slumrende nationalistiske følelser. Da USA ikke var særlig bundet til noget specielt område, havde det i almindelighed forholdsvis frie hænder i sine affærer med Latinamerika.

Denne situation ændrede sig hurtigt i slutningen af 1960-erne. Den pris, som USA-politikerne og dele af den latinamerikanske overklasse krævede for sikring af deres umiddelbare interesser, blev bedømt som værende for høj af dele af den lavere og mellemste middelklasse. Dele af de væbnede styrker fik landets forøgede afhængighed at føle. Militærregeringer overtog magten i Bolivia og Peru og nationaliserede USA-foretagender. I Colombia, Argentina, Uruguay, Venezuela og Ecuador var der kæmpemæssige demonstrationer imod USAs tilstedeværelse, som krævede strukturelle reformer og nationalistisk politik.

Allendes sejr i Chile og mobiliseringerne af masserne over det meste af Latinamerika hører sammen med denne nye nationalistiske bølge, og er dels affødt af denne og giver den dels ny næring.

Imidlertid har de kæmpemæssige forpligtelser med hensyn til menneskelige og økonomiske ressourcer, som USA har påtaget sig i Sydøstasien, det følgende militære og politiske nederlag, og den næsten enstemmige modstand mod krigen i selve USA og den voksende indre uro, betydeligt formindsket USAs muligheder for at styre og kontrollere politiske affærer i det sydlige interesseområde. De holdpunkter for USAs politik, som førhen var så sikre, blev slået i stykker: overbevisningen om, at man ved at fjerne bondeguerillaer ville fjerne den sociale revolution; overbevisningen om, at sikkerheden for privat investering ville skabe almindelig velstand; overbevisningen om, at lån fra USA af kapital og teknisk kunnen og viden, og reformistiske regeringer altid ville være i stand til at tilføje »kommunisterne« nederlag i ægte frie valg.

Det er i denne internationale sammenhæng – hvor USAs muligheder for at dominere lokale situationer i den tredje verden i hvert fald midlertidigt er formindsket, hvor den gamle politik ikke længere er anvendelig, og en ny politik endnu ikke er udtænkt – at en marxistisk socialist, Allende, var i stand til at komme til magten i Chile. Med undtagelse af Brasilien og dens satellit Paraguay, har USA ikke en eneste forbundsfælle i Latinamerika, som er i stand til at sætte en politisk kampagne i gang mod Allende-regeringen, der vil få nogen som helst betydning.¹ Den eneste politik, som USA kan føre, er at håbe på en udvikling af en national undergravende bevægelse, som kan skabe grundlaget for en indblanding udefra.

Alle disse omstændigheder var med til at gøre det muligt for det chilenske venstre at overtage regeringsmagten, men der var dog stadig alvorlige problemer med hensyn til overtagelsen af den faktiske magt.²

Allendes sejr forbavsede mange, iberegnet USAs ambassadør (en uge før valget forsikrede han en USA-professor, der var på besøg, om, at Alessandris sejr var sikker, og citerede fortrolige afstemningsresultater), og måske venstrepartierne selv. *Unidad Popular* (UP) – den venstrekoalition som valgte Allende – havde hverken arrangeret mødested eller sat mikrofoner op for at fejre sejren på valgnatten.

Efter valgsejren havde Allende og UP tre problemer, som alle var kritiske: overtagelse af regeringsmagten, sammensætning af en regering og udvælgelse af de indledende politiske reformer, som skulle skabe det første indtryk af den nye regering.

1. Bortset fra den argentinske regerings faktiske politiske indstilling, har den selv hænderne fulde med hensyn til indre uro (store oprør i de indre provinser, generalstrejker, byguerillaer o.s.v.). Det samme er tilfældet for Pacheco Arecos regime i Uruguay. De bolivianske og peruvianske regimer har handlet i fællesskab med Chile i en række sager. Columbia har underskrevet en aftale med Chile, hvori de accepterer politisk »pluralisme« på kontinentet.

2. Det chilenske venstre skeler skarpt mellem kontrol over den udøvende regeringsmagt og kontrol over samfundets produktive og pengemæssige ressourcer. Det er klart, at det førstnævnte gør det sidstnævnte lettere.

Overtagelse af regeringsmagten

Eduardo Freis kriteligt-demokratiske regering gjorde alt, hvad der var muligt – på nær at fremkalde borgerkrig – for at undgå at overgive regeringsmagten til UP. Økonomiminister Zaldivars økonomiske rapporter, som beskrev kapitalflugten, blev offentliggjort i alle massemedier. Dette gav anledning til panik, mens der blev taget utilstrækkelige forholdsregler for at forhindre en plyndring af nationens økonomi. Sikkerhedskontrollen var lemfældig, til trods for højreterroristernes åbenlyse aktioner. Sammensværgelser og komplot blev ikke opdaget, og kidnapningsforsøget af hærens øverstbefalende, general Schneider, førte i stedet til mordet på ham.

Det Kristeligt Demokratiske Parti (PDC) krævede og fik en garanti fra UP om, at alle deres politisk ansatte i de midterste og lavere lag af bureaukratiet skulle blive siddende. Dette var en del af det, som formelt kaldes Garantien for Demokratiske Rettigheder. At UP var i stand til at klare alle disse forhindringer i denne periode, skyldes i høj grad den stærke støtte fra arbejderklassen, bønderne, studenterne og fagforeningerne, som stod parat til at starte en borgerkrig, hvis PDC eller højrefløjen forsøgte at overtræde statsforfatningen eller spillets sædvanlige regler.

En abstrakt diskussion af »via pacífica« (fredelig vej) i modsætning til »væbnet kamp« vil være frugtesløs og bidrager ikke til en forståelse af problemerne med magtovertagelsen i Chile. Skribenter og kommentatorer har understreget betydningen af den chilenske demokratiske tradition og den sædvanligvis fredssommelige måde, som politiske forandringer plejer at foregå på. Endnu er der dog ikke givet nogen forklaring på, hvorfor disse traditioner og sædvaner blev opretholdt under denne specielle begivenhed, hvor det drejede sig om marxists valgsejr og overtagelse af regeringsmagten. I virkeligheden gjorde højrefløjen naturligvis voldsomme forsøg på at hindre regeringsovertagelsen. Vigtigere endnu: i diskussioner mellem de større borgerlige partier blev der rent faktisk gjort alvorlige overvejelser over forslag, som kunne have forhindret den. Det, der forhindrede disse planer i at blive sat i gang, var *truslen* om vold fra venstrefløjen. Førrende talsmænd fra de socialistiske og kommunistiske partier erklærede åbent, at hvis Allendes magtovertagelse ikke blev tilladt – hvis spillets demokratiske regler blev krænket – ville en borgerkrig blive resultatet. De kristeligt-demokratiske ledere tog disse advarsler meget alvorligt. Til trods for tilbøjeligheden hos PDCs højrefløj til at acceptere en handel med det højreorienterede Nationalparti, ønskede de ikke at »være« ansvarlige for en borgerkrig, som kunne føre til uforudsete konsekvenser«, som en af ministrene i Freis kabinet sagde efter valget. UPs masseorganisationer med deres muligheder for at lamme økonomien, deres

fordele i gadekampe og væbnede sammenstød sikrede, at den »demokratiske tradition« blev opretholdt. Det er meget sandsynligt, at den demokratiske tradition ville være blevet brudt, hvis de mobiliserede masser og den tydelige trusel om vold ikke havde eksisteret.

Bortset fra truslen om en kæmpemæssig voldelig konfrontation blev UP hjulpet af støtten fra PDCs besejrede præsidentkandidat, Radomiro Tomic. Inden for PDC forhindrede pression fra venstrefløjen nemlig partiet i at stille sig på linie med det højreorienterede Nationalparti i kongressen for at hindre Allendes valg.

Det efterretningsarbejde, som Det Revolutionære Venstres Bevægelse (MIR) foretog ved at infiltrere i højreorienterede terroristgrupper, forhindrede højrefløjen i at iværksætte sine planer om sabotage og myrderier.

Derfor var UP i stand til, både på den politiske og den sikkerhedsmæssige front, at overvinde og endog udnytte de problemer, man mødte. Den mislykkede højreorienterede terrorkampagne, som nåede sit højdepunkt med mordet på general Schneider, bidrog til væksten i støtten til UP og til højrefløjens isolation. UP fik støtte fra brede dele af den lavere middelklasse og endog fra selve middelklassen, som blev frastødt af Allende-modstandernes voldelige metoder. Efter valget opstod et nyt problem: hvordan skulle embedsposterne fordeles mellem de grupper, som var med i UP?

Sammensætning af regeringen

I den nye regerings første få uger kæmpede hver af de seks politiske grupper, som er samlet i UP, om at få en så stor del af regeringsposterne som muligt.³ Som resultat heraf blev mange poster udfyldt temmelig langsomt, og dette forsinkede planlægningen af regeringens aktiviteter. Desuden blev Allende tvunget til at beholde størstedelen af funktionærerne fra Frei-regeringen. Mange af disse embedsmænd var i bedste fald ligegyldige og i mange tilfælde fjendtlige overfor de nye programmer og den nye politik. Da de var blevet indsat i embedet, blev venstrefløjens ministre stillet over for et nyt problem: der var kun ofret ganske lidt opmærksomhed på formulering af et regeringsprogram. Den meste energi var blevet koncentreret omkring valgkampen og siden på sikring af overtagelsen af regeringsmagten.

UP-regeringens første opgave var at opstille sine strategiske mål og derefter definere de direkte midler. Det økonomiske program blev rettet imod »forvandling af den afhængige kapitalismes traditionelle struktur til nye karakteristika og former, som er i overensstemmelse med det chilenske folks ønsker.«

3. Disse grupper omfatter de socialistiske, kommunistiske, socialdemokratiske og radikale partier, samt MAPU (United Popular Action Movement) og API (Independent Popular Action Group).

Dette program, den »chilensiske vej til socialisme«, definerer tre typer af ejendom: (a) statsejendom, som stammer fra ekspropriering af »udenlandske og nationale monopolforetagender, især de, der er forbundet med naturressourcer, bank- og pengevæsen, industri, distribution, udenrigshandel og alle de strategiske områder med hensyn til national udvikling«, (b) et område med blandet ejendom, som består af privat kapital (national og udenlandsk) og statskapital, som styres samlet, (c) et område med privat kapital (hovedsagelig små og mellemstore firmaer, detailforretninger o.s.v.)

Det næste mål for regeringens politik var en omfordeling af indkomsterne ved hjælp af en løn- og prispolitik til fordel for den lavest lønnede halvdel af befolkningen. Det tredje mål var at udvide og accelerere landbrugsreformerne – at opløse latifundierne og forøge landbrugets produktivitet.

Da regeringen havde defineret sin generelle politik, skyndte den sig at gennemføre et antal øjeblikkelige reformer for at bekræfte sin pålidelighed som folkets regering.

Gennemførelsen af en ny politik: De første forandringer

I løbet af de første måneder i embedet gennemførte Allende-regeringen adskillige populistiske lovforslag som, til trods for at de ikke i sig selv var revolutionære, styrkede folkets fornemmelse af, at regeringen var indstillet på at holde sine løfter. Dette er særdeles vigtigt i et land, hvor politikere ofte er blevet valgt på et populært program, blot for at forråde det, så snart de var ved magten. Arbejdere og lavtlønnede ansatte fik en lønforhøjelse på 30 procent, mens priserne blev fastfrosset, et loft på ca. 1200 \$ om måneden blev lagt over offentlige lønninger, alle børn fik tildelt en halv liter mælk om dagen, huslejen blev fastsat til 10 pct. af familiens indkomst, politiets »uropatrulje« (riotcontrol police) blev opløst o.s.v. På det udenrigspolitiske område oprettede Chile hurtigt diplomatiske forbindelser med Kina, Cuba og DDR og indtog en ny og uafhængig og kritisk position overfor USAs politik i Latinamerika.

Men valgkampagnen og spændingen efter valget rejste forventninger, især hos de mest udbyttede og førhen udelukkede grupper af by- og landbefolkningen, som ikke blev tilfredsstillet af de øjeblikkelige forbedringer. For mange jordhungrende bønder virkede regeringens reorganiseringssperiode som en forhaling, og snart begyndte de at erobre jord, anført af Den Revolutionære Bondebælgelse (MCR) MIRs bondeorganisation.⁴

4. MIR er en revolutionær socialistisk gruppe, som går ind for væbnet kamp og står uden for UP.

Udfordringen fra venstre

I Allende-regeringens første tre måneder kom der en bølge af jordekspropriationer. De blev ledet af MCR og foregik især i Cautins sydlige provins. De eksproprierede landbrug lå i en egn, som var beboet af Mapuche-indianere, et af Chiles mest tilbagestående områder, hvor Frei-regeringen dårligt nok havde forsøgt at gennemføre en lov om landbrugsreformer. Der opstod væbnede sammenstød mellem bønder og godsejere. Allenderegeringen bemærkede, at den lokale væbnede bondebevægelse begyndte at sprede sig til andre egne af Chile. Den kunne måske fremkalde en væbnet konflikt, før regeringen havde fået tid til at konsolidere sin politiske magt. Samtidig med, at MIR støttede Allende over for højrefløjen, udfordrede MIR UPs herredømme over massebevægelsen. Landbrugsministeren og vicepræsidenten for Landbrugsreform-sammenslutningen (CORA) tog udfordringen op, og fortsatte med legal ekspropriering af et stort antal landbrug, ikke blot i syd, men over hele landet. Regeringen udmanøvrerede MIR ved at overtage opgaven med jordreformerne og vende den til sin egen fordel. Herved opsugede man for en stor del de MIR-tilhængere, som sad i de bonderåd, der i hvert område var blevet oprettet for at lede jordreformerne. MIRs oprindelige aktion, som var baseret på en lokal situation,⁵ fremkaldte regeringens indgriben. Men det er de kommunistiske og socialistiske partier og MAPU, som har den aktive organisation, de ressourcer og den støtte hos folket, som er vigtig, når en landbrugsreform skal udføres i et landsomfattende omfang. Til trods for den popularitet, som MIRs aktioner opnåede, afhænger Chiles vellykkede overgang til socialismen langt mere af de daglige beslutninger, som socialister, kommunister og MAPU-folk i eller uden for regeringen tager på de områder, hvor en konfrontation kan blive kritisk.

Omdannelser på tre fronter: Banker, latifundier og miner

Den revolutionære proces i Chile er til forskel fra andre steder i Latinamerika velordnet og legal. I modsætning til den overdrevne revolutionære retorik, som ledsager selv moderate ændringer i andre lande, er omvæltningerne i Chile blevet fulgt af moderate erklæringer, som knyttede forandringerne sammen med behovet for udvikling. Både hvad form og sprog angår, ville den chilensiske regerings erklæringer i andre lande kunne henføres til en regering, som befandt sig en anelse til venstre for centrum, måske en moderat progressiv socialdemokratisk regering. Men under den nye chilensiske regerings første seks måneder blev der fremsat flere lovforslag, som betragtet i sin helhed antydede den socialistiske politik, der lå bag. Efter et massemøde i december sendte Allende kongressen et lovforslag om nationalisering

5. Uroen på landet blev dels forværret af godsejernes uforsonlighed og dels af, at bønderne var Mapucheindianere, som krævede den jord tilbage, der var blevet stjålet fra deres forfædre. Godsejerne var hovedsagelig tyskere.

af de kæmpemæssige USA-kobberminer. Samtidig begyndte regeringen at overtage kontrollen med de vigtigste bankinteresser gennem opkøb af aktier, og ekspropriationerne i landområderne begyndte at tage fart.

UP udvalgte kløgtigt disse tre områder af økonomien til et samlet angreb. Med hensyn til de USA-ejede miner, erklærede det kristeligt-demokratiske parti og endog højrefløjen sig som tilhængere af nationalisering. Derfor ville resultatet af en forkastelse af Allendes lovforslag blive en folkeafstemning, som UP næsten sikkert ville vinde. Eftersom jordreformen for øjeblikket gennemføres under en lov, som er vedtaget af de kristelige demokrater, er konflikten her minimal, især da mange af de organiserede bønder, som ønsker jord, er eller *var* tilhængere af PDC. Den kontrol af bankerne, som regeringen opnåede gennem opkøb af aktier, er fuldstændig legal, og overlader kun oppositionen få muligheder for modtræk inden for spillets regler. Mens UP forøger sine økonomiske virkemidler og iværksætter tilsvarende sociale og økonomiske forandringer (bank- og kreditvæsen samtidig med jordreformen), deler man også den herskende klasse og isolerer nogle sektorer, hvorved de forhindres i at handle i fællesskab. Tabet af økonomiske ressourcer (jord, banker og miner) vil undergrave højrefløjens politiske styrke og evne til at iværksætte dyre propagandakampagner. Endelig var det på disse tre områder, man bedst kunne opnå den bredeste folkelige støtte, uden at bortstøde sektorer af middelklassen. Således konsolideredes regeringens folkelige støtte.

Konsolideringen af den politiske magt

Efter seks måneders forløb var det tydeligt, at folkeregeringen (det kaldes Allende-administrationen sædvanligvis) var ved at udvide det sociale grundlag for sin støtte til at omfatte de fleste lag af befolkningen. De øjeblikkelige forholdsregler, som regeringen tog, og dens evne til at igangsætte strukturelle forandringer, overbeviste underklassen om, at valgprogrammet var ved at blive opfyldt. Samtidig blev middelklassen overbevist af den velordnede måde, hvorpå forandringerne skete.

Kommunevalgene i april 1971, seks måneder efter Allendes magtovertagelse, viste folkeregeringens voksende styrke. Til forskel fra tidligere kommunevalg, som mest drejede sig om lokale personligheder, blev valgene i 1971 af alle deltagere udkæmpet på det nationale niveau, og gav således et fingerpeg for en national folkeafstemning. Valgresultaterne viste, at Allende-regeringen havde folkets støtte. Inden for UP-koalitionen fik socialistpartiet den største fremgang på 65 pct. i forhold til dets stemmer i 1967. Det radikale parti fik den største nedgang på 100 pct. (fra 16 pct. til 8 pct. af stemmerne). Den fremgang, som Allendes parti SP, koalitionsens mest radikale sektor, opnåede, demonstrerede klart den voksende støtte til den socialistiske politik.

<i>Kommunevalgene i Chile 1971</i>	Antal stemmer	pct.
Partido Socialista	631.939	22,89
Partido Comunista	479.206	17,36
Partido Radical	225.851	8,18
Socialista Popular	29.123	1,05
Social Demócrata	38.077	1,38
Total, Unidad Popular	1.404.196	50,86
Partido Demócrata Cristiano	723.623	26,21
Partido Nacional	511.679	18,53
Democracia Radical	108.192	3,91
Demócrata Nacional	13.435	0,49
Total, oppositionspartier	1.356.929	49,14

I et senatsvalg i det sydlige Chile fik socialisten Sepúlveda 52 pct. af stemmerne. Hans nærmeste rival var den forhenværende kristeligt-demokratiske økonomiminister Andrés Zaldívar, som fik 31 pct. Oppositionen kunne ikke længere anse UP-regeringen for at være repræsentant for et mindretal. Det flertal, som UP opnåede, og det kristeligt-demokratiske partis tilbagegang fra 29 pct. i septembervalgene i 1970 til 26 pct. i valget i april 1971, undergravede oppositionens autoritet betydeligt og styrkede regeringen.

Den voksende folkelige støtte til regeringen blev reflekteret i mange aspekter af det offentlige liv. Det omtrentlige monopol, som oppositionen havde haft på massemedierne, ophørte. UP har fire dagblade mod oppositionens seks (UP og PDC har et blad fælles) og et ugentligt nyhedsmagasin, *Ahora*, at stille op mod *Ecrilla*, som støtter PDC, og det højreorienterede *Sepa*. UP har forøget sin deltagelse i radio- og fjernsynsudsendelser, selv om oppositionen stadig har et forspring i tid. På Chiles universiteter vandt venstrefløjen i Santiago, Valparaíso og Concepción; kun på de private, katolske universiteter for den højere middelklasse har oppositionen opretholdt kontrollen over studenternes styrelse. Det er netop tabet af *monopolet* over medierne og uddannelsesinstitutionerne (og ikke tabet af frihedsrettighederne), som har fremkaldt oppositionens brug af retoriske vendinger om »truslerne« mod ytringsfriheden. I virkeligheden har der været en produktion af nye publikationer og programmer, som formulerer krav og interesser for de sektorer af befolkningen, som aldrig tidligere er blevet hørt, samtidig med at gamle veletablerede organer mærker deres indflydelse forsvinde.

Oprettelsen af bonderådene, forslagene om at danne arbejderkomiteer på alle fabrikker (i nogle tilfælde eksisterer de allerede), fagforbundenes vækst (samtidig

med juridisk anerkendelse af deres status), alt dette er skridt på vejen til en institutionalisering af regeringens folkelige basis. Selv om Allende-administrationen kom til magten med en ringe margin, har den konsolideret sin organisatoriske position og udvidet forbindelserne til sin voksende basis blandt folket.

De vigtigste resultater, som Allende-administrationen har opnået, er sejren over det terroristiske og putschistiske højre (putsch: statskup), begrænsningen af den legale oppositions effektivitet og skabelsen af den institutionelle og folkelige basis for realiseringen af UPs politiske program. UP bevæger sig fra regeringsovertagelsen til magten. De kloge politiske forholdsregler, som blev taget i de første måneder for at konsolidere regeringen – hvor »reformistiske« de end er – vil lette anvendelsen af mere radikale anti-kapitalistiske forholdsregler i den kommende periode.

I midten af 1971 havde regeringen gennemført en række foranstaltninger, som selv om de ikke i sig selv medførte en kvalitativ forandring i de sociale relationer, afgørende pegede i den retning. Juni måneds resultater viste, at man havde påtaget sig vigtige forpligtelser, som ville styrke de ikke-kapitalistiske sektorer betydeligt. Regeringen greb beslutsomt ind i landbrug, bankvæsen og minedrift og omringede således kapitalismens sidste bastion: den industrielle sektor (selv her var dog betydelige indhug en næsten ugentlig begivenhed).

Ændringerne i landbruget

»I Chile vil latifundierne være væk om tre år«, erklærede David Baytelman, CORAs vicepræsident, i maj 1971. Baytelman havde velunderbyggede grunde til at fremsætte denne erklæring. På fire måneder havde regeringen eksproprieret næsten 40 pct. af det jordareal, som de kristelige demokrater havde eksproprieret på seks år.

Ekspropriationer under Frei-regeringen (6 år) og Allende-regeringen (4 måneder).

	Hektarer				Antal bosatte familier
	Antal latifundier	Over-risledede	Ikke over-risledede	Total hektarer	
Regering Frei (fra 1965 til nov. 1970)	1.408	290.376	3.273.967	3.564.343	20.970
Allende (fra jan. til 29. april 1971)	511	65.490	1.312.005	1.403.544	6.382 ⁶

6. Antallet af bosatte familier vil muligvis forøges, fordi de eksproprierede landbrug har en kapacitet til at absorbere et antal familier anslået til 10.924.

Den 30. juli 1971 havde regeringen eksproprieret i alt 1.142 latifundier på til sammen 2.145.000 hektarer.

Det anslås, at 3.000 latifundier vil blive eksproprieret i 1972. Når regeringen accelererer ekspropriationernes hastighed, sætter en uomvendelig (irreversibel) proces ind: når latifundien forsvinder, svækkes en af den chilenske kapitalismes vigtigste støtter, og det sociale grundlag for støtte på landet til arbejderklassens kamp i byerne skabes. En hurtig og gennemgribende jordreform under lederskab af de største arbejderklassepartier vil føre til en politisk forbindelse mellem den tilgodesete landbefolkning og industriarbejderne.

Broen mellem bønderne og arbejderne er fagforeningerne. Beskyttet og ophjulpet af Allende-regeringen er bondeforbundene vokset fra 104.249 til 138.661 medlemmer.⁷

De vigtigste nydannelser, både med hensyn til besiddelse af jord og organisering af fagforbund, er opstået i de socialt mest eksplosive områder i syd – Cautin, Linares og Nuble. Forandringerne sker både på befolkningens initiativ og ved regeringens handlen til fordel herfor, og begge parter medvirker herved til en ændring af de sociale relationer.⁸

UP-regeringens handlinger har haft overvældende betydning for bøndernes radikaliserings og nedbrydningen af den traditionelle godsejerelites sidste bastioner i det sydlige Chile. Det største bondeforbund, El Triunfo Campesino, er stadig i hænderne på PDC, men kommer stadig mere under indflydelse af MAPU.

Det vil ikke blive en overraskelse, hvis MAPU på El Triunfos næste landskonference bliver den dominerende kraft.⁹ Da UP har kontrollen over de øverste poster i regeringen og en velorganiseret folkelig basis, befinder man sig i en fortræffelig position til at gennemføre jordreformen og påbegynde reorganiseringen af landbrugssektoren med henblik på produktion. I den situation, hvor godsejereliten står over for nogle enorme kræfter, koncentrerer den sig om at bevare de 80 hektarer, som loven tillader de eksproprierede godsejere at beholde.

7. Dette er officielt registrerede forbund og omfatter ikke næsten 5000 medlemmer af Movimiento Campesino Revolucionario. Der er tre større bondeforbund: El Triunfo (venstre-PDC og MAPU), Ranquil (kommunister og socialister) og Libertad (højre-PDC). Ca. 55% af de organiserede bønder var tilknyttet PDC-ledede forbund og 45% tilknyttet venstreorienterede, en andel som sikkert vil ændre sig.

8. Mellem november 1970 og februar 1971 blev 207 landbrug eksproprieret, mellem marts og april 313, mellem maj og juni planlagde regeringen at ekspropriere 500 landbrug. Dette giver en idé om jordreformens accelererende hastighed. Senere planlægger regeringen at sikre nye landejendomme og at begynde igen i 1972.

9. Da MAPU i 1968 udskilte sig fra PDC, gik ca. 10% af Triunfos bondeforbund med. Ved landskonferencen i Talca i januar 1971 kontrollerede MAPU omkring 30% af forbundene, og i juni 1971 næsten flertallet. Det var uden tvivl en hjælp, at MAPU nu kontrollerede landbrugsministeriet.

Finans- og bankvæsen: Gradvis ekspropriation

I april havde UP-regeringen overtaget elleve banker helt eller delvist og overtaget 53,2 pct. af aktiekapitalen. Hvis de nuværende planer gennemføres, vil regeringen få den fulde kontrol over bankvæsenet og den finansielle struktur. Ved at kontrollere kreditterne vil regeringen kunne fremskynde jordreformens udvikling og statsindustriernes vækst.

Denne proces med ekspropriation af bankerne afslører en hel del om den chilenske revolution, især sammenlignet med den cubanske. Allendes strategi har været at gennemføre de fundamentale ændringer ved hjælp af den nuværende administration og dens love og dekretter, og således præsentere en fjendtlig kongres for et *fait accompli* (en fuldbyrdet kendsgerning). Statsovertagelsen af bankvæsenet sker med aktiv støtte fra bankfunktionærernes organisationer, som på kritiske tidspunkter har »besat« bankerne for at forhindre afgående ansatte i at skabe unødvendige problemer.¹⁰ Den eksproprierede bank optages i det eksisterende statsfinansielle system, og bankfunktionærerne bliver gennem deres komiteer draget med ind i beslutningsstrukturen sammen med en *interventor*, som er udpeget af regeringen.

Gennem Chiles historiske udvikling er der vedtaget en mængde love, som kan bruges til socialisering af økonomien. Tidligere blev det meste af denne lovgivning ikke alvorligt anvendt, idet dens formål kun var at give en formel indfrielse af valgløfter og symbolske forsikringer. UP-regeringen har haft stor fordel af denne lovgivning. Den socialistiske orientering hos UPs ledere har gjort det muligt at ændre banksystemets ejendomsforhold fuldstændigt, og man er nu på vej til at nedbryde finans- og bankoligarkiets magt. Mens denne fundamentale forandring finder sted, foregår der ingen storstilede »mobiliseringer« på gaderne, der holdes ikke længere lidenskabelige taler fra præsidentpaladsets balkon. På det mest kritiske tidspunkt forud for en ekspropriation kan et antal organiserede bankfunktionærer besætte bygningen fredeligt, indtil regeringens *interventor* kommer, hvorefter der vælges en komité, som skal samarbejde med ham. Resultatet af denne »legalistiske og bureaukratiske« fredelige ændring er grundlæggende nyorientering af kreditten, og at regeringen får midler til at styrke den sociale sektor eller statssektoren i økonomien. Fordi man finder en masse institutioner, som også fandtes i Chile i tidligere perioder, er det let at se bort fra de fundamentale forandringer, som rent faktisk finder sted indenfor institutionerne, og som mere og mere vil omskabe Chiles økonomiske, sociale og politiske systemers natur.

10. Nogle ansatte blev anklaget for at forsøge at sælge kontormaskiner, fjerne kontoer fra banken o.s.v.

Minedrift: Nationalisering af de vigtigste ressourcer

I løbet af de første seks måneder eksproprierede UP-regeringen kul-, jernog nitratminerne. I midten af juli 1971 overgik den største eksportfaktor, de kæmpemæssige USA-ejede kobberminer, til den chilenske regerings hænder. Mineekspropriationerne er grundlaget for skabelsen af en samlet statsejet stålog maskinindustri. Den udenlandske minesektor var hovedårsagen til Chiles afhængighed og underudvikling, fortrinsvis på grund af de profiler, som blev sendt ud af landet.

Profit, som er blevet sendt ud af landet af de store kobbermineselskaber.

År	mill. dollars
1964	80,2
1965	73,9
1966	122,9
1967	131,4
1968	125,7
1969	122,0
1970	72,8

Kilde: Panorama Económico, marts 1971, s. 39.

Ved nationaliseringen af kobberminerne forsøger regeringen at stoppe kapitalflugten fra økonomien, at lede kobberfortjenesterne ind i nye udviklingsprojekter og at skabe industrier til udvikling af nye produkter baseret på kobber.

I den indledende periode havde nationaliseringerne af minerne både plusser og minusser. I kulmineområderne, hvor næsten 90 pct. af minearbejderne er tilhængere af det kommunistiske parti, er produktionen vokset, og der har været en væsentlig arbejderdeltagelse i beslutningsstrukturen. I kobber- og nitratminerne kom der en nedgang i produktionen, en vækst i fravær og problemer med arbejdsdisciplin og deltagelse. Problemerne i nitratminerne var delvis et resultat af den oppefra-og-ned metode, som staten brugte over for minerne, og som lod det forhenværende hierarki urørt. Hvad angik kobberminerne, krævede nogle grupper af minearbejdere ekstra løntillæg (indemnificaciones) på grund af ejerskabets overførsel. Andre benyttede sig af de nye chilenske administratorers uerfarenhed, nedlagde arbejdet og holdt fri.¹¹ Hvad der var lige så vigtigt: USA-ledelsen i El Terriente-minen (som blev

11. Da ingeniørerne og teknikerne (som stort set var fra USA) fik information om nationaliseringerne, pakkede de hurtigt sammen og tog afsted, hvorved de skabte tekniske og ledelsesmæssige problemer på kort sigt. Nogle USA-ingeniører, som ønskede at blive, blev truet med at komme på den sorte liste hos USA-kobberselskaberne, hvis de blev. Andre tog afsted, fordi den chilenske regering insisterede på, at de skulle betales i chilensk mønt og ikke i dollars. Hermed var ingeniørerne ikke længere i stand til at drage fordel af kursen på det sorte marked. Til forskel fra Cuba, ser det imidlertid ud til, at Chile har tilstrækkeligt med teknikere og ingeniører til selv at lede minerne.

»chileniseret« af Freiregeringen) sænkede sin produktion langt ned under standarderne.

Bekendtgørelsen om eksproprieringen af de USA-ejede kobberminer resulterede ikke fra begyndelsen i en direkte konfrontation med USA-regeringen. Den måde som ekspropriationerne sker på, har, i det mindste midlertidigt, afvæbnet modstanderne fra USA. Argumenterne for nationaliseringerne er sædvanligvis pakket ind i pragmatisk tale om udvikling og ikke i ideologiske vendinger. Den chilenske regering fremstiller sagen, som om den drejede sig om integration af minesektoren i den nationale udvikling, og bruger ikke vendinger om den verdensomspændende kamp mod imperialismen. Mens den chilenske regering forberedte sig på at overtage de privatejede kobberminer, forsikrede den USA-regeringen om, at den ønskede at opretholde de bedste forbindelser. Da det faktum var givet, at alle vigtige politiske kræfter gik ind for nationaliseringen, havde USA ikke noget andet valg (udover en utænkelig direkte intervention) end at købslå om og acceptere en favorabel erstatning. Ud fra de indledende forhandlingsrunder ser det ud til, at USAs forhandlere er opsat på en erstatning, som ligger langt over, hvad Chile synes er retfærdigt. De problemer, som vil opstå, kan føre til en vigtig konfrontation. Hvis USAs forhandlere forhaler handelen eller kører den hårde linie, kan dette føre til alvorlige internationale problemer og forårsage forringelse i forholdet mellem Chile og USA. Chilenske embedsmænd, som officielt er optimistiske, har privat udtalt bekymringer med hensyn til USAs reaktioner, og man er begyndt at søge alternative markeder og støttemuligheder. Tidligt i juni måned afsluttede udenrigsminister Clodomiro Almeyda en langvarig rejse til de østeuropæiske lande, hvor hensigten var udvidelse af handelsrelationerne. Chile er således i en position, hvor det kan modstå ethvert pres, som USA beslutter sig til at anvende som svar på regeringens eksproprieringspolitik.

Nationalisering af industrien: Den langsomme march

Størstedelen af UPs ledere erkender, at kun et fåtal af monopol-industriforetagender, er blevet nationaliseret. Det vigtigste stålselskab, Compania de Acero del Pacifico, er blevet nationaliseret, og staten har købt sig ind i et halvt dusin jern- og metalfirmaer og dannet blandede selskaber.¹² Ejendoms mønsteret varierer. I den elektriske og kemiske industri og i gummiindustrien har staten dannet blandede selskaber med udenlandsk kapital. Årsagen til dannelsen af de blandede selskaber kan variere: teknologisk nødvendighed (behov for import af teknologi), politiske overvejelser (ønsker om ikke at bortstøde en bestemt nation), samt tekniske og ad-

12. Blandede selskaber med udenlandsk kapital er Ichalam, ARMCO, Prodinsa og Compac.

ministrative grunde (mangel på uddannet personale til at lede selskaberne). I andre industrielle brancher, som cement-, tekstil- og fødevarerindustrien, har staten overtaget det fuldstændige ejerskab af de eksproprierede firmaer.¹³

Et antal mindre firmaer, som befandt sig på randen af lukning, er blevet overtaget for at forhindre større arbejdsløshed.

I midten af 1971 var det regeringens politik kun at gå ind i de industrier, hvor produktionen blev lammet, at motivere mellemstore og små virksomheder til at øge deres produktion, og at ansøre arbejderne til at danne produktionskomiteer både i de offentlige og de private virksomheder. Det vigtigste tema i Allendes 1. maj-tale var arbejdsproduktiviteten og behovet for en forøgelse af produktionen. Regeringen har endnu ikke angivet nærmere hvilke industrier, den har planer om at eksproprierer, og har heller ikke opstillet nogen tidsplan.¹⁴ Imidlertid bliver produktionskomiteerne i nogle industrier af arbejderne betragtet som de første skridt på vejen til en eventuel ekspropriation af firmaet.

Lige så vigtigt, som at øge omfanget af den regeringsplanlagte nationalisering, er det måske at føre en politik, som er rettet mod at give arbejderne indflydelse i de nationaliserede virksomheder. Regeringen og fagforeningerne *Central Unica des Trabajadores* (CUT) har i fællesskab udarbejdet et udkast til en lov, som vil gøre arbejderne til vigtige deltagere i firmaets planlægnings- og beslutningsstruktur. Firmaets øverste ledelse, det administrerende råd, skal sammensættes af fem repræsentanter udpeget af regeringen, fem valgt af arbejderne (hvor alle virksomhedens arbejdere udgør en fælles forsamling), og en direktør udpeget af regeringen.

Med hensyn til ekspropriation af industrimonopolerne synes man at lægge varierende vægt på dette i de forskellige dele af UP. Allende og hans kabinet, det radikale parti, og de mindre grupper (API og socialdemokraterne) går tilsyneladende ind for en forsigtig politik på den industrielle front: at begrænse nationaliseringerne til meget specielle tilfælde (i hvert fald på nuværende tidspunkt) eller at danne blandede selskaber, og at koncentrere sig om at øge produktionen og tildele garantier og kreditter til industrivirksomheder, som kan tilfredsstille de øgede konsumentkrav, der bliver et resultat af de større lønninger. MAPUs og CUTs industriarbejdere – overvejende kommunister og socialister – lægger stor vægt på at forøge arbejdernes indflydelse og mobilisering for herved at få dem til at gå ind for ekspropriationen. Måske vil det afgørende være industriherrerne egen holdning og adfærd. Hvis de undlader at benytte sig af de fordele og garan-

13. Regeringen har nationaliseret cementfirmaerne Cemento Melon og Cemento Polpaico, alle de vigtigste tekstilselskaber og fødevarerfirmaerne Purina og Cecinas Loewer. I maj 1971 blev der lagt beslag på Ford Motors virksomhed, fordi produktionen blev lammet.

14. UP-regeringens basisprogram kræver nationalisering af »strategiske monopol-industrier« og af »de foretagender, der betinger landets økonomiske og sociale udvikling«. Det anslås, at 150 af i alt 30.000 virksomheder og arbejdspladser ejes af monopoler, som skal eksproprieres.

tier, som regeringen tilbyder, vil de styrke argumenterne hos UPs mere militante sektorer. Ved at øge produktion og samarbejde vil industriherrerne måske være i stand til at udskyde ekspropriationstidspunktet. Det er for tidligt at forudsige den fremgangsmåde, som regeringen vil bruge over for industrien. De politiske tendenser er stadig meget flydende, og de vanskelige beslutninger er tilsyneladende ikke taget endnu.

Problemer og perspektiver

Inden for UP er der tre retninger, som adskiller sig med hensyn til, hvad man politisk orienterer sig imod og lægger vægt på. På nuværende tidspunkt har de dog en hel del tilfælles.

Inden for højrefløjen er der tendens til at lægge vægt på gennemførelsen af den borgerlige nationale revolution (landbrugsreformen og nationalisering af miner og banker), på at udbygge planlægningsstrukturen og på at koncentrere sig om produktionsproblemerne. Spørgsmålet om socialisering af resten af økonomien udskydes til en senere dato. Man går ind for at give kreditter og garantier til mellemstore og små virksomheder, og at der skal dannes blandede selskaber blandt monopolerne.

Centrums position er næsten den samme, hvad angår den nuværende periode. Men man går ind for en forøget hastighed af nationaliseringsprogrammerne for bestemte industrier og definerer meget klarere hvilke industrier, der skal nationaliseres. Centrum ønsker, at regeringen skal tage kraftigere forholdsregler over for monopolerne og samtidig sikre de middelstore foretagenders position, i det mindste i den nærmeste fremtid. Centrum opfatter revolutionen som bestående af en række stadier, hvor de middelstore industrielle sektorer har en rolle at spille i den nuværende periode, og hvor den fuldstændige nationalisering skal udsættes til et senere stadium.

Venstrefløjen støtter kritisk den nuværende politik. Den støtter alle regeringens radikale forholdsregler men erklærer, at regeringen går for langsomt frem og ikke viser massernes deltagelse og mobilisering tilstrækkelig interesse. Venstrefløjen går ind for en samlet revolution, som omfatter alle industrivirksomheder, og som er baseret på massernes vedvarende mobilisering og organisation. Venstrefløjen føler, at der burde tages mere radikale forholdsregler for at omfordele formue og indkomst, og at masserne måske vil blive skuffet over den betydning, man tillægger brugen af legale og bureaukratiske kanaler. Venstrefløjens argument er, at kommunalvalgene i april gav regeringen mandat til at øge den revolutionære proces' hastighed. Regeringen skulle handle beslutsomt nu, da den har den folkelige støtte, snarere end at fordybe sig i administrative manøvrer, som kan sprede folkets støtte.

Så længe regeringen har været i stand til at gennemføre de vigtige ændringer ad de eksisterende kanaler, er højrefløjens og centrums position blevet styrket. I situationer med kriser og voksende sociale spændinger vil venstrefløjens argumenter vinde i vægt. Hvis enten den nationale opposition eller USA indtager en uforsonlig holdning, kan det føre til en øget tilbøjelighed til at godtage de mere radikale forslag, som regeringens venstrefløj fremfører.

Økonomiske og politiske problemer og deres perspektiver

Til trods for sin succes står Allende-administrationen over for en række alvorlige politiske og økonomiske problemer. Der er to slags problemer: problemer, som er opstået på grund af den økonomiske overklasses adfærd, og problemer, som er opstået på grund af de radikale reformer, som regeringen har påbegyndt. Den økonomiske overklasse reagerede på Allendes sejr med at nedlægge fabrikker, nægte at tilså eller tilplante landbrugsjord, afskedige arbejdere og at sende kapital ud af landet. Som resultat heraf faldt produktionen, og arbejdsløsheden steg. I december 1970 steg arbejdsløsheden i Santiago til 8,3 pct. af arbejdsstyrken – den højeste andel i ti år. På landet afskedigede godsejerne landarbejderne og begyndte at slagte kvæg, heriblandt drægtige køer og avlstyre. Dette viser tydeligt disse handlingers politiske karakter. Byggeindustrien lammede byggeriet i adskillige måneder og gjorde arbejdsløshedsproblemerne værre. I slutningen af februar 1971, efter at den første panik fortog sig, og det viste sig, at Allende-regeringen var stabil, begyndte nogle sektorer i industri- og byggefagene ikke desto mindre at drage fordel af regeringens tilbud og den forøgede efterspørgsel fra forbrugerne, som var et resultat af lønforhøjelserne. Endvidere bemærkede industriherrerne, at resultatet af en mangelfuld produktion kunne blive arbejdernes overtagelse af virksomheden, og måske ekspropriation. Kæp-og-gulerodstaktikken begyndte at betale sig. Den industrielle aktivitet steg igen noget, med et fald i arbejdsløsheden som resultat. Alligevel er situationen usikker, for de store private investorer er ikke interesseret i at påtage sig nogle forpligtelser, som styrker regeringen politisk. De holder produktionen lige netop på den grænse, som er nødvendig for at undgå ekspropriation.

Regeringen står over for adskillige politiske problemer: politisk modstand i kongressen, domstolene og i bueraukratiet, de indre politiske uoverensstemmelser i UP, hærens stilling og forbindelserne til MIR, det »oprørske« venstre.

Tilsammen har oppositionspartierne de kristelige demokrater og nationalpartiet flertal i kongressen. De kunne teoretisk set blokere hele regeringens lovgivning, i det mindste midlertidigt. Men rent faktisk er kongressens magt begrænset af adskillige faktorer. Allende kan tage tilflugt til en folkeafstemning, opløse kongressen og udskrive nye valg. Derfor er kongressens opposition omhyggelig med ikke at bremse

vigtige lovforslag, som har en bred folkelig støtte, da den frygter, at dette kan skabe en uheldig polarisering blandt vælgerne. For det andet er PDC selv opdelt i en højre- og venstrefløj, hvor venstrefløjen har vist tegn på villighed til at samarbejde med UP. En »lukket« modstand fra partiets højrefløjs side kunne blive årsag til en splittelse. Derfor er PDC blevet presset til at støtte bestemte af regeringens lovforslag og til at gå ind for et program, som kræver »samfundsmæssig« socialisme. For det tredje besidder den chilensiske embedsmand en hel del potentiel magt, især i krisesituationer. På grundlag af gamle love, vedtægter og dekreter kan der tages administrative forholdsregler, som faktisk gør det muligt at føre politik uden om kongressen. Endelig kan regeringen bruge resultaterne fra kommunevalgene (som kaldes et »folkeligt« mandat) til pression i kongressen. Oppositionens magt i kongressen er nok stor teoretisk set, men ikke uoverstigelig.

Chiles højsteret domineres af den politiske opposition og gør, hvad den kan, for at beskytte overklassens interesser. Det mest bemærkelsesværdige eksempel herpå er kendelsen om opretholdelse af immuniteten for en højreorienteret senator, som var indblandet i mordet på general Schneider. Alligevel er det ikke sandsynligt, at retten vil komme til at spille en særlig aggressiv rolle, da den nu bliver udsat for heftige angreb, som omfatter forslag om at reorganisere retssystemet. Den kunne let blive genstand for en folkeafstemning, hvis den fortsatte med at indtage højreorienterede positioner.

Chiles bureaukrati er stort og ineffektivt. Det har altid indeholdt en stor andel politiske funktionærer. Hovedindholdet af overenskomsten mellem UP og PDC gik ud på at lade bureaukratiet forblive, som det var. PDC sikrede således, at dets politiske tilhængere beholdt den største del af de bureaukratiske poster på det midterste niveau. I udenrigs-, landbrugs- og økonomiministerierne og i jordreformstyrelsen sidder et betydeligt antal kristelige demokrater på nøglepositioner og administrerer en politik, som de i mange tilfælde næppe er tilhængere af. Selv om altså regeringens topledere og grupperne i bunden (arbejdere, bønder, naboskabsgrupper m.m.) går ind for en bestemt politik, kan de midterste niveauer i bureaukratiet vælge at sabotere den ved hjælp af endeløse forsinkelser, dårlig administration o.s.v. Hvis Allende-regeringen ikke skal stå over for alvorlige sociale og økonomiske problemer i en nær fremtid, bliver den nødt til at gøre noget ved problemerne med bureaukratiet. Disse problemer består i at gennemføre sociale reformer ved hjælp af et bureaukrati, som enten er direkte fjendtligt eller ligegyldigt indstillet over for reformerne.¹⁵

15. En metode til løsning kunne være storstilede udskiftninger, men dette ville muligvis fremkalde et øjeblikkeligt sammenstød med oppositionen, hvad Allende vil foretrække at undgå, især på grund af et sådant emne. En løsning, som mere vil stemme overens med regeringens *modus operandi* (handle-måde), ville være at skabe nye institutioner, omfordele bevillingerne og at lade institutionerne, som er domineret af de gamle bureaukrater, gradvist forgå.

Skønt der konstant har været forudsigelser om en truende splittelse, og til trods for de indre forskelle og de konstante gnidninger om nye lovforslag, er det lykkedes helt godt for UP at holde sammen på fløjene. Forskellene er blevet overskygget af den fælles kamp. Alle grupperingerne forenes, når det gælder jordreform, nationalisering af miner og statsovertagelse af banker. Det radikale parti, som man antog for at være koalitionen svage led, har båret byrden med nationaliseringen af de USA-ejede kobberminer. (Det faktum, at en radikal minister har ledet nationaliseringen, har mindsket muligheden betydeligt for, at USA i sin propaganda kunne fremstille nationaliseringen som en del af »den internationale kommunistiske sammensværgelse«). Ikke desto mindre har de radikale ikke været særlig ivrige for at nationalisere industrivirksomheder, især fordi partiet tidligere var nært knyttet til visse grupper af industriborgerskabet. Kort sagt går de radikale ind for en blandet økonomi efter de socialdemokratiske linier. UPs stærkeste kraft, socialistpartiet, som nu ledes af venstrefløjen (Altamirano, Sepúlveda, Calderón), har krævet en forøgelse af hastigheden af den revolutionære proces. Ifølge referatet fra partiets nationale samling udtaler Calderón klart den 19. april 1971:

»Næsten alle de økonomiske forholdsregler, som er taget indtil nu, vil falde i et tomrum, hvis befolkningen og partierne ikke er i stand til i stigende grad at bekæmpe monopolerne, hvis økonomiens samfundsmæssige område ikke udvides, og hvis vi ikke skaber det økonomiske grundlag for genopbygning af socialismen.«¹⁶

Når den »nemme« fase i den sociale ændringsproces er ved at være slut, og spørgsmålet om ekspropriation af Chiles nationale industriborgerskab nærmer sig, vil den indre uenighed i UP måske træde frem. Med andre ord: når den nationale demokratiske fase af revolutionen er gennemført, skal de kræfter i koalitionen, som ikke er tilknyttet arbejderklassen, beslutte sig til, om de vil fortsætte processen, til man når til socialisme, eller om de vil bryde af og søge dannet en koalition med oppositionen.

Hovedproblemet ser for koalitionen dominerende socialistiske grupper helt anderledes ud. Man betragter problemet med arbejdernes og bøndernes organisering og demokratiske indflydelse inden for økonomiens socialistiske sektor som det største. Det er meget tydeligt, at det chilenske bureaukrati har en umådelig evne til at opsøge nye sektorer af økonomien og tilpasse dem til de gamle former og fremgangsmåder. For ledergrupperne i MAPU, PS, CUT og PC er arbejdernes og bøndernes indflydelse og kampen mod bureaukratisering et vigtigt problem, som dog endnu ikke er færdigbehandlet. De forslag om dannelse af arbejdsråd og forsamlinger, som indtil videre er fremsat, er meget lovende. Udover kampen mod teknokraterne og presset udefra, må venstrefløjen også føre kampen mod nogle af sine egne medlemmer, som har overtaget det traditionelle politiske livs metoder og fremgangsmåde.

16. Rolando Calderón: Informe Politico del Pleno Nacional. April 1971, Santiago, Chile.

Mange diskussioner om Chiles fremtid drejer sig om spørgsmålet om militærets holdning og hvilken rolle, det kommer til at spille. Det er en fejltagelse at betragte militæret som en statisk, ensartet gruppe med en fast position. Chiles officerer kommer for størstedelens vedkommende fra middelklassen. Under Allende-regeringen er militærets og politistyrkens økonomiske position blevet forbedret. Regeringen har forøget militærets prestige ved at yde de militære ceremonier stor opmærksomhed og offentlig omtale. Forbindelserne og drøftelserne mellem præsidenten og militæret er blevet forøget. Det er nok vigtigere endnu, at regeringen har sørget for at inddrage officerer i forskellige sociale og økonomiske projekter, med det resultat, at militæret er ved at blive direkte inddraget i UP's udviklingsprogram. Denne proces med gensidig udveksling af ideer mellem tilhængere af en socialistisk udvikling og militære ledere kan føre til enighed om mange problemer og deres løsninger. I hvert tilfælde formindsker militær deltagelse i udviklingsprocessen muligheden for, at en konservativ sektor af hæren, som kom i opposition til UP, kunne opnå øjeblikkelig kontrol over resten af hæren. Hærens politiske indstilling varierer. En gruppe er tilhængere af Allende, en anden af oppositionen, en tredje gruppe, som ikke er særlig velafklaret i politisk henseende, går ind for opretholdelse af konstitutionen og lovligheden og bakker for øjeblikket Allende-regeringen op.

Betegnelsen »det oprørske venstre« hentyder først og fremmest til MIR. Ved at lede overtagelsen af jord var MIR med til at sætte skub i regeringen i de første måneder af dens embedsperiode. I de følgende måneder tog regeringen initiativet til en omstrukturering af landbruget. Herved nedbragte man samtidig antallet af ulovlige jordovertagelser. Samtidig blev MIR overladt til et vanskeligt valg: skulle man støtte regeringen eller gå ind i en konflikt med en regering, som eksproprierer over 1.000 latifundier om året? På grund af sine radikale reformer har Allende-regeringen tiltrukket nogle mulige tilhængere af MIR, både politisk og måske også organisatorisk. MIR's samarbejde med og støtte til Allende er i øjeblikket mere iøjnefaldende end MIR's selvstændige aktiviteter.

Men det er nærliggende, at en krisesituation (kupforsøg, mord eller indblanding udefra) med en trussel om væbnet sammenstød igen vil kunne ændre MIR's position. MIR har ydet kritisk støtte til den nationale demokratiske fase af den chilenske revolution, hvor man dog har argumenteret for flere foranstaltninger over for det nationale borgerskab, og har forudsagt et vigtigt sammenstød i den nærmeste fremtid, hvor den væbnede kamp kan få stor betydning.

Hvis man fortsætter den nuværende politik, vil mobiliseringen ikke ske med henblik på væbnet kamp, men med henblik på organisering af arbejder- og bondekomiteer og -råd, som skal styre de sociale sektorer af økonomien. MIR er svagest i industrivirksomhederne i Santiago og Valparaíso. Men hvis der sker et sammenstød

i fremtiden mellem det nationale borgerskab og det socialistiske proletariat, er det præcis her, at begivenhederne vil komme til at foregå.

Chiles udenrigspolitik har været rettet mod en forøgelse af forbindelsesmulighederne udadtil. Hensigten har været at sikre, at USA ikke skulle kunne være i stand til at hindre gennemførelsen af de nationale reformer. Der er blevet oprettet diplomatiske og handelsmæssige forbindelser med Kina, Cuba og DDR. Men Chiles »korrekte« forbindelse med Brasilien har ikke medført nogen officiel kritik af det brasilianske militærdiktatur,¹⁷ og Chiles handel med Argentina er blevet forøget.

Chile er stadig medlem af OAS (Organisationen af Amerikanske Stater), men har dannet en blok sammen med Bolivia og Peru, som kritiserer USA's dominans over de internationale organisationer. Chile har udvidet handelsforbinderne med de østeuropæiske lande og USSR, og har *samtidig* udtrykt ønske om at opretholde gode forbindelser med USA. Chile er blevet tilflugtssted for Latinamerikas politiske flygtninge, og har *samtidig* underskrevet en aftale med Colombias højreorienterede Pastrana-regering om anerkendelse af eksistensen af en mangfoldighed af ideologier på det latinamerikanske kontinent. Den vigtigste hensigt med Chiles udenrigspolitik er at sikre gunstige ydre betingelser for gennemførelsen af de indre omvæltninger. UP ønsker at undgå en situation, hvor internationale kræfter forener sig med den nationale opposition. Chiles regering støtter derfor heller ikke andre revolutionære grupper i Latinamerika, og forventer den samme holdning fra anden side.

En embedsmand har udtalt: »Vores udenrigspolitik er ikke revolutionær, den støtter blot retten til selvbestemmelse og er imod indblanding udefra.«

Om USA og dets forbundsfælle, Brasilien, vil opretholde det samme princip over for Chile, er et åbent spørgsmål.

Konklusioner

De borgerlige partiers manglende evne til at påtage sig den historiske opgave med at bekæmpe den udenlandske dominans og latifundiernes eksistens, og at berede vejen for en national økonomisk udvikling, tvang arbejderpartierne til at påtage sig disse opgaver. Disse opgaver blev i en tidligere periode i Europa løst ved borgerskabets revolution. I Chile er de ved at blive løst af en politisk koalition, som ledes af socialistiske og kommunistiske partier. Det spørgsmål står så tilbage: Vil arbejderpartierne gennemføre socialisme, når den nationale demokratiske revolution er fuldendt? Hvis mængden af forandringer i regeringens første seks måneder siger

17. Samtidig har Chile modtaget flere politiske flygtninge fra Brasilien end fra noget andet land. I modsætning til regeringen har UPs politiske partier været meget højroastede i deres angreb på det brasilianske militærregime.

noget, så må svaret blive bekræftende. Og det til trods for, at monopolkapitalismens hjerterødder i industrien endnu knapt nok er blevet berørt.¹⁸ De vigtige forandringer, der er sket, er dog forenelige med en »national-« eller en »statskapitalistisk« udvikling på lang sigt. Ekspropriation af de naturressourcer som er udenlandsk ejede, og dannelsen af blandede foretagender inden for maskinindustri og fremstillingsvirksomhed, kan godt forenes med de nye tendenser for investering af udenlandsk kapital. De udenlandske investeringer er gået bort fra de ekstraktive industrier (landbrug og minedrift) og over til fremstillingsvirksomhed. Regeringens stærke arbejdsstøtte, dens socialistiske program, planerne om at udvide statssektoren o.s.v., hele dette politiske klima er på kort sigt blevet betragtet som ugunstigt for nye investeringer af udenlandske investeringsforetagender. Med den givne usikkerhed for udenlandsk kapital i Chile, vil der muligvis ikke ske nye investeringer, med mindre der gives politiske garantier mod nationaliseringer. Det ville i virkeligheden være det samme som at bede regeringen om at afskære sig fra sit sociale grundlag for støtte i befolkningen, d.v.s. det socialistiske industriproletariat. Det er næppe sandsynligt, at dette vil ske.

Ikke desto mindre høster nogle sektorer af det nationale industriborgerskab for tiden frugterne af regeringens nye kredit- og finansprogram. Med væksten i lønningerne, nye programmer for offentlige arbejder og udvidelsen af jordreformen er efterspørgslen efter forbrugsvarer vokset meget. Samtidig er det lettere at opnå kreditter og lån hos statsbankerne. Priskontrollen har sænket prisen på kraft og elektricitet. De mere dynamiske og politisk »fleksible« sektorer af industri- og handelsborgerskabet har, sammen med arbejderne og bønderne, draget fordel af UP's første reformer. Om dette borgerskab ønsker eller er i stand til at danne en mere vedvarende del af en bred national koalition, er tvivlsomt.

Selv om oppositionspartierne PDC og PN ikke har haft held til at blokere regeringens handlinger eller til at høste den folkelige støtte, som de første lovforslag fik, vil det være en fejltagelse at undervurdere deres muligheder for at begrænse forandringerne eller forhindre overgangen til socialisme. Oppositionens strategi indtil nu har været fuldstændig forkastelse af de ændringsforslag, som man var sikker på, at regeringen ikke ville lade gå til folkeafstemning. Med hensyn til de mere populære ændringsforslag er det ikke oppositionens strategi at sætte sig direkte imod dem, men at få tilføjet en række reguleringer og procedurer, som i praksis undergraver forandringerne. Før eller senere kan dette tvinge regeringen til at udskrive nye valg – hvorved polariseringen øges – på et tidspunkt, som er gunstigt for UP-regeringen. I mellemtiden vil regeringens juridiske eksperter

18. Hvis man sammenligner de forandringer, som har fundet sted i Chile de første seks måneder, med dem, som fandt sted i Cuba og Kina, så er forandringerne i Chile sandsynligvis mindst lige så omfattende.

måske være i stand til at opdage nye love eller dekretter, som vil gøre det lettere at gennemføre ændringer ved hjælp af de eksisterende procedurer. Hvis industrikapitalisterne og de store godsejere fortsætter med at lamme produktionen, især af forbrugsgoder, kan Allende blive tvunget til at bruge nødforanstaltninger for at beskytte folkets interesser. Dette vil udvide omfanget af regeringens direkte indflydelse med hensyn til produktionen.

USA's politik vil fortsat være en kombination af »ydre« og »indre« strategier. Der vil fortsat blive lagt pres på udlåns- og kreditvirksomheder (Den Interamerikanske Udviklingsbank og Verdensbanken). Det vil afhænge af den politik Chile fører, om man vil opnå udenlandske lån.¹⁹ USA's indre strategi er rettet mod opretholdelse af forbindelseslinjer med et bredt udsnit af politiske kræfter, uden nødvendigvis at knytte sig til en bestemt gruppe. USA-embedsmænd og ledere (civile og militære) opretholder direkte kontakt med embedsmænd, officerer i hæren og politikere, og denne kontakt går lige fra de kristelige demokrater til ledere af de halvmilitære højreorienterede politiske grupper.²⁰

Skønt det vigtigste for USA's politikere er at samarbejde med PDC og PN i deres lovlige forsøg på at begrænse og forhindre forandringer, har de ikke opgivet muligheden for et kup, især hvis spændingen øges, og resultatet bliver et større sammenstød.

Inden for UP-regeringen er der en tendens til »forhastet konsolidering«. Det er korrekt, at Allende er optaget af produktionen – det var det væsentligste tema i hans 1. maj-tale. En mangelsituation ville kunne påvirke befolkningens levestandard ugunstigt og give anledning til negative politiske reaktioner. På den anden side kunne en bremsning af ekspropriationsprocessen puste liv i de besiddendes håb om at beskytte deres interesser. Der kunne ske en gruppering omkring industriherrerne, og en ny antisocialistisk alliance kunne opstå, som omfattede sektorer af UP. Seksmånedersperioden efter kommunalvalgene i april 1971 er *politisk* set den bedste tid til ekspropriationer. Regeringen har et bredt grundlag for støtte, som politiske modsætninger og sociale konflikter endnu ikke har nået at splitte, men det kan måske ske et år efter. Hvis regeringen opretholder den private industrielle sektor, vil den blive stillet over for konflikter mellem arbejdere og ledelse, som vil opstå i det kommende år. Den må muligvis begrænse arbejderklassens krav, hvis det er dens politik at opmuntre private virksomheder til at øge produktionen. Problemet med produktionen er stort set et problem, som kommer efter revolutionen for en socialistisk regering, skønt

19. Lån vil blive, og er blevet, givet til bestemte institutioner i Chile især for at styrke oppositionens centre, som f.eks. det katolske universitet. Således kan man fra den udlånende parts side hævde, at man ikke diskriminerer mod Chile, mens man hjælper sine politiske forbundsfæller *indenfor* Chile.

20. USA-embedsmænd har forsøgt at opnå samtaler med hvad de betragter som »bløde« elementer i UP. De forsøger at udvide deres strategi til at omfatte de elementer i UP, som muligvis kan overbevises om de fordele, som en socialdemokratisk neokapitalistisk stat kan tilbyde.

man selvfølgelig kan gøre sig anstrengelser for at forbinde den strukturelle forandring med vækst i produktionen. Krav om vækst i produktionen og personlige ofre i et samfund, som i al væsentlighed er kapitalistisk, kan kun lade sig gøre, hvis regeringen samtidig forbereder en magtoverførsel til arbejderklassen inden for en overskuelig fremtid.

Hvis tilskyndelser til at producere mere ikke udtrykkeligt knyttes sammen med socialisering, vil classesynspunktet inden for industrien og virksomhederne træde frem i spørgsmålet: Hvem producerer man for?

Mens nogle inden for UP lægger vægt på produktionen, ser de mest militante produktionsproblemerne som en del af en større proces. Denne omfatter: forøgelse af forandringerne, voksende indflydelse til folket og styrkelse af den revolutionære bevidsthed hos industri- og landarbejderklassen, forkæmperne for Chiles revolution.

Kurasje's bogimport

tilbyder marxistisk litteratur, f.eks.

★ Arbeiterkontrolle, Streiks, Klasseanalyse	20,00
★ Bölke: Die Wandlung der Frauenemanzipationstheorie von Marx bis zur Rätebewegung	8,75
★ Fischer: Sprache und Klassenbindung	12,50
★ Gaglio: Medizin und Profit	21,25
★ Historie zwischen Ideologie und Wissenschaft	12,50
★ Kapitalistische Hochschulreform	16,25
★ Karras: Die Grundgedanken sozialistischer Pädagogik in Marx' Hauptwerk 'Das Kapital'	10,00
★ Klasseanalyse. Von Bridier, Mallet, Gorz u.a.	17,50
★ Korsch: Kommentare zur Deutschen 'Revolution' und ihre Niederlage	18,75
★ Krahl: Konstitution und Klassenkampf	30,00
★ Marx/Engels: Briefe über 'Das Kapital'	15,00
★ Mauke: Die Klassentheorie von Marx und Engels	30,00
★ Paschukanis: Allgemeine Rechtslehre und Marxismus	12,50
★ Rancière: Der Begriff der Kritik und die Kritik der politischen Ökonomie – von den 'Parisermanuskripten' zum 'Kapital'	17,50
★ Regini/Reyneri: Der Kampf der Arbeiter gegen die kapitalistische Organisation der Produktion	22,50

De tog kobberet og efterlod os hullerne!*

I borgerlig udviklingsteori fremhæves – på basis af »the law of comparative costs« – de store gensidige fordele ved en international arbejdsdeling mellem dominerende og dominerende lande. Denne arbejdsdeling består altid i, at de dominerende lande skal udvikles og fastholdes som monokulturer, altså som lande, hvis indtægter for størstedelens vedkommende stammer fra salg af ét eller ganske få produkter.

For at fastholde forestillingen om disse gensidige fordele har man i de dominerende lande udviklet et sæt myter, som går under navnet »udviklingsteori«.

Her analyseres en del af disse myter på basis af et omfattende empirisk materiale om Chile's monokultur: kobberet.

1. Denne artikel er oversat fra en let revideret udgave af afsnittet om kobbermineindustrien, *Copper Mining and the Underdevelopment of Chile*, i Marc Herolds artikel, *The Story of Copper and Imperialism*, s. 82–117 i *New Chile*, New York 1972.

Indledning

Historien om kobberet i Chile er en historie om internationalt rov. Siden 1910, da Bostonkapitalisten A. C. Burrage erhvervede sig verdens største åbne kobbermine, Chuquicamata, har nordamerikanske interesser udplyndret Chiles vigtigste naturforekomst. I løbet af denne udvikling blev Chiles status som afhængig økonomi afgjort og den dynamiske indre vækst, som havde fundet sted i perioden fra omkr. 1825–1850, ophørte. Allende-regeringen har forstået dette og derfor nationaliseret de tre største amerikanske selskabers kobberbesiddelser. Disse selskaber kontrollerede 80 pct. af Chiles kobberproduktion før nationaliseringen fandt sted i juli 1971. Selskaberne, *Anaconda*, *Kennecott* og *Cerro*, kontrollerede de fem største miner, hvis navne for chilenserne er synonyme med fremmed udbytning (Chuquicamata, El Salvador, La Exotica, El Teniente og Rio Blanco). Det var imidlertid ikke de amerikanske selskaber, som oprindeligt begyndte at producere kobber. Allerede i 1749 blev nogle af disse miner åbnet af chilensere bl.a. for at blive eksporteret til vicekongen af Perus kanonproduktion. Omkring 1850 var Chile verdens største producent af kobbermalm, og nationale kapitalister havde startet en smelteindustri. Men i 1905 ændredes billedet. Den nye teknologi, som var udviklet uden for landet, gjorde det vanskeligt for de lokale kapitalister at konkurrere med de lave priser på nordamerikansk og spansk kobber. Man begyndte at sælge ud til nordamerikanske interesser.

Kobberdramaet og dets hovedpersoner

A. *Minerne*: Chuquicamata ligger i det nordlige Chile og er i dag den største åbne kobbermine i verden. Den drives af *Anaconda* gennem datterselskabet Chile Exploration Co. (CHILE). Det er blevet sagt, at *Anaconda* »kunne have fortsat dets nuværende årlige produktion i Chuquicamata gennem de næste 50 år uden at skulle foretage en undersøgelse af minens udtømmningstid«.

Chilensiske interesser havde udnyttet rige kobberlejer i Potrerillosminen i det nordlige Chile siden 1875. I 1916 oprettede *Anaconda* selskabet Andes Copper Mining Co. til at overtage denne virksomhed, og siden 1927 er kobber blevet sendt herfra med selskabets jernbane til udskibningskajerne i Ancondas private havn, Barquito. Da Potrerillos blev udtømt i halvtredserne, købte *Anaconda* rettighederne til et nærliggende område, der senere skulle blive El Salvadorminen.

La Exoticaminen (som man regner med vil blive Chiles fjerdestørste kobbermine i 1972) var beliggende under den store Chuquicamata-koncession. Som led i Freis chilensiseringsprogram (1965–67) overgav CHILE La Exoticaminen til det

nationale firma, *Sociedad Minera Mixta La Exotica*, for 99 år. Den chilenske stats udviklingsselskab, CORFO, fik 25 pct. af aktierne i *Sociedad Minera* og *Anaconda* resten, d.v.s. et nordamerikansk selskab udlejede nationale kobberforekomster til den chilenske stat!

El Teniente, verdens største underjordiske kobbermine og den mest ydende mine i Chile overhovedet, ligger i det centrale Chile og ejes af *Kennecott Mining Co.*

Forekomsterne i Rio Blanco blev opdaget af chilensere i 1840 og blev for en kort periode udnyttet i 1860'erne. Men da terrænet er vanskeligt tilgængeligt, blev de forbigået af en række selskaber, som i tidens løb havde erhvervet sig rettighederne. I 1955 overtog *Cerro Corporation* hovedinteresserne, og i 1971 begyndte produktionen, som vil gøre Rio Blanco til Chiles femtestørste mine.

Medens de store miner helt er domineret af udenlandske interesser, er de mellemstore og små miner ofte ejet i fællesskab af prominente chilenske familier og udenlandske interesser. På grund af voksende efterspørgsel, især fra vesttyske og japanske smeltefabrikker og raffinaderier, ekspanderede udnyttelsen af de mindre chilenske miner i 50'erne og 60'erne. I perioden 1960-69 steg de små og mellemstore miners produktion med 157 pct., medens den totale kobberproduktion i Chile kun blev øget med 27 pct. Den af regeringen støttede kobberaffinering blev også udviklet hurtigere i de mellemstore og små miner. Aftagere af kobberet var for de store miners vedkommende de industrialiserede lande, medens de mindre miner fortrinsvis eksporterede til andre sydamerikanske lande.

TABEL I

De største chilenske kobberminer i 1970

Navn	Udenlandsk hovedinteresse	Den chilenske stats deltagelse	Produktion i tons pr. år
Chuquicamata	Anaconda	51%	180.000
El Teniente	Kennecott	51%	283.000
El Salvador & Portrerillos	Anaconda	51%	77.000
La Exotica	Anaconda	25%	(100.000)
Rio Blanco	Cerro	30%	(60.000)
Sagasca	US Cont. Copper	25%	(29.000)

Tallene i parentes er beregnede produktionstal fra midten af 1970.

B. Kobberselskaberne: De chilenske kobberforekomster har særlig interesse for de nordamerikanske selskaber, fordi 1) den chilenske malm er meget

ren, 2) det er muligt at udvinde malmen i åbne brud, hvilket er meget billigere end underjordiske miner og 3) lønningerne er lavere end i industrialiserede lande (3–4 dollars om dagen). Delvis på grund af disse forhold har den profit, som selskaberne har kunnet trække ud af deres Chile-eventyr, været enorm. I perioden 1965–70 var den gennemsnitlige årlige profit for de tre største miner tilsammen på ca. 110 millioner dollars, d.v.s. mere end 30 pct. af deres investeringer.

Anaconda blev dannet i 1899 af *Rockfellers Standard Oil* og er stadig under kontrol af de to Rockefeller-banker, *First National City Bank* og *Chase Manhattan Bank*. I maj 1971 blev næstformanden for *Chase Manhattan*, J. B. M. Place, som havde været bestyrelsesmedlem i *Anaconda* siden 1969, gjort til selskabets førstedirektør. Næstformanden i *First National City Bank* sidder også i *Anacondas* bestyrelse.

Udover den netop nationaliserede virksomhed i Chile har *Anaconda* kobberminer i USA, Canada, Mexico (som vil blive nationaliseret i 1972) og Australien. Hertil kommer et halvt dusin uudnyttede forekomster, som selskabet har koncession på. Gennem datterselskaberne *Anaconda American Brass Co.* og *Anaconda Wire and Cable Co.* ejer det 17 kobberfabrikker i USA plus nogle fabrikker i Mexico og Brasilien. Ved kobberfabrikation forstås også fremstillingen af færdigvarer som kabler, wirer og rør.

Betydningen af kobberudvindingen i Chile fremgår af, at kun 17 pct. af *Anacondas* investeringer fandtes her, medens 80 pct. af selskabets profit stammer fra virksomheden i Chile! Nedsænkningen af den fra Chile kommende profit betød således, at *Anacondas* indtjening »kun var på 4 millioner dollars« i første kvartal af 1971. Dette skal ses i forhold til selskabets samlede aktiver på over 1,7 milliarder dollars. De meget store profitter fra kobberminerne i Chile blev for en stor del ført ud af landet og medførte herved en alvorlig belastning af de chilenske valutareserver. I *Anacondas* årsrapport fra 1964 står således nævnt, at næsten hele nettoprofitten fra Chile og Mexico på mere end 40 millioner dollars blev erhvervet i dollars.

Kennecott blev startet af Guggenheimerne, der gennem generationer har været nøglefamilien i både amerikansk og international minedrift (de ejede også Chiles nitratindustri). I 1915 gik *Morgangruppen* i kompagniskab med Guggenheimerne om at udvide *Kennecott*, og sidenhen har disse to grupper domineret selskabet i fællesskab. Udover at eje miner i Chile har *Kennecott* en stor kobberfabrik i USA, *The Chase Brass and Copper Co.* og siden 1968 også et kulfirma i USA. *Kennecott* er også verdens næststørste producent af molybdæn (fortrinsvis udvundet fra El Tenienteminen i Chile).

Kennecott modtog en mindre del af sin profit fra virksomheden i Chile end *Anaconda*. Alligevel var El Tenienteminen enorm givtig, og selv efter at den chilenske regering havde overtaget 51 pct. af aktierne, modtog *Kennecott* mere end

10 millioner dollars kvartalet i udbytte. Den bogførte værdi af selskabets investeringer i Chile var i 1970 på over 76,8 millioner dollars.

Den tredje store kobberproducent, *Cerro Corporation*, blev grundlagt i 1902 af en gruppe finansmænd bl.a. J. P. Morgan, H. C. Frick og O. Mills. De slog sig sammen om at overtage den historiske Cerro de Pascomine i Peru, hvorfra der var hentet både bly, kobber, zink og sølv siden den spanske kolonitid. Cerro kom relativt sent til Chile og var langt mindre afhængig af sin virksomhed her end *Anaconda* og *Kennecott*. Udover den netop nationaliserede Rio Blancomine i Chile har *Cerro* seks miner i Peru og en hel række mindre miner i Tasmanien og Canada. *Cerro* har også datterselskaber i USA, som deltager i kobberfremstilling (*Cerro Copper and Brass Co.* og *Cerro Wire and Cable Co.*). Kobberet fra Rio Blancomine skulle enten sendes til den japanske smelteindustri eller til den chilenske statsejede smeltefabrik Las Ventanas for derefter at blive afsat i udlandet gennem *Cerro Sales Corporation*.

Ved siden af de tre »giganter« er omkring 10 andre udenlandske selskaber indblandet i den chilenske kobberudvinding. Det er i de små og mellemstore miner, at disse selskaber har interesser. Der er tale om følgende udenlandske selskaber:

Rotchild's der er fransk og ejer *Disputada de Las Condes* og *El Soldadominerne*.

Hochschild, der er en af de tidligere »tinminebaroner« fra Bolivia, og som udover kobberinvesteringer på 30 millioner dollars har minoritets investeringer i svovlproduktionen i Chile.

Noranda Mines Ltd. (USA) som arbejder gennem et canadisk datterselskab.

Cia. Miniere du M'Zaita (fransk).

De japanske selskaber *Dowa Mining*, *Mitsubishi Metal Mining Co.*, *Mitsui Mining* og *Furukawa*.

Forskellige britiske (*Charter Consolidated*) og canadiske (*Birson Petroleum and Minerals Ltd.*, *Canadian Javelin Ltd.*) selskaber.

Myte og virkelighed: USAs kobberinvesteringer i Chile

De nordamerikanske kobberselskaber (og fremmed kapital i almindelighed) benægter ikke, at deres investeringer er profitable. Derimod undskylder de sædvanligvis denne »bi-effekt« ved at understrege, at de forsynede Chile med nødvendig kapital, at de skabte beskæftigelse, at de indførte moderne teknologi, og at de bidrog til at gøre den nationale økonomi mindre ensidig. I det følgende afsnit undersøges hver af disse myter, og de bliver konfronteret med den chilenske virkelighed – en virkelighed, hvor USA-imperialismen tilegner sig og beholder det økonomiske overskud i Chile. Dette sker ikke alene gennem selskabernes profit, men også ved at benytte gældende regler til at manipulere med kobberpriserne, med betalingen for

at fremstille kobberet uden for Chile, med fragtagifter og forsikring samt gennem diskriminatoriske amerikanske toldlove og liberale chilenske importreguleringer.

A. Den internationale kobberindustri struktur:

Da de industrialiserede lande bestemmer det internationale kobbermarkeds struktur, afspejler og fastholder dette marked de underudviklede kobberproducerende landes underordnede position. I »den frie verden« er USA den største kobberproducent fulgt af Zambia, Chile, Canada, Congo og Peru. Det er imidlertid ikke disse lande, men derimod en håndfuld store internationale selskaber, som kontrollerer udvinding, smeltning og raffinering af kobbermalmen. I 1966 var 70 pct. af de kendte kobberreserver i den ikke-socialistiske verden i 10 selskabers besiddelse. I De Forenede Stater tegnede *Anaconda*, *Kennecott* og *Phelps Dodge* sig for 75 pct. af landets kobberproduktion. I 1966 blev 70 pct. af hele »den frie verdens« kobber fremstillet af 9 selskaber: *Anaconda*, *Kennecott*, *Noranda Mines*, *International Nickel*, *Union Miniere du Haut-Katanga*, *American Smelting and Refining (ASARCO)*, *Newmont Mining*, *Anglo-American and the Roan Selection Trust*. I 1956 ejede *Anaconda*, *Kennecott*, *Phelps Dodge* og *ASARCO* tilsammen over 75 pct. af den nordamerikanske smeltning- og raffineringsindustri (For at udvinde kobberet af den oprindelige malm er det nødvendigt både at smelte det og lade det gennemgå elektrolytisk raffinering).

Omkring 1900–1910 skete der teknologiske forbedringer, som gjorde stordrift i form af en vertikalt sammenhængende fremstillingsproces meget tiltrækkende for de amerikanske selskaber. Dette var muligt i Chile, og det er på dette tidspunkt, at *Anaconda* og *Kennecott* kommer ind i billedet.

Både i Chile og USA tilfalder profitten i kobberindustrien dem, som kontrollerer smelte- og færdigvarefremstillingen samt afsætningsledet. Dette skyldes at smelte- og raffineringsprocessen kræver meget store anlæg og derfor meget store faste omkostninger. Herved opnår den, som kontrollerer dette led, en monopolistisk køberposition. I virkeligheden kontrollerer de store kobberselskaber hele fremstillingsprocessen, idet de både ejer minerne, smelteanlæg og raffinaderier samt færdigvarefabrikkerne.

Selskaberne tilstræber at maksimere og rationalisere deres virksomhed ved at integrere produktionen. Et således integreret firma er beskyttet mod fald i råvarepriserne, fordi der altid kan bødes på dette fald i et andet led af produktionen. Økonomiske nedgange kan skubbes videre til aftagere eller til de lande, hvorfra kobberet kommer. En således integreret produktion tillader selskaberne at tilpasse udvidelser, indskrænkninger eller fornyelser af deres miner til en samlet verdensomspændende plan. Sådanne planer er dog ofte udfærdiget uden hensyn til værtslandene.

Når multinationale selskaber som kobbergiganterne planlægger, må de nødvendigvis 1) eliminere så megen usikkerhed og risiko som muligt, d.v.s. være i stand til at forudsige præcist, hvad der vil ske i hvert led af deres virksomhed og 2) tilstræbe så omfattende og verdensomspændende planlægning som muligt. Især ønsker disse selskaber at kontrollere alternative råstofkilder, som kan gøres anvendelige efter behov. Mange og spredte kilder betyder, at selskaberne kan klare nødsituationer. Dette blev demonstreret under den otte måneder lange kobberstrejke i USA i 1967–68. *Anaconda* og *Kennecott* var i stand til at modstå standsningen i den amerikanske produktion ved at udvide deres chilenske virksomhed.

B. Efterspørgslen efter kobber:

Kobberforbruget er størst i de industrialiserede lande. Det benyttes først og fremmest i elektriske og elektroniske industrier, bygge- og anlægsvirksomhed, ved fabrikation af industrimaskiner og udstyr og endelig i transportindustrien (de tre store automobilselskaber bruger omkring 38 pund² kobber til hver bil). En vis brug af erstatningsstoffer er forekommet inden for særlige områder, men i det store og hele har kobberets anvendelse i færdigvarefremstillingen ikke ændret sig i de senere år. Kobber er en fremragende leder af varme og elektricitet og samtidig meget modstandsdygtigt over for tæring. Kobber har også en række egenskaber, der gør det velegnet til legeringer, og det er meget vigtigt ved fabrikation af elektriske maskiner og udstyr. Af disse tekniske og af økonomiske grunde, som ikke kan forventes at ændre sig i fremtiden, er det ikke muligt at udpege et andet metal, som kunne forventes at erstatte kobber i nogen større udstrækning. Da nye anvendelser af kobber kan forudses som f.eks. til vandafsaltning og i den elektriske bil, er verdensefterspørgslen sikret endnu et godt stykke tid.

C. Giganterne ønsker prisstabilitet:

Kobberselskaberne må fastsætte kobberprisen på linie med prisen på konkurrerende materialer som aluminium, plastic og det nye legerede stål. Hvis kobberprisen er for høj eller udbudet for begrænset, ville kunder, som kunne anvende andre materialer med lignende kvaliteter, ty til disse. En sådan erstatning har især fundet sted i Europa, hvor kobberet handles på metalbørsen i London (LME)³. (Kobber som bruges i Europa, købes dog ikke alt sammen på LME, idet de store amerikanske kobberproducenter sælger direkte til langtidskunder. Derfor er kobbermarkedet i London »tyndt« og underlagt prisudsving). LME-prisen plejer at være højere end prisen i USA og svinger mere, når der er mangel på kobber. (Selskaber, som benytter kobber i deres produktion, vil prøve at anvende erstatninger, når kobberprisen

2. pund = 1 engelsk pund = 0,4536 kg.

3. LME: London Metal Exchange.

svinger for meget. De foretrækker stabile og forudsigelige omkostninger, således at de ikke er tvunget til at lade deres egne produktionspriser svinge efter kobberprisen. Når kobberpriserne er høje, er der pres på for at udvide produktionen. Dette tager imidlertid tre til fem år, og på dette tidspunkt kan prisen være faldet. Disse forhold må de multinationale selskaber indføje i deres verdensomspændende planer, og det virker selvfølgelig som en tilskyndelse til at kontrollere kobbermarkedet.)

Det er almindeligt, at kobberprisen følger konjunkturbevægelserne i de industrialiserede lande og med voldsomme udsving. Dette skaber tilsvarende udsving i Chiles indtægter. I en periode med korttids-mangel, vil kobber ofte blive frigivet fra de industrialiserede landes strategiske lagre for at dæmpe prissvingninger og sikre stabile og lave priser. Denne fremgangsmåde forhindrer selvfølgelig underudviklede lande som Chile i at øge deres indtægter i perioder med stor efterspørgsel. I USA blev i 1965 frigivet 200.000 tons (9 pct. af det årlige forbrug) fra disse lagre for at forhindre en prisstigning som følge af det stærkt forøgede amerikanske forbrug (38 pct.) under opbygningen af invasionen i Vietnam. Umiddelbart før præsidentvalget i Chile i 1970 blev de amerikanske lagre også reducerede, muligvis for at trykke verdensprisen og således lægge pres på Chile.

TABEL II

De ikke-socialistiske kobberproducerende landes andel i produktionen

	1963	1969
USA	17,7%	24,0%
Chile	15,2%	12,0%
Zambia	14,9%	12,5%
Canada	10,6%	9,0%
Congo	6,8%	5,5%
Peru	4,4%	4,0%
Andre lande	20,4%	33,0%

D. To-prissystemet

»To-prissystemet«, også kaldet producentprissystemet, tillader de amerikanske selskaber, der producerer og bruger kobber, at opnå alle fordelene fra kobberverdensmarkedet i London og ikke lide under nogen af dets mangler. Det meste kobber i USA sælges til den (lave) »producentpris«, som er fastsat af de større og mindre amerikanske selskaber. Importen udgør kun 10 pct. af det amerikanske kobberforbrug. Uden for USA afspejler noteringerne på metalbørsen i London de gældende betingelser for efterspørgsel og udbud på verdensmarkedet.

I 1964 opstod samtidig med en stor stigning i verdensmarkedets kobberpriser (som følge af den amerikanske optræning i Vietnam) en kæmpeforskel mellem de amerikanske priser og London-priserne – ofte på mellem 20 og 40 pct. Da man frygtede erstatning med andre metaller, holdt de amerikanske selskaber hjemmemarkedsprisen nede, og de strategiske lagre blev formindskede. »En særlig ordning« blev »forhandlet« med Chile for at sikre en fortsat import til den amerikanske »producentpris«, som var meget lavere end verdensmarkedsprisen. På grund af dette mistede Chile i perioden 1965–68 en mulig indkomst fra kobberet på mere end 1 milliard dollars. For eksempel mistede Chile i 1965 -66 200 millioner dollars ved at sælge 90.000 tons kobber (10 pct. af den samlede produktion) til den amerikanske producentpris og ikke til den på metalbørsen i London gældende pris. Selv om kobbergiganterne kan have interesse i at sælge til vilkårligt fastsatte priser, har det katastrofale følger for Chile: Her mister man 17 millioner dollars om året for hvert fald på én cent i kobberprisen pr. pund.

Kobbergiganterne sælger deres kobber uden for De forenede Stater gennem deres egne salgsorganisationer til deres »gamle kontraktkunder« og til priser, der ligger under prisen på metalbørsen i London. I 1966 blev kun 15 pct. af verdenshandlen med kobber formidlet gennem metalbørsen. Først efter 1968 er Chiles kobbereksport blevet afsat til LME-priser (som følge af chilensiseringsprogrammet). De regler, som var gældende før 1968 tillod de nordamerikanske kobberselskaber at afsætte deres kobber til udvalgte kunder, der selvfølgelig også var deres egne færdigvarefremstillende fabrikker. Disse særligt begunstigede kunder fik kobber billigere end de andre og mindre begunstigede kunder, som måtte købe på det dyrere verdensmarked.

Kun i kort tid (1952–54) købte den chilenske regering kobber gennem sin nationalbank fra selskaberne og solgte det direkte eller gennem mellemlid på verdensmarkedet (til en 45 pct. højere pris). Det meste af dette salg var til datterselskaber af *Kennecott* og *Anaconda*. Så længe Korea-krigen varede, var dette en meget profitabel forretning for Chile; den indbragte landet yderligere 190 millioner dollars mellem 1952–55. Den chilenske regerings forsøg på selv at afsætte sit kobber blev imidlertid hindret af flere forhold: 1) Manglende faste forbindelser til den forbrugende industri; 2) kobbergiganternes indblanding og konkurrence; 3) en klausul i den »bilaterale« Washington-traktat, som blev pålagt Chile i 1951 af USA, og som forbød Chile at sælge *dets eget* kobber til socialistiske lande; og 4) manglen af en fastlagt kobberpolitik under den ustabile *Videla-Ibañez-administration* (1946–1958). (Ved begyndelsen af Korea-krigen i 1950 blev afholdt bilaterale forhandlinger mellem Chile og USA. Amerikanerne ønskede en konstant strøm af kobber under Korea-krigen og accepterede at købe chilensk kobber mod forskellige betingelser, som Chile indvilgede i. Forhandlingerne var mere unilaterale end bilaterale, fordi Chile blev tvunget til at samtykke i en aftale som ikke var til dets fordel).

Landene fra den socialistiske blok har gentagne gange tilbudt at købe chilensk kobber tidligt i 60'erne og ofte til højere priser end LMEs, men kobberselskaberne forhindrede hele tiden sådanne handeler. (Tidligt i 60'erne tilbød Sovjetunionen at købe 300.000 tons" over fem år til en pris, som var højere end den højeste Londonpris med 1,6 cents pr. pund).

Medens kobberoligopolerne forhindrede salget af kobber fra Chile til Sovjetunionen, solgte de selv dette kobber til den socialistiske blok. For eksempel solgte adskillige europæiske lande chilensk kobber til Sovjetunionen, Kina, Polen og Ungarn i 1958, da et kobberoverskud eksisterede og priserne på London-markedet faldt. Herefter steg London-priserne, og markedet blev igen normalt.

Det chilenske kobberselskab (CODELCO) blev oprettet i 1955 med »teoretisk ret« til at afsætte landets kobber, men i realiteten accepteredes de amerikanske selskaber som *de facto* afsætningsorganer mod betaling af en mindre skat til regeringen. Anaconda Sales Company solgte således kobberet fra *Anacondas* faste kunder rundt omkring i verden eller sejlet til selskabets hovedraffinaderi i Perth Amboy, New Jersey. *Kennecotts* salgsorganisation – the Kennecott Sales Company – blev »chilenseret« i 1967, men *Kennecott* fortsatte som tidligere under en ledelseskontrakt, som betød, at det kontrollerede salgsorganisationens daglige drift.

Myten om kapitaltilstrømningen

Et af de argumenter som fremføres af de udenlandske selskaber til forsvar for deres investeringer er, at disse investeringer tilfører stærkt tiltrængt kapital til udviklingsøkonomierne. Som det vil fremgå senere, er en hvilkensomhelst fordel, som måtte tilfalde udviklingslande fra denne kapital, langt mere end opvejet af den totale afkapitalisering, som er en uundgåelig konsekvens af disse investeringer.

Det overskud, som modtages af den chilenske stat og af den rige chilenske elite, er ikke blevet ledet ind i produktive investeringer, sociale ydelser eller omfordeling af indkomsten, men er snarere forødet på overflødig forbrug og/eller pengeanbringelser med hurtigt afkast. Det er således ikke kommet investeringskapital fra hjemlige kilder, og tidligere chilenske regeringer har istedet søgt at tiltrække udenlandsk kapital til at finansiere udviklingen. Som ansporing har de chilenske regeringer givet meget generøse koncessioner til udenlandsk investeringskapital. Som et eksempel blev *Kennecotts* skatterate reduceret med 50 pct. i midten af 60'erne for at opmuntre selskabets planer om produktionsudvidelse.

Et andet eksempel er den koncession, som blev givet til *Cerro Corporation* i 60'erne, og som indeholdt en årlig afskrivningsrate på 10 pct., fri import af alle varer til projektet, en lav indkomstskat på 15 pct. og en 30 pct. skat på hjemførte dividender. Endelig kunne *Cerro* frit beholde hele proventet fra kobbersalg uden for Chile. For at få *Anacondas* Andes Co. til at investere i El Salvador-minen måtte Chiles regering i 50'erne give selskabet ret til at hjemføre ikke blot hele profitten, men også til hurtigt at nedskrive begyndelsesinvesteringerne. Dette blev opnået gennem regnskabsmanipulationer og ved at give et 50 pct. nedslag i beskattningen af selskabets profit.

De nordamerikanske selskabers oprindelige investeringer i kobbermineindustrien beløb sig til kun 3,5 millioner dollars (iberegnet 1 million dollars i Chuquicamata og 2,3 millioner dollars i El Teniente), medens mange millioner dollars er blevet taget ud af Chile gennem de sidste 50 år som følge af udnyttelsen af disse miner. De fleste skøn kommer til, at 50 pct. af kobbergiganternes profit efter at skatten er trukket fra, er blevet overført til USA. Med de resterende 50 pct. kunne selskaberne udvide deres anlæg i Chile uden at behøve at indføre ny kapital. Allende-regeringens ambassadør i Washington, Orlando Letelier, forklarede for nyligt, at udvidelsen af mineproduktionen under Freiregeringen stort set var blevet finansieret af internationale lån.

»Tag som eksempel den udviklingsplan, som blev påbegyndt under den forrige regering (Frei). Omkring 75 pct. eller mere af planen blev finansieret af udenlandsk kapital stort set i form af lån fra den amerikanske *Export-Import Bank*. Andre 23 pct. kom fra den chilenske regerings bidrag og mindre end to procent var ny kapital fra de udenlandske selskaber. (Den plan, der refereres til, er Frei's chilensieringsprogram, som er gennemgået nedenfor).

Under en tale til en samling minearbejdere på det tidspunkt, da kongressen vedtog loven om kobbernationaliseringen sidste juli, fremførte Allende en endnu stærkere påstand: »Mellem 1965 og 1970 udførte selskaberne (*Anaconda* og *Kennecott*) 552 millioner dollars, og ikke en cent blev givet til udviklingsprogrammet, som udelukkende blev finansieret gennem lån. *Cerro-selskabets* Rio Blanco-projekt til over 1 milliard kr. blev finansieret på følgende måde:

USAs Export-Importbank	56,4 mill. dol.
Sumito, Nippon og Mitsubishi (japanske oligopoler)	32,1 mill. dol.
Cerro Corp	43,4 mill. dol.
CODELCO	18,6 mill. dol.
Lokale korttids lån	6,5 mill. dol.
<hr/> Total	<hr/> 157,0 mill. dol.

I et andet kobberprojekt fra 1970 deltog sammen med det amerikanske selskab, U.S. Continental Copper & Steel Industries, International Finance Corporation (tilknyttet Verdensbanken) og det statslige chilenske kobberselskab CODELCO. Ifølge Den internationale Valutafond og FN's økonomiske kommission for Latinamerika, viser en undersøgelse af de udenlandske direkte investeringer, at (gengivet af ambassadør Letelier):

Mellem 1950 og 1967 tilfød der Chile 450 millioner dollars i direkte investeringer. Træk derfra afskrivninger på disse investeringer, som selskaberne tog ud af landet i denne periode, og nettoresultatet vil blive 257 millioner dollars. I den samme periode beløb udførslen af profiler og dividender, der hidrørte fra investeringer, sig til 1056 millioner dollars eller omkring fire gange så meget som nettoinvesteringerne.

Under Alessandri (1958–64), som var både konservativ og meget positivt indstillet til udenlandske investeringer, var der en nettoindførsel af kapital (privat og offentlig) til Chile på 667,3 millioner dollars, medens der mellem 1944–1968 var en nettoudførsel af kapital (privat og offentlig) fra Chile på 1,5 milliarder dollars. I løbet af den længere periode fra 1925–68 var der netto en kapitaludførsel fra Chile på 2,455 milliarder dollars.

(Selv under »*Nuevo Trato-perioden*«, hvor Alessandri-regimet gav kobberselskaberne generøse investeringstilskyndelser, var den af Chile udførte profit fra de store kobberminer på 383 millioner dollars, medens selskabernes nyinvesteringer kun var på 139 millioner dollars, d.v.s. 36 pct. af kapitaludførslen).

De fire store nordamerikanske selskaber, der udbyttede Chile's kobber-, nitrat- og jernforekomster, havde i løbet af de sidste 60 år en fortjeneste på 10,8 milliarder dollars. Dette bør sammenlignes med de 10,5 milliarder dollars, som er det samlede bruttonationalprodukt i Chile for al den tid, som landet har eksisteret! Chilensernes konklusion er, »disse amerikanske selskaber tog et større beløb ud af vores land end det der blev skabt af chilensere i industrier, landeveje, havne, skoler, hospitaler, handel etc. gennem landets hele historie«.

Myten om at lokalt-ejet industrialisering fremmes

Et andet argument, som ofte fremføres af kobberselskaberne, er, at deres tilstedeværelse stimulerer udviklingen af lokalt-ejede industrier, som anvender kobber. Men en undersøgelse af de større firmaer i Chile, som anvender kobber, afslører, at de største af disse firmaer også er udenlandsk ejede. Det gælder Manufacturas de Cobre (MADECO), som er nordamerikansk og italiensk ejet, Cobre Cerillos (COCESA) og Industrias NIBCO SGM Sudamericana, begge nordamerikansk dominerede.

De firmaer, som forsyner kobberindustrien, tegner det samme sørgelige billede. Kobbergiganterne støtter sig næsten udelukkende til importeret kapitaludstyr og

maskiner (for en stor del finansieret gennem *U.S. Export-Import Bank*). De få større firmaer i Chile, som forsyner mineindustrien, er også domineret af udenlandske interesser. Nordamerikanske firmaer i Chile, som er engageret i egentlig produktion, udbyder anlægsopgaver i licitation til andre nordamerikanske firmaer fremfor til lokale chilenske entreprenører. Et nyligt eksempel på sånadanne »bånd« var udviklingen af *Kennecotts* anlæg under chileniseringsprogrammet, da *Kennecott* udstedte kontrakter på mange millioner dollars til tre store U.S. entreprenørfirmaer, Bechtel, Arthur G. McKee og Utah Construction. De udenlandske firmaers større ressourcer og opbakningen fra deres respektive regeringer (finansiering gennem *Export-Import Banken* og investeringsgarantier) førte til denationalisering af kobbertrådsindustri-erne.

Diskriminerende U.S. toldpolitik.

Chile bliver derudover forhindret i at opbygge en forarbejdningsindustri gennem industrilandenes diskriminerende toldpolitik. Denne politik forstærker Chiles eksport af uforarbejdet kobbermalm og hindrer eksport af forarbejdede kobberprodukter. I 1968 lagde USA f.eks. ingen afgift på kobbermalm, men en afgift på 1,1 cent pr. pund plus en 15 pct. ad valorem skat⁴ på kobberpulver, en afgift på 4,5 cent pr. pund på helstøbte kobberør og -beholdere, en 14 pct. ad valorem skat på tegnestifter lavet af kobber.

Importafgiften benyttes af U.S. producenter i perioder med faldende efterspørgsel, for at holde priserne oppe og begunstige producenterne. Den blev mindsket efter 2. verdenskrig, da der opstod mangel på kobber (og der var fare for at høje kobberpriser skulle medføre øget brug af erstatningsmetaller) i USA. I 1951 blev tolden gjort betinget af, at U.S. prisen ikke faldt under 24 cent pr. pund. Med den store stigning i efterspørgslen, som Vietnam-krigen skabte, blev tolden helt ophævet. I juli 1968, da efterspørgslen tog lidt af, blev den genindført.⁵

Myten om at højere beskæftigelse fremmes

Endnu et argument, som fremføres af USAs investorer for at retfærdiggøre deres udbygning, er, at deres tilstedeværelse skaber yderligere beskæftigelsesmuligheder.

4. ad valorem skat = skat på den værdi, som figurerer på afsenders regning.

5. Tolden på importeret kobber opstod på grund af konflikten mellem U.S. producenter, som havde begrænset udbuddet for at få Depressionens kobberpriser til at stige, og ekspansionen af udenlandske anlæg og udbud, som kunne have oversvømmet USA's marked. For at forhindre dette krævede og opnåede de amerikanske producenter i 1932 en told på 4% pr. pund, hvilket effektivt lukkede USA's marked for udenlandske tilførsler.

Nixon-administrationens nyligt indførte 10 pct. importafgift og frigivelsen af dollaren på det internationale valutamarked vil ramme de fattige lande i dollarområdet endnu hårdere. Det vil gøre det vanskeligere for de fattige lande at sælge deres produkter i de Forenede stater, det største marked i verden. På den anden side vil import fra de Forenede Stater blive billigere i de fattige lande. Derudover reducerer devaluering af dollaren værdien af de dollar-reserver, udenlandske nationalbanker ligger inde med.

Blot et overfladisk blik på den omfattende mineindustri i Chile vil vise, at nøjagtig det modsatte er tilfældet. Den totale beskæftigelse ved USA-ejede virksomheder er faldet, mens produktionen er vokset.

I minesektoren har kobberselskabernes import af kapitalintensiv teknologi begrænset beskæftigelsen for indenlandsk arbejdskraft. På forskellige tidspunkter siden 1930'erne har Chiles regering forsøgt at fremme de eksportorienterede »mineenkla-vers«⁶ integration i den lokale økonomi ved at beskatte dem kraftigere. Men regeringen opdagede, at når den øgede beskatningen svarede selskaberne med at forøge kapitalintensiv import. Den resulterende kapitalintensivitet i de chilenske kobberminer kan ses i modsætning til arbejdsintensiviteten i de britisk-amerikanske miner i Afrika i 1951. Det år beskæftigede chilenske kobberminer en syvendedel af det antal arbejdere, som var beskæftiget i de nordrhodesiske (nu zambiske) kobberminer (som havde mindst den samme malmkvalitet), men producerede 14 pct. mere kobber.

Denne situation skyldes især de store miner, eftersom beskæftigelsen i de små og mellemstore miner er steget.

Tabel 3.

	<i>Beskæftigelsen i de store mineselskaber</i>		
	1940	1950	1958
Kobber	18390	11053	12932
Jernmalm	417	542	3044
Kul	13758	15426	13542
Nitrat	21383	22746	15115
Petroleum	–	670	1746
Total	53948	50437	46382

Tabel 4.

	<i>Kobberproduktionen fordelt på små og store miner:</i>			
	(pct. af den totale produktion)			
	Andes El Teniente Shilex			
	Store	miner	Sum	Små og mellemstore miner
1918			87,0	13,0
1955	8,5	29,7	43,7	81,9
1964	12,1	26,3	45,6	84,1
1969	11,2	26,2	41,3	78,7

6. En »eksportenklave« er en lomme med industrielle (minedrift) eller landbrugs- (bananplantager) aktiviteter, som har meget få økonomiske bånd til det land, hvor den befinder sig.

Tabel 5. *Beskæftigelsen i de chilenske kobberminer:*
(antal arbejdere)

	Store miner	Små og mellemstore miner
1940	18390	4285
1943	20550	8528
1954	11057	12650
1957	13154	15064

Det er interessant at bemærke, at i 1971 blev kobberminedrift stadig mere kapitalintensiv. Den ny Cerromine skulle beskæftige 1.200 arbejdere og producere 50 tons pr. arbejder, hvorimod Gran Minería i 1960 beskæftigede 17.000 arbejdere og producerede 28 tons pr. arbejder. *Kennecotts* mine, El Teniente, i Chile beskæftigede 16 pct. færre arbejdere i 1960 end i 1930, samtidig med at dens kobbersalg steg 400 pct.!

Kapitalintensiteten i de store chilenske miner er delvis ansvarlig for de relativt høje lønninger, som kobberarbejderne får; de er fire gange større end den almindelige chilenske industriarbejders løn. Denne lønforskel skaber forstyrrelser på arbejdsmarkedet, d.v.s. der er et opadgående pres på andre lønninger i økonomien, hvilket yderligere opmuntrer brugen af kapitalintensiv, beskæftigelsesbegrænsende teknologi i andre sektorer af økonomien. Dette hindrer udviklingen af et internt forbrugermarked: arbejdsløsheden i byerne stiger og får en allerede overfyldt servicesektor til at svulme endnu mere op. Desuden gør kobberarbejdernes højere lønninger dem til et relativt »aristokrati«, hvilket gør dem til et lettere offer for 5-øres fagforeningspolitik af den type American Institute for Free Labor Development (AIFLD) stod fadder til.

De relative høje kobberlønninger fører til meningsløshed som de følgende: *Anacondas* Chuquicamata personaleafdeling førte en politik, som gik ud på aldrig at ansætte arbejdere fra den nærliggende *Anglo Lautaro* nitratmine. *Anglo Lautaro* minen kørte på en lavere produktivitet pr. mand, og i overensstemmelse med borgerlig økonomi betalte de lavere løn. *Anaconda* afslog at ansætte arbejdere, som tidligere havde arbejdet i den mine for at undgå at presse lønniveauet op i Nord Chile. Dette fandt sted på et tidspunkt, hvor arbejdsløsheden i de nordlige mineområder var helt oppe på 33 pct. af arbejdsstyrken.

Myten om gensidige fordele ved prisfastsættelse

Når amerikanske investorer skal retfærdiggøre deres virksomhed i underudviklede lande som Chile, forudsætter de som regel, at deres interesser er i overensstem-

melse med værtslandets interesser. Et kig på de to amerikanske kobbergiganter prispolitik i Chile er endnu et tydeligt eksempel på, hvordan de amerikanske investorer og værtslandenes interesser står i modsætning til hinanden fremfor at være i overensstemmelse med hinanden.

Udbygningen af Chiles naturrigdomme gennem udenlandsk kapitalistisk indflydelse betyder, at landet er offer for den diskriminering, som er indbygget i verdenskapitalismen. Der udvikler sig en modsætning mellem de internationale selskabers interesser og værtslandets interesser. De multinationale selskaber er interesserede i at lave profit på de steder, som mest gavner *deres* verdensomspændende virksomheder, hvorimod værtslandet er interesseret i at beholde så meget som muligt af overskuddet inden for *sine* grænser. Chile vil have højst mulige eksportpriser, mens de amerikanske kobberoligopoler foretrækker lave eksportpriser for at skære ned på deres forædlingsomkostninger i USA. Omkostningerne bliver så begrænsede, og udbyttet stiger i USA, hvor skatterne er lavere.⁷

Under anden verdenskrig, da der var stor efterspørgsel på kobber, lagde USAs regering loft over kobberprisen ved 11,5 cents pr. pund, en pris der lå langt under verdensmarkedsnoteringen. Som et resultat af denne kunstigt indførte lave pris gik Chile glip af mindst 500 mill. dollars i potentielt overskud. Samtidig med det vældige opsving i efterspørgslen på kobber, som Korea-krigen skabte, lagde USAs regering igen loft over kobberprisen (24,5 cents pr. pund) i juni 1950 på det berøgtede »Washington Convent«, som er nævnt ovenfor. I 1952 svarede Chiles regering igen ved at forhøje kobberselskabernes skat og ved at gennemføre, at Chiles Nationalbank skulle have retten til at sælge al chilensk kobber i udlandet. 1952 lovgivningen fungerede indtil 1955 og satte Chile i stand til at generobre 190 mill. dollars af sit potentielle overskud.⁸

Denne kunstige beskæring af Chiles kobberpris skete igen under USAs Vietnam-optræning. I 1966 tvang Washington Chile til at sælge 90.000 tons kobber til dets strategiske reserver til en pris af 36 cents pr. pund, mens verdensmarkedsprisen lå på 60 cent pr. pund, hvilket resulterede i et anslået tab for Chile på 200 mill. dollars.

Dette internationale ran hænger sammen med, at salget af Chiles kobber ligger i hænderne på kobbergiganterne, der som før nævnt enten sælger kobber til producerende datterselskaber i USA til den lave notering på New Yorks metalbørs – den såkaldte »producent pris« – eller sælger i udlandet til lavere priser til særlige langtidsaftagere.

7. Desuden trækkes skatter betalt i udlandet fra skatter betalt i USA.

8. Overskud bruges her for at beskrive de fonds og ressourcer udover de nødvendige produktionsomkostninger, som tilflyder et samfund og som således er tilgængelige for fremtidig ekspansion.

New Yorks kobberpriser har konsekvent ligget under verdensnoteringen på kobber, specielt på tidspunkter med akut efterspørgsel. (se tabel 6).

Tabel 6.

Sammenligning af kobberpriser i U.S. cents pr. pund*

		1952	1955	1959	1964	1965	1966	1967	1968	1970
New York pris**	Jan.	25	38	31	33	36	54	50	53	56
London Metalbørs' pris		32	44	30	44	59	69	51	56	72

* Priser er F.O.B. (free on board) forædlingspriser afrundet til nærmeste hele cent.

** Salgspris for Chile kobber (fra Gran Minería) i USA.

I 1964 var prisforskellen mellem New Yorks Børs og Londons sådan, at var alt kobberet fra *Anacondas* og *Kennecotts* chilenske miner blevet solgt på Londons metalbørs, ville det have indbragt 59 mill. dollars mere end det kunne have indbragt på New Yorks marked. Dette bliver sædvanligvis bortforklaret med, at forskellen skyldes transport, forsikring og raffineringssomkostninger. Men selv om disse omkostninger er høje, gør de det ikke ud for hele forskellen. Således rapporterede *Kennecott*, at mens prisen i London i 1964 i gennemsnit lå på 44 cents pr. pund, fik de kun 35 cents pr. pund (transport og raffineringssomkostninger iberegnet) for kobberet fra Chile, som blev solgt til de begunstigede kunder i Europa!

USAs kobberoligopoler opererer også med en prisliste ved overførsel af produktionsudstyr.⁹ For eksempel kan *Kennecott* ved at kræve højere betaling af sine chilenske datterselskaber for import af kapitaludstyr fra USA end der betales på det amerikanske marked for samme udstyr, føre overskud ud af Chile og få det til at fremgå på sit regnskab i USA.

Et andet skjult profitkilde er den rente chilenske datterselskaber betaler for lån tilstillet dem af moderselskabet. F.eks. betalte Andes Copper i 1961 næsten 3 mill. dollars alene i rente til moderselskabet.

Myten om gensidige fordele ved forarbejdningsprocessen.

Chile ønsker, at den største del af forarbejdningsprocessen for kobbermalm foretages inden for landets grænser for at beholde en større del af den tilførte

9. Prisfastsættelse ved overførsel er en form for praksis, hvor man fastsætter priser efter forgodtbefindende på salg mellem datterselskaber og afdelinger i den samme koncern med den hensigt at fordele overskuddet i overensstemmelse med koncernens behov. (F.eks. overførsel af fonds fra et land med høje skatter til et land med lave skatter).

værdi,¹⁰, for at skabe flere jobs, flere lønnede stillinger, flere skatteindtægter og et større salg af færdige kobberprodukter inden for landet. De amerikanske kobberkompagnier ønsker de samme fordele, men i deres hjemland, hvor de har mere kontrol. Og eftersom de amerikanske selskaber førhen har haft mere magt end Chiles regering, er det blevet, som de ville have det. Således har Chile ikke haft nytte af størstedelen af smeltningen og raffineringen af chilekobber og af udskibning og forsikring, en stor del af den potentielle værdi af forædlede kobberbarrer er blevet i udlandet.

De amerikanske selskaber har foretrukket at producere blærekobber (i stedet for forædlet), fordi det kræver mindre udenlandsk investering pr. færdigproduceret ton, centralisering af forædlingskapacitet i USA (hvilket giver mulighed for stordrift), lavere beskatning og kontrol med færdigvarernes mål (markedskontrol). Da de udenlandske firmaers aktiviteter er splittet op på mange virksomheder i mange lande, er det sandsynligt, at en optimal eksportsammensætning for dem medfører, at Chiles eksportsammensætning ikke bliver optimal.

Størstedelen af den tilførte værdi i processen med at bringe malmen til forbrugeren skabes i forarbejdnings- og distributionsleddene. Med US. Federal Trade Commissions ord, »Rapporter fra virksomheder, der forarbejder såvel som driver kobberminer viser at ... størsteparten af profitterne kom fra fabrikkationsleddet«.

Og alligevel har Chile faktisk oplevet et fald i eksporthandelen af indenlandsk raffineret malm, i stedet for at forøge værdien af sine kobbereksporter ved at eksportere forarbejdet kobber. Skønt USAs indenlandske kobberproduktion i 1930erne var ansvarlig for næsten 50 pct. af verdensproduktionen, blev kun lidt af den eksporteret, og Chile leverede omkring to trediedele af det metal, der blev tilført verdensmarkedet. De amerikanske kobbergiganter forhindrede landet i at udnytte denne situation. Mellem 1945 og 1955 blev ca. 85 pct. af den totale mængde kobber i Chile forædlet i landet. I 1960–65 blev kun 42 pct. af Chiles kobber forædlet indenlands.

Man har beregnet, at på basis af 1963 produktionen med en pris på 29 amerikanske cents pr. pund kobber ... mistede Chile en potentiel skatteindtægt på 47 mill. dollars om året og 115 mill. dollars i fremmed valuta (pr. år) ved ikke at kunne forøge eksporten af forædlet kobber.

Da Chile ikke forædlede, forsikrede eller transporterede sit eget kobber måtte det i perioden 1950–62 give afkald på 200 millioner dollars i potentielt økonomisk overskud. Det er beregnet, at Chile løbende betaler 160 millioner dollars

10. Værdi tilført en vare på et givet trin i produktionen udregnes ved at tage prisen på varen ved slutningen af pågældende trin og derfra trække omkostningerne for alle tilførsler produceret på alle tidligere trin i produktionen.

i fragtomkostninger til udenlandske rederier om året, mens det for 100 år siden havde en stor handelsflåde. Dertil kommer, at når kobbermalmen udskibes til udlandet, kommer malmbiprodukter såsom sølv, guld og molybdæn udlandet til gode¹¹. Endelig var Chile bebyrdet med overflødige udgifter til salgsagenturer, administrationsomkostninger, og repræsentation i udlandet for amerikanske kobberfirmaer.

Disse omkostninger blev overført fra moderselskabet til dets datterselskaber. Således blev omkostninger i Chile forøget, skattepligtig indkomst i Chile blev skåret ned, og skatter betalt af datterselskaberne til Chiles regering blev skåret ned. Det er beregnet, at mellem 1935 og 1970 opgik sådanne udgifter til 538 millioner dollars.

Andre ulemper ved amerikanske kobberinvesteringer for Chile.

Som et resultat af produktionsmiddelindustriens ringe udvikling er Chile næsten totalt afhængig af import af udstyr til den vigtige mineindustri; fra USA (62 pct.), Frankrig (14 pct.) og Tyskland (14 pct.) Sidst i 50'erne og først i 60'erne lå alene de større amerikanske kobbervirksomheders og nitrat- og jernproducenters import på mellem 27 millioner dollars og 69 millioner dollars, eller i gennemsnit mellem 6 og 16 pct. af Chiles totale import.

Hvad mere er, så er eksportøkonomier, som specialiserer sig i produktion af råvarer og primærvarer sædvanligvis udsat for alvorlig instabilitet – og Chiles økonomi er ingen undtagelse. Priser og udbud af disse varer tenderer til at svinge kraftigt på verdensmarkedet, og afspejler den relativt uelastiske efterspørgsel,¹² usikre og langsomme investeringer, svingende klimatiske forhold samt de vigtigste brugeres, USAs og Englands, ophobningspolitik i forbindelse med strategiske lagre. Det, at der både er ustabile forhold for udbud og priser, medfører, at eksportindustriens totale produktionsværdi svinger stærkt over relativt korte tidsperioder, hvilket har en alvorlig virkning på producentlandets udbytte, statsindtægter og investeringer i eksportsektoren. I gennemsnit svingede eksportindtægter på kobber 22 pct. fra år til år mellem 1926 og 1959.

Et sidste resultat af Chiles kobberindustri's ekstreme afhængighed af De forenede Stater er, at det forøger USAs muligheder for at udøve pres i retning af en politik, der fremmer dets økonomiske og politiske mål. F.eks. bemyndigede CODELCO *Anacondas* afsætningselskab i Chile til at sælge 90.000 tons blærekobber (omkring en syvendedel af Chiles totale kobberproduktion i 1966), da USA, som tidligere nævnt, havde behov for store mængder kobber til brug i Vietnam-krigen i 1966, til amerikanske kunder til 36 cents pr. pund i stedet for

11. For eksempel indbragte guld og sølv udvundet fra kobbermalm forarbejdet i Chile i 1967 2,2 millioner dollars.

12. I en situation med uelastisk efterspørgsel forøger prissænkninger på varer ikke efterspørgslen mærkbart.

til den fastsatte producentpris på 42 cents, for ikke at tale om prisen på Londons metalbørs på 69 cents pr. pund.

Tre forsøg på kobberreformer

Nationalisme i 1952.

Chilensere har længe været klar over, at de i høj grad blev udbyttet af de amerikanske kobbergiganter, og i de sidste 30 år har der været tre væsentlige forsøg på kobberreformer, gennem hvilke Chiles regering prøvede at få større udbytte fra og kontrol med sine vigtigste naturrigdomme – og fejlede. Det første forsøg fandt sted i 1952, da nationalistiske følelser ledte til gennemførelsen af en lov, som sikrede:

1. Præsidenten skulle have retten til at beslutte, hvor stor en andel forædlet og ikke forædlet kobber, der skulle eksporteres årligt;
2. alt kobbersalg på verdensmarkedet skulle varetages af Nationalbanken;
3. toldafgifter skulle lægges på al import til kobberindustrien;
4. opretholdelse af den diskriminatoriske vekselkurs, (ifølge hvilken kobberkompagnier i Chile skulle betale flere dollars pr. escudo end den officielle vekselkurs, når de anskaffede lokal valuta til betaling af lokale virksomhedsudgifter), og
5. en fast procentsats for direkte beskatning uafhængig af produktionsniveau og kombineret med forholdsregler, hvorved fordelene ved alle prisforhøjelser gik helt og fuldt til Chiles regering.

Der var adskillige positive resultater for Chile af denne nye politik, bl.a. 1) et indtægtstillæg på 190 mill. dollars¹³ og 2) Chile fik nye markeder. I 1953 solgte Chile for første gang sit kobber direkte til Vesteuropa – 5.695 tons i 1953 og 197.400 tons i 1955.

USAs kobberoligopolister reagerede på reformerne ved at reducere produktionen i Chile. Som et resultat heraf gik Chiles totale kobberproduktion ned med otte pct. mellem 1949 og 1954. Chiles andel i verdensproduktionen af kobber faldt fra 21 pct. i 1948 til 11,6 pct. i 1953–54. I mellemtiden forøgede de amerikanske kobberkompagnier deres investeringer i miner i USA med højere omkostninger. (Montana og Utah), mens de udskød kapitaludlæg i Chile. Faktiske skete der netto en nedgang i den samlede investeringsmængde i de chilenske kobberminer i denne periode. Endelig forøgede de anvendelsen af importeret kapitaludstyr da den diskriminatoriske vekselkurspolitik havde forhøjet de lokale omkostninger. Resultatet var en nedgang i antal beskæftigede i Gran Minería mellem 1945 og 1954 fra 17.385 til 11.057 (over en trediedel).

13. 976.000 tons kobber blev solgt til en pris af 354,20 dollars pr. ton, hvorimod Washington Convention prisen var blevet sat til 170,00 dollars pr. ton.

Andet forsøg på en kobberreform: Laissez faire i 1955.

I 1955 (under den konservative *Ibañez* og *Alessandris* administration), blev der gennemført en ny kobberlov, »Nuevo Trato«. Meningen med loven var, at den skulle bidrage til en øget kobberproduktion, hvorved statens indtægter fra eksportskatter på kobber skulle stige og få Chiles indtjening af fremmed valuta til at svulme op, og endelig gøre eksporthandelen mindre sårbar. Dette skulle opnås ved at pålægge kobberselskaberne lavere skatter, ved kortere afskrivningsperioder, og ved at ophæve den (diskriminerende) sammensatte vekselkursordning.

Men denne politik stimulerede blot produktionen og fejlede m.h.t. den planlagte fordel for Chile. Kobberkompagnerne reagerede ved at forøge kapitaludgifterne til udvidelser med omkring 200 millioner dollars.¹⁴ Samtidig faldt regeringens kobberindtægter drastisk. I 1955 indbragte skat på kobberfirmaerne 156 millioner dollars, mens den i 1961 kun indbragte 68 millioner dollars. Den effektive skatteprocent på kobberselskaberne faldt fra 68 pct. til 53 pct. i 1961. Dette skete ved at ædelmodige klausuler i kontrakterne med kobbergiganterne tillod yderligere skattelempler, når et fastsat produktionsniveau var blevet nået (disse niveauer var vilkårligt lavt fastsat), og ved at indføre fem-års amortiseringsperioder (istedet for de sædvanlige 20–25 års) på nye investeringer og dermed beskære skatteindkomsterne mærkbart.

Tredie forsøg på en kobberreform: Chilenisering i 1960'erne.

Chiles tredje forsøg på at få et større udbytte af sit kobber blev igangsat af Frei-administrationen i 1965 og blev kaldt »chilenisering«. Til gengæld for: 1) lavere skatteprocent, 2) en aftale om skattestabilitet i de næste tyve år og 3) billige langsigtede lån, gik kobberselskaberne ind på at starte et udvidelsesprogram på 450 millioner dollars.¹⁵ De vigtigste punkter i Freis chileniseringsplan, som blev endelig vedtaget af kongressen i 1967, var følgende:

1. CORFO fik en andel på 51 pct. i *Kennecotts* El Tenientemine og dannede det nye blandede selskab SMMET. *Kennecott* beholdt kontrollen med virksomheden så vel som med salgsorganisationen gennem en administrationskontrakt. Det amerikanske firma skulle have 80 millioner dollars, som skulle forfalde over to år, for salget. Til gengæld skulle *Kennecott* låne dette beløb til CODELCO til 5 3/4 pct. årlig rente for at hjælpe med finansiering af udvidelsesprogrammet, som skulle øge produktionen fra 180.000 til 280.000 tons om året fra 1970. En tilskyndelse var,

14. Udvidelsen blev finansieret hovedsagelig gennem tilbageholdte fortjenester og gennem fonds i Chile, som gik ind under den altomfattende kategori »reserver«. Reserver bruges ofte af udenlandske selskaber til at drive de faktiske kapitalinvesteringer i et land i vejret, for at reducere kapitalafkastet til et mere »fornuftigt« niveau.

15. Den lavere beskætningsprocent og aftalen om skattestabilisering var to aftaler, som kobbergiganterne havde prøvet at få igennem i 1960, men som mislykkedes for dem at gennemføre på grund af oppositionen fra Freis Kristelige Demokrater i Kongressen.

at Kennecotts skattepct. blev skåret ned fra 86 til 44 pct.! Chile skulle låne det ny blandede selskab endnu 20 millioner dollars og internationale udlånsfirmaer endnu 100 millioner dollars. På denne måde skulle *Kennecott* blive i stand til næsten at fordoble sin kapacitet i Chile uden at rejse en eneste cent.

2. *Anaconda* solgte ingen andele i sine vigtigste datterselskaber (Andes, CHILEX), men gik ind på at a) dele ejendomsretten til sine fremtidige foretagender i Chile og b) forøge produktionen med 53 pct. mellem 1965 og 1970. Desuden solgte *Anaconda* en 25 pct. andel i sin nye Exoticamine til CORFO, som dannede det ny selskab SMMLE. Til gengæld blev *Anacondas* skatteprocent sænket fra 70 pct. til et gennemsnit på 53 pct. på sine tre miner.

3. *Cerro Corporation* solgte en andel på 25 pct. (og senere 30 pct.) i sin nye mine, Rio Blanco, og fik skatteprocenten sat ned til 56 pct.

Kompagnerne jublede over deres handel med regeringen. I 1967 udbasunerede *Kennecotts* årsrapport, »*Kennecott* er frivilligt og med begejstring gået ind på en aftale med Chiles regering ... Dette partnerskab vil blive til gensidig fordel for Chiles regering og *Kennecott*«. Hvis man regner fordel og omkostninger ud på hver handel for de tre kompagnier og Chiles regering, opdager man, at kun i tilfældet *Cerro* tilfaldt der Chiles regering en nettofordel, som var større end de udenlandske selskabers.

Disse resultater skal forstås på den måde, at på den ene side blev kompagniernes aktiver overvurderet, så at Chile købte 51 pct. af en overvurderet ejendom (i *Kennecott* handelen, var El Teniente vurderet til 160 millioner dollars, mens den bogførte værdi var 65,7 millioner dollars), og på den anden side gav Chile disse selskaber overvældende »incitament« i form af skattelettelser og billige lån. Regeringens samlede indtægt (skatter og aktieudbytte) som en del af den totale produktionsværdi gik faktisk ned med chileniseringen. Chiles andel af »overskuddet« faldt fra 64 pct. i 1964 til 57 pct. i 1969, mens den selv under Alessandris konservative regime var på 56 pct. Denne usle handel for Chile afspejler den enorme politiske og økonomiske indflydelse amerikanske investorer havde i et Chile, der var uvillig til at tage et radikalt skridt for at gøre sig fri af afhængigheden af det verdenskapitalistiske spind.

Uventet købte Chile i 1969 51 pct. i de to største *Anaconda* miner, Chuquicamata og El Salvador, som havde undgået chilenisering i midten af 60'erne. Betalingen var baseret på en bogført værdi fra december 1968 på 197 millioner dollars. Fra december 1972 skulle den chilenske stat have retten til at tilegne sig de resterende 49 pct. fra *Anaconda*. Retten løb til 1980 og kunne sættes i værk, når regeringen havde betalt mindst 60 pct. af de 197 millioner dollars. Chile tegnede en administrationskontrakt med *Anaconda*, som skulle fortsætte driften af minerne.

Medvirkende årsager til disse skridt var, at *Anaconda* 1969 havde overskredet sine rettigheder og var begyndt at foretage undersøgelser i Nord Chile uden re-

geringens tilladelse. Desuden gjorde *Anaconda* sig ikke synderlige anstrengelser under kobber ekspansionsprogrammet, som Freis oprindelige chilenisering havde opfordret til.¹⁶

Dertil var mange lokale forbrugere af kobber i Chile opbragte over, at *Anaconda* var uvillig til at sælge dem kobber til en pris, der var anderledes end LME. Og endelig var der en udbredt følelse i Chile af, at nationen ikke fik tilstrækkelig del i udbyttet fra kobbersalget. Denne følelse blev understreget af den usle aftale, der blev opnået under den første chileniseringsplan og af de meget høje verdensmarkedspriser på kobber sidst i 1960'erne.

Således besluttede Chile i 1969 at anvende den højere LME kobberpris i hele Chiles kobberproduktion, når eksportskatterne på kobber skulle beregnes. Tidligere havde indtægterne været baseret på kobbergiganternes eksportpriser, der som vist oven for, var holdt kunstigt nede.

Men selv disse skridt mod opnåelsen af kontrol med Chiles naturrigdomme forandrede ikke det fundamentale ejendoms- og produktionsmønster, strømmen af landets naturrigdomme skulle i overvejende grad forblive på private og udenlandske hænder endnu i nogle år, og således forhindre en selvstændig national, social og økonomisk udvikling.

16. *Anaconda* havde sat sig stærkt imod chilenisering. Da den var meget afhængig af sine miner i Chile (i modsætning til de andre chileniserede virksomheder, *Kennecott* og *Cerro*), frygtede den at miste kontrol med virksomheden.

**Max A. Dickmann:
Appendiks:
Anden minedrift i Chile**

Appendiks: Anden minedrift i Chile

Selv om udvinding og raffinering af kobber er den førende form for minedrift i Chile og siden slutningen af forrige århundrede også den mest betydende enkelte faktor i landets økonomi, så er der dog også et stort antal af andre mineaktiviteter.

Jernproduktionen er vokset meget hurtigt i det sidste årti og er sammen med kul afgørende for den chilenske industrialisering. Udvindingen af nitrater var meget vigtigere end kobber, indtil tyskerne udviklede syntetiske nitrater under Første Verdenskrig; sammen med svovl er nitrat grundlaget for den kemiske industri i Chile (som stadig kun er ringe udviklet). Andre mineraler – sølv, guld, wolfram, molybdæn etc. – er stort set biprodukter ved kobberudvindingen og blev indtil for nylig tilegnet af de amerikanske kobberselskaber.

Jern: (Produktion i 1969: 11 mill. tons). Udvindelsen af jernmalm er en hurtigt voksende industri og har siden begyndelsen af 1960'erne været den næststørste efter kobberudvindingen, både hvad angår produktionsværdi og indtjening af fremmed valuta. Produktionen firedobledes mellem 1956 og 1966. Chile har et kæmpestort stålværk i Huachipato, som tilhører Companis de Acro del Pacifico (CAP). CAP blev dannet af den chilenske stat i 1946; basisinvesteringerne skete på grundlag af to lån fra den nordamerikanske Export-Import Bank (48 millioner dollars i 1945 og 10 millioner i 1951). Betingelserne for lånene var bl.a., at 1) kobberselskaberne skulle accepteres af CAP som ledelseskonsulenter, og at 2) mere end 50 pct. af selskabets aktier skulle være i private hænder. I 1965 var aktierne i CAP fordelt på følgende måde:

Det chilenske udviklingsselskab CORFO	24,4 pct.
Selvstændige chilenske virksomheder	10,7 pct.
Små chilenske aktionærer	33,9 pct.
Nordamerikanske monopoler (kobberselsk.)	16,2 pct.
andre	12,8 pct.

CAP blev nationaliseret i december 1970 ved, at CORFO opkøbte 45 pct. af de aktier, der på dette tidspunkt var på private hænder; den chilenske stat betalte 90,6 millioner dollars, som skulle falde i løbet af tre til otte år, og den ejer nu 100 pct. af aktiekapitalen.

I marts 1971 købte CAP en stor del af ARMCO's aktier (datterselskab af det amerikanske selskab med samme navn). ARMCO var den største producent af de kugler, som blev brugt til at knuse malmen både i kobberfremstillingen og ved fremstillingen af andre mineraler.

Det er blevet anslået, at Huachipate stålmøllen – som producerer 90 pct. af alt chilensk stål til metallurgiske produkter – sparede den chilenske stat for en

import på 315 millioner dollars og skabte en eksport på 128 millioner dollars i perioden 1951–1966.

Indtil 1952 blev al produktion af jernmalm foretaget af Bethlehem Chile Iron Mines, som 100 pct. er ejet af Bethlehem Steel i USA. Situationen ændredes med dannelsen af stålværket i Huachipato, hvorefter Bethlehem gik ind på at forsyne CAP med en del af sin produktion. I 1969 gik 41,3 pct. af Bethlehems produktion til CAP, 27,4 pct. blev eksporteret til USA og 31,3 pct. til Japan.

I tresserne blev mere end 85 pct. af den chilenske jernmalm produceret af treselskaber: CAP, Bethlehem og Cia. Minera Santa Fé (et datterselskab til Englehard Minerals and Chemicals, som blev meget betydningsfuldt inden for denne sektor i tresserne); de to andre vigtige producenter var et chilensk og et japansk selskab. I marts 1971 købte CORFO Bethlehem's to miner (El Tofo og El Romeral) og tilhørende anlæg for 25 millioner dollars, som skulle betales over 17 år.

En stadig større eksport af jernmalm finder sted til Japan, og japanske selskaber har opnået en stærkere position i minedriften i løbet af tresserne. I 1958 købte USA 94 pct. af den eksporterede chilenske jernmalm; i 1962 aftog Japan 83 pct. af eksporten og USA kun 13 pct. Af råstål gik 53 pct. til Japan og 33 pct. til Panama og af stålhalvfabrikata gik 59 pct. til Argentina.¹

Før Allende blev jernmalmsproducenterne behandlet meget lemfældigt. Den lov for udenlandske investeringer, som blev gennemført i maj 1960, garanterede udenlandske virksomheder mod skattestigninger, fritog disse fra nye skatter i en tiårs periode, gav betragtelige fordele i forbindelse med afskrivningsreglerne og tillod at udføre samtlige profiler til udlandet.

Nitrater: Under Stillehavskrigen erobrede Chile sine to nordligste provinser og med dem de eneste kendte nitratressourcer i verden, som var mulige at udnytte i stort omfang. Udbyttet af disse forekomster forblev dog på britiske hænder i de næste fyrretyve år. (Efter krigen købte britiske selskaber de obligationer, som var udstedt af den peruvianske regering på minerne, til mellem 10 og 20 pct. af værdien. Da den chilenske regering besluttede at indfri de peruvianske obligationer, blev de ejere af en god del af industrien).

Nitraterne blev brugt til kunstgødning og i forskellige industrielle processer såsom fremstilling af glas, sprængstoffer, antibiotika, etc. Udviklingen af syntetisk nitrat i Tyskland under Første Verdenskrig reducerede det chilenske nitratmonopol betragteligt, men kunne ikke fuldstændig erstatte det naturlige nitrat til alle formål. F.eks. er det naturlige nitrat foretrukket til kunstgødning, og over halvdelen af den chilenske produktion eksporteres til USA til dette formål. Også i industrien er forbruget af naturligt nitrat steget i de senere år.

1. *Mineral Yearbook 1969*, Bureau of Mines, US Department of Interior.

Indtil 1968 var de to største nitratproducenter, Cia. Salitrara Anglo-Lautaro (som ejes af Guggenheimfamilien) og Empress Salitrera Victoria (som ejes af CORFO). De stod for henholdsvis 85 og 11 pct. af produktionen. I 1968 blev de to selskaber slået sammen i Sociedad Quimica y Minera de Chile, og i maj 1971 købte CORFO aktier for yderligere 8 millioner dollars.

På trods af meget generøse skattefratagelser, som blev tilstået Anglo-Lautaro i 1955 mod at produktionsanlæggene blev moderniserede, skete der ingen vækst i produktionen mellem 1955 og 1962, og beskæftigelsen faldt fra 20.000 til 10.000 i den samme periode. Prisen pr. ton faldt fra 42 til 33 dollars. De vigtigste aftagerlande var i 1968 USA og Holland.

Kul: Chile har vigtige kulressourcer, som er beliggende i det sydlige Concepciónsområde. Efterspørgslen, og dermed produktionen, er imidlertid gået ned i løbet af tresserne. Den manglende evne til at øge kulforbruget afspejler den tidligere regerings forsømte energipolitik; efterspørgslen efter kul faldt, fordi kul blev erstattet med andre brændstoffer, som *landet må importere*; desuden skete efterspørgselsnedgangen efter, at kulminernes kapacitet var øget gennem store investeringer.

UP-regeringen står altså over for det problem at måtte øge forbruget af kul på bekostning af andre brændstoffer og sikre den nødvendige forsyning af kul. Dette vil ud over at øge energiproduktionen også bidrage til mere beskæftigelse i Concepciónsområdet, som har landets største arbejdsløshedsprocent.

Indtil 1971 blev 85 pct. af Chiles kul produceret af det private firma, »Carbonifera Lota-Schwager«; Latinamerikas største kulproducent (9800 beskæftigede), nationaliseret i januar 1971. Omkring 10 pct. blev produceret af den statsejede mine, Arauco.

Efter nationaliseringen producerer staten 96 pct. af kullet; de mest uøkonomiske miner vil blive lukkede, og omfattende investeringer vil blive pumpet i de andre miner for at øge produktionen. Produktionen var i 1971 på knap 1,7 millioner tons.

Udover kobber, jern, nitrat og kul produceres mange andre metaller i Chile, som dog alle er af mindre betydning. Disse inkluderer guld, sølv, molybdæn, mangan, bly, zink og kviksølv og fremkommer fortrinsvis som biprodukter ved udvindingen af hovedminerale og kontrolleredes følgelig af de store amerikanske monopoler. I de senere år har der været en kraftig vækst i produktion af salt og svovl, og igen er det de amerikanske monopoler, som er altdominerende.

Kurasje's bogimport

tilbyder bl.a. bøger om politisk økonomi, f.eks.

★ Janossy: Das Ende der Wirtschaftwunder	37,50
★ Kapitalismus und Krise. Eine Kontroverse um das Gesetz des tendentiellen Falls der Profitrate. Beiträge von Dobb, Mattick, Meek u.a	22,50
★ Lindner: Aufbau der Sozialismus oder kapitalistische Restauration? Zur Aanalyse der Wirtschaftsformen in DDR und CSSR	10,00
★ Luxemburg: Die Akkumulation des Kapitals	22,50
★ Marx: Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie (Rohentwurf)	47,50
★ Marx: Resultate des unmittelbaren Produktionsprozesses	10,00
★ Marxistische Arbeiterschulung, Kursus: Politische Ökonomie (1932)	19,50
★ Materialien zur Kritik der bürgerlichen Ökonomie. Beiträge von Altwater, Müller, Neusüss, Lehmann u.a.	15,00
★ Mattick: Marx und Keynes	87,50
★ Negri: Zyklus und Krise bei Marx	15,00
★ Neusüss: Imperialismus und Weltmarktbevegung des Kapitals	21,25
★ Oberlercher: Zur Didaktik der politischen Ökonomie	15,00
★ Preobrazenskij: Die nue Ökonomik	37,00
★ Probleme des Klassenkamps. Zeitschrift für politische Ökonomie und sozialistische Politik, pr. nr.	10,00
★ Rosdolsky: Zur Entstehungsgeschichte des Marxchen 'Kapital'. 2 bind	30,00
★ Sternberg: Der Imperialismus	45,00
★ Varga: Die Krise der kapitalistischen Weltwirtschaft	5,50
★ Zur Kritik der politischen Ökonomie. Einführung in das 'Kapital'. 1. Band. Marx-Arbeitsgruppe-Historiker	15,00

Skriv efter udførligt katalog.

De væsentligste indgreb og nationaliseringer i Chile (oktober 1970-august 1971)*

* Fra »New Chile«, N.Y. 1972, p. 24–25.

Form for aktion	Dato omtr.	Virksomhed & dens størrelse
R	11/70	største tekstil(uld)virksomhed, Fabrica de Panos Bellavista Tome, ejet af Yarur interesser og W.R. Grace, 1.350 arbejdere.
I**	11/70	et datterselskab til Northern Indiana Brass Co. (NIBSA), vigtigste producent af messingdele og ventiler.
I	11/70	et datterselskab til Ralston Purina.
SP	12/70	Cia. Acero del Pacifico (CAP), Chiles største stålproducent.
N	1/71	Carbonifera Lota Schwager, Chiles vigtigste (og Latinamerikas største) kulproducent, ansvarlig for 85 pct. af Chiles kulproduktion, 9,800 arbejdere.
SP	1/71	private chilensiske kommercielle banker.
N	1/71	Lanere Austral, tekstilvirksomhed.
N	1/71	INESA, cementfabrik.
-	2/71	
SP	2/71	Zig-Zag, største forlægger i Chile (udgiver <i>Er-cilla...</i>).
SP	2/71	R.C.A.
-	3/71	de tre største kobberminer, Chuquicamata, El Teniente & El Salvador (som tilhører Anaconda & Kennecott).

Begrundelsen for aktionen & form for kompensation

---

arbejdede under fuld kapacitet.

---

produktionen faldt, og firmaet afskedigede sine 280 arbejdere. I juni 1971 erhvervede CORFO sig NIBSA's 50 pct.-andel for \$ 3 millioner.

---

havde importeret forringet maskindel i stedet for nye maskiner, som rapporteret. Firmaet var også underkapitaliseret.

---

nationalisering af væsentlige industrier, som skulle danne basis for et nyt nationalt metallurgisk kompleks. CORFO erhvervede de 45 pct. af CAP's aktier, som endnu var på private hænder, for 90,6 millioner dollars, som skulle forfalde over 3-8 år. CORFO ejer nu 100 pct.

---

genvinding af grundressourcer; regeringen erhvervede 51 pct. af aktierne og indgik kontrakt om 100 pct.'s ejerskab i fremtiden.

Central Bank begyndte at købe aktier i de kommercielle banker. September 1971 kontrolleredes de 19 banker af Chiles 22 private kommercielle banker.

Allende bekendtgjorde dannelsen af et statsligt tekstilselskab, baseret på de to store eksproprierede firmaer, Bellavista-Tome og Lanere Austral.

---

nationalisering af væsentlige industrier.

Chile bekendtgjorde salg af kobber direkte til Kina.

---

erhvervede aktier, fordi firmaet var på grænsen til fallit, havde ikke betalt sine 900 arbejdere i 4 uger. Staten planlægger at grunde et forlagskompagni på det.

---

får kontrol med distributionen; CORFO erhvervede en andel på 51 pct. (før besad det 33 pct.), og danner det første firma i den ny »blandede« sektor.

»delegerede vejledere« blev sendt til minerne for at undersøge dårlig ledelse.

SP	3/71	Bethlehem-Chile Iron Mines, en af de største jernmalmsproducenter.
SP	3/71	ARMCO Chile, førende leverandør af materiel til malmknusningen i mineindustrien.
–	4/71	Anaconda Sales Corp.
N	5/71	5 store Yarur tekstilvirksomheder.
WS	5/71	Ford Motor Co.-virksomhed.
SP	5/71	LIPIGAS og SERVICAS, 2 private producenter af flydende gas.
–	5/71	
–	5/71	14 tekstilspinderier.
SP	5/71	Anglo-Lautaro Nitrate Co., kontrolleret af Guggenheims, ansvarlig for næsten 80 pct. af nitratproduktionen.
SP	6/71	Bank of London and South America (BOLSA) med 10 afdelinger.
I	n.a.	El Melon og Cerro Blanco, de 2 største cementproducenter, som i 1964 var ansvarlige for omkring 87 pct. af industriens kapacitet.
SP	7/71	Bank of America, med 8 filialer.

---

genvinding af grundressourcer; CORFO erhvervede Bethlehems to miner og tilknyttede faciliteter for 25 millioner dollars, som skulle betales over 17 år, begyndende juli 1973.

---

nationalisering af væsentlige industrier; det regeringsejede Cia. Acero del Pacifico erhvervede 35,7 pct. af ARMCO's andel. Regeringen planlægger at overtage majoriteten af aktierne i alle firmaer, som tilvirker stål – INDAC, RODINSA, ARMCO, COMPAC, SOCOMETAL og INCHALEM – for at bygge et større integreret metallurgisk kompleks.

---

opnåelse af kontrol med distributionen. State Copper Corp. (CODELCO) overtog salget af kobber, men blev udsat for alvorlig international pression, da det oprettede handelsagenturer i udlandet.

---

anbragt under statens forvaltning – for at blive brugt som basis for den ny stats-ejede tekstilindustri.

---

arbejdere besatte virksomheden, efter at selskabet havde bekendtgjort afskedigelse af 400 arbejdere (ud af i alt 600).

---

nationalisering af væsentlige industrier; statens olievirksomhed, ENAP, dannede et datterselskab ENADI, som skulle ordne distribution og salg af flydende gasser, brændstoffer, smøreolier og biprodukter fra petroleum.

---

statsvirksomheden, GASMA, dannes for at bygge og drive en rørledning til naturgas fra Punta Arenas til større chilenske byer.

---

arbejdere beslaglagde samtidig 14 tekstilmøller. Beslaglæggelserne blev fulgt af statens beslaglæggelse for at opretholde produktionen.

---

genvinding af grundressourcer; CORFO erhvervede aktier for 8 millioner dollars, som skulle betales på 10 år.

---

nationalisering af bankvæsen; staten overtog den første udenlandske private kommercielle bank; kompensation skulle betales over 5 år.

---

indgreb på grund af faldende produktion, hvilket bragte bygge- og anlægsvirksomhed i fare.

---

nationalisering af bankvæsen; staten overtog B of A's aktiver for 2,5 millioner dollars.

SP	n.a.	Cerros mine Rio Blanco (4.-største kobbermine i Chile).
N	7/71	alle større kobberminer (Anaconda, Kennecott & Cerro datterselskaber).
–	7/71	Kennecott.
WS	8/71	Cervecerias Unidas, bryggerimonopolet (med indflydelse fra Edwards), og INSA (med General Tire-rettigheder), største producent af dæk og akkumulatorer.
–	8/71	En Ford Motor Co.-fabrik.
N/SP	9/71	I.T. & T., telefon Co. som betjente det meste af landet.
SP	9/71	General Motors samlefabrik for lastbiler i Arica.
I/N	9/71	General Tire's chilenske datterselskab, INSA, største producent af dæk og slanger.
N	9/71	MADECO, største fremstiller af kobberprodukter. Ejet af General Cables Corp. (N.Y.) og Fiat (Milano, Italien).
N	9/71	First National City Bank's 8 chilenske kontorer.
N	10/71	E.I. Dupont, fabrik for sprængstoffer, den største i Sydamerika.

---

genvinding af grundressourcer. Cerro Corp. gik ind på at sælge sin mine, Rio Blanco, for 55 millioner dollars, hvis regeringen vil overtage dens gæld på 56 millioner dollars til U.S. Eximbank.

---

genvinding af grundressourcer. Grundlovsændring for nationalisering af kobberminerne enstemmigt vedtaget af Chiles Kongres.

---

kontrol med distribution. CODELCO overtog salg af kobber, produceret i El Teniente.

---

arbejderne besatte de to største fabrikker, idet de beskyldte dem for dårlig administration.

---

resultat af arbejderovertagelse (maj 1971) og delvis resultat af nationalisering af bilindustrien. Fiat vil drive virksomheden og samle 3.000 lastbiler om året.

---

nationalisering af de nødvendige tjenester. I.T. & T. påstår, at deres aktiver er værd 153 millioner dollars, mens Chile hævder, de er 24 millioner dollars værd.

G.M. ønsker at sælge ud, december 1971, på grund af »begrænsninger« pålagt af Chiles regering.

---

nationalisering af væsentlige industrier. Regeringen prøver at skabe et dækmonopol ved at kombinere INSA med MANESA (en tidligere Firestonevirksomhed, overtaget af regeringen).

---

der blev grebet ind på fabrikkerne for at undgå mangel på forsyninger i industrien.

---

nationalisering af bankvirksomhed. Aktiverne, der er 3,5 millioner dollars værd (bøgført værdi), skal sælges for 4,55 millioner dollars til Chiles regering.

---

nationalisering af væsentlige industrier.

James Petras*:

Bønderne:

Bondestanden i Chile

For at forstå den begyndende politiske organisering hos de forskellige grupper af chilenske bønder er det vigtigt at huske på, at den kapitalistiske produktionsmåde under sin udvikling allerede sætter betingelserne for sin opløsning. Udviklingen af *kapitalforholdet* inden for den landbrugsmæssige produktion har som sin forudsætning en stadig forøgelse af den »frie« arbejdsstyrke, altså en forøgelse af lønarbejdet, som samtidigt betyder opløsningen af århundred gamle politiske og sociale bindinger, og dermed udviklingen af et revolutionært potentiale hos de tidligere så stabile grupper.

Petras analyserer ud fra denne synsvinkel udviklingen i landbrugsproduktionens struktur og udviklingen af de forskellige sociale grupper inden for den landbrugsmæssige produktion.

* Denne artikel er en forkortet udgave af kapitel 7 i James Petras' bog: »Politics and Social Forces in Chilean Development«, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1969. Udvælgelsen er foretaget af KURASJE. Vi har først og fremmest bragt afsnit, der giver en beskrivelse af klassestrukturen, den økonomiske struktur og den politiske udvikling i Chiles landbrugsområder.

Bondestanden er et potentielt dynamisk element i det chilenske samfund. Indtil for ganske nylig har den været uden repræsentation, både i de politiske partier og i bureaukratiet. Den har været afskåret fra det politiske system og har modtaget meget lidt til gengæld for sin økonomiske aktivitet. Dens pludselige fremkomst på den politiske scene er et stabilitetstruende element i det chilenske samfund. Den nære identifikation med det eksisterende sociale system, som findes hos bureaukratiet og blandt industrilederne, såvel som aftalerne og »handlerne« partierne imellem og industriarbejdernes adgang til den politiske scene har først og fremmest været baseret på bondestandens udelukkelse fra effektiv deltagelse i det politiske system. Bondestandens underkastelse over for eliten gav sidstnævnte en vis fleksibilitet over for de relativt små opdukende grupper (de mellemste sociale lag og de organiserede arbejdere). Bondestandens underkastelse, der har været en »konstant faktor«, der medvirkede til Chiles politiske stabilitet, er blevet til en »operativ faktor« i det politiske liv. Om der etableres en ny ligevægtstilstand vil afhænge af, om der vil ske institutionelle fornyelser, som indebærer, at bondestanden integreres i det politiske liv.

Moderniseringsprocessen i Chile er foregået ujævnt og har stort set undgået landområderne. Alligevel har flere tendenser i løbet af de seneste år medvirket til en underminering af de traditionelle autoritetsmønstre og sociale relationer på landet. Disse tendenser er: øget kommunikation bønderne indbyrdes og mellem bønder og talsmænd for landboreformer; voksende kooperativt ejerskab i landbruget; mekanisering af produktionen og arbejdsspecialisering; betaling med naturalier erstattet af betaling med penge; bondebefolkningens vandringer til byerne; og kommercialisering af landbruget. Foruden denne sociale og økonomiske udvikling er to politiske processer kommet i gang: politisk aktivering og radikalisering af bondebefolkningen. Den politiske opvågning er et resultat af de venstreorienterede partiers propaganden; den voksende sociale differentiering blandt bønderne (såsom opkomsten af et betydeligt jordløst proletariat) i forbindelse med etablerede venstreorienterede gruppers politiske arbejde har især radikaliseret landbefolkningen i nærheden af organiserede politiske centre.

Chiles bønder fremstår nu som en potentiel magtfuld (og måske revolutionær) politisk kraft. Fra 1964 til 1965 er der sket en tredobling af antallet af strejkende bønder. Flere *fundos* er blevet overtaget af bønder, somme tider med tvang, og nogle *asentamientos* er blevet oprettet på eksproprieret jord. Kristelig-demokratiske, socialistiske og kommunistiske organisatorer har været aktive blandt bønderne og har etableret stadigt mere uafhængige bondeorganisationer.

Præsidentvalgene i 1958 og især i 1964 var resultatet af en hård valgkamp i landdistrikterne, befolkningen var udsat for stærk propaganda fra de ledende præsidentkandidater. Valgene gav »los FRAPistas« lejlighed til at tale til mange hundrede

tusinde bønder i fjerntliggende og isolerede fundos og landsbyer, der hidtil havde været praktisk talt uigennemtrængelige for socialister og kommunister. Chiles bønder vil utvivlsomt få en stadig vigtigere national politisk rolle i de kommende år, og stemmeafgivelserne ved præsidentvalgene i forskellige typer af landkommuner kan måske antyde, hvilken rolle det vil blive.

Landbrugsstrukturen.

Om bønderne udvikler »moderne« snarere end traditionelle og patriarkalske holdninger angående deres stilling i verden og deres muligheder for at forandre den, er påvirket af, i hvor høj grad de forskellige kategorier af bønder er blevet integreret i den kapitalistiske markedsøkonomi, eller hvorvidt de er forblevet en del af en i hovedsagen naturalieøkonomi i en landsby eller under et storgods.

Ca. 40 pct. af arbejdsstyrken på landet er jordløse arbejdere af den ene eller den anden slags, væsentligst enten *inquilinos* eller lønarbejdere. 6 pct. af arbejdsstyrken er *medieros*. Andre 53 pct. er formelt klassificeret som »jordejere«. Imidlertid er ca. halvdelen af disse »jordejere« små selvejerbønder.¹

Disse små selvejerbønder anslås at besidde 1 procent af den opdyrkelige jord, der er i jordejeres hænder, mens de 4 procent af samtlige jordejere, der er indehavere af de store fundos, besidder anslået $\frac{2}{3}$ af den opdyrkelige jord.

I Chile er *fundo'en*, nu som før, den dominerende socio-økonomiske enhed på landet. Før mineindustrien kom i gang i stor målestok, var Chile et mere eller mindre typisk *hacienda* samfund.

Fundo'en blev -og er- ledet enten af ejeren (el patron) eller af en bestyrer, der udfylder en tilsvarende rolle. *Fundo'en* var en selv-tilstrækkelig verden inden for hvilken *el patron* udøvede en myndighed, der var traditionsbunden, egoistisk og patriarkalsk. Udenlandske investeringer i landbruget har aldrig været af særlig vigtighed indtil for nylig, og det økonomiske udviklingsmønster i Chile har været sådan, at den sociale struktur på landet og dermed storgodsejernes klassegrundlag er forblevet stort set intakt. Bønderne dannede et sikkert grundlag for godsejernes magt, idet de var isolerede, få i antal og begrænsede i deres bevægelighed inden for *fundo'ens* domæne. Godsejerne har igennem lang tid været herrer og herskere over deres område, har krævet og modtaget bøndernes personlige hengivenhed og har haft ensidige sociale og økonomiske relationer med dem. *El patron* og bonden forholdt sig til hinanden i et fintfølende og indviklet system af social status, ære, værdighed og prestige.

1. Vurderingen af den forholdsvise andel af *inquilinos* og lønarbejdere varierer betydeligt. 1955-landbrugstællingen angiver 12 procent *inquilinos* og 27 procent lønarbejdere. Forfatterne af CIDA-rapporten, der har brugt folketællingstal og andre kilder, anslår andelen af *inquilinos* til 26 procent og lønarbejdere til 15 procent, arbejdsledere og specialiserede arbejdere iberegnet. Sandsynligvis er de to grupper mere og mere sammenblandede, eftersom *inquilino-børn* bliver lønarbejdere, og nogle *afuerinos* (udefrakommende) slår sig ned som *inquilinos*, når de bliver trætte af at være på farten.

Fundo'ens vigtigste arbejdskraft udgøres af *inquilinos* – bønder, der arbejder på godsejerens marker og yder andre former for arbejde til gengæld for visse minimale ydelser – som et »hus« til dem selv og deres familie, et stykke jord, normalt mellem 1.–2.000 m², og ret til at lade deres dyr græsse på godsejerens marker. Indtil for nylig forlod en *inquilino* sjældent *fundo*'en, og hans liv var centreret omkring en verden begrænset (i bogstavelig forstand) af dens mure. Han var næsten fuldstændig underlagt *el patron*'s styre, som udgjorde *fundo*'ens lov, og som sjældent om nogen sinde blev truet indefra eller udefra. Hans værdier og ideer om verden, endog hans fornemmelse af individuelt værd, var nært knyttet til *el patron*'s værdier og holdninger. Denne, på sin side, betragtede sine *inquilinos* og bønderne i almindelighed, som børn under hans varetægt, der skulle disciplineres, ledes og af og til rettesættes. Regeret af storgodsejerne som klasse og domineret af *el patron* som individ, var *inquilino*'en selve grundlaget for stabiliteten i Chiles landdistrikter. Når *inquilino*'en afgav sin stemme, hvis han da stemte, var det som *el patron* ønskede.

Indførelsen i 1958 af anvendelsen af en stemmeseddel fælles for alle partier har gjort det lettere for *inquilino*'erne og andre bønder at stemme på et parti af eget valg.² Fremkomsten af den kristlig-demokratiske bevægelse som en vægtig politisk kraft har gjort dem opmærksomme på problemområder, som det indtil for nyligt ikke var tilladeligt at bringe op i offentlig diskussion og debat. Dette har igen lettet socialistisk og kommunistisk adgang til bondestanden. Dog er de små, men stadig voksende forandringer, der er sket i landområderne af større vigtighed for den voksende politiske støtte til FRAP blandt bønderne. Udbredelsen af elektricitet, transistorradio, forbedrede veje og andre transportmidler har altsammen lettet forbindelsen mellem bønder i forskellige egne af landet. Disse forandringer har gjort det muligt at nå mange bønder på en gang med nye fortolkninger og analyser af deres eksistensbetingelser og med opfordringer til at forandre dem. De store *fundo*'er er tilsyneladende mere og mere overgået til produktion for markedet. Nye økonomiske former for landbrugsvirksomhed er også begyndt at ændre landdistrikternes udseende. Landbrugskooperativer har vundet i betydning i forhold til den store individuelle jordbesidder. Disse kooperativer ejer nu en betragtelig (skønt ukendt) del af den opdyrkelige jord, især af den del omfattet af store *fundo*'er. Et ikke-færdigt studie af Maurice Zeitlin om økonomisk koncentration på landet viser, at blandt de 20 største *fundo*'er (målt i hektar af bedste jord) i de to vigtigste landbrugsprovinser fra Anoncagua til Nuble tilhører 6, omfattende 29 procent af jorden, kooperativer; 2, med 9 procent af jorden, er »*comunidades*« (partnerskab mellem familiemedlemmer); andre 2, med 10 procent af jorden, ejes af regeringsinstitutioner; 1, med 4 procent af

2. Før 1958 havde hvert parti *sin* stemmeseddel, og godsejeren uddelte ofte en stemmeseddel til sine folk, der således havde svært ved at stemme uafhængigt.

jorden, tilhører Den katolske Kirke; og 9, omfattende 49 procent af jorden, ejes individuelt.

Dyrkningen af afgrøder til industriformål, tømmerproduktionen og sukkerraffineringen er voksende omend stadig små industrier, samt den voksende mekanisering af *fundo'erne* har altsammen medvirket til forandringer i de ydre omgivelser og de interne sociale relationer på *fundo'erne* og har haft en tendens til at underminere deres traditionelle strukturer. I stort antal har børn af *inquilino'er* og andre bønder forladt landdistrikterne og søgt til byerne for at finde arbejde i industri og byggeri. Eftersom de opretholder kontakten med venner og slægtninge på landet, bliver deres erfaringer en del af det voksende pres mod forandring, som bøndernes ideer og holdninger mere og mere udsættes for.³

år	for alle provinser			Aconagua – Nuble		
	inquilinos	løn- arbejdere	Ialt	inquilinos	lønarbejdere	Ialt
1935	107.906	201.418	309.324	58.701	119.914	178.615
1955	82.367	178.112	260.979	48.986	101.492	150.478

Disse tal angiver, så langt sammenligning er mulig, den talstærke vandring af landarbejdere til byen. Den kontakt, som de tilbageblevne landarbejdere således indirekte har med bylivet og en politisk aktiv arbejderklasse, er tydeligt omfattende.

Endog de bønder, der bliver på landet, kan nu komme på besøg i byerne og opleve andre eksistensforhold. Deres mulighed for at forlade *fundo'erne* og tage til byerne giver dem tillige en større uafhængighed af *el patron*, lig den frie arbejders. På *fundo'erne* arbejder lønarbejdere, som udgør en vigtig del af den samlede arbejdskraft, og dette medfører en anden vigtig påvirkning af *inquilino'ernes* mentalitet.

Lønarbejderne.

Lønarbejderne nyder en større grad af frihed i forhold til godsejerens personlige dominans end *inquilino'erne*. En mangfoldighed af arbejdere, nogle ufaglærte, nogle specialiserede, nogle ansat som dagarbejdere, andre for længere perioder, arbejder i stedet for eller som supplement til den permanente arbejdskraft på *funda'en*, især i høsttiden. Mange er såkaldte »*afuerinos*«, som kan være bønder uden jord, eller »*minifundistas*«, bønder eller husmænd, der ikke ejer tilstrækkelig jord til at brødføde familien, og som lader sig ansætte for at tjene lidt ekstra i høsttiden. Mange bor i små landsbyer (*aldeas* eller *pueblos*), der ligger opad *funda'en*. Der kan også være *inquilino*-børn mellem lønarbejderne. Mange arbejde-

3. Mine undersøgelser viser et absolut fald i antallet af jordløse landarbejdere (*inquilios* og lønarbejdere) fra 1935 til 1955.

re kan have slået sig ned mere eller mindre permanent i landbrugsområder, der til stadighed kræver lønnet arbejde, men andre kommer i sæsonen og forsvinder for at finde arbejde andetsteds, når høsten er ovre eller det arbejde, de nu er ansat til, er slut. Mange »*afuerinos*« forlader deres familier i deres søgen efter arbejde på fjerntliggende *fundo*'er eller efter lejlighedsarbejde i byerne som minearbejdere, fabriks- eller byggearbejdere. Atter andre, sandsynligvis kun et lille mindretal, rejser over hele Chile efter arbejde fra salpeterminerne i ørkenen i nord til de grønne kvæg-opdrætningsområder langt mod syd over 3.000 km borte, ja endog lejlighedsvis til Argentina. En *afuerino* kan således have arbejdet utallige steder og oplevet ting, som *inquilinos* og små selvejerbønder kun kan have en indirekte fornemmelse af. I almindelighed bringer deres søgen efter arbejde *afuerino*'erne i kontakt med de lokale bønder, med hvem de udveksler erfaringer og historier. Den kontakt, som mange af dem har haft med industriarbejdere, især fra minerne, der længe har været centrum for Chiles arbejderklasse-organisationer, giver dem en forståelse for nødvendigheden af fagforeninger, klassekonflikt frem for underkastelse, og de muligheder, der ligger i klasseorganisationer, samt giver dem andre forklaringer på den sociale virkelighed end *inquilino*'erne har. Desuden bevirker den kendsgerning, at de arbejder for penge, at der ikke er andre forpligtelser mellem dem og godsejeren end den at arbejde for lønnen, samt at det er meget usandsynligt, at de bliver underlagt patriarkalsk dominans eller udvikler en særlig loyalitet over for arbejdsgeveren.

Alle disse faktorer – *afuerino*'ernes udstrakte kontakt med andre medlemmer af deres klasse, deres kontakt med de organiserede arbejdere, deres oplevelse af forskelligartede sociale miljøer, og deres mangel på særlig tilknytning til en speciel godsejer – gør dem tilbøjelige til at indse de fælles interesser, de deler med andre bønder og arbejdere, og til at acceptere radikale politiske forklaringer på deres fælles situation. Engels bemærkede, at landbrugsarbejdere var mere modtagelige over for revolutionær agitation end andre lag af landbefolkningen i 1848:

»Ikke længe efter at et landbrugsproletariat var opstået begyndte de gamle patriarkalske relationer at bryde sammen i landdistrikterne, ligesom det var sket i byerne i fabrikkerne ... Hvad der før var den mest stabile arbejderklassegruppe er således nu blevet inddraget i den revolutionære bevægelse. Den selvsamme kendsgerning, at forholdet mellem herrer og mænd har været så stabilt over en så lang periode, har gjort det så meget sværere for den moderne landarbejder at bære den byrde, der er lagt på hans skulder ... På denne måde spredtes arbejderklasse-bevægelsen til fjerntliggende og stabile landbrugsdistrikter, som med hensyn til nye ideer længe har været et dødt område.«⁴

4. Friedrich Engels: »The Condition of the Working Class in England« (Oxford: Blackwell, 1958, p. 297–303).

Og en moderne revolutionsforsker, Adam Ulam, her hævdede at »en af de kraftigste sporer til revolutionære følelser er tabet af 'ejendom' – og dermed status – hvilket er hvad bønderne og småhåndværkere oplever, når de bliver proletariserede.«⁵

Nyere forskning i flere lande støtter denne iagttagelse, at landbrugsarbejdere snarere end andre bønder vil støtte venstredikale partier. For eksempel var landarbejderne inden for sukkerindustrien et vægtigt grundlag for kommunisterne i Cuba, og senere for selve revolutionen. I Frankrig og Italien har undersøgelser vist, at landbrugsarbejdere, sammen med byarbejderne, snarere end andre sociale lag støtter kommunister og venstre-socialister. I deres tidligste og mest kampivrige forsøg på at organisere bondestanden, mens deres paroler stadig havde revolutionær betydning, sikrede APRA og *Acción Democrática* sig tilsyneladende deres kraftigste støtte (en støtte de har kunnet holde) blandt »landarbejdere på de mere moderne virksomheder, og i langt mindre grad blandt grupper af bønder«. Således skulle vi på grundlag af vor viden om livsbetingelserne for Chiles landproletariat og af resultaterne af nogle sammenlignende undersøgelser forvente, at landbrugs-lønarbejderne snarere end andre bønder vil stemme på FRAP.

En empirisk analyse af valgresultater bekræfter disse forventninger. Stemme fordelingerne fra præsidentvalgene i 1958 og 1964 i 188 landbrugskommuner viser, at sandsynligheden for et »højt« stemmetal til S. Allende, FRAP-præsidentkandidaten er større, jo større andelen af landbrugs-lønarbejdere er i kommunen.

Selvejerbønder.

Noget over halvdelen af Chiles økonomisk aktive landbefolkning er klassificeret som jordejere. Af disse er 7 eller 8 ud af 10 små familiebrug eller endnu mindre i størrelse. I almindelighed bor de på og dyrker deres egen jord. Nogle småejere har ejendom i fællesskab, for eksempel de såkaldte »*Comunidades Indígenas*« (indianske kommuner), og lokalsamfund, der består af arvinger til en og samme ejendom, som forbliver udelt. Men selv hvor jorden formelt »ejes i fællesskab«, er lokalsamfundet internt lagdelt med de næsten jordløse (som kun har lidt adgang til jord) nederst, og de, hvis jordområder regelmæssigt kræver lejet arbejdskraft, i toppen. Nogle uafhængige jordejere kan være »familiebrugs-landmænd«, som er fuldt integreret i markedet som små forretningslandmænd. Andre kan knapt dyrke nok til at brødføde sig selv.

Lokalsamfund af små selvejerbønder har en tendens til at kunne karakteriseres som traditionelle både med hensyn til sociale relationer og i anvendelsen af tekniske hjælpemidler. Forsøg med nye teknikker og maskiner bremses normalt af stærk

5. Adam B. Ulam: »The Unfinished Revolution« (New York: Random House, 1960, p. 69).

bekymring for sikkerhed og tryghed og en frygt for, at teknologiske forandringer kan vende op og ned på den »sårbare ligevægt inden for de sociale relationer«, som findes i samfundet. Desuden er disse lokalsamfund ofte isolerede fra det større samfund, selv hvor de ligger nær ved større byer. De er »styret« indefra af de mere velstående småbønder og de gårdejere, handelsmænd og politiske myndigheds personer i området, som de mere velstående småbønder identificerer sig med. Et sådant lokalsamfunds velfærd afhænger normalt af opretholdelsen af et godt forhold til de lokale myndigheds personer, der igen tjener byens handelsmænd og de store og middelstore jordejere.

Jo mere disse småsamfund er spredt og isolerede fra kontakt med andre bønder eller by-centre, desto mere er de afhængige af den lokale godsejer og af de mere velstående bønders lederskab. I almindelighed har småbønderne en tendens til at være utroligt ejendomsbevidste, at opfatte deres egen tryghed som værende fuldstændig ét med deres jordstykke, og deres fremtid er betinget af at kunne sikre sig mere jord. Ikke kun er disse samfund lagdelt indad til mellem ejendomsbesiddere og næsten ejendomsløse, men de mere fattige medlemmer af lokalsamfundet er isolerede fra kontakt med andre fattige selvejerbønder der andre steder i landet og har derfor kun lidt begreb om deres fælles situation, eller om deres fælles interesser over for de større jordejeres, godsejernes interesser. Lokalsamfundets medlemmer er i konstant konkurrence med hinanden, hvilket har en tendens til at adskille dem fra hinanden, og dette mildnes kun af familieforpligtelser.

Det er derfor vanskeligt for dem at organisere sig, bare i forsvaret mod de store jordbesiddere, for slet ikke at tale om organisering med småbønder andetsteds fra, som de ofte ligger i endnu skarpere konkurrence med. Og eftersom de skatter det højt at bevare »gode« relationer med de lokale magthavere, endog uden for landsbyen, er de tilbøjelige til at gå imod enhver fornyelse, der kan true disse relationer. Hvor et sådant lokalsamfund ikke er en slægtskabsenhed, der er baseret på fælles arv af jorden, men består af en samling af familier, der er individuelle jordejere med yderst svage og uregelmæssige relationer indbyrdes, så vil de faktorer, der medvirker til at holde dem isolerede i forhold til hinanden, forstærkes yderligere.

De småbønder, som regelmæssigt sælger deres produkter på markedet og beregner deres indkomst i overskud og tab (d.v.s. ca. 40 pct. af de små jordejere), betragter sig normalt som del af den besiddende klasse; de identificerer sig med den jordejende klasse og ser ned på de bønder, som mere eller mindre er underlagt en naturalieøkonomi. Deres opfattelse af fælles interesse omfatter andre landbrugsforretningsdrivende på samme sociale og økonomiske niveau, snarere end en identifikation med bondestanden, som de til tider er adskilt fra racemæssigt såvel som socialt. Under visse betingelser har familiebrugs-bønder dannet grundlaget for

radikalisme, endog »landbrugssocialisme«; men disse betingelser har ikke været tilstede i Chile.

Landbrugsjordejerne som helhed har en tendens til ikke at støtte venstrekræfterne i Chile. Det viser sig således, at jo større en andel af jordbesiddere, der er i en kommunes arbejdsstyrke, jo mindre sandsynligt er et »højt« stemmetal for Allende og omvendt.

Organiseret arbejderklasse-politik.

Både den organiserede fagforeningsbevægelse og de opdukkende politiske partier har i Chile haft deres oprindelse i de nordlige områder i Tarapacá og Antofagasta, hvor 40 pct. af arbejdsstyrken i 1885 arbejdede i minerne. I sidste halvdel af det 19. årh. brød omfattende sociale konflikter ud stadigt hyppigere og med voksende intensitet, samtidig med lignende udbrud i Europa. Iquique, salpeter-byen i nord, og det sydlige kulmineområde, Lota, var tit hjemsted for voldsomme kampe, der kostede hundreder og sommetider tusinder af arbejdere livet.⁶

Den første generalstrejke begyndte i Iquique i 1890 og spredte sig til hele landet. På trods af de offentlige myndigheders voldsomme reaktion begyndte arbejderorganisationer at opstå, især med støtte i salpeter-minerne i nord. Chiles arbejderføderation (FDCH), der blev grundlagt i 1908 af de konservative som en forening for »gensidig« hjælp, blev i 1917 et militant industriforbund, der to år senere krævede kapitalismens afskaffelse. Mellem 1911 og 1920 var der 203 strejker, der omfattede 150.000 arbejdere. I 1919 sluttede FDCH sig til Den røde Arbejderføderation under ledelse af den dynamiske Emílio Recabarren. FDCH havde som den største nationale fagforening 136.000 medlemmer, af hvilke 10.000 var kulminearbejdere, 40.000 salpeter-minearbejdere, – minearbejdere udgjorde 37 pct. af alle organiserede arbejdere. Kun i mineindustrien var mere end halvdelen af arbejdskraften organiserede i fagforeninger. I 1906 blev den første socialistiske leder fra arbejderklassen, Recabarren, valgt i et minedistrikt, skønt han ikke fik lov til at indtage sin stilling i parlamentet. Det blev minearbejderne, der kom til at udgøre grundlaget for Det Socialistiske Parti. Skønt Socialistpartiet fordømte både Den Anden og Tredie Internationale, bekendte det sin troskab til marxismen og til skabelsen af en regering af organiserede arbejdere.

En statistik fra det sidste forholdsvis frie valg, før Det Kommunistiske Parti blev forbudt (1948–1958), viser, hvor radikale minearbejderne var dengang. Ved kommunevalget i 1947 fik kommunisterne 71 pct. af kulminearbejdernes stemmer,

6. Mere end 1/3 af alle strejker og stor-demonstrationer, der fandt sted mellem 1851 og 1878, omfattede minearbejdere. En af de værste massakrer i arbejderklassens historie skete dengang, da 100.000 salpeter-minearbejdere gik i demonstrationsmarch i Iquique og blev beskudt med 2.000 døde til følge.

63 pct. af salpeter-minearbejdernes og 50 pct. af kobbermine-arbejdernes; kommunisternes stemmeandel på national basis var ca. 18 pct. De 11 minedistriktskommuner (ca. 5 pct. af landkommunerne) havde i alt 20 pct. af kommunisternes stemmetal i hele landet. Minearbejderne er den sociale gruppe i Chile, der går mest ind for radikale sociale forandringer og politisk radikale ideer. Deres radikale politiske holdninger og deres villighed til at tage en strejke (der er karakteristisk for minearbejdere i hele verden) kan tilskrives deres arbejdssituation. Eftersom de normalt er koncentrerede på et forholdsvis lille område og socialt isolerede fra de dominerende sociale grupper i samfundet, har de en tendens til at danne en tæt sammenvævet social organisation med en høj grad af interaktion imellem.

Graden af politisk bevidsthed, der findes blandt minearbejderne i Chile, kan ses af resultaterne af fagforeningsvalgene, der fandt sted under en militærbesættelse af kobbermineområdet i april 1966. De foregik ikke lang tid efter, at mange minearbejdere var blevet skudt ned, da hæren var blevet sat ind for at bryde en strejke. El *Mercúrio*, den anti-kommunistiske konservative avis, havde en leder umiddelbart før valget, hvor der stod:

»Valget af fagforeningsledere i El Salvador, Potrerillos og Barquito vil finde sted i en atmosfære af frihed, der passer til arbejderne, så de kan udtrykke deres sympatier uden skyggen af regeringstryk på vælgere eller kandidater. Disse valg er af stor betydning, fordi de vil vise, hvad der er arbejdernes spontane ønsker, når de ikke føler sig truet eller skræmte af agitatorer. Nu kan arbejderne drage fordel af det nye klima i minerne og danne fagforeningsbestyrelser, der tjener deres interesser snarere end at være undergivet partisanpolitik.«⁷

»Arbejdernes spontane vilje« resulterede i en overvældende sejr til FRAP-kandidaterne, endskønt PDC-regeringen kontrollerede valgene.

Minearbejdere og bønder: spredningsprocessen.

Udviklingen af storindustri og især minedrift i Chile førte til kontakt mellem industriarbejderne og landbrugets arbejdskraft, som så igen har ført til voksende social og politisk bevidsthed blandt bønderne. Historisk set har godsejerne isoleret *inquilino'erne* fra arbejderklassen i byerne, og har forbudt dem at organisere sig som gruppe. Ved at begrænse deres omgang med andre grupper, gjorde *el patron* det vanskeligt for *inquilino'en* at udvikle en politisk bevidsthed. Da byarbejderklassen efter Den Første Verdenskrig begyndte at vokse kraftigt, spredte strejkerne sig til länddistrikterne for første gang i Chiles historie. Minearbejderne var de ledende i dette tidlige forsøg på at organisere landbefolkningen. I 1919 blev der gjort et mislykket forsøg på at organisere *inquilino'erne* inden for

7. *El Mercúrio*, 15/4 1966: FRAP-kandidaterne vandt med 16.227 stemmer, Det radikale Partis kandidater fik 3.287 og De Kristelige Demokrater (PDC) fik 3.263. Af de 10 nye ledere var 3 FRAP-kandidater; de erstattede 3 PDC-folk. (*Ultima Hora*, 19/4 1966).

Cemata-regionen i Aconcaguadalen i en landsomspændende føderation, »med det formål at knytte *inquilino'erne* til en føderation af minearbejdere«. I 1930'erne udvikledes en militant bonde-organisation med bred tilslutning, der blev støttet af dele af by-arbejderklassen, men den endte i undertrykkelse fra statens side og førtes ind i den valgstrategi, som de venstreorienterede partier indtog under Folkefronten.

I de senere år er de store godsers lukkede system begyndt at åbne sig, dels på grund af de voksende kommercielt-kapitalistiske økonomiske og sociale relationer, og dels på grund af politiske organisationers og fagforeningers arbejde, og endelig har udviklingen af et nationalt kommunikationsapparat været i stand til at underminere de store jordejeres hidtidige monopol på informationer udefra.

Minearbejdernes politiske indflydelse spreder sig tilsyneladende til andre industriarbejdere og måske til ikke-industrielle arbejdere også. Som en samarbejdet politisk aktiv gruppe har minearbejderne stor indflydelse på arbejderklassen og bondestanden. Dette kan måske forklare, hvorfor »klassepolitik« er kommet mere klart til udtryk i Chile end i andre latinamerikanske lande, hvor der er store sociale lag af fattige land- og bybefolkninger men ikke nogen sammenhængende, organiserede radikale arbejderklassecentre. Jo nærmere en landkommune ligger et minedistrikt, jo mere radikal er befolkningen. De klassebevidste minearbejdere viser sig at være agenter for spredning af radikale politiske holdninger i länddistrikter. Der synes at have været 3 trin i væksten og spredningen af radikale politiske holdninger: arbejderklassens vågnende bevidsthed, der er næret af mineindustriens sociale livsbetingelser; skabelsen af politiske organisationer i arbejderklassen; og spredningen af radikale politiske ideer til nærliggende undertrykte grupper fra de politisk aktive centre.

I Chile har demokratiske organisationer som fagforeninger deres oprindelse i minedistrikterne, og det var her, at arbejderne først begyndte at deltage i sociale bevægelser til forsvar for de lavere klassers demokratiske, politiske og sociale rettigheder. Skønt kun 5 pct. af den aktive arbejdsstyrke er minearbejdere, udgør de næsten ¼ af de organiserede arbejdere. Det er i de middelklasse-påvirkede by-centre, at fagforeningerne er svage. Minearbejderne er kun isolerede i geografisk forstand; de arbejder bevidst på at sprede radikale politiske ideer til landbrugsområderne omkring sig. *El Siglo*, det kommunistiske dagblad, rapporterede i 1966 at

»de 200 delegerede, der deltog i minearbejderføderationens 8. nationale kongres ... (har) vedtaget en resolution, om at være solidariske over hele landet og yde den mest aktive classesolidaritet til arbejderne på landet i deres kamp om forsvaret af deres rettigheder og for

erhvervelsen af en virkelig landbrugsreform. For få dage siden vedtog de mægtige fagforeninger i salpeterminerne Maria Elena, Pedro de Valdivia og Mantos Blancos i Antafagasta-provinsen en lignende resolution.«

Nok er politiseringen af bønderne ved hjælp af minearbejderne en »naturlig proces«, men det er også en bevidst anstrengelse. Den kommunistiske leder, Luís Corvalán, lagde vægt på betydningen af denne interaktion mellem klassebevidste arbejdere og bønderne:

»De politiske og kulturelle bånd mellem byen og landet, mellem proletariatet og landarbejderne, har udviklet sig på mange måder. Børn af landbobefolkningen, som tager ind til byerne for at arbejde, lærer mange ting, som de hurtigt lærer fra sig til familie og venner, som er blevet tilbage på *fundo*'en eller i landsbyen, og med hvem de opretholder kontakten. Tusinder af *inquilino*'er ... og små selvejere er blevet arbejdere ved bygningsanlæg, hydroelektriske værker, veje, reservoirer og kanaler eller er blevet inkorporeret i de begyndende sukker- og træindustrier og lever side om side med talrige medlemmer af proletariatet, der kommer fra byerne. Desuden har kriserne og undertrykkelsesforanstaltningerne mod by-arbejderklassen fået mange arbejdere i miner og fabrikker til at vende tilbage til landet. Over hele Chile, på *fundo*'erne og i landsbyerne, har vi set mange arbejdere, deriblandt nogle der var ledere af fagforeninger i salpeter-, kul- og kobberindustrierne. Det følger heraf, at de folkelige partier og især vi kommunister, også i vores politiske arbejde, skulle være blandt de vigtige faktorer, der påvirker og har påvirket skabelsen af en ny social bevidsthed i landdistrikterne.«⁸

Urbanisering og industrialisering løsriver en del af bondestanden fra sin oprindelse, og den indgår i arbejdsstyrken. Disse bønder, som er blevet radikaliserede gennem fagforeningsarbejde, bringer de nye ideer om kamp og solidaritet til deres tidligere kolleger på landet. I den udstrækning de politiske venstrepartier kan organisere disse nyligt industrialiserede arbejdere og kan vække dem politisk, vil de have en effektiv formidling af venstreorienterede ideer til landdistrikterne.

I minedriftskommunerne eller deres »satellitter«, er der en tendens til, at politiske forskelle mellem bønder indbyrdes forsvinder. I kommuner, der hverken har miner eller et »satellit«-kommuner, fortsætter stemmefordelingen med at variere med klasseposition blandt bønderne. Uden hensyn til hvordan arbejdsstyrken i landdistrikter er struktureret (eller hvordan klassesammensætningen blandt bønderne er), så vil landkommuner i nærheden af minedistrikt med større sandsynlighed give Allende et »højt« stemmetal end kommuner, der ikke er »satellitter« eller mineområder. »Satellitter« af mineområder, hvor 50 pct. af arbejdsstyrken er jordbesiddere, og dem, hvor under 50 pct. af arbejdsstyrken er ejere af jord, støtter alle Allende – i 1964 gav

8. Luís Corvalán: »The communists' Tactics relative to Agrarian Reform in Chile« i T. Lynn Smith, ed. »Agrarian Reform in Latin America« (New York: Knopf 1965), s. 139.

91 og 90 pct. af disse »satellitter« ham et »højt« stemmetal. Men stemmeafgivning varierer med klassetilhør i landkommuner, der ikke er »sattellitter«. Kun 36 pct. af de landkommuner, hvor 50 pct. og derover af arbejdsstyrken er jordbesiddere, gav et »højt« stemmetal til Allende, i modsætning til 68 pct. i de landkommuner med under 50 pct. jordbesiddere i arbejdsstyrken. Det er tydeligt, at minecentrenes politiske indflydelse er så stor, at betydningen af klasseforskelle blandt bønderne ved stemmeafgivning har en tendens til at forsvinde i minedistrikter og i »satellit«-kommuner. (Klasseforskelle afspejles i forskelle mellem zoner med høj og lav koncentration af selvejende landmænd). Mineområderne og de tilstødende kommuner udvikler en speciel radikal, socialistisk politisk kultur, der har en tendens til at udslette betydningen af klasseforskelle. Det synes som om politisk organisation kan forene adskilte grupper på trods af sociale forskelle, når disse sociale grupper er udbyttede. Og Chiles venstre gør en bevidst anstrengelse for at organisere disse grupper.

El Siglo skriver: »Alle arbejdere fra alle fagforeninger skulle forene sig med bønderne, hvorsomhelst de befinder sig i nærheden af landbrugsbedrifter, hvor bønderne er i gang med at kæmpe for at forsvare deres interesser. Minearbejdernes Fagforening må være der for at hjælpe med organiseringen af bondeorganisationer. Alle vore minearbejder-kammerater må være der for at give deres moralske og praktiske støtte til de bønder, der kæmper for at erhverve jord.«⁹

Og Corvalán siger: »Organisationsformerne må være i overensstemmelse med bøndernes egne ønsker; men vi kommunister tror, at den bedste form for organisation er den uafhængige forening med hovedkvarter i landsbyen, hvor arbejdere fra flere *fundo'er* samles sammen med alle de beskedne sektorer af landbefolkningen, såvel lønarbejderen som den lille selvejer, fattigbonden o.s.v.«¹⁰

Uafhængige organisationer, der samler alle de »beskedne sektorer« kan være den centrale faktor, der kan forklare, hvorfor forskelle mellem arbejdere og små selvejere forsvinder i områder, der støder op til minecentre.

9. *El Siglo* 20/2 1956.

10. Corvalán, op. cit. p. 141.

Unidad Popular's program¹

Det efterfølgende program er udarbejdet af den regering, der under ledelse af Salvador Allende blev dannet i efteråret 1970 som et resultat af de chilenske venstrepartiers samling i Unidad Popular.

Man kan næppe vurdere UP-regeringen alene ud fra dette program, men det er på den anden side et vigtigt dokument til vurderingen af UP-regeringens indsigt i de aktuelle chilenske forhold, ligesom det naturligvis indeholder generelle retningslinier for den politik, UP-regeringen vil føre og fører.

(Hvad angår UP-regeringens specifikke planer, se: »Resume af etårsplanen for 1971«).

Et er, at UP-regeringen næppe har kunnet undslippe en *umiddelbar* rekonstruktion eller restaurering af de forhåndværende produktionsforhold, derfor tendensen til den »keynesianske« regulering af økonomien. Noget andet er, om der for UP-regeringen – i det mindste programmæssigt – fører en vej udover denne rekonstruktion. Som en diskussion af dette bringer vi i den efterfølgende artikel MIR's analyse af UP-programmet.

1. Artiklen er oversat efter NACLA NEWSLETTER, Vol. V, No. 1 1971.

Indledning

Partierne og bevægelserne, som udgør UP-regeringens Koordinations Komitéer er – uden at sætte deres egen filosofi og politiske profil på spil – fuldstændig enige i nedenstående analyse af den nationale virkelighed og i programmets ideer. Disse vil blive grundlaget for vor fælles handling og offentliggøres til folkets overvejelser.

1. Chile befinder sig i en dyb krise, som giver sig udtryk i social og økonomisk stagnation, i almindelig fattigdom og i udsættelser af alle mulige slags, som arbejdere, bønder og de andre udbyttede klasser må lide under. Krisen ses også i de voksende vanskeligheder funktionærer, folk i de liberale erhverv og små og mellemstore forretningsfolk må se i øjnene, og i kvindernes og ungdommens minimale muligheder.

Chiles problemer kan løses. Vort land har store ressourcer såsom kobber og andre mineraler, et stort hydroelektrisk potentiel, store områder med skov, en lang kyst rig på fisk o.l., mere end tilstrækkelig landbrugsjord o.s.v. Chile har også viljen til at arbejde, og ved hjælp af dets tekniske og faglige egenskaber at skabe fremskridt for alle chilensere. Hvad er det da, der har slået fejl?

Det, der har slået fejl i Chile, er et system, der ikke svarer til vore tiders krav. Chile er et kapitalistisk land afhængig af imperialisme og domineret af borgerlige sektorer, der er strukturelt knyttet til udenlandsk kapital, og som ikke kan løse landets fundamentale problemer. Disse problemer stammer fra klasseprivilegierne og vil aldrig blive opgivet frivilligt.

Som en konsekvens af den verdensomspændende kapitalismes udvikling øges desuden det nationale monopolitiske borgerskabs underkastelse under imperialismen hastigt, og forøger dets afhængighed og dets rolle som den fremmede kapital mindste partner.

For nogle få er det, at sælge et stykke af Chile om dagen, en god forretning. Det, de gør, er hver dag at træffe beslutninger for andre.

For det store flertal er det på den anden side en meget dårlig forretning hver dag at sælge sin anstrengelse, intelligens og arbejde, og det at træffe beslutninger om sin egen skæbne, er for størstedelen en ret, man ikke har.

2. I Chile er det ikke lykkedes for »reform«- og »udvikling«-løsningerne, som Fremskridtsalliancen og Frei-regeringen gjorde til deres egne, at ændre noget som helst væsentligt. Fundamentalt set har det været en ny borgerlig regering i den nationale og udenlandske kapitalers tjeneste, hvis svage forsøg på social forandring er løbet på grund – uden lidelse eller ære – på økonomisk stagnation, knaphed og voldelig undertrykkelse af folket. Alt dette har endnu engang demonstreret, at reformisme er ude af stand til at løse folkets problemer.

3. Udviklingen af monopolkapitalismen hindrer demokratiets udbredelse og forværrer den vold, der rettes mod folket.

Når folkets kamp intensiveres som svar på reformismens fejltagelser, fastlåses de mest reaktionære dele af den herskende klasse; som en sidste udvej har den kun at gribe til vold.

Den nuværende regerings brutale voldsmetoder, såsom »*Grupo Movil*«s overgreb på bønder og studenter og nedslagtningen af minearbejdere og slumbeboere, kan ikke adskilles fra andre lige så brutale metoder, som berører alle chilensere.

Dette skyldes, at vold betyder, at mens nogle bor luksuriøst, lever størstedelen af befolkningen i usunde boliger, og mange har ikke engang tag over hovedet.

4. Den imperialistiske udbytning af tilbagestående økonomier udføres på mange måder. Nogle måder er at investere i minedrift (kobber, jern m.v.) og i industri, bankvirksomhed og forretningsaktiviteter. Andre foretages igennem den teknologiske kontrol, som tvinger os til at betale ekstremt høje summer for udstyr, licenser og patenter. Andre igen er de nordamerikanske ågerlån, som forpligter os til at foretage indkøb i USA og dernæst transportere de indkøbte varer i nordamerikanske skibe, o.s.v.

En enkelt oplysning illustrerer dette. Fra 1952 til i dag har nordamerikanere investeret 7.473 millioner dollars i Latinamerika, og de har ført 16 milliarder dollars ud.

Imperialismen har fra Chile bortrevet ressourcer svarende til det dobbelte af den samlede kapital, investeret i vort land igennem hele dets historie.

Det er lykkedes for de nordamerikanske monopoler med de borgerlige regeringer som medskyldige, at få kontrol med næsten al vor kobber, jern og nitrat. De kontrollerer vor udenrigshandel og dikterer os vor økonomiske politik gennem Verdensbanken og andre organisationer. De dominerer vigtige industri- og servicesektorer. Lovgivningen privilegerer dem samtidig med, at de pålægger devaluering, lønreduktion og fordrejer landbrugsproduktionen ved hjælp af overskudsproduktion.

De blander sig også i uddannelse, kultur og kommunikationsmidlerne. De har søgt at trænge ind i de væbnede styrker ved at benytte sig af militære og politiske aftaler.

De herskende klasser, som er medskyldige i denne situation og ude af stand til at hjælpe sig selv, har igennem de sidste 10 år forøget Chiles gæld til udlandet.

De sagde, at lånene og aftalerne med de internationale banker kunne skabe større økonomisk vækst. Men det eneste, de har nået til dags dato, er at gøre Chile til et af de mest forgældede lande i verden i forhold til dets indbyggertal.

5. Chile regerer og lovgiver til fordel for de få, nemlig de store kapitalister og deres medløbere, de selskaber, der behersker vor økonomi og de store godsejere, hvis magt er forblevet næsten intakt.

Kapitalejerne er altid interesseret i at tjene flere penge og ikke i at tilfredsstille det chilenske folks livsnødvendigheder. Hvis det f.eks. er en god forretning at producere og importere dyre biler, vil vigtige økonomiske ressourcer blive dirigeret ind i dette område uden hensyntagen til, at kun en yderst ringe del af chilenserne er i stand til at købe dem, og at der er mange flere presserende behov, der burde tilfredsstilles. Forbedring af det kollektive transportsystem, installering af landbrugsmaskiner o.s.v.

De forretningsmænd, som kontrollerer økonomien, det politiske system, pressen og andre kommunikationsmidler, og som truer staten, når den vover at gribe ind eller nægter dem fordele, er dyre for Chile.

Hvis de skal nedlade sig til at fortsætte »at arbejde« – det er naturligvis kun forretningsmændene etc., der kan tillade sig den luksus at arbejde eller at lade være – er det nødvendigt:

- at give dem al slags hjælp. De store forretningsmænd udsuger staten under truslen om, at der ikke vil finde private investeringer sted, medmindre de krav om hjælp og garantier, de stiller, bliver opfyldt;

- at tillade dem at producere, hvad de ønsker for chilenserne penge i stedet for at fabrikere, hvad den store majoritet af befolkningen savner;

- at tillade dem at anbringe den erhvervede profit på udenlandske bankkonti;

- at tillade dem at fyre arbejdere, hvis arbejderne kræver højere løn;

- at tillade dem at manipulere med fordelingen af levnedsmidler og at hamstre, så der vil opstå mangel og senere prisstigninger. Alt i den hensigt at gøre sig selv rige på folkets bekostning.

Imedens forværres situationen for størstedelen af dem, der faktisk producerer:

- en halv million familier mangler boliger, og mange andre lever under forfærdelige forhold m.h.t. kloakering, drikkevand, elektricitetsforsyning og sundhed;

- der sørges kun utilstrækkeligt for folkets behov for uddannelse og sundhed;

- mere end halvdelen af Chiles arbejdere modtager alt for utilstrækkelig en løn til at klare deres minimale livsnødvendigheder. Arbejdsløshed og usikre arbejdsforhold kendes i alle familier. For utallige unge mænd er muligheden for at få arbejde meget ringe og usikker.

Halvdelen af nationalindkomsten beherskes af den imperialistiske kapital og en gruppe privilegerede, som ikke udgør mere end 10 pct. af befolkningen. Dette

medfører, at af hver 100 escudos chilenserne producerer, går de 50 til oligarskers lommer, og de andre 50 deles mellem 90 pct. af chilensere fra folket og middelklassen.

6. Stigningen i leveomkostningerne er et helvede for de enkelte familier og især for husmødrene. Ifølge officielle oplysninger er leveomkostningerne i løbet af de sidste 10 år steget med næsten 1000 pct.

Dette betyder, at der hver dag stjæles en del af de arbejdende chilenseres løn. Det samme sker for pensionisterne, den uafhængige arbejder, håndværkeren og den lille producent, hvis magre indtægt daglig beskæres af inflationen.

Alessandri og Frei forsikrede os om, at de ville standse inflationen. Resultaterne ses tydeligt. Kendsgerningerne viser, at inflationen i Chile skyldes vort samfunds kapitalistiske struktur, og ikke lønforbedringerne, som rækker af regeringer har forsøgt at få os til at tro for at retfærdiggøre opretholdelsen af det nuværende system og for at beskære arbejderens indkomst. Den store kapitalist bruger på den anden side sin indflydelse for at beskytte sig selv mod inflationen, og han nyder faktisk godt deraf. Hans ejendom og kapital stiger i værdi, hans byggekontrakter med regeringen reguleres opad, og priserne på hans produkter stiger altid hurtigere, end lønningerne stiger.

7. Et stort antal chilensere underernæres. Ifølge officiel statistik er 50 pct. af alle børn under 15 år underernærede. Dårlig ernæring har indflydelse på deres vækst og begrænser deres muligheder for at lære og uddanne sig.

Dette viser, at økonomien i almindelighed og landbrugssystemet i særdeleshed er ude af stand til at brødføde chilenserne, skønt Chile nu kunne underholde en befolkning på 30 millioner mennesker, d.v.s. 3 gange den nuværende befolkning.

Vi må imidlertid importere for hundredtusindevis af dollars landbrugsfødevarer.

Det er systemet med de store landejendomme der bærer skylden for den tilbagestående og elendige situation, der kendetegner Chiles landbrugsområder. Dødeligheden for børn og voksne, analfabetismen og manglen på boliger og sundhed er langt værre i landbrugsområderne end i byerne. Den kristeligdemokratiske regerings landboreformer har ikke løst disse problemer. Kun bøndernes kamp kan – med hele folkets hjælp – løse dem. Den nuværende udvikling i bøndernes kamp for jord og for likvideringen af jordbesiddersystemet åbner nye fremtidsperspektiver for Chiles folkelige bevægelse.

8. Væksten i vor økonomi er minimal. Igennem de sidste år er den vokset med et årligt gennemsnit på 2 procent pr. indbygger. Siden 1967 har der ikke været nogen vækst, men der er faktisk – ifølge regeringens egne tal (ODEPLAN: Oficina de

Planificacion National) – sket en tilbagegang. Det vil med andre ord sige, at hver chilenser i 1966 havde en større mængde varer til sin rådighed, end han har i dag. Dette forklarer, hvorfor de fleste er utilfredse og ser sig om efter et alternativ for vort land.

9. Det eneste sande folkelige alternativ er at gøre en ende på imperialisternes, monopolernes og det jordejende oligarkis dominans og at påbegynde opbygningen af socialismen i Chile. Dette er det grundlæggende arbejde, folkets regering har foran sig.

Det organiserede folks enighed og handlinger

Vore arbejderes voksende styrke – m.h.t. deres antal, deres organisering og kamp, samt bevidstheden om deres magt – styrker og udbreder ønsket om gennemgribende ændringer, om kritik af den bestående orden og om sammenstød med dens strukturer. I vort land er der mere end tre millioner arbejdere, hvis produktive kræfter og enorme konstruktive evne imidlertid ikke kan frigøres inden for det nuværende system, som kun udnytter og undertrykker dem.

Disse kræfter kan sammen med hele folket, og idet de mobiliserer alle dem, som ikke er kompromitteret af de reaktionære nationale og internationale interesserers magt, d.v.s. ved hjælp af det umådelige flertal af chilenseres forenede kæmpende handling, ødelægge de nuværende tilstande og gå fremad i arbejdet for befrielsen.

Unidad Popular er dannet med dette formål for øje.

Imperialisterne og landets herskende klasser vil bekæmpe folkefronten og vil endnu engang forsøge at bedrage folket. De vil sige, at friheden er i fare, at volden vil komme til at regere, o.s.v. Men folkets masser tror mindre og mindre på disse løgne. Deres sociale mobilisering vokser daglig. I dag er den styrket og opmuntret af venstrekræfternes enhed. For at stimulere og orientere det chilenske folks mobilisering henimod erobringen af magten vil vi danne Unidad Popular Komiteer overalt: på enhver fabrik, gods, slumområde, kontor eller skole. Dette vil blive gjort af bevægelsens deltagere og venstrepartierne, og det vil blive hjulpet af den mængde af chilensere, som er indstillet på fundamentale ændringer.

Unidad Popular komiteerne vil være mere end valgorganisationer. De vil også være fortolkere af og forkæmpere for massernes presserende krav, og fremfor alt vil de forberede sig til at udøve folkemagt.

Som en følge heraf må denne nye magt, som Chile har brug for, begynde at fungere nu; overalt hvor folket organiserer sig i kampen for sine specielle

problemer, og overalt hvor bevidstheden om nødvendigheden af at udøve den er udviklet.

Dette fælles system vil blive en permanent metode og en dynamisk måde at organisere og opfylde programmet på. Det vil blive en aktiv skole for masserne og en konkret måde at nå ind til kernen af det politiske indhold i Unidad Popular.

På et givet tidspunkt af kampagnen vil det væsentligste af dette programs indhold – beriget af folkets støtte og diskussioner og af en række projekterede regeringsmål – blive understreget i en folkets lov, som vil udgøre et ufravigeligt mandat for den nye folkeregering og for fronten.

Idet man støtter et U. P. kandidat, støtter man ikke bare en mand, men man udtaler sig også til fordel for den øjeblikkelige omformning af det nuværende samfund, som hviler på nationale og udenlandske kapitalisters dominans.

Programmet

Folkelig magt.

Den nødvendige revolutionære omvæltning kan kun udføres, hvis det chilenske folk tager magten og udøver den effektivt.

Igennem en lang kampproces har Chiles folk erobret visse rettigheder og demokratiske garantier, hvis bevarelse kræver en uophørlig, årvågen, kampivrig holdning. Magten selv er derimod fuldstændig fremmed for folket.

De folkelige og revolutionære kræfter har ikke sluttet sig sammen for at kæmpe for den simple udskiftning af republikkens præsident, ej heller for at udskifte det ene parti med et andet i regeringen, men for at udføre de dybe ændringer, den nationale situation kræver, baseret på overgivelse af magten fra de gamle herskende grupper til arbejderne, bønderne og de progressive dele af land- og bymiddelklassen.

Den folkelige triumf vil åbne vejen for det mest demokratiske politiske regime i landets historie.

Med hensyn til den politiske struktur har folkets regering en tosidet opgave:

- at bevare, udbyde og effektivisere de demokratiske rettigheder og arbejdernes erobringer; og
- at ændre de nuværende institutioner med det formål at danne en ny stat, hvor arbejderne og folket besidder den virkelige magt.

Uddybning af demokratiet og arbejdernes erobringer.

Folkets regering vil garantere udøvelsen af de demokratiske rettigheder, og den vil respektere hele folkets individuelle og sociale sikkerhed. Friheden til at tro, tale, trykke og forsamles, boligens ukrænkelighed og foreningers og sammenslutningers

rettigheder vil herske rent faktisk uden de bånd, der for øjeblikket pålægges dem af de herskende klasser.

Hvis dette skal være effektivt, må arbejdernes, funktionærernes, bøndernes, slumbeboernes, husmødrenes, studenternes, lægernes, advokaternes, de intellektuelles, håndværkernes, de små og mellemstore forretningsmænds og andre arbejdende grupperes faglige og sociale organisationer gribe ind på deres respektive områder i magtorganernes beslutninger. F.eks. vil vi i velfærds- og socialforsorgsinstitutionerne opbygge administrationen ved hjælp af medlemmerne selv, for at sikre dem demokratiske valg og hemmelig afstemning ved valg til de ledende råd. M.h.t. den offentlige sektors virksomhed vil de ledende råd og produktionskomiteerne få direkte deltagelse af arbejder- og funktionærrepræsen anter.

I de organisationer, der har med boligerne at gøre, vil naborådene og andre slumbeboerorganer på deres eget niveau benytte mekanismer for at undersøge deres handlinger og gribe ind i mange dele af deres funktioner. Dette er kun nogle få eksempler på det nye regeringsbegreb, vi vil foreslå; nemlig det, hvor folket virkelig deltager i statsapparatet.

Samtidig vil U. P.-regeringen garantere arbejderne ret til arbejde og ret til at strejke, og for hele befolkningen ret til uddannelse og kultur med fuldstændig respekt for alle religiøse ideer og trosretninger, og den vil garantere udøvelsen af gudsdyrkelse.

Alle demokratiske rettigheder og garantier vil blive udvidet, idet de sociale organisationer vil få virkelige midler til at udøve dem, og idet der skal dannes mekanismer, der tillader dem at handle på statsapparatets forskellige niveauer.

Folkeregeringen vil blive dannet af mange partier. Den vil inkludere alle de revolutionære partier, bevægelser og grupper. Den vil derfor blive en sand demokratisk, repræsentativ og sammenhængende udøvende myndighed.

Folkeregeringen vil respektere retten til opposition inden for lovens rammer.

Folkeregeringen vil øjeblikkelig påbegynde en ægte administrativ decentralisering, såvel som en demokratisk, effektiv planlægning, som vil eliminere den bureaukratiske centralisme og erstatte den med samarbejde mellem alle statsorganerne.

Kommunestrukturen vil blive moderniseret og vil blive sikret den fornødne autoritet i overensstemmelse med koordinationsplanerne for hele staten. Der vil være en tendens til at gøre disse strukturer til lokale organer for den nye politiske organisation. De vil modtage tilstrækkelig finansiel støtte og autoritet til – i samarbejde og koordinering med naborådene – at kunne tage sig af lokalsamfundenes og deres indbygges problemer og interesser. Provinsforsamlingen skal også gå ind i arbejdet på det samme idégrundlag.

Politistyrken skal reorganiseres, så den ikke igen kan blive benyttet som en undertrykkende organisation vendt mod folket, men således at den på den an-

den side opfylder målet: at beskytte folket mod antisociale handlinger. Politiets fremgangsmåde vil blive humaniseret for effektivt at kunne garantere den fuldstændige værdighed og den personlige fysiske sikkerhed. Fængselssystemet, som udgør en af de værste mangler ved det nuværende system, må ændres totalt for at kunne opfylde det formål: at genskabe og helbrede de, der har begået forbrydelser.

En ny institutionel orden: Folkestaten. Politisk organisation.

En ny magtstruktur vil blive dannet gennem en demokratiseringsproces på alle niveauer og gennem en organiseret mobilisering af masserne.

En ny politisk forfatning vil institutionalisere folkets massive deltagelse i statsmagten.

En enkelt statsorganisation vil blive dannet med et nationalt, regionalt og lokalt niveau. Folkeforsamlingen vil blive det øverste regerende organ.

Folkeforsamlingen vil blive et enkammersparlament, som på det nationale plan vil udtrykke folkets suverænitet. De forskellige meningsdannelser vil samles og manifestere sig der.

Dette system vil en gang for alle skaffe os af med to onder, Chile har lidt under: det diktatoriske præsidentsystem og det korrupte parlamentariske system.

Særlige regler vil bestemme og koordinere magt og ansvar for republikkens præsident, ministrene, folkeforsamlingen, de regionale og lokale magtorganer, og for de politiske partier. Formålet er at sikre arbejdsmuligheder for lovgivningsarbejdet, regeringsmæssig effektivitet og – fremfor alt – respekt for flertallets vilje.

Med det formål at etablere en passende harmoni mellem de forskellige kræfter, der udspringer af folkets vilje, og at sikre, at denne vilje kan udtrykke sig i sammenhæng, vil alle valg finde sted i en forenet proces inden for samme tidsrum.

Skabelsen af ethvert repræsentativt organ for folket skal finde sted ved almindelig, hemmelig og direkte stemmeret for alle mænd og kvinder over 18 år, både civile og militært personel og uanset om de kan læse og skrive eller er analfabeter.

Medlemmerne af folkeforsamlingen og af ethvert repræsentativt organ for folket vil blive underkastet kontrol og tilbagekaldelse af deres mandat ved hjælp af rådgivende mekanismer, der sætter vælgerne i stand til at ophæve mandatet.

Der vil blive gennemført en lov, der klart definerer interessekonflikter, og som vil kræve, at deputerede eller højtstående offentligt ansatte, som handler som repræsentanter for private interesser, trækker sig tilbage.

Redskaberne for statens økonomiske og sociale politik vil udgøre et nationalt planlægningssystem. Dette vil have en udøvende karakter, og dets mission vil være at dirigere, koordinere og prioritere statens handlinger. De planer, systemet arbejder med, skal godkendes af folkeforsamlingen. Arbejdernes organisationer vil deltage meget dybtgående i planlægningssystemet.

Folkestatens regionale og lokale organisationers magt vil blive udøvet inden for det geografiske område, der er tildelt dem, og de vil få økonomisk, politisk og social autoritet. De vil også blive bemyndiget til at fremsætte love og til at kritisere højere myndigheder.

Men udøvelsen af de regionale og lokale myndigheders magt må underkastes de begrænsninger, der angives af de nationale love og af de generelle økonomiske og sociale udviklingsplaner.

På ethvert niveau vil sociale organisationer deltage i folkestaten. Disse organisationer må dele ansvaret og udvikle initiativer i deres respektive områder, ligesom de må analysere og løse problemer inden for deres kompetenceområde. Dette vil ikke betyde en indskrænkning af organisationernes fuldstændige uafhængighed og autonomi.

Lige fra den første dag, U. P.-regeringen bliver indsat, vil den åbne kanaler, der har til formål at sørge for arbejdernes og folkets indflydelse – igennem deres sociale organisationer – på beslutningsprocesser og på overvågningen af statsadministrationen.

Dette vil være beslutsomme skridt på vejen mod likvideringen af den bureaukratiske centralisme, der har karakteriseret den nuværende administration.

Retfærdighedens organisering.

Retfærdighedens organisering og administration skal baseres på autonomiprincippet, som en forfatningsmæssig sikret rettighed og på virkelig økonomisk uafhængighed.

Vi har til hensigt at oprette en højesteret, hvis medlemmer skal udpeges af folkeforsamlingen uden anden begrænsning end den, der opstår på grund af medlemmernes naturlige egnethed. Denne ret skal frit danne det juridiske systems indre struktur – enten alene eller i samarbejde med andre.

Vi underforstår, at den nye organisering og administration af retfærdigheden vil komme flertallet til hjælp. Desuden vil den være hurtig og mindre besværlig.

Under folkeregeringen vil et nyt dommerbegreb erstatte det nuværende individualistiske og borgerlige.

Det nationale forsvær.

Folkestaten vil give bevarelsen af den nationale suverænitet sin fulde opmærksomhed, idet den ser det som hele folkets pligt.

Folkestaten vil være vågen over for trusler mod den territoriale integritet og landets uafhængighed. Disse trusler støttes af imperialisterne eller de oligarker, som krør sig i nabolandene, og mens de undertrykker deres egne folk, søger de at skabe ønsker om hævn og ekspansion.

Et moderne, patriotisk og folkeligt suverænitetsbegreb vil blive defineret ud fra følgende kriterier:

a) Alle de væbnede styrker vil støtte det nationale særpræg. Dette medfører, at de væbnede styrker ikke vil blive brugt til at undertrykke folket eller deltage i handlinger til fordel for fremmede magter.

b) Den tekniske uddannelse er åben for alle bidrag fra moderne militærvidenskab under hensyntagen til Chiles behov og nationale uafhængighed, samt under hensyntagen til fred og venskab mellem folkene.

c) De væbnede styrker vil deltage i og bistå ved forskellige aspekter af samfundslivet. Folkestaten vil sørge for, at de væbnede styrker vil yde deres til den økonomiske udvikling uden fordomme m.h.t., at deres væsentligste opgave er forsvaret af landets suverænitet.

Det er nødvendigt ud fra disse forudsætninger at forsikre de væbnede styrker om, at de vil få det nødvendige materielle og tekniske udstyr, og at de vil få et retfærdigt og demokratisk lønnings-, forfremmelses- og pensionssystem, som vil garantere officerer, underofficerer og menige økonomisk sikkerhed, mens de er i aktiv tjeneste, og når de går af. Desuden skal der sikres alle en effektiv mulighed for at forfremmes. Det skal ske udelukkende på grundlag af den enkeltes egnethed.

Opbygningen af den nye økonomi.

UP-regeringen ser det som det vigtigste mål for sin politik at ophæve det nuværende økonomiske system og at gøre en ende på både den nationale og den udenlandske monopolkapitals dominans, samt at nedlægge latifundo-systemet for at begynde opbygningen af socialismen. I den nye økonomi vil planlægning spille en yderst vigtig rolle. Planlægningens centrale organer vil befinde sig på et højt administrativt niveau, og de demokratiske afgørelser, disse tager, vil være af udøvende karakter.

Socialisering af ejendom.

Omformningsprocessen af vor økonomi vil tage sit udgangspunkt i en politik, som er udformet med henblik på at skabe en dominerende statslig sektor. Denne vil bestå af virksomheder, som allerede ejes af staten, plus de, der skal eksproprieres. Det første skridt vil blive nationaliseringen af de grundlæggende rigdomme, som f.eks. de store kobber-, nitrat- og jernmineselskaber etc., som nu kontrolleres af udenlandsk kapital og indenlandske monopoler. Den nationaliserede sektor vil komme til at omfatte følgende:

- 1) udvindingen af kobber, nitrater, jod, jern og kul;
- 2) landets finanssystem, specielt de private banker og forsikringselskaber;
- 3) udenrigshandelen;
- 4) de store distributionsvirksomheder og monopoler;
- 5) de vigtigste industrimonopoler;
- 6) generelt de aktiviteter, som bestemmer landets økonomiske og sociale udvikling. Det vil f.eks. sige produktion og distribution af elkraft; jernbane-, luftog søtransport; kommunikationsmidler; produktion, raffinering og distribution af olie og olieprodukter (inklusive flydende gas), stål, cement, petro-kemikalier samt cellulose og papir.

Alle disse eksproprieringer vil blive iværksat under fuld hensyntagen til småaktionærenes interesser.

Privat ejendom.

Ved dette område forstås alle de sektorer inden for industri, minedrift, landbrug og servicefag, hvor ejerskabet til produktionsmidlerne stadig er privat.

Disse virksomheder vil udgøre flertallet. Således var det eksempelvis i 1967 kun godt 150 ud af 30.500 industrivirksomheder (inklusive den mindre, håndværksprægede industri), der kontrollerede markedet. Det gjorde de ved at monopolisere statshjælpen og bankkreditterne og ved at udbytte de andre industrivirksomheder i landet, idet de solgte råmaterialerne dyrt til dem og købte deres produkter billigt.

Den generelle planlægning af landets økonomi vil hjælpe de virksomheder, der udgør denne sektor. Staten vil sørge for den nødvendige tekniske og finansielle assistance til disse virksomheder, så det bliver muligt for dem at opfylde den vigtige rolle, de spiller i landets økonomi. Staten er opmærksom både på det antal personer, som arbejder for dem, og på størrelsen af det produkt, de frembringer.

Endvidere vil patentsystemet, toldafgifterne og skatterne blive forenklet, og de omtalte virksomheder vil blive sikret en tilstrækkelig og retfærdig afsætning af deres produkter.

Arbejdere og funktionærer i disse virksomheder vil blive sikret retten til retfærdig løn- og arbejdsbetingelser. Respekten for disse rettigheder vil blive sikret af staten og arbejderne på de respektive virksomheder.

Blandet ejendom.

Det område vil blive kaldt blandet, fordi det udgøres af virksomheder, der kombinerer statslig og privat kapital.

Udviklingsorganer vil stille lån og kreditter til rådighed for virksomhederne på en sådan måde, at staten vil blive en partner og ikke en kreditor. Det samme vil gælde for de tilfælde, hvor disse virksomheder får kreditter med statslig sikkerhed.

Uddybning og udvidelse af landboreformen.

Ved landboreformen forstås en proces, som sker samtidig med og i tilslutning til den generelle omformning af landets sociale, politiske og økonomiske struktur, og den gennemføres på en sådan måde, at opfyldelsen af reformen er uadskillelig fra resten af den generelle politik. Den allerede indvundne erfaring på dette område, og de huller og uoverensstemmelser der er opstået, har ført os til en re-formulering af fordelingspolitikken og af organiseringen af jordejerskabet. Vi bygger på følgende retningslinier:

1) Accelerering af landboreformprocessen. Dette skulle gøres ved at ekspropriere de jorder, der overskrider en vis størrelse i henhold til betingelserne i de forskellige zoner, inklusive frugtplantager, vingårde og skove, uden at ejeren skulle have nogen prioritet på retten til at vælge reserveområde. Eksproprieringen kunne inkludere hele værdien eller dele deraf (f.eks. maskiner, værktøj, dyr etc.).

2) Den øjeblikkelige inddragelse af forladte jorder og dårligt udnyttet statsejendom til landbrugsformål.

3) Den eksproprierede jord vil først og fremmest blive organiseret som kooperativer. De små bønder vil få rettigheder, der dels sikrer dem ejerskabet til det hus og den have, der er blevet tildelt dem, og dels sikrer dem lignende ret til ko-operative jorder.

Når betingelserne er til stede, vil bønderne få tildelt jord som deres personlige ejendom for at stimulere organiseringen af arbejdet og den erhvervsmæssige udnyttelse på basis af gensidigt samarbejde.

Der vil også blive reserveret jord med det formål at oprette statslige virksomheder med den mest moderne teknologi.

4) I begrænsede tilfælde vil småhandlende, forpagtere og landbrugsfunktionærer (som er i stand til at udføre landbrugsarbejde), få tildelt jord.

5) Der vil finde en reorganisering af meget små ejendomme sted ved en progressiv indførelse af landbrugs-kooperativer.

6) Små og mellemstore bønder skal have del i de fordele og tjenester, landbrugskooperativerne i deres region kan give dem.

7) Forsvar af de truede indfødte indianske samfunds integritet, såvel som sikring og styrkelse af det demokratiske styre. Endvidere skal mapuche indianerne og de andre indfødte folk sikres tilstrækkeligt med jord og teknisk og finansiel hjælp.

Den økonomiske udviklingspolitik.

Statens økonomiske politik vil blive udført ved hjælp af et nationalt planlægningssystem, kontrolmekanismer, vejledning, produktionskreditter, teknisk assistance, skatte- og udenrigshandelspolitik samt ved hjælp af den økonomiske administration. Formålet med politikken vil være:

1. At løse befolkningsflertallets øjeblikkelige problemer. Derfor vil landets produktionskapacitet blive ført væk fra de overflødige og dyre varer, som tilfredsstiller de høje indtægtsgruppers ønsker, over til produktionen af gode og billige varer til almindelig brug.

2. At garantere arbejde med tilstrækkelig fortjeneste til alle chilensere. Dette forudsætter en politik, der vil skabe beskæftigelse ved planlægning af brugen af landets ressourcer og ved at anvende den korrekte teknologi til løsning af den nationale udviklings krav.

3. At befri Chile for den udenlandske kapitals dominans: ekspropriering af imperialistisk kapital, en virkeliggørelse af en stadig forøgelse af selvfinansieringen af vore aktiviteter, fastlæggelse af investeringsbetingelserne for den udenlandske kapitals virksomhed – hvis den ikke skal eksproprieres – samt opnåelse af større uafhængighed med hensyn til teknologi, oversøisk transport etc.

4. At sikre hurtig og decentraliseret økonomisk vækst. Denne skal søge at udvikle vore produktivkræfter til et maksimum, at producere den optimale udnyttelse af de menneskelige, naturlige, finansielle og tekniske ressourcer, der er nødvendige for en forøgelse af arbejdets produktivitet, og at tilfredsstille kravene både til en uafhængig økonomisk udvikling og til en menneskeværdig opfyldelse af arbejderbefolkningens ønsker og mål.

5. At føre en handelspolitik, som søger: at udvikle og sprede vor eksport, at åbne nye markeder, at opnå en voksende teknisk og finansiell uafhængighed, samt endelig at undgå den skandaløse devaluering af vor valuta.

6. At tage alle midler i brug, der kan sikre den monetære stabilitet. Kampen mod inflationen vil blive ført først og fremmest ved hjælp af de anførte strukturelle forandringer. Pengepolitikken skulle også inkludere midler, som tilpasser pengenes cirkulation til markedets virkelige behov, som kontrollerer og fordeler kreditter, og som undgår åger i pengehandelen. Der skal også findes midler til at stabilisere priserne og søge at forhindre, at de høje indkomsters efterspørgsel presser priserne i vejret.

Garantien for opfyldelsen af disse mål ligger i den kontrol, det organiserede folk udøver over den politiske og økonomiske magt via statens generelle økonomiske planlægning. Det er denne folkelige magt, der sikrer opfyldelsen af de nævnte opgaver.

Sociale opgaver.

Det chilenske folks sociale aspirationer er legitime og mulige at tilfredsstille. Det ønsker f.eks.: anstændige boliger uden stadige lejeforhøjelser, der udtømmer indtægten; skoler og universiteter til børnene; tilstrækkelige lønninger; afskaffelse en gang for alle af høje priser; stabilt arbejde; lægehjælp; offentlig belysning; kloakering; drikkevand brolagte gader og fortove; et retfærdigt og virksomt socialt sikringssystem uden privilegier og uden pensioner på sultegrænse niveau; telefoner; politi; legepladser; fritidsområder og ferie- og badesteder for folket.

Folkeregeringen vil give høj prioritet til opfyldelsen af disse retfærdige ønsker, der virkelig er rettigheder, som samfundet bør være opmærksom på.

De grundlæggende punkter i regeringens aktioner vil være følgende:

a. Den vil definere en lønpolitik, der øjeblikkelig vil skabe organer, som – med arbejdernes deltagelse – skal bestemme de beløb, der effektivt udgør »*sueldo vital*« og minimumslønningerne i landets forskellige dele.

Så længe inflationen varer, vil den førte politik gå ud på – ved hjælp af automatiske justeringer – at øge lønnen i forhold til stigningen i leveomkostningerne. Disse forhøjelser vil træde i kraft hvert halve år, eller når stigningen i leveomkostningerne overstiger 5 pct.

I alle statslige organer – og herunder først og fremmest i administrationen – vil de høje lønninger blive begrænset til en størrelse, der er i overensstemmelse med landets situation.

Regeringen vil – med rent teknisk bestemt hastighed – fortsætte med at etablere minimumslønssystemer med lige løn for lige arbejde, uanset hvor arbejdet udføres. Denne politik vil begynde inden for statens område og vil så blive udvidet til at gælde hele økonomien. Dette uden at skade de forskelle, der opstår på grund af forskellig produktivitet i forskellige virksomheder. På samme måde vil al løndiskriminering mellem mænd og kvinder eller på grund af alder forsvinde.

b. Den vil forene, forbedre og udvide det sociale sikkerhedssystem ved at opretholde alle de opnåede erobringer, ved at fjerne grove privilegier, ineffektivitet og bureaukrati, ved at forbedre og fremskynde modtagernes pleje, ved at udvide systemet til de arbejdere, der endnu ikke er med, og ved at overgive administrationen af de sociale fonds til indskyderne. De sociale fonds skal virke inden for rammerne af planlægningen.

c. Den vil sikre både forebyggende og helbredende læge- og tandlægehjælp til alle chilensere. Det skal finansieres af staten, arbejdsgiverne og de sociale institutioner. Folket vil blive inddraget i arbejdet med at beskytte den offentlige sundhed.

Medicin vil blive distribueret i tilstrækkelige mængder og til lave priser, idet produktionen baseres på nøje kontrol af omkostninger og af arbejdet i laboratorierne.

d. Tilstrækkelige midler vil blive reserveret med det formål at udføre en stor plan for boligbyggeri. Industrialiseringen af byggeriet vil blive udviklet ved priskontrol og ved begrænsning af private og blandede virksomheders profit. I tilfælde af nødsituationer vil der blive tildelt jord til de familier, der har behov derfor, og der vil også blive givet teknisk og materiel hjælp til husbyggeriet.

U. P.-regeringen vil se det som et mål for sin boligpolitik, at enhver familie eventuelt kan blive ejer af et hus. Systemet med stigende leje vil blive afskaffet. Den månedlige ydelse, huskøbere eller lejere skal betale, må – som en generel regel – ikke overstige 10 pct. af husstandsindkomsten.

Regeringen vil også omskabe byer og bykvarterer ud fra det grundlæggende princip, at de fattigste familier ikke skal anbringes i forstæderne. De folk, som f.eks. den lille forretningsmand, der bor i den ombyggede bysektor, vil få sikret deres interesser af regeringen, og den vil sikre beboerne deres lejligheder også i fremtiden.

e. Fuld borgerlig ligestilling vil blive sikret den gifte kvinde såvel som børnene inden for og uden for ægteskab. Også en tilstrækkelig skilsmisselovgivning, der sikrer kvinden og børnene, vil blive gennemført.

f. Den juridiske forskel mellem arbejdstager og arbejdsgiver vil blive afskaffet. Den fælles betegnelse »arbejdere« vil blive indført, og retten til at oprette fagforeninger vil blive udvidet til at gælde alle, som i øjeblikket ikke har denne ret.

Kultur og uddannelse

En ny samfundskultur.

Med folkets sejr vil der blive åbnet for sociale processer, der gradvis vil skabe en ny kultur, der er orienteret mod at betragte det menneskelige arbejde som den højeste værdi. En kultur, der udtrykker en bekræftende vilje, og som skaber et kritisk syn på virkeligheden.

De grundlæggende ændringer, der skal foretages, vil kræve et socialt vågent og enigt folk, der er uddannet til at bruge og forsvare dets politiske magt. Det må være videnskabeligt og teknisk i stand til at udvikle overgangsøkonomien på vej mod socialismen, og det må være fuldstændig åbent for skabelsen og nydelsen af de mest varierede udtryk for kunsten og intellektet.

Flertallet af kunstnerne og de intellektuelle kæmper i dag mod det kapitalistiske samfunds kulturelle misdannelser og forsøger at indføre deres værker hos arbejderne, og de forsøger at knytte sig til disses historiske bestemmelse. I det nye samfund vil deres plads være i avantgarden, hvorfra de kan fortsætte deres handling. Den nye kultur vil ikke blive skabt ved dekreter. Den vil opstå i kampen mellem broderskab og individualisme, mellem værdsættelsen af menneskeligt arbejde og dets nedvurdering, samt mellem folkets adgang til kunst, litteratur og massekommunikationsmidler og disses forretningsmæssige udnyttelse.

Den nye stat vil arbejde for massernes deltagelse i intellektuel og kunstnerisk virksomhed, både gennem det radikalt ændrede uddannelsessystem og gennem opbygningen af en national folkekultur. Et omfattende net af folkekulturcentre vil stimulere masserne til at udøve deres kulturelle rettigheder.

Folkekultursystemet vil stimulere den kunstneriske og litterære produktion og vil mangedoble antallet af kontakter mellem kunstnere og skribenter og et publikum, der vil være langt større end det nuværende.

Et demokratisk, unikt og planlagt uddannelsessystem.

Den nye regerings handlinger vil være rettet mod at skaffe flere og bedre uddannelsesmuligheder.

Der vil først og fremmest ske en generel forbedring af livsvilkårene for arbejderne, og der vil ske overvejelser m.h.t. den rigtige grad af læreransvar. Der vil yderligere blive oprettet et stipendiefond, hvis midler skal være tilstrækkelige til at sikre alle chilenske børns skolegang. Støtten skal især gives til børn af arbejdere og bønder.

Her udover vil staten opstille en ekstraordinær plan for bygningen af skoler. Denne skal bakkes op af de nationale og lokale magtorganer. Luksuriøse bygninger vil blive eksproprieret til skole- og kostskoleformål. Ved hjælp af disse midler vil regeringen søge at skabe i det mindste én enhedsskole (grund- og mellemskole) i hvert landdistrikt, i hvert bykvarter og i hver »poblacion« i Chiles byer.

For at tage vare på børnenes udvikling inden skolegangen, og for at sætte kvinderne i stand til at tage produktivt arbejde, vil legeplads- og vuggestuesystemet blive kraftigt udvidet, og der vil blive givet de vigtigste dele af vort samfund prioritet. På grundlag af denne politik vil børn af arbejdere og bønder bedre kunne indgå i og nyde godt af det almindelige skolesystem.

For at gøre den nye undervisning effektiv er det nødvendigt at styrke de metoder, der lægger øget vægt på en aktiv og kritisk deltagelse af eleverne i undervisningen, fremfor den passive og receptive holdning, der i øjeblikket er almindelig.

For hurtigt at afskaffe de kulturelle og undervisningsmæssige mangler, der er arvet fra det gamle system, vil en bred folkelig mobilisering finde sted. Den skal i løbet af meget kort tid eliminere analfabetismen og højne den voksne befolknings uddannelsesniveau.

Voksenundervisningen vil blive organiseret omkring arbejdercentre for at sikre en fortsat generel, teknisk og social uddannelse af arbejderne.

Omformningen af uddannelsessystemet vil ikke bare blive en opgave for specialister, men vil blive studeret og debatteret, samt bestemt af og udført af lærer-, arbejder- og studenterorganisationerne i samarbejde med forældrene inden for den nationale planlægnings rammer. Internt vil skolesystemet blive planlagt med respekt for principperne om enhed, kontinuitet, sammenhæng og afveksling i undervisningen.

Uddannelsesapparatet vil blive styret ved en effektiv repræsentation af de førnævnte organisationer i samarbejde med lokale, regionale og nationale uddannelsesråd.

For at gøre uddannelsesplanlægningen til en realitet og for at skabe et enkelt, rationelt og demokratisk skolesystem vil den nye stat tage ansvaret for privatskolerne. Den vil begynde med de skoler, der udvælger deres elever på grundlag af social klasse, national oprindelse eller religion. Dette program vil blive udført ved at integrere privatskolernes personale og andre værdier med det statslige uddannelsessystem.

Fysisk uddannelse.

U. P.-regeringen vil give sin konstante og metodiske støtte til fysisk uddannelse og udøvelse af al slags sport på alle trin af uddannelsessystemet og inden for alle unges og voksnes foreninger.

Universitetsdemokrati, selvstyre og orientering.

U. P.-regeringen vil give en bred støtte til universitetsreformen, og den vil med fasthed stimulere dens videre udvikling. Den demokratiske kulmination af denne proces vil blive omformet i vigtige bidrag fra universiteternes side til Chiles revolutionære udvikling. Yderligere vil nyorienteringen af undervisningen og forskningen omkring nationale problemer blive opmuntret af U. P.-regeringens handlinger.

Staten vil give universiteterne tilstrækkelige midler til at sikre opfyldelsen af deres funktioner, og til deres effektive stabilisering og demokratisering. Som en konsekvens heraf vil universitetsstyrelsen blive ansvarlig over for de respektive universitetssamfund.

Da klasseprivilegierne er afskaffet i uddannelsessystemet, vil det blive muligt for arbejderbørn at komme på universitetet, og voksne vil også få adgang, enten via særlige stipendier eller via arbejde/studie systemet.

Massekommunikationsmidler.

Kommunikationsmidlerne (radio, bogforlag, TV, presse og film) er helt fundamentale hjælpemidler ved skabelsen af en ny kultur og et nyt menneske. Derfor skal de være understøttet med en uddannelsesorientering og befrielse for deres kommercielle natur ved at benytte midler, der dels tillader de sociale organisationer at bruge disse medier, og dels eliminerer deres fatale monopolkarakter.

Det nationale folkekultursystem vil især beskæftige sig med udviklingen af filmindustrien og med udarbejdelsen af særlige programmer til massekommunikationsmidlerne.

*U. P.-regeringens udenrigspolitik**Mål.*

U. P.-regeringens udenrigspolitik vil blive rettet mod en stadfæstelse af Chiles fuldstændige politiske og økonomiske autonomi.

Der vil blive optaget diplomatiske forbindelser med alle landene i verden uanset deres ideologiske og politiske placering ud fra respekten for selvbestemmelse og i det chilenske folks interesse.

Der vil blive knyttet venskabsbånd med og vist solidaritet med de uafhængige og med de koloniserede folk. Først og fremmest med de folk, der er ved at udkæmpe deres uafhængigheds- og frihedskamp.

Et stærkt Latinamerika og antiimperialistisk erkendelse vil blive fremmet gennem en international politik, der bygger på folkene fremfor på kancellier.

Det beslutsomme forsvar for folkenes selvbestemmelsesret vil blive støttet af den nye regering som en grundlæggende betingelse for det internationale samkvem. Derfor vil regeringens politik være årvågen og aktiv i forsvaret for ikkeindblandingsprincippet, idet den vil afvise ethvert forsøg på diskriminering, pres, blokade eller invasion fra de imperialistiske landes side.

De diplomatiske forbindelser og udvekslingen og venskabet med de socialistiske lande vil blive styrket.

Øget national uafhængighed.

Den aktive holdning i forsvaret for Chiles uafhængighed medfører, at det nuværende OAS må stemples som et instrument og agent for den nordamerikanske imperialism, og at alle former for pan-amerikanisme må bekæmpes. Folkeregeringen vil foreslå oprettelse af et organ, som er virkelig repræsentativt for de latinamerikanske lande.

Det anses for at være uomgængeligt nødvendigt at revidere, fordømme eller glemme – afhængigt af de enkelte tilfælde – de pagter eller overenskomster, som er udtryk for kompromisser, der begrænser vor suverænitet. Helt konkret drejer det sig om traktaten om gensidig hjælp, den gensidige bistandspagt og andre pagter, Chile har indgået med USA.

Regeringen vil forkaste og give afkald på al udenlandsk hjælp og lån, hvis disse er politisk betinget, eller hvis de medfører pålæg om realisering af investeringer, der bringer vor suverænitet i fare eller er mod folkets interesser. Samtidig vil alle former for oprækkeri m.h.t. latinamerikanske råvarer, som f.eks. kobber, blive afvist. Det samme gælder hindringerne for den fri handel med alverdens lande.

International solidaritet.

U. P.-regeringen vil udvise effektiv og militant solidaritet med den kamp, folkene fører for deres frihed og for opbygningen af socialismen.

Enhver form for kolonialisme eller neokolonialisme vil blive fordømt, og de undertrykte folks ret til oprør vil blive anerkendt. Det samme vil gælde enhver form for økonomisk, politisk og/eller militær aggression, der fremprovokeres af de imperialistiske magter. Chiles udenrigspolitik skal indtage en fordømmende holdning til den nordamerikanske aggression i Vietnam og udvise anerkendelse og aktiv solidaritet med det vietnamesiske folks heroiske kamp.

På samme måde vil den førte politik blive fast knyttet til både den cubanske revolution og med de revolutionære fremskridt og opbygningen af socialismen på det latinamerikanske kontinent.

Den antiimperialistiske kamp, der udkæmpes af folkene i Det mellemste Østen, vil også modtage folkeregeringens solidaritet. Regeringen vil støtte bestræbelserne for at finde en løsning, som baseres på det arabiske og på det jødiske folks interesser.

Alle reaktionære regimer, der fremmer eller praktiserer raceadskillelse og antisemitisme, vil blive fordømt.

Den latinamerikanske politik.

Folkeregeringen vil forsvare en udenrigspolitik, der stadfæster Latinamerikas rolle i verden.

Latinamerikansk økonomisk integration skal opbygges på grundlag af økonomiske systemer, der har frigjort sig fra al udbytning og afhængighed af imperialismen. Alligevel vil en aktiv politik med bilaterale overenskomster på grundlag, der er af betydning for den chilensiske udvikling, blive opretholdt.

U. P.-regeringen vil søge at løse verserende grænseproblemer ved forhandlinger, der forhindrer imperialisternes og de reaktionæres intriger, og som vil bevare Chiles og nabofolkernes interesser.

Chiles udenrigspolitik og det diplomatiske udtryk herfor skal bryde alle former for bureaukrati og ubevægelighed. Den skal komme godt ud af det med folkene med det dobbelte formål dels at lære af deres kamp for at lette opbygningen af vor socialisme, og dels for at tilbyde dem vore erfaringer på en sådan måde, at den internationale solidaritet, vi forsvare, bliver opbygget i praksis.

MIR's svar til UP*

Det revolutionære venstre (MIR – Movimiento Izquierda Revolucionaria) begyndte under dets nuværende lederskab i december 1967 ved universitetet i Concepción. Organisationen omfattede hovedsagelig studenter, der var utilfredse med de traditionelle chilenske venstrepartiers politiske strategi og taktik. MIR kritiserede Chile's kommunistiske parti for at være for bourgojsisk til at gennemføre en revolution og for blindt at følge den sovjetiske linie. Politisk følte MIR sig nærmere det socialistiske parti: men det socialistiske parti havde besluttet at følge en formel valgpolitik, og MIR havde formuleret en strategi for væbnet kamp, som den nødvendige aktionsform for revolution.

* Oversat fra *New Chile*, New York, 1972, s. 143–149.

I juni 1969, efter en kamp med politiet ved universitetet i Concepción, besluttede MIR at fortsætte sit arbejde under jorden. De betragter sig som værende i samme latinamerikanske lejr som Tupamaros i Uruguay, ALN-VPR byguerillaerne i Brasilien, ELN i Bolivia og Cuba. Siden dannelsen har MIR udvidet sit operationsfelt til andre områder i Chile, og den arbejder-baserede gruppe VOP (Folkets Organiserede Fortrop) har sluttet sig til dem.

MIR's aktioner har omfattet ekspropriationer af banker og supermarkeder, bombninger af imperialistiske mål som First National City Bank og et angreb på Santiago Police Command Post (hovedpolitistationen). På et andet plan har MIR været involveret i fabriksovertagelser sammen med arbejdere, de har været med til at indtage det katolske universitet sammen med 2000 slumbeboere, deltaget i studenterdemonstrationer, og for nylig deltaget i en væbnet besættelse af landbrug sammen med Mapuche-indianerne i det sydlige Chile.

Da venstrekoalitionen, Unidad Popular, under Allendes lederskab blev dannet, var MIR kritisk med hensyn til UP's tiltro til valgprocessen. Da tiden for valget nærmede sig, hverken angreb eller støttede MIR UP. Efter valget er MIR gået ind på at opgive den påbegyndte væbnede kamp for en tid og har besluttet at organisere aktiv støtte til, hvad de anser for at være revolutionære aspekter ved UP's program. De vil også forsvare koalitionsregeringen mod angreb fra imperialistiske og andre højreorienterede kræfter. Fra regeringens side har Allende bedt om MIR's støtte, og han har garanteret en generel politisk amnesti for alle MIRistas.

Følgende MIR-dokument kom frem i oktober efter valget, men før Allende af kongressen blev valgt til præsident. Dokumentet fremlægger de fundamentale problemer, som Allende og UP står over for, og indeholder deres analyse af, hvordan oppositionen til stadighed pønser på at vælte ham. Måden, hvorpå disse problemer bliver løst, vil bestemme, hvorvidt og i givet fald hvornår MIR vil optage væbnet opposition.

MIR og valgresultaterne¹

Det valgfletal, der blev opnået af venstrepartierne, har skabt en række konkrete spørgsmål inden for det revolutionære venstre. Nogle af dem er: Hvilken betydning har UP's valgsejr? Er den væbnede kamps strategi forfejlet i Chile? Må vi opgive den nuværende politiske og militære struktur i vore organisationer? Ligger valgsejren udelukkende hos UP, og har det revolutionære venstre derfor intet at gøre med den? ...

Der er ikke noget, vi ønsker mindre end at blande os i den mulighed, at UP tager magten. Men samtidig forekommer det os legitimt og nødvendigt at udtrykke vore

1. Dette MIR-dokument stod i den chilenske publikation *Punto Final* (13. oktober 1970). Det er oversat fra spansk og foreligger i en let forkortet version.

meninger. Vi tror, det vil være nyttigt at starte diskussionen på et højt og kammeratligt plan inden for venstrebevægelsen, en diskussion som andre mod vores vilje kunne vende til ammunition for fjenden ...

I. Imperialismen og de latinamerikanske bourgeoisier.

Uden at prøve at gå for dybt er vi interesserede i at besvare et af de spørgsmål, som nu bliver diskuteret inden for venstrebevægelsen: Er det muligt, at vi i dag kunne få en alliance mellem vigtige dele af det nationale bourgeoisie og venstrebevægelsen for at udvikle en antiimperialistisk politik?

Den herskende klasse i Latinamerika består af et socialt og politisk konglomerat, som indeholder den nordamerikanske herskende klasse og vort hjemlige bourgeoisie, hvis økonomiske, militære og politiske interesser er nært knyttet sammen. Der eksisterer nogle få modsætninger mellem imperialismen og de nationale bourgeoisier, som er centreret om en kamp for at opnå en større del af det, som bliver produceret ved udbygningen af Latinamerika. Ikke desto mindre vil den fælles interesse i at opretholde det udbytnings- og kontrolsystem, hvorpå de baserer deres magt og rigdom, altid være dominerende over disse mindre modsætninger. Modsætningerne mellem bourgeoisiet og imperialismen skærpes hver gang andelen af kagen formindskes betydeligt for nogen af dem; og kun når masserne, tilbagetrukne og stagnerede i deres mobilisering, ikke er i stand til at true systemets beståen.

Det latinamerikanske bourgeoisie har de sidste få år prøvet at nægte imperialismen en større del af det økonomiske overskud, som hvert land producerer, og dette har forårsaget den såkaldte »bølge af nationalisme« i Latinamerika. Denne nationalistiske bevægelses karakter i de forskellige lande, svarer til massebevægelsernes udvikling, men også til i hvor høj grad de nordamerikanske interesser er villige til at omdirigere deres investeringer fra de fundamentale udvindende sektorer af økonomien til andre sådan som fremstillingsindustrien. Manifestationer på denne proces er ECLA-overenskomsterne,² den peruvianske proces (i det mindste i begyndelsen), den bolivianske pantomime,³ etc ...

Det peruvianske militær f.eks. tog magten ikke som ledere af en folkelig bevægelse, men som resultat af indbyrdes aftaler. Masserne forblev i det mindste i begyndelsen marginale tilskuere ... Dette tillod visse sektorer af bourgeoisiet at forstærke modsætningen mellem deres egne interesser og nordamerikanernes interesser lige så vel som modsætninger mellem forskellige fraktioner inden for bourgeoisiet selv. Vi refererer kun til de begyndende begivenheder i Peru, og ikke til de muligheder, der kan opstå (inden for processen og iblandt de forskellige tendenser, der udvikler sig). Den samme analyse bare omvendt hjælper os til at forklare, hvorfor sådanne

2. ECLA, en FN afdeling, der står for Economic Commission on Latin America.

3. MIR's hentydning til general Torres' svage forsøg på at skabe en type peruviansk regering.

»nationalistiske« forsøg ikke opstår i Brasilien, Uruguay eller Argentina, og til en vis grad forklarer den den nationalistiske bolivianske pantomimes fiasko.

Gennem mindst tre år er massebevægelserne i Chile vokset, og Allendes valgmajoritet var baseret på arbejdernes stigende aspirationer. Valgsejren er et fremskridt for masserne i forsvaret af deres interesser, og den herskende classes interesser, nationalt og internationalt, bliver objektivt truet. Ud over de taktiske spil inden for den politiske repræsentation vil det chilensiske bourgeoisie prøve at styrke sine bånd til imperialismen og at danne en fælles front over for de masser, som rejser sig bag UP. Vigtige dele af bourgeoisie kan ikke forventes at alliere sig med UP for at udvikle en antiimperialistisk politik.

II. Imperialismen og Latinamerikas reformistiske regeringer.

Siden 2. verdenskrig har den internationale situations mest fundamentale aspekt været et voksende antal kolonirevolutioner og imperialismens kamp for at undgå dem. Den nordamerikanske politik over for de venstreorienterede reformistiske regeringer har hovedsageligt været åben opposition. Hvis man regner krigen i Sydøstasien som en indikator for dette, så har imperialismens aggressivitet været tydeligt stigende. Siden 1965-invasjonen i Santa Domingo, har USA i Latinamerika overskredet sin egen formulering af »The Alliance for Progress« (»Fremskridtsalliancen«) og er vendt tilbage til »stokkemethoden«s politik, selv når det gælder forhandlinger med småborgerskabernes »demokratiske« regeringer.

På trods af dette er imperialismen ind i mellem blevet tvunget til at acceptere reformistiske regeringer, idet den på kort sigt ikke kunne gribe ind, fordi den var bundet af større konfrontationer, som tilfældet var med Lazaro Cardenas regering i Mexiko, som nationaliserede olien. Også folkestøttede regeringer som Sukarnos i Indonesien, og Nkrumahs i Ghana var i stand til at klare sig i et stykke tid. Resultaterne var meget forskellige, når lignende regeringer opstod i imperialistens baggård. USA interverenerede åbent i Guatamala i 1954 og i Brasilien ti år senere for at afsætte Goularts reformistiske bourgojsiske regering.

For øjeblikket bliver imperialismens verdensomspændende aggressivitet udtrykt ved ekspansionen af krigen i Sydøstasien til Laos og Cambodia og i Mellemøsten. På trods af aktiv deltagelse på begge fronter har imperialismens hænder ikke været båndlagt. I Sydøstasien udvides krigen gennem »Vietnamization«, hvorved amerikanske soldater erstattes med indfødte soldater. I Mellemøsten bliver imperialismens interesser repræsenteret af den israelske hær. I forholdet til Latinamerikas indfødte bourgeoisier har USA også skærpet sin politik over for Brasilien, Argentina, Uruguay, Guatamala, Bolivia, etc.

På trods af at USA nogle gange er blevet tvunget til at tillade en vis lokal og midlertidig løsnen af kontrollen over sit imperium, så ser det i dag ikke ud til, at

dette bliver det mest sandsynlige udfald i Chile, i det mindste ikke i det lange løb. Dette udelukker dog ikke den mulighed, at en vis midlertidig tolerance kan udvises overfor en venstreorienteret reformistisk regering i Chile. Siden 4. september (Allendes valg) har der ikke været nogle tegn på åben intervention; og man må ikke forkaste muligheden af, at den sydøstasiatiske konflikt, prestigeproblemet for »den frie verdens leder« og modstanden i USA mod krigen i Vietnam kan begrænse de politiske aktioner for en tid.

Det er en fejltagelse, hvis man blander disse foreløbige begrænsninger for den imperialistiske aggression sammen med en strategisk tolerance over for venstreorienterede reformistiske regeringer i Latinamerika; enten yder man en vis sikkerhed til amerikansk kapital – i det mindste i så stor udstrækning at man tillader overførsel fra en sektor af økonomien til den anden – eller de amerikanske interesser er truet, og en interventionspolitik vil udvikle sig. Dette kræver ikke direkte intervention. Det kan tage form af aggression fra Argentina eller ved at fremkalde en konfrontation mellem de herskende klasser og arbejderklassen i Chile. (Visse indikatorer på dette er IPA-deklarationen og den ledende artikel i New York Times, som støtter et militærkup i Chile etc.).

III. Årsagerne til UP's valgsejr.

Den voksende aktivitet inden for massebevægelsen tillod det, som vi troede ville være meget svært: UP's valgmajoritet. Den voksende sociale bevægelse i Chile betyder også, at klassekampen er blevet skærpet i de sidste tre år. Dette fænomen skabte den splittelse inden for den herskende klasse, som adskilte de to præsidentkandidater (Tomic og Alessandri). Dette forklarer, hvorfor venstrebevægelsen i 1964 tabte, skønt de opnåede omkring 38 pct. af stemmerne, men i 1970 vandt med mindre end 36 pct. af stemmerne. Det viser også, at valgbidraget fra PR, API og PSD⁴ ikke kan have været så betydningsfuldt endda.

Splittelsen mellem de to kandidater svarede ikke blot til en fejl i den herskende klasses beregninger, men middelklassen blev også bange, stillet ansigt til ansigt med den voksende massemobilisering, venstrebevægelsens vækst og de begyndende aktioner hos det revolutionære venstre i Chile (og i andre latinamerikanske lande som Brasilien, Argentina, Uruguay og Bolivia); og fra begyndelsen og endda helt til slutningen søgte en sektor af middelklassen beskyttelse under de højreorienterede »caudillos«'s vinger. Senere foretrak en vigtig sektor af dem at stemme på Tomics demagogiske »folkestyre«, som tilbød muligheder for »ro og orden« snarere end at stemme på en traditionel højremand, hvilket med sikkerhed ville have åbnet vejen for udviklingen af et revolutionært venstre. Dette tillod, at Tomic-stemmerne til slut stod på UP's side i stedet for på Alessandris.

4. Radical Party, Independent Popular Action og Social Democratic Party deltager alle i koalitionen.

Intensiveringen af klassekampen under Frei-regeringen skabte også splittelsen inden for hæren og forårsagede, at den mistede sin traditionelle massive stilling, hvilket forhindrede den herskende klasse i at bruge den til at opretholde magten før og lige efter valget.

Det valgresultat, som blev opnået af UP, er også et udtryk for den modenhed, som masserne havde opnået de sidste seks år. I dag ser store dele af masserne frem til socialismen som et system, og deres modenhed fik dem til at modstå den kapitalistiske propagandas fremmedgørelse, som blev brugt massivt under den politiske kampagne. Det kan ikke udelukkes, at der blandt Tomics stemmer var sektorer af arbejderklassen, som stemte for de populistiske aspekter i hans politiske program. Dette tillod UP efter valget at regne med de sektorer, som var Tomics basis.

IV. Den historiske betydning af UP's valgsejr.

Venstrebevægelsens valgflertal åbner for en ny historisk periode for arbejderklassen, der rækker ud over den mulige retning, det politiske lederskab vil tage, hvad enten konfrontationen bliver udsat eller ej. Talrige og nye sektorer af folket er blevet inkorporeret i kampen for socialisme, og valgsejren gav masserne følelsen af sejr og retten til »at regere«. Masserne er nu bundet af et program, som implicerer en uafvendelig proces i form af, at deres håb bliver konstitueret som magt...

Vi ved, at den herskende klasse ikke vil opgive sine privilegier uden betingelser, og derfor garanterer valgsejren legitimiteten til og klassekarakteren af den kamp, som vil gå forud, for at arbejderne tager magten.

Vi fastholder, at venstrebevægelsens valgsejr udgør et enormt fremskridt i folkets kamp for magten, og objektivt begunstiger udviklingen af Chiles revolutionære vej.

V. Omfanget af UP's valgsejr.

... UP kæmper for at blive en regering baseret på det valgflertal, den opnåede, og at være en venstreorienteret regering betyder, at visse offentlige embeder som præsidentembedet, ministerierne etc., beklædes af UP-medlemmer. Så længe statsapparatet forbliver urørt, vil det ikke overskride sine nuværende bureaukratiske og militære strukturer; det vil stadig være et instrument for undertrykkelse og fortsat opfylde en klasserolle. Som Lenin sagde: de, der rent faktisk regerer, er det umådelige lag af funktionærer, teknokrater, bureaukrater og militærpersoner i ministerierne, undersekretariatene og korporationerne etc., og dette kan kun en revolution ændre.

Hvorvidt man kan gå fra en venstreorienteret regering til mere avancerede faser i opbygningen af socialisme, afhænger af, hvorvidt vi kan ødelægge det kapitalistiske statsapparat. Dette afhænger af, hvor effektivt masserne deltager i den

revolutionære sammensætning af de politiske styrker, som leder processen, og af de forholdsregler, der bliver taget i kampen mod imperialismen og finans-, industri- og landbrugskapitalen. Alt det ovenstående indebærer med sikkerhed en væbnet konfrontation mellem den herskende klasse og arbejderne.

Målet er derfor, at arbejderne tager magten, hvilket kræver ødelæggelse af statsapparatet som bourgeoisiets instrument; og at hele statsapparatet stilles til rådighed for arbejderne interesser. Vi søger den effektive magtudøvelse udført af arbejderne selv, støttet af et væbnet proletariat på det lokale plan. Alt dette i den hensigt at nationalisere udenlandsk kapital og tilbagegive alle bankerne, alt jorden og alle fabrikkerne til hele folket.

VI. UP-programmets muligheder.

Vi prøver at fastslå, hvorvidt UP's program kan tillempes det kapitalistiske system. Vi vil begynde med programmets officielle formulering og med Salvador Allendes udtalelser. Når vi betragter UP-programmets muligheder, må vi ikke se på den abstrakte økonomiske model, som UP-programmet formulerer. (Et sådant program er allerede blevet ført ud i praksis i konkrete historiske situationer såsom under NEP i Sovjetunionen eller i den Kinesiske Folkerepublik i løbet af halvtredserne). Vi må heller ikke tro, at problemerne udelukkende vil afhænge af størrelsen af den kapital, der påvirkes af de mulige indgreb, men også af de politiske konsekvenser, som følger med sådanne reformer (retten til privat ejendom, muligt eksempel for resten af Latinamerika etc.).

Vi tager vores udgangspunkt i nødvendigheden af at udslette den kapitalistiske stat, og her ud fra opstiller vi et antiimperialistisk, antikapitalistisk program. Skønt vi på de første trin søger en måde, hvorved den lille landejer, den lille handelsmand og de små industridrivende beskyttes, så tror vi dog ikke, at der er nogen sektor af industribourgeoisiet, som det ville være muligt at alliere sig med, endsige beskytte. Vi skjuler heller ikke indrømmelser over for disse sektorer bag ved et »middelbourgeoisie«, som nogen forsøger. For os omfatter den herskende klasse nordamerikanerne og industri-, finans- og landbourgeoisiet som helhed. Vi anerkender ikke eksistensen af »gode« eller »dårlige« industridrivende eller godsejere. For os er det ikke et spørgsmål om at øge statskontrollen med økonomien eller tillade sektorer af storindustrien og landbrugsforretningerne at fortsætte deres vækst. Vi anerkender heller ikke eksistensen af feudalisme, som skal bekæmpes, etc. Kort sagt, vi står for et fundamentalt antiimperialistisk, antikapitalistisk, socialistisk program og ikke for et udelukkende antiimperialistisk, antikapitalistisk, antimonopolistisk, anti-feudalt og demokratisk program, såsom visse kræfter inden for UP. Vi bekræfter, at de lovforslag som UP-programmet fremsætter, ikke passivt kan absorberes af Chiles kapitalistiske system. Inden for landbrugssektoren tror vi, det er muligt, at dele af industribourgeoisiet måske indvilliger i at skubbe på lovforslag, der tilgo-

deser en højere industrialisering af landbrugsproduktionen, hvilket ville tillade en reduktion i lønningsomkostningerne i industrisektorerne, og som på den anden side ville forøge landbefolkningens levestandard, og således inkorporere den i industriproduktionens marked, som i dag er stagneret som følge af et manglende internt marked. Men denne sektor vil ikke tillade ekspropriationer af den store mængde landbrugsejendomme uden at modtage en stor erstatning, simpelt hen fordi de store landbesiddere for en stor del er de samme eller tilhører de samme familier som industri- og bankkapitalisterne.

UP vil nationalisere kobberindustrien. Som en følge af verdensforbrugets behov for kobber og den løbende høje pris på metallet på det internationale marked, blev store årer til kobberproduktion åbnet i resten af verden; dertil skal lægges, at i det lange løb vil kobber blive erstattet med andre metaller foruden tendensen til, at amerikansk kapital i Latinamerika flyttes fra traditionelle investeringssektorer (i Chile er disse fundamentalt ekstraktive) til industri, manufaktur, finans og kommercielle områder, hvilket formindsker den relative vigtighed af amerikanske investeringer i chilensk kobberproduktion. Samtidig ønsker de amerikanske investorer ikke, på kort sigt, at miste profitten, som den høje pris på kobber giver på det internationale marked. Hvis man garanterer dem en »god« erstatning udstrakt over en »passende« tidsperiode, og hvis man åbner muligheder for dem til at overføre deres investeringer til andre områder af økonomien såsom manufakturindustrien, så kan vi ikke udelukke muligheden af, at de amerikanske investorer og State Department tillader denne særlige type »nationalisering«. (Dette var grunden til deres accept af den »indforståede nationalisering« under Freis regering).

Situationen er anderledes med hensyn til de industrimonopoler, som UP vil nationalisere. Inden for denne sektor af økonomien ligger de fundamentale interesser for den vigtigste og mest dynamiske del af det chilenske bourgeoisie. Desuden bliver den amerikanske kapital forskubbet mod denne sektor, svarende til de tendenser man kan se i Chile og resten af Latinamerika, og det er denne sektor af økonomien, hvis udvikling bourgeoisie har til hensigt at fortsætte ved at knytte sig til den amerikanske kapital og ved at søge efter udenlandske markeder gennem dannelsen af latinamerikanske eller regionale »fællesmarkeder«. Nationaliseringen af den nationale og udenlandske herskende klasses økonomiske besiddelser, uden at tage hensyn til størrelsen af erstatning, forekommer meget mere besværlig, fordi det stiller spørgsmål til kapitalismens økonomiske basis og det imperialistiske systems dominans.

Bankerne i Chile besiddes også af de vigtigste sektorer af imperialisterne og det nationale bourgeoisie; de udgør det højeste trin på udviklingen. Fordelingen af kredit er en økonomisk funktion, som de ikke uden videre vil opgive, og den profit, de opnår ved administrationen af kreditgivningen, er af en betydelig størrelse. Skønt visse mindre bønder, handlende og små industridrivende kan opnå

fordel af statsadministrationens kreditgivning, vil nationaliseringen af bankerne ramme magtfulde interesser, og vi tror ikke, at det vil blive gennemført med en passiv accept fra de kredse, hvis magtbasis og rigdom der bliver sat spørgsmålstegn ved.

Af ovennævnte grunde tror vi, at som UP-programmet er formuleret, rammer det nogle af kapitalismens vitale kerner såsom udenlandske foretagender, finanskapitalen, industrimonopolerne og latifundierne. Vi tror også, at hvis dette program bliver ført ud i livet, vil det skabe en modoffensiv fra bourgeoisiet, som stillet over for den arbejdende classes energi og ønsker, vil frembringe en hurtig radikalisering af processen. Af disse grunde, skønt UP's program ikke er identisk med vores, vil vi skubbe på og støtte realiseringen af disse mål. Det forløb, som hændelserne vil tage i relation til disse mål, vil afhænge af den specifikke form, disse mål vil få (ekspropriation, simpel intervention, indirekte kontrol), af den udstrækning målene vil få (hvor stor en procentdel af bankerne, der berøres, hvor meget af mineindustrien, hvad der forstås ved latifundier, hvad der forstås ved »industrimonopoler« etc.), af tidsskemaet og rækkefølgen af disse mål, af betalingsformen (betalingernes løbetid, kontant, vekselbar til kontante penge, hvis de er geninvesteret i industri, hvilke vurderinger der skal benyttes), og endelig af de metoder, hvorved disse mål bliver gjort (konstitutionelle reformer, love, udøvende forordninger etc.)...

VII. Er strategien for væbnet kamp i bund og grund gennemdiskuteret?

Vi har altid bekræftet, at det kun vil være muligt for arbejderne at overtage magten gennem væbnet kamp. Vi ved, at mægtige interesser vil blive ramt, interesser som i hvert land er beskyttet af det kapitalistiske statsapparat; vi ved også, belært af de historiske erfaringer, at de herskende klasser ikke vil tøve med at bruge vold som forsvar for deres magt og rigdom. Vi har aldrig skubbet den mulighed fra os, at et land kan gå over til socialisme som en »moden frugt«, når det verdensomspændende kapitalistiske system er på sit yderste, og socialismen sejrer på denne planet. Dette er ikke situationen i dag.

Endvidere har vi fastholdt, at den væbnede kamp vil tage form af en lang og uregelmæssig revolutionær kamp; og at den ikke vil tage form af en folkeopstand, som i løbet af nogle få timer vil overgive magten definitivt til arbejderne. Fordi imperialismen – på trods af imperialismens tilbageslag i Vietnam og den koloniale revolutions fremskridt over hele verden – stadig er umådelig mægtig ligesom Latinamerikas indfødte herskende klasse. Kun en væbnet kamp, som gennem sin politiske og militære udvikling ville svække de herskende klasser og styrke de revolutionære, kunne få succes i Chile.

Ingen af disse fundamentale problemstillinger har ændret sig som følge af UP's valgsejr: konfrontationen er kun blevet udsat. Og når den finder sted, vil den være mere legitimeret og massiv, hvilket i dag gør den væbnede kamps strategi stærkere

end nogen sinde før. Ligeledes vil den endelige kamp om magten være lang og uregelmæssig, så længe som kræfternes verdensomspændende forhold ikke ændres fundamentalt.

Men dette ændrer ikke det faktum, at UP's valgsejr har modificeret den begyndende form, som kampen om magten i Chile vil tage. Den kunne gå fra en folkeopstand, en borgerkrig, til en revolutionær kamp, som fra begyndelsen kunne regne med en overvældende tilslutning fra folket. Dette er fundamentalt og fører os til nogle nødvendige tilpasninger af kampens faktiske former. Direkte aktion (Helvetia-tilfældet⁵ som et eksempel), massemobiliseringer med revolutionære metoder (26. januar⁶ f.eks.) og gadekampe vil ikke miste deres betydning, så længe det kapitalistiske system består; så længe der hersker udbytning og elendighed på landet og i byerne i Chile; og så længe mobiliseringen blandt arbejderne er organiseret mod deres udbyttede. Tilpasninger vil være nødvendige i sammenhæng med den politiske situation, som landet gennemløber. Alle opgaverne må på dette trin faktisk være orienteret mod at forsvare venstrebevægelsens valgsejr og at kæmpe mod ultrakonservative organisationer. Senere i forbindelse med massernes udviklingstrin, vil opgaven blive at skubbe på realiseringen af dette program.

VIII. Var vores valgpolitik fundamentalt forkert?

I maj dette år (1970) fastslog vi følgende: a) forøgelsen af den sociale mobilisering udgjorde den mest relevante politik i denne periode, b) valgene ville falde inden for rammerne af disse sociale situationer, c) valgene ville kun blive et delvist og formelt udtryk for den fundamentale proces på det institutionelle plan, d) vi ville ikke udføre valgaktiviteter som sådan, men vi ville sætte vores kræfter ind på at forøge massemobiliseringerne med revolutionære midler og at udføre aktioner direkte relateret til disse mobiliseringer.

Og disse punkter blev faktisk fulgt. Vi gennemførte denne politik, da vi uddelte de penge, der var eksproprieret under de direkte aktioner »Helvetia« og »El Caucho« til folk på »26. januar« bopladsen, til mobiliseringen af »Sigdo-Kopers«, »Muebles Roma«, »Carbon y Textiles de Tome«; til besættelserne i syv jord-besættelsesaktioner i Santiago; til aktionen i Concepción, Tome Coronel, Chillan og Los Angeles; til bøndernes mobiliseringer i Chillan og Colchagua; til »fence-pushing« aktioner blandt »Mapuches« (Araucanianske indianere) i Cautin; og til uddannelsessøgende og universitetsstuderende over hele landet. Denne politik tillod de med en stor organisk udvikling og forøgelse af vores operationelle muligheder, og en betydelig indflydelse på masserne, også i samarbejde med arbejderne kampmæssige og politiske enhed.

5. MIR gennemførte en væbnet besættelse af byen Helvetia.

6. Den »26. januar« er navnet på en lejr i Santiago opført af besiddelsesløse.

I maj fastslog vi også de generelle forskelle på os og UP's program, og vi kritiserede denne politiske front for at have en rent valgæssig karakter og for at have kræfter i sig, som – så vidt vi kunne dømme – for en stor del repræsenterede bourgeoisiets interesser.

Skønt vi ikke ville udføre valgaktiviteter og ikke har nogen tiltro til, at dette er vejen frem for arbejdernes effektive magtovertagelse, så anerkendte vi dog i vore handlinger, at Allende repræsenterede arbejderne på den valgæssige arena, og at Alessandri og Tomic valgæssigt repræsenterede den herskende klasse. Vi erklærede vores kategoriske afvisning af Alessandris og Tomics kandidaturer; og derfor bad vi ikke masserne om at undlade at stemme, og derfor stillede vi vores ord og vores nyligt skabte bevæbnede apparat til rådighed i kampen for forsvaret af en eventuel sejr for venstrebevægelsen og mod højrebevægelsens sammensværgelser før og efter kampagnen. Vi tror fortsat, at det var den rigtige politik.

I maj dette år troede vi – uden at se bort fra muligheden af venstrebevægelsens valgsejr – at dette ville blive overordentlig svært, fordi vi regnede med, at den herskende klasse ville blive tvunget til at trække den ene af deres kandidater ud. I august dette år fastslog vi offentligt den store mulighed for en sejr til Allende...

Fejlen ved vores analyse bestod i en overvurdering af den politisk-taktiske styrke, hvormed højrefløjen ville modsætte sig en valgsejr til venstrebevægelsen, og en undervurdering af UP's taktiske bevægelighed i tilfælde af sejren. Således udviklede vi vores aktiviteter på basis af enten et valgnederlag til UP eller en valgsejr til UP, sidstnævnte meget snart fulgt af en klassekonfrontation. Vi forudså ikke UP's muligheder med hensyn til overtagelsen af regeringsmagten. Denne utilstrækkelige analyse tillod os dog at udvikle arbejdet med at forsvare en valgsejr, et spørgsmål, som har været af største vigtighed i den nationale situation, og som vil fortsætte med at være det for en periode.

IX. Grænserne for en UP-regering.

Hvis UP får regeringsmagten, vil det ske på legal vis, og dette tvinger UP til at regere med det kapitalistiske statsapparat, der er forblevet uberørt. Derfor vil de starte deres regeringsperiode uden nogle grundlæggende ændringer inden for de væbnede styrker og derved opretholde en permanent trussel for et reaktionært militærkup. UP vil få magten sammen med funktionærer fra det tidligere regime og under den gamle struktur, hvilket vil gøre regeringsudøvesen meget vanskelig. Endvidere vil UP få magten under det nuværende legale og institutionelle system, og dette vil drukne planerne i en sump af legalisme, konstitutionelle transaktioner, lovprojekter underlagt parlamentariske procedurer, etc.

Det vil blive svært for UP at ændre denne legale ramme i bund og grund (gennem konstitutionelle ændringer, folkeafstemninger, opløsning af parlamentet etc.).

Endvidere er det disse begrænsninger, som definerer de betingelser for magten, som det Kristelige Demokratiske Parti har forlangt garanteret under deres forhandlinger med UP.

Derfor vil UP – udover de legale begrænsninger, og når først sejrsmarsken er overstået – være nødt til konkret at opfylde massernes håb inden for kort tid. Ydermere vil UP være nødt til at overtage ledelsen i en yderst vanskelig situation med en udenlandsgæld på to billioner dollars, hvoraf størstedelen skyldes til amerikanske finansielle institutioner, som man næppe kan forvente vil tilbyde Allende, hvad de tilbød Frei i 1964. Regeringen må overtage ledelsen i et land med en lille vækstrate, med en formindsket industriel og landbrugsmæssig produktion, med en inflation, som i år sikkert vil overstige 40 pct. og med en betydelig forøgelse af mængden af arbejdsløse. Med en sådan økonomisk situation vil det ikke blive let at løse arbejdernes problemer, især når man tager i betragtning, at der ikke er nogen let tilgængelige kapitalkilder (nationaliseringer udgør begrænsede kilder, medmindre de er altomfattende og yder meget lave erstatninger). Den herskende klasse vil også prøve at sabotere den industrielle og landbrugsmæssige produktion.

X. Den politiske situation lige efter valget.

Venstrebevægelsens valgsejr fik den herskende klasse til at miste fatningen og tvang den til at trække sig politisk tilbage, da dens opstillede ledere tabte ansigt. Det fremtrædende politiske klima gik ind for »fair play«, og det eneste, der kunne sættes ind over for venstrebevægelsens valgsejr, var minoriteternes ret til at forsvare deres privilegier, hvilket de ikke kunne gøre. Idet det Kristelige Demokratiske Parti blev fanget i sit eget net med hensyn til tomicistisk populisme, var det ude af stand til at støtte de »momios«,⁷ som de angreb så åbent under kampagnen. Derfor ydede visse sektorer fra tomicistiske baser umiddelbart deres støtte til UP.

De væbnede styrker, den traditionelle reservestyrke, som den herskende klasse bruger som det sidste udspil, når deres interesser trues, var ude af stand til at operere ubesværet. »Tacnozo«erne⁸ satte spørgsmålstegn ved magten, ødelagde en del af militærdisciplinen og politiserede i høj grad de unge officerer, underofficererne og tropperne. Uden et passende politisk klima har det været og vil det fortsat være meget vanskeligt at trække militæret ind i et statskup.

UP's opbygning udgør dets styrke såvel som dets svaghed. En svaghed i samme grad, som det indeholder grupper med forskellige klasseinteresser, eftersom den sociale basis udgør et temmelig heterogent grundlag. En styrke i det omfang, som de politiske kræfter tilhører venstrebevægelsen (PS – Det

7. »momios« betyder mumier og refererer til den kapitalstærke klasse i Chile.

8. Refererer til et berygtet militært kupforsøg i oktober 1969, som udsprang af troppernes utilfredshed.

Socialistiske Parti og PC – Det Kommunistiske Parti), således at den sociale basis udgøres af arbejdere, bønder og byboere; og inden for UP er der virkelig revolutionære sektorer. For fremtiden må vi håbe, at de revolutionære sektorer og venstrebevægelsen som sådan vil få større indflydelse på beslutningerne end reformisterne.

UP baserer sin styrke på legitimiteten af »den demokratiske tradition i Chile«, det politiske klima m.h.t. »fair play«, højrefløjens taktiske svagheder, de organiserede massebevægelser og de enkelte massemobiliseringer, som det har sat i gang. Det har overhovedet ingen militær styrke på sin side. Dette gør, at UP m.h.t. at gennemtvinge sin ret til at regere under passende omstændigheder, er umådelig svag. To andre tilfælde kunne være den cubanske revolution, som havde støtte hos oprørshæren og masserne, og den peruvienske regering, som kunne regne med hæren.

XI. Den herskende klasses styrke og strategi.

Vi må meget klart fastlægge forskellen mellem de herskende klassers øjeblikkelige tilbageskridt og et strategisk nederlag, som endnu ikke har fundet sted.

Statsapparatet forbliver urørt, dets militære apparat og bureaukratiske hær forbliver også urørt; dets magtfulde økonomiske interesser er stadig intakte, den juridiske overbygning ikke blot fungerer, men er også accepteret af UP; og imperialismen forbliver stærk og mægtig og langt fra bundet på hænder og fødder. Den herskende klasse har ikke opgivet, og forskellige sektorer forsøger forskellige strategier, som kan tillade dem at opretholde magt og rigdom på kort sigt.

De har stadig nogle få legale kort at udspille: de søger stadig metoder, hvorved de kan ændre afstemningsresultatet, og de har ikke opgivet håbet om at holde Allende fra at blive valgt i kongressen. Vi kan antage, at disse metoder slår fejl, men ikke desto mindre udgør taktikken et vigtigt element i presset på dem, som forhandler om deres stemmer med UP. CD (Kristelige Demokratiske Parti) forsøger at få Allende valgt, men »bundet« og underlagt betingelser. De forlanger de nuværende væbnede styrkers opretholdelse. De ved, at med sådant et krav drukner de UP's regering i en sump af legalisme, opretholder truslen om et militært reaktionært kup og holder dem fra at løse de fundamentale problemer for landet og folket. Samtidig som der udøves angreb fra højre, dannes der nye ledere, som på langt sigt prøver at blive basis for en støtte til et eventuelt militærkup, og på kort sigt prøver politisk at dirigere manøvrer inden for den økonomiske sabotage og at lægge pres på CD i deres krav til UP (fædreland og frihed). Det amerikanske udenrigsministerium forelægger forsigtigt deres meninger på forskellige måder: først var det IPA som advarede verden mod »den kommunistiske trussel«, så var der New York Times, der bad om et statskup etc.;

men samtidig bekræftede amerikanerne på ny princippet om ikke-intervention i Chile gennem forskellige talsmænd og tidsskrifter.

Det ser ud til, at bourgeoisiets og imperialismens fremherskende strategi består i, at Allende overtager magten, at man prøver at give ham bare nogle få regeringsmåneder, »binder« ham med legalismens reb, bruger de væbnede styrker til at garantere bindingens effektivitet og således holder UP under en konstant fare for et militært reaktionært kup med et bestemt formål: at hindre Allende i at udføre sine fundamentale planer. Det er også en del af bourgeoisiets strategi at skabe et tilbageslag i den industrielle produktion, at nægte at forhandle om udenlandsgælden og at reducere beplantningen af markerne for at forøge inflationen og arbejdsløsheden. På denne måde forsøger de at ødelægge UP-regeringens prestige, og derefter, ved hjælp af de højrefløjsgupper, der er skabt i mellemtiden, vil de bruge de væbnede styrker »til at redde fædrelandet« og undgå »anarki og kaos«: da, og først da, vil de genindsætte Allende under politiske betingelser, der er langt mere i deres favør. Denne strategi har det fortrin, at den giver den herskende klasse tid nok til igen at danne grupper, og frem for alt tillader den dem et forsøg på historisk at miskreditere »venstrebevægelsen«s mulige politiske løsninger og ligeledes socialismen i Chile og Latinamerika, i det mindste for en betydelig tidsperiode. Vi tror, at den samlede venstrebevægelse må være på vagt, at vi må kæmpe for hvert mål, sag eller politik, som vil være med til at forhindre successen for denne ondsindede strategi.

XII. Den nuværende situation og fremtidsudsigterne.

UP's heterogene politiske sammensætning og mangelen på en politisk bagved stående magt gør UP svag og gør vejen til regeringsmagten overmåde svær. Det er af disse grunde, at de herskende klasser gennem CD lægger pres på UP. Yderligere er de masser, som den 4. september var modtagelige og opsatte på at mobilisere, blevet TV-kiggere og radio-lyttere til den politiske situation.

Endvidere accepterede UP legitimiteten af CD's ret til at forlange garantier, og i virkeligheden har de hyldet dette som en historisk begivenhed i deres egen presse, hvilket altsammen gav en stor styrke til CD's krav. Derfor vandt CD de herskende klassers repræsentation for sig selv, og de kan nu regne med bourgeoisiets og imperialismens økonomiske, militære og politiske styrke. Dette tillod de mest reaktionære sektorer af CD at blive stærkere ...

Vi ved også, at det regnes for dårlig taktik og upassende at angribe CD; men vi kan kun dertil sige, at det forekommer os skændigt og hyklerisk, at CD forlanger »demokratiske garantier« af UP. Hvordan kan folk som Perez Zujovic og Carmona,⁹ ansvarlige for drabene på borgere og minearbejdere i Port Montt og El

9. Frei's indenrigsminister, Perez Zujovic udførte, støttet af senator Carmona, undertrykkelsen af fæstebonde-opstandene, under hvilke 9 mennesker blev dræbt og mere end 30 såret.

Salvador, kræve »demokratiske garantier«? Hvordan tør de kræve universiteternes garanterede autonomi, når de er de samme, som krænkede og fornærmede den. Hvordan kan de kræve garantier for de politiske partier, når de gjorde venstrebevægelsens organisationer illegale og fængslede og torturerede de revolutionære? Hvem tror CD, at de lyver over for, når de kræver garantier, som tager hensyn til de væbnede styrker, når de har boykottet planen om forbedrede betingelser for pensionerede militærpersoner? ...

Objektivt kan man ikke andet end rose præsidentens holdning med hans kategoriske offentlige bekræftelse af programmet over for pressen og massedemonstrationer. Vi må også rose hans krigeriske forsvar for sejren. Endvidere kan de revolutionære grupper inden for UP og de revolutionære venstreorienterede organisationer ikke kun indtage rollen som passive tilskuere til processen; deres rolle består i at stille sig til rådighed for arbejderne og studenternes mobiliseringer. For de sidste få ugers begrænsede mobiliseringer har UP sandsynligvis ikke hele ansvaret.

UP's aktuelle opbygning, de revolutionære sektors relative svaghed fremtvinger to mulige løsninger på processen: enten en accept af presset og kravene fra CD og »momios« og båndlægningen af den kommende regering eller massernes fuldstændige mobilisering og derudfra retten til at regere, med en opstilling af egne betingelser, enten gennem eller uden en klassekonfrontation. CD-juntaen og UP's anerkendelse af konstitutionen, som det var forlangt af den fælles komité, tillader os at antage, at Allende vil overtage magten uden en konfrontation...

XIII. Vor politik.

For os har arbejderne allerede vundet retten til at gøre de udenlandske selskaber, bankerne, fabrikkerne og jorden til hele folkets ejendom. Folket har allerede valgt Salvador Allende, og dette kan der overhovedet ikke forhandles om. Øjeblikkets fundamentale opgave går ud på at forsvare valgsejren mod bourgeoisiets og imperialismens manøvrer, at skubbe på massemobiliseringerne, der udgår fra disse mål og at formulere en politik over for underofficererne og tropperne i de væbnede styrker. Vi skal udpege de farer, der venter folket på dets vej til arbejderne overtagelse af magten, som tager sit udgangspunkt i en valgmæssig majoritet, i den hensigt at forberede det på den konfrontation, som denne vej nødvendigvis indebærer. Vi vil kæmpe mod »momios« manøvrer, vi vil støtte UP's revolutionære sektorer; og vi vil forsøge at få de besluttende centre i La Moneda (præsident-paladset) og Kongressens korridorer til at gå over til massernes mobiliserede fronter.

Bagefter vil vi skubbe på realiseringen af programmet, idet vi støtter dets udvikling i samfundets fattigste dele, som en måde til at sikre en revolutionær og

socialistisk retning i processen. Vi vil også starte diskussioner i massefronterne for at sætte fart i denne proces i basis.

I dag forbliver mange fundamentale spørgsmål ubesvarede. Vi vil se objektivt på processen med socialismen som sit eneste mål, i forståelse af at vor støtte eller vor opposition til UP ikke vil betyde opportunistiske afvigelser i samme grad, som vi holder vores objektive mål og vejen fremad klar. Ved at gå ind i den proces, der er ledet af UP, løber vi den risiko, at vi hjælper med til at begrave socialismens fremtidsudsigter i Chile og Latinamerika, hvis forbeholdene bliver større end fremskridtene og processen går i stå. Ikke desto mindre kan en rent »puritansk« og blind opposition fremmedgøre os fra en proces, som kan blive en begyndelse på vejen til socialisme, når den har passeret en historisk vigtig klassekonfrontation. Inden for den øjeblikkelige fremtid vil vi derfor skubbe på de aspekter, som stemmer overens med vor politik.

Vi vil opretholde vores politiske og militære struktur, så længe det kapitalistiske system hersker i Chile, og så længe magten ikke er effektivt kontrolleret af arbejderne, og forsvaret for deres interesser vil fortsat være vores eneste eksistensgrundlag.

Oktober 1970

Det Nationale Sekretariat for Det Revolutionære Venstre.
(Movimiento de Izquierda Revolucionaria) MIR

Tegn abonnement nu!

og få Kurasje nr. 7 og 8 i 1972.

Af indholdet kan nævnes:

Nr. 7 om den kapitalistiske stat med bidrag af Elmar Altvater om stat og krise, Rosdolsky om kapitalbegrebet m.v.

Nr. 8 om regionaludvikling med bidrag om polariseringen i Vesteuropa – Syditalien, Nordirland m.v.

Begge numre udkommer november–december 1972.

Resume af etårsplanen for 1971

Med det formål at informere hele folket og dermed sikre dets permanente deltagelse i styret overgiver Folkefrontsregeringen denne fremstilling af *ODEPLAN* for det nationale Udviklingsråd til offentlig diskussion. Dette dokument ligger inden for rammerne af, hvad der tidligere er offentliggjort i dokumenter fra regeringen, som f.eks. dekretterne om den offentlige ejendom og den økonomiske politik, og ligger, helt fundamentalt, inden for rammerne af Folkefrontens program. Dette papir har til hensigt at vise, hvilke planer regeringen og det chilenske folk må løse i året 1971 på vejen frem gennem transformation og udvikling.

Hermed startes en række diskussioner på nationalt plan, og disse vil blive fuldstændiggjort af mere detaljerede diskussioner, som snarest vil blive etableret gennem udleveringen af regionalplanerne til hvert af de regionale udviklingsråd, som regeringen netop har dannet.

Arbejdere, arbejdsgivere, ungdommen, de liberale erhverv og alle sektorer i landet indbydes til at diskutere de ideer og forslag, der er indeholdt i dette dokument, og til at lade deres bemærkninger, kritik, forslag, o.s.v. tilflyde de involverede myndigheder, for at de kan blive indarbejdet i den endelige version af planen og i den praktiske ledelse af den chilenske økonomi.

I. Generelle målsætninger for 1971-planen

Den økonomiske politik for året 1971 sigter på samtidig at angribe en række problemer, som i årevis har berørt størstedelen af befolkningen, og på at begynde en udvikling med dybtgående strukturelle ændringer, som kan sikre en vedvarende løsning på det chilenske samfunds grundlæggende problemer gennem en omdannelse af vor økonomi i retning af en begyndende socialistisk struktur.

Den chilenske økonomi har i de sidste år vist klare tegn på stilstand, og det kom til en kritisk kulmination i 1970 inden valgkampens begyndelse. I de sidste år er produktionen pr. indbygger næsten ikke steget, i 1967 var der ingen forøgelse, og i de år, hvor der har været en stigning, har den været i størrelsesordenen 1 pct., og tiåret er endt i stagnation. På samme tid udviser arbejdsløsheden i denne periode en stigning. Ligeledes er inflationen skærpet, og i 1970 kulminerede den med en stigning på 34,9 pct. i forbrugerpriserne. I nævnte tidsrum har man også set en forværring af den ulige indkomstfordeling, særligt hos de ufaglærte arbejdere.

Disse svære problemer har været gennemgående træk i økonomien i de sidste årtier. Dette er det nødvendige resultat af vort lands økonomiske og sociale struktur, hvis primære træk, som det gentagne gange er påpeget, er en høj grad af koncentration af ejendomsretten til produktionsmidlerne i alle de økonomi-

ske sektorer (storbrug, industri- og bankmonopoler, o.s.v.), og som konsekvens heraf en høj grad af indkomstkoncentration. Ydermere finder man stærke internationale afhængighedsrelationer og en stigende de-nationalisering af den chilenske økonomi og en åben eller skjult udnyttelse af statsapparatet fra monopolernes side.

1971-planen er grundlæggende baseret på i årets løb at opnå en kraftig forøgelse af produktionen, hvilket er nødvendigt for afgørende at formindske arbejdsløsheden; ligeledes at opnå en grundlæggende omfordeling af indkomsten; at opnå løsningen på akutte behov inden for boligområdet, sundhedsvæsenet, undervisningen o.s.v.; samt at påbegynde og fastholde den økonomiske genaktiviserings resultater, idet de vil tillade en hurtig og vedvarende udviklingsproces. De nævnte målsætningers opfyldelse hænger uløseligt sammen med en bremsning af inflationen, en ting som den siddende regering har givet høj prioritet på grund af dens følger virkninger i resten af den skitserede økonomiske politik.

En afgørende betingelse for at opnå de nævnte målsætninger er den øjeblikkelige påbegyndelse af strukturelle ændringer som nationalisering af de store kobber- og jernminer og statslig kontrol med produktionen af kul, salpeter, nationalisering af banksystemet, indlemmelser af de store industrielle og handelsmæssige monopoler i den offentlige ejendom, en hurtigere og mere effektiv landboreform og en udvidelse af statens andel i udenrigshandlen. Det er gennem disse grundlæggende ændringer, at staten vil kunne disponere over effektive midler til at sikre omfordeling af indkomsten, til at stimulere og dirigere produktionen og til at fastholde virkningerne og dirigere dem med en række planlagte endemål for den sociale og økonomiske udvikling. På alle disse områder er det nødvendigt at skabe folkets effektive deltagelse i kontrollen og dirigeringen af de økonomiske aktiviteter lige fra planernes formulering til deres praktiske anvendelse.

Man modtog den chilenske økonomi i en tilstand, som siden hen er blevet forværret på grund af modstand fra storbrugere og monopoler, og den direkte genopbygningsfremgangsmåde er udtrykt i programmerne for økonomisk aktivisering, hvis primære dele er:

☆ Programmet for boligsektoren: en ekstraordinær anstrengelse for at løse de presserende problemer i forbindelse med installeringen af sanitære anlæg i 124.000 boliger samt påbegyndelsen af mere end 83.000 boliger.

☆ Hospitals- og skolebyggeri, som væsentligt vil øge disse sektorer kapacitet, efter de endelige og detaljerede regionalplaner.

☆ Programmet for offentlige arbejder, hvis væsentligste indhold er de arbejder, der er til umiddelbar social fordel, og som hurtigt vil kunne give et produktivt

afkast (kloakering, drikkevandsforsyning, mindre kunstvandingsprojekter), og ligeledes en forbedring af det interne havnesystem.

Programmet for byggeriet betyder en udvidelse af de offentlige udgifter i forhold til 1970 med mere end 3 milliarder escudos (ca. 780 millioner kr.), hvilket vil få betydningsfulde følger både direkte og indirekte for de øvrige sektorer. Det er særligt nødvendigt at påpege virkningen heraf som en opslugningsmekanisme af arbejdsløsheden; det betyder i byggesektoren en fuldstændig opslugning af den arbejdskraft, som findes.

☆ Landboreformprogrammet, der væsentligst består af en fremskyndelse af eksproprieringen af storbrugene, således at der i 1971 vil blive eksproprieret 1000, og således at processen fuldføres i de næstfølgende år.

☆ Programmet til fremme af eksporten, der er baseret på skabelsen af en statslig, kommerciel kapital og på åbningen af nye markeder.

☆ Programmet til udvidelse af industri og statslig investering, hvis vigtigste reguleringsmekanisme er produktionsoverenskomsterne.

Statsmagtens indirekte indgriben består af en række politisk-økonomiske forholdsregler, der vil sikre en udvidelse af produktionen, hvilket der er objektive betingelser for i den store margen af ubenyttet produktionskapacitet og uudnyttet arbejdskraft. De skitserede fremgangsmåder vil betyde en stimulering af produktionen i det pågældende tidsrum.

De vigtigste mekanismer i produktionsforøgelsen er en demokratisering og en adgang til billig kredit, som også når ud til små og mellemstore producenter; en fastfrysning af visse vigtige udgiftsposter ved hjælp af forsyning med råstoffer, der er produceret af statsejede foretagender (stål, energi, brændsel, transport, etc.); stabilisering af priser på importerede råstoffer ved hjælp af en opretholdelse af vekselkursen; oprettelsen af en statslig indkøbskapital; o.s.v.

Det, der kendetegner brugen af de politisk-økonomiske virkemidler, er et forsøg på at stimulere produktionen af varer til det offentlige forbrug samt en klar favorisering af de ikke-monopoliserede fabrikker, især de mellemstore og små, og en stærk kontrol med de store monopoliserede foretagender. Dette er de grundlæggende træk i den økonomiske politik.

II. Udviklingsplanerne for de enkelte sektorer

Planerne for sektorerne er rettet mod en produktionsaktivering, en udvidelse af infrastrukturen, en forøgelse af de offentlige tjenesteydelser og en rettelse af manglerne i handels- og finansieringsprocessen.

1. Planerne for produktionssektorerne

Produktionen er steget utilfredsstillende i de senere år. Landbrugets stilstand efter 1967, den overskydende arbejdskraft, der skabes ved naturlig tilvækst, har måttet kanaliseres ind i de uproduktive sektorer, især i tjenesteydelserne.

Produktionsplanerne for 1971 er beregnede på en afhjælpning af denne misedannelse gennem en ekspansion af produktionen i landbrug, kvægavl, minedrift og industri.

a. Planen for landbrug og kvægavl.

Landbrug og kvægavl udgør ca. 10 pct. af nationalproduktet og denne sektors produktionsniveau har udvist kraftige svingninger i de sidste år; medens man i 1966 og 1967 havde en produktionsforøgelse på 7 pct. pro anno, havde man i 1968 og 1969 en formindskelse på grund af den tørke, der ramte landet i disse år, men 1970 og 1971 synes at vise muligheder for at genvinde det tabte på trods af besværlighederne for kvægavlen i 1970. I 1971 nyder man godt af den kendsgerning, at regnmængden i 1970 var normal.

Landboreformprogrammet omfatter ekspropriering af mindst 1000 storbrug, hvilket vil kunne komme 30.000 familier til gode. Dette er begyndelsen til en seksårsplan, hvis mål er eksproprieringen af 3.800 brug med et areal på 7 millioner hektarer kombineret med et etableringsprogram for mindst 70.000 familier i perioden 1971–76. Landboreformen vil blive gennemført inden for lovens rammer, og den vil opsuge en del arbejdsløse, tillade en rationel mekanisering af landbruget, rationalisere brugene og intensivere produktionen, udvikle landbrugsindustrien, skabe en bedre infrastruktur i kunstvandingen og forbedre det teknologiske niveau i landarbejdet. Et andet element i landboreformprogrammet er udstyring af de allerede etablerede brug for at forberede disse til produktionsplanen for 1971–72.

Med hensyn til produktionsprogrammerne kan det påpeges, at i småbrugene vil der ske en produktionsforøgelse i lighed med den forøgelse, man i 1970 kunne iagttage i de tilsåede områder. Med hensyn til resten af landbruget viser de tilgængelige fortilfælde, at de planlagt tilsåede arealer i 1970 forøgedes med 4 pct.; hvis den registrerede hensigt opfyldtes blot 90 pct., vil produktionen inden for landbrug og kvægavl kunne forøges med 5,3 pct. i perioden 1970–71 i forhold til 1969–70. Man bør her fastslå, at visse producenters sabotage og problemerne med den offentlige orden kan forstyrre opnåelsen af disse resultater. I hvert fald er de vanskeligheder, der kan fremkomme inden for landbruget i 1971 langt fra dem, der opstod i 1969, da produktionen nåede sin nederste grænse i det årti, og nationen viste, at den kunne overvinde problemerne ved den lave produktion.

Hvad angår kreditter og teknisk assistance, vil man yde en kraftig støtte til landmændene ved hjælp af det nationale banksystem og organer for teknisk hjælp som INDAP og SAG. I nogle kritiske områder som Cautín vil INDAP fordoble antallet af klienter, der hjælpes med kreditter, råmaterialer, o.s.v., således at man på landsplan når op på 12.000 landmænd, der modtager hjælp, en fordobling af 1970-niveauet.

Fra og med 1971 vil man lægge stor vægt på udviklingen af landbrugsindustrien ved at opbygge vertikalt fungerende foretagender til bearbejdning af frugt, grønsager, kød, korn og andre produkter. Disse foretagender vil købe ind efter på forhånd etablerede overenskomster med landmændene, forarbejde produkterne og sælge dem på detailniveau.

Eksportprogrammet for landbrugsartikler omfatter produkter som frugt, grønsager, kød og korn for en sum på ca. 35 millioner dollars. (Ca. 233 millioner kr.). Modsat omfatter importprogrammet for 1971 hvede, majs, kødprodukter, spiseolie i tilstrækkeligt omfang til at dække den efterspørgsel, der vil fremkomme gennem en omfordeling af indkomsten.

Kunstvandingsprogrammet omfatter kanalisering af 3 store floder samt inddæmning af 8 mindre og 2 store kunstige søer.

b. Planen for fiskeriet.

Regeringen vil lægge stor vægt på at styrke fiskeriet i 1971. Man vil oprette et fiskeriministerium for at styrke aktiviteterne og til at organisere transportog havnesystemet. Man vil påbegynde opbygningen af mindst 4 fiskerihavne, nogle af disse med fryseanlæg. Ligeledes vil man igangsætte et program til fornyelse af fiskeriflåden, hvilket omfatter projekter som udbygning af ansjosog tunfiskerflåden, trawlerflåden o.s.v. Programmet for terminaler og distribution omfatter projekter som fryseterminalen i Concepción, Valparaíso samt udvidelsen af Santiago og udvidelsen af veje og bestanden af transportmateriel.

c. Planen for minedrift.

Denne sektor vil gennemgå vidtrækkende ændringer i 1971 som følge af nationaliseringen af minerne. Programmets generelle mål er at fuldføre statskontrollen med kobber, jern og salpeter.

Med hensyn til kobberet har den befuldmægtigede til Nationalkongressen sendt en plan for en konstitutionel reform, som vil tillade nationalisering af de store kobberminer. Denne plan er et vigtigt skridt i generobringen af landets rigdomme, eftersom 80 pct. af kobberproduktionen indtil slutningen af 1970 var kontrolleret af udenlandske foretagender på trods af de undertegnede overenskomster med den tidligere centraladministration.

Med hensyn til jernet fastsætter 1971-planen, at jernlejerne i El Tofo og Romeral, som siden 1951 har været i hænderne på *Bethlehem Chile Iron Mi-*

nes Company, skal overgå til den chilenske stat. Planen påtænker at integrere *Compañía de Acero del Pacífico* (CAP) i den offentlige ejendom, og den omfatter ligeledes nationalisering af minekompagniet *Lofa Schwager*, der tidligere har været på private hænder.

I løbet af 1971 vil man opfylde programmet for udvidelse af minedriften, hvilket vil medføre, at man når en produktion på ca. 940.000 tons. Det Nationale Minedirektorat vil blive pålagt at reducere den instabilitet, der ofte er til gene for de små og mellemstore kobberproducenter ved at sikre et stabilt prisleje og regelmæssig teknisk og finansiel støtte. Hvad angår forhandlingen af kobberet, omfatter planen, at den chilenske stat indlemmes i eksporten af dette metal, hvilket vil sikre landets muligheder for at finde de bedste eksportmarkeder inklusive de socialistiske lande. En anden betydningsfuld plan omfatter udviklingen af de tekniske og videnskabelige undersøgelsesmetoder med hensyn til mineralsøgning, -optagning og -forarbejdning for at reducere den teknologiske afhængighed af udlandet.

Regeringen har undertegnet en overenskomst med salpeterarbejderne, og man har fastlagt at øge produktionen fra ca. 650.000 tons til 1 million tons i 1971. Med jernet har man sat sig det mål at nå en produktion på 12 millioner tons, og samtidig indleder man et ambitiøst investeringsprogram for at igangsætte Boguerón Chauar-minen og udvide installationerne i Algarrobo og Guacolda. Disse investeringer er begyndelsen til en udvidelse af stålproduktionen.

Kulproduktionsplanen påtænker en produktionsforøgelse fra 1,5 millioner tons i 1970 til ca. 1,6 millioner tons i 1971, hvilket svarer til en 8 pct.'s forøgelse.

d. Planen for industrisektoren.

Man vil dække efterspørgslen efter industriprodukter i 1971 ved at aktivisere den ikke-udnyttede produktionskapacitet samt ved generelle kapacitetsudvidelser. Gennem a) en omfordeling af indkomsten, b) en udvidelse af byggeriet, og c) oprettelse af statsforetagender vil man øge efterspørgslen og dække denne gennem bl.a. en øget import af råstoffer.

Staten vil gennem sine investeringer færdiggøre allerede igangværende projekter og påbegynde nye. De første resultater, der vil kunne ses i 1971, er: frugtforarbejdningsfabrikkerne i Aconcagna og O'Higgins, en saltfabrik, en plov- og harvefabrik, en fabrik for kasseapparater, o.s.v. Disse fabrikker vil bidrage væsentligt til produktionsforøgelsen. Saltfabrikken vil producere 6.000 tons om året, plov- og harvefabrikken kan fremstille 1.200 plove og 1.200 harve pr. år, og markedet for denne produktion vil blive fordoblet eller tredoblet ved hjælp af landboreformen, der bl.a. omfatter udlevering af større landbrugsredskaber.

Af andre vigtige investeringsprojekter kan nævnes produktionen af råstål og stål-barrer, som skal bringes op fra 600.000 til én million tons inden 1972; IANSA-fabrikken, som vil få en kapacitet på 60.000 tons pr. år, og cellulosefabrikken i Constitución, som vil kunne producere 175.000 tons kraft-cellulose.

Regeringens politik sigter i stigende grad på at kunne forsyne befolkningen med vigtige produkter. Dette kan ses af de vedtagne projekter i næringsmiddel og tekstilindustrien: fryseanlægget i Valparaíso, som vil få en kapacitet på 200.000 kasser æbler; slagteriet i Castro, som vil få en årlig kapacitet på 3.000 tons oksekød, 170 tons fårekød og 170 tons svinekød. Den samlede sum, regeringen i 1971 vil investere i næringsmiddelindustrien, andrager 11,9 millioner dollars (ca. 77 millioner kr.), hvilket er 21 pct. af de samlede investeringer i industrien.

Blandt de projekter, der sættes igang i 1971, er de vigtigste: en acetylalkohol-fabrik, en natriumsulfat-fabrik, en natriumsilikat-fabrik, en alkyl-benzen-fabrik, o.s.v. Mere betydningsfuldt er det, at disse produkter er omfattet af integrationsprogrammet i ALALC (Det latinamerikanske Fællesmarked og det første forsøg på at skabe økonomisk integration i Latinamerika) og i *El Pacto Andino* (Andeslandenes fælles økonomisk- og forsvarspolitisk traktat). Cementfabrikken i Antofagasta spiller en vigtig rolle i regeringens boligprogram, o.s.v. Alt i alt har man for 1971 fremstillet 126 nye projekter, og man vil udvide for 87,8 millioner dollars (ca. 610 millioner kr.).

Man må her påpege, at industrien har meget stor betydning som arbejdsskabende faktor, idet en generel aktivisering i denne sektor vil kunne opsuge store mængder af arbejdskraft.

2. Planerne for de infrastrukturelle faktorer

Opmuntring af produktionssektorerne vil blive fulgt af udvidelser i den økonomiske infrastruktur, d.v.s. energi, brændstof, transport og kommunikation.

a. Planen for energisektoren.

Planen omfatter en udvidelse af energiforsyningen med 15,3 pct. i forhold til 1970. Det er værd at bemærke, at $\frac{2}{3}$ af energiproduktionen er hydroelektrisk, mens $\frac{1}{3}$ er termoelektrisk. Denne sidste trediedel forbruger 755.000 tons kul pr. år, og man sigter efter at nedskære den ved at investere adskillige millioner dollars i hydroelektriske anlæg.

Med hensyn til olie omfatter planen raffinering af 6,1 millioner m³ råolie, hvoraf landet selv kan levere 2 millioner, mens resten importeres. Der vil blive fremstillet 27.000 tons flydende gas. For 1971 er det planlagt, at ENAP direkte skal distribuere alt ætylen, 17,6 pct. af dieselolien og 68,3 pct. af de øvrige brændstoffer.

Resten af produkterne distribueres af private selskaber eller gennem direkte import til f.eks. kobberfabrikkerne. ENAP's mål er, for så vidt angår olieprodukter, at forsøge at dække det nationale forbrug og så vidt muligt eksportere. I 1971 vil fabrikken i Poesión begynde produktionen, og dette vil muliggøre en eksport på 220.000 tons nedkølet, flydende gas.

For fremtidig at kunne udvide olieproduktionen har regeringen undertegnet en overenskomst med FN's udviklingsråd for at få undersøgt det undersøiske plateau i Magellan-strædet og andre lovende arealer.

b. Planen for transportsektoren.

Transportsektoren er fundamentalt afhængig af produktionsniveauet i de øvrige økonomiske sektorer. I konsekvens heraf vil transportydelse mængde i 1971 stige i takt med den økonomiske udvidelse. For at kunne leve op til dette har man skitseret en plan for større koordination mellem de forskellige transportmidler og for en mere intensiv og rationel brug af den eksisterende infrastruktur og det eksisterende udstyr.

Inden for jernbanerne er det særlig passagertransporten i den sydlige del af landet, der spiller en rolle, og her påtænker man en udvidelse i størrelsesordenen 4 pct. Med hensyn til godstransporten forudser man en stigning på mindst 5 pct. i forhold til 1970, men systemet kan bære en stigning på helt op til 30 pct.

For at kunne opfylde programmet må statsbanerne investere ca. 330 millioner escudos (eller ca. 86 millioner kr.), hvoraf de vigtigste poster er en fornyelse af materiellet (700 vogne af overvejende nationalt fabrikat samt 6 lokomotiver) og en forbedring af spornettet.

Man påtænker i 1971 at udvide den urbane transportservice væsentligt, hvilket vil betyde en forøgelse i antallet af passagerer på fra 88 pct. i Santiago, 73 pct. i Valparaíso, 53 pct. i Concepción til 15 pct. i Antofagasta. Til dette formål regner man med at indsætte 420 nye busser samt istandsætte den bestående bus- og trolleybuspark.

Den private lastbiltransport vil antagelig kræve 200 nye køretøjer, og dette betyder en investering på 36,4 millioner escudos (eller ca. 9,4 millioner kr.).

For luftfartens vedkommende er der planlagt et investeringsprogram til fornyelse af den nationale og internationale luftflåde. Budgettet for 1971 indeholder bl.a. anskaffelse af en Boeing 707 til 8,5 millioner dollars for at styrke de eksisterende internationale ruter og for at udvide dem til Europa og Cuba; køb af en Boeing 727 transportmaskine til 4,4 millioner dollars, som skal varetage ruten Santiago-Punta Arenas; udskiftning af de DC-3'ere, der betjener Chiloé og Aysén, med to mindre maskiner til 20 personer og 2 tons last, til at begynde med.

Med hensyn til skibstransporten er der planlagt offentlige investeringer på 5,5 millioner dollars i 6 slæbebåde på 6.000 tons dødvægt hver samt 2 havgående

slæbere til kultransport. Men vil påbegynde ombygning og mekanisering af flere af de vigtigste havne: Valparaíso, Puerto Montt, Arica, o.s.v.

For de øvrige transportvejs vedkommende er der udarbejdet et bredt program, som sigter på en fortsat udbygning af landeveje og autostradaer. Man vil indlede en del nykonstruktioner samt modernisere nogle tunneler, udbygge og forbedre 3 lufthavne, o.s.v.

3. *Planerne for socialektoren*

Disse planer er rettet mod en forbedring af boligerne, bedre undervisningstilbud og bedre sundhedsvæsen samt bedre betingelser for turismen.

a. Planen for boligsektoren.

Boligplanen for den offentlige sektor i 1971 omfatter bygning af 83.112 boliger mer et samlet areal på 3.500.000 m². Dette er fordelt på 68.088 étplansboliger med et samlet areal på 2.650.000 m² og 15.024 etageboliger med et areal på 850.000 m². Inden 31. december 1971 skulle man altså kunne færdiggøre ca. 80.000 boliger, hvilket vil kunne løse boligproblemerne for 400.000 mennesker. De byggemodningsarbejder, man vil udføre, skulle kunne komme 135.000 boliger til gode. Der vil blive opkøbt ca. 1.600 hektarer jord, og da man i forvejen råder over 2.700 hektarer, vil man altså få 4.300 hektarer til bebyggelse. Dette er tilstrækkeligt til at gennemføre planerne, da disse omfatter et areal på 2.508 hektarer. Af de 68.088 planlagte boliger vil de 35.482 blive bygget på traditionel vis, mens de resterende 32.606 vil være industrialiseret byggeri.

Programmet for det nationale opsparings- og udlånssystem omfatter 14.500 udlån, hvoraf 50 pct. er beregnet på køb af allerede byggede boliger, mens de øvrige 50 pct. er lån til opførelse af nye boliger.

Den planlagte investering i boliger i 1971 er på 4.805 millioner escudos (ca. 1.250 millioner kr.), en fordobling fra det foregående år. Denne forøgelse fremkommer ved, at der i den offentlige sektors budget er sket en forøgelse på 176,9 pct., mens investeringerne i den private sektor viser en stigning på 15,1 pct. Boligbyggeriet er koncentreret til provinserne Santiago, Concepción og Valparaíso, primært på grund af beskæftigelsesmulighederne. Med hensyn til arbejdsløsheden i 1971 kan man forudse, at den arbejdsløshed på 22 pct., man så i 1970 inden for denne sektor, praktisk taget skulle kunne opsuges af den stigende produktion.

Man regner med, at materiale-forbruget i byggesektoren f.eks. med hensyn til cement ikke vil være stort nok til at udligne produktionen i landets tre cementfabrikker, dersom disse udnytter kapaciteten fuldt ud, men som produktionen er i øjeblikket, er den dækkende for forbruget.

b. Planen for det offentlige sundhedsvæsen.

Planen for 1971 omfatter en udvidelse af ernæringsprogrammet, en rationalisering af sektorens service og en udvidelse af hospitalsbyggeriet. Den omfatter ligeledes en forøgelse af ernæringsstilskudene, således at udleveringen af mælk firedobles i forhold til 1970, hvilket vil sige, at der vil blive udleveret 48 millioner kilo mælk til en pris af ca. 385 millioner escudos (ca. 100 millioner kr.).

Man har planlagt ekstraordinære kampagner inden for følgende områder:

1. Mavelidelser hos børn: større antal indlæggelser, flere konsultationsmuligheder og sygebesøg hos børn, bedre sanitær kontrol og undervisning.

2. Nødstilfælde i vinterperioden: en forøgelse af antallet af specielle vaccinationer, større antal hospitalsindlæggelser og børnekonsultationer samt øget undervisning i forbindelse hermed.

3. Alkoholisme: en forøgelse af præventionen og den hermed forbundne undervisning og i nogle tilfælde revalideringshjælp til alkoholikere.

4. Sanering og miljøbeskyttelse: herunder en koordinering af de sektorer, der arbejder med problemerne, især byrådene og ministeriet for sundhedsvæsen og den militære arbejdstjeneste, med aktiv deltagelse af de organiserede arbejdere. Dette program omfatter organisering af et Renovationskompagni i Santiago, og der vil blive lagt vægt på etablering af drikkevandsservice både på landet og i byerne.

Blandt de vigtigste ændringer, der i 1971 vil ske i sundhedssektoren, er en demokratiseringsplan for SNS (sundhedsstyrelsen). Den plan vil tillade en indlemmelse af såvel akademisk som administrativt og andet personel på alle niveauer i SNS, også forbrugerne vil kunne få indflydelse gennem deres offentlige organisationer: CUT (fagforening), *Junta de Vecinos* og *Centro de Madres*, idet alle vil få beslutende myndighed. Repræsentationen bliver proportional og vil kunne forhindre bureaukratiske metoder, interne konflikter og andre vanskeligheder, der måtte kunne besvære SNS's funktioner. Demokratiseringen vil finde sted på hospitalsniveau, på konsultationsniveau og på internt hospitalsniveau, såvel som på de overordnede regionale og nationale organisationers niveau.

Af de umiddelbart virkende forholdsregler i regeringsprogrammet til fremme af borgernes mulighed for hjælp fra sundhedsvæsenet kan nævnes en eliminerings af de bureaukratiske besværligheder, gratis adgang til medikamenter og hospitalsundersøgelser samt lægekonsultationers integrering i de lokale bygninger. Generelt vil disse forholdsregler være til gavn for de laveste indkomster.

I hospitalsbyggeri-programmet er påtænkt opført 4.000 sengepladser samt påbegyndt 7 nye hospitaler, 3 konsultationscentre, 9 ombygningsprojekter og 15 landkonsultationer.

c. *Planen for undervisningsvæsenet.*

Følgende mål er sat for undervisningsvæsenet i 1971: a) En udvidelse af undervisningen på børnehaveniveau; b) opsugning og fastholdelse af de elever, der er i skolealderen, hvor dette måtte være påkrævet; c) udbygning af den videregående undervisning som forberedelse til teknisk-akademiske uddannelser, særligt de industrielt og landbrugsmæssigt orienterede; d) ekspansion af universitetsundervisningen gennem en udvidelse af *støtten til de første-årsstuderende* for at opnå en høj undervisningsdeltagelse blandt disse elever, der skal aflægge den akademiske egnethedsprøve.

Skoleundervisningen vil i 1971 omfatte 2.570.700 børn, hvilket er en forøgelse på 6,2 pct. i forhold til de i 1970 indtegnede. Det nævnte antal børn udgør 72,5 pct. af befolkningsgruppen mellem 5 og 19 år. Med hensyn til børnehaveundervisningen vil den komme til at omfatte 74.800 børn, hvilket er en forøgelse på 18,2 pct. i forhold til 1970. Antallet svarer til 28 pct. af befolkningsgruppen på 5 år. Grundskoleundervisningen vil omfatte 2.135.100 børn, en forøgelse på 3,4 pct., hvilket svarer til 70.600 børn, og totaltallet svarer til 95,1 pct. af befolkningsgruppen mellem 6 og 14 år, hvilket er en forøgelse i forhold til 1970.

Regeringen vil opfylde sit løfte om at foranstalte uddeling af gratis morgenmad til alle elever i grundskolen, og ligeledes vil man tilbyde et stort antal elever (35,6 pct. i 1971) gratis frokost, man vil øge adgangen til at få legater samt uddele et større antal gratis skoleuniformer.

Den videregående undervisning vil i 1971 omfatte 360.800 elever fordelt med 223.100 i den naturvidenskabelige og den humanistiske gren og 137.700 i den tekniske gren. Handelsskolerne vil få 278.200 elever, og den private sektor vil herved komme til at forestå undervisningen for 22,9 pct. af eleverne i den videregående undervisning. Det samlede antal elever svarer til 34,7 pct. af befolkningsgruppen mellem 15 og 19 år, hvilket ligeledes er en stigning i forhold til 1970.

Den naturvidenskabelige og den humanistiske gruppe udgør 61,8 pct. af eleverne i den videregående undervisning, mens den tekniske gruppe kun udgør 38,2 pct. I 1971 vil man lægge vægt på at udvide den tekniske undervisning, således at den industrielt orienterede retning udvides med 63 pct., mens landbrugsretningens elevtal fordobles.

På universitetsniveau vil man anstrenge sig for at udvide så kraftigt som overhovedet muligt. Man vil forøge antallet af *førsteårslegater* til 35.143, en forøgelse på 13.351 eller 62,8 pct. i forhold til 1970. Dette svarer til, at man optager 66 pct. af de elever, der går op til den akademiske egnethedsprøve. Den stærkeste vækst vil være at finde på Statens Tekniske Universitet, der vil øges fra 3.570 til 11.290, og ved universitetet i Concepción, der vil øges fra 1.717 til 2.990.

d. Planen for turismen.

Uden at underkende den traditionelle turismes rolle som økonomisk udviklende faktor er det regeringens hensigt at give en plan for folkelig turisme en speciel fortrinsret. De vigtigste projekter for 1971 er:

1. Offentlige svømmebassiner. Man vil anlægge 37 svømmebassiner fordelt over hele landet samt fremsætte forslag om yderligere 25 omkring Valparaíso. De vil kunne rumme ca. 25.000 mennesker, hvilket vil sige, at de vil blive besøgt af mere end 150.000 mennesker i sæsonen. Nogle er allerede færdiggjort og trådt i funktion.

2. Camping. De allerede eksisterende campingpladser er blevet udvidet, og deres installationer er forbedret. Man har desuden anlagt en ny plads og planlagt yderligere 5, og flere vil følge efter.

3. Hoteller og pensioner. Her har man 9 vigtige projekter i gang: et stort, førsteklasses hotel i Valparaíso; pensioner, hytter og hoteludvidelser i Iquique; to pensioner i Arica, o.s.v.

4. Af investeringerne i forbedringer og nyanlæg af veje af betydning for turismen går 15.090.000 escudos (knap 4 millioner kr.).

5. En bred støtte til private turistprojekter som hoteller, pensioner, restauranter, o.s.v. Til dette formål er afsat mere end 35 millioner escudos (ca. 9 millioner kr.).

6. Desuden vil man anlægge nye badestrande, bjerghytter, parker, forlystelsescentre, o.s.v. Man vil restaurere historiske momenter, indrette nye lokaler til salg af kunsthåndværk, o.s.v.

4. Restruktureringsprogram for finansieringen og handelen

Dette program har til hensigt at korrigere manglerne ved finansieringen og handelen under hensyntagen til landets industrielle udvikling, således at kapitalstrømmen i stedet for at dirigeres mod visse forfordelte sektorer kan blive til gavn for folket.

a. Planen for handelen.

Statens deltagelse i udviklingen af handelen viser sig på tre måder:

1. I en styrkelse af de statslige foretagender, der har forbindelse med distributionen, for at koordinere og effektivisere disse funktioner og for at give foretagenderne afgørende indflydelse på markedet.

2. Regulering af nøglesektorerne i distributionsprocessen, der ikke er direkte eller indirekte underlagt staten, f.eks. gennem pris- og avancekontrol, kontrol med kreditter og budgetter, o.s.v.

I 1971 vil man søge at danne et *Empresa Distribuidora Nacional* (Nationalt distributionsfirma) med støtte fra *La Empresa de Comercio Agrícola* (statsejet

forhandlingsfirma for landbrugsprodukter), *Banco del Estado* (statsbanken) samt *La Corporación de Fomento de la Producción* (sammenslutning til udvikling af industrien). Dette foretagende vil primært få til opgave at regulere forsyningerne af konsumvarer, især for at styrke de svageste sektorer. Det skal operere imellem producent og detailhandler for at eliminere de mellemliggende led, og med det formål at billiggøre produkterne og bringe dem frem til steder, hvor man ikke før har kunnet få dem. Det skal først og fremmest tage sig af produkter som fødevarer og tekstilvarer.

b. Programmet for statens overtagelse af bankerne.

Den største forbruger af bankkreditter i den private sektor er industrien, som den 31. december 1969 stod for 42 pct. af bankernes udlån. Herefter følger landbruget med 24 pct. og handelssektoren med 16 pct. Betragter man produktionens bruttoværdi som et mål for aktiviteterne i de forskellige sektorer, finder man ud af, at den mest forfordelte sektor er landbruget, der opnåede kreditter svarende til 19 pct. af bruttoværdien af produktionen i denne sektor. Industrien derimod opnåede kun kreditter svarende til 5 pct., og alle øvrige sektorer lå endnu lavere. Minedrift, transport og offentlige tjenesteydelser opnåede de mindste kreditter.

Med hensyn til kreditdistributionen i den private sektor er det værd at bemærke den voldsomme koncentration: 51 skyldnere (0,4 pct. af totalen) disponerer over 1.186 millioner escudos eller 25 pct. af bankkreditterne (svarende til ca. 305 millioner kr.). I den anden ende har 28 pct. af skyldnerne adgang til 2,6 pct. eller 120 millioner escudos (ca. 31 millioner kr.). Også regionalt er der tale om en koncentration, 68 pct. af al kredit er givet til Santiago-provinsen. Der er altså tale om en opslugning af kreditter til Santiago fra de øvrige provinser. Når man ser på fordelingen med hensyn til produktionsgren i de forskellige provinser er det overalt landbruget, der råder over mere end 50 pct. af provinsbankkreditterne. I Santiago råder industrien over 45 pct., og 72 pct. af minekreditterne er koncentreret her.

Stillet over for denne realitet har regeringen indledt en demokratisering af kreditgivningen, hvis væsentligste mål er at give små og mellemstore landbrug og handelsforetagender adgang til kredit, samt bedre den geografiske ulighed. Til dette formål har man nedsat bankrenten og har påbegyndt statsopkøb af bankaktier samt fremsat lovforslag til fremme af processen.

III. De regionale udviklingsplaner

Koncentrationen af økonomiske aktiviteter og befolkningen i hovedstadsprovinsen er resultatet af en lang historisk proces i den chilenske økonomi, og den er nu nået frem til at være en af de væsentligste hindringer for udviklingen. De

historiske rødder til denne geografiske fordeling skal søges i den måde, hvorpå den chilenske økonomi har været forbundet med den øvrige verdens kapitalistiske system. Hovedstaden var det politiske og administrative centrum, hvorigennem overskuddene fra landets landbrugs- og mineproduktion flød. Disse penge flød i reglen enten ud af landet, eller også blev de brugt af det herskende borgerskab i forbindelse med dets krav til levestandard. Den kapitalistiske industriudvikling i tilbagestående og afhængige lande er centraliseret og ulige fordelt, og de samme mekanismer, der fører til hovedstadens monopolstilling, favoriserer en industriel koncentration i visse områder, mens de overlader resten af landet stillingen som forsyningsområde for råstoffer, fødevarer og arbejdskraft under de dårligst mulige betingelser.

I Chile blev industrialiseringen styret af dele af borgerskabet, der mere eller mindre direkte stod i forbindelse med internationale kapitalinteresser, og som lod sig lede af den snævre horisont, der begrænses af de private investeringers rentabilitet samtidig med, at de ofte benyttede sig af statsapparatet til egne formål og fordele. Den herved opståede industri centraliseredes alt for voldsomt i Santiago, der næsten blev det eneste virkeligt industrialiserede område i landet. I 1970 rummede Santiago nær ved 54 pct. af landets bybefolkning og næsten 37 pct. af den samlede befolkning. I 1967 skabtes 45 pct. af bruttonationalproduktet og 58 pct. af industriproduktionen i Santiago, og manufakturproduktionen fandt sted for 70 pct.'s vedkommende i de centrale provinser Valparaíso, Aconcagua, O'Higgins og Santiago. Den geografiske centralisering i de økonomiske aktiviteter modsvarer af den ulige indkomstfordeling og den bureaukratiske administration. Centraladministrationen, finanssystemet og industrien er dannet omkring de geografiske uligheder i den økonomiske struktur og støtter således disse. Eksempelvis var den 30. juni 1970 56 pct. af alle pengeanbringelser i private banker foretaget i Santiago. Disse banker, der opererer ud fra Santiago, kontrollerer næsten 87 pct. af alle pengeanbringelser i landet, og medtager man Statsbanken (der også ligger i Santiago), stiger tallet til 92 pct.

Men i Santiago finder man ikke blot centret for produktion og økonomiske og politiske beslutninger. Der findes tillige en enorm mængde fattige, der kom til denne by i søgen efter bedre levevilkår, og som blev indlemmet i bylivet i uproduktive beskæftigelser med lave indkomster. I det forløbne tiår er hovedstadsområdet andel af befolkningen vokset fra 49 pct. til 52 pct., skønt industriproduktionen i området har været konstant fra 1957-67.

Dette er i store træk den situation, hvori Folkefrontsregeringen overtog landet, og her ud fra vil den gå i planlægningen af den regionale udvikling.

Man må ikke opfatte anstrengelserne for regional udvikling som en korrigeret version af den traditionelle teori om polariseret udvikling. Folkefrontsregeringen er fast besluttet på at indlemme provinsernes underudnyttede ressourcer i det nationale

økonomiske liv i en sådan grad, at man opnår en total forandring af landets fysionomi med hensyn til den geografiske fordeling af produktion og befolkning. Den selvmodsigende virkelighedsfortolkning, der fremkommer ved uhemmet brug af begrebet »udviklingscenter«, og anvendelsen af politiske lapperier har ikke kunnet standse centraliseringsprocessen, der tværtimod er forløbet stadig hurtigere. Uden at foregive en kritisk analyse af den teori, der ligger bag udviklingscentrene som sikringer af decentralisering og regional udvikling, er det vigtigt at pege på nogle af dens selvmodsigelser, især hvad angår de private foretagenders og statens rolle. En udviklingspolitik for perifere og tilbagestående områder, der tager sit udgangspunkt i centerbegrebet, reserverer staten rollen som den, der forsyner de private foretagender med ressourcer gennem opbygning af infrastrukturen, gennem forsyning med udstyr og ved at påtage sig opgaver af en størrelsesorden og et risikomoment, de private foretagender ikke vil udsætte sig for. Denne reservation fører mod en dårlig udnyttelse af de producerede værdier og tjener kun til at styrke den gældende sociale struktur.

På trods af at denne politik betød en enorm ødslen med ressourcer, var dens virkning på den regionale udvikling minimal; den største del af erhvervslivet fandt fortsat hovedstaden geografisk fordelagtig, og strømmen af privat investering til provinsen kom aldrig i gang. Mine-enklaver som Chuquicamata og Salvador, salpeterlejerne og industri-enklaver som Concepción er typiske eksempler på en lokal udvikling, der er styret udefra, og som har meget lidt udviklende virkning på resten af provinsen. Den økonomiske, sociale og kulturelle udvikling af alle egne af landet bliver ikke resultatet af »centrene«s virkning, men det nødvendige resultat af en klar og fast vilje til decentralisering og til skabelsen af »økonomisk integrerede områder«.

Skønt der muligvis er blevet lagt for megen vægt på sociale og politiske argumenter for at prioritere integreringen af de chilenske provinser højt, er der en særdeles solid økonomisk argumentation herfor: den ændring af produktionsstrukturen, som Folkefronten har foreslået, indebærer en udnyttelse af enorme uudnyttede eller dårligt udnyttede ressourcer. En stor del af de reserver, der kan mobiliseres, findes ude i landet og ikke koncentreret i nogle få områder. Dette gælder f.eks. landbrugsjorden, mineralforekomsterne, skovene, fiskebestanden, o.s.v., og det gælder ligeledes arbejdskraften.

Planen for 1971 går i to retninger: en genoplivning af det regionale, økonomiske liv og en mobilisering af det udbytte, hver enkelt region kan producere på kort sigt med den forhåndenværende mængde naturlige ressourcer, materiel og arbejdskraft. Man vil stræbe mod disse to kortsigtede mål ved generelt at stimulere al produktion, ved en generel højnelse af efterspørgslen, ved at støtte små og mellemstore producenter gennem en forøgelse af kreditmulighederne og gennem en forbedring af forhandlingen af og priserne på deres produkter og ved at anvende forskellige

fremgangsmåder i forskellige regioner. I nogle regioner vil man mobilisere det potentielle udbytte gennem strukturelle og institutionelle ændringer, i andre gennem oprettelsen af produktionsoverenskomster, der ved at undgå de traditionelle handelskanaler vil kunne få en direkte virkning i retning af en omfordeling af indkomsterne. I visse regioner vil en statslig indgriben i standsede eller dårligt udnyttede produktioner tillade en højnelse af produktionen og skaffe muligheder for produktiv beskæftigelse ved at erstatte det private erhvervslivs rentabilitetskriterier med kriterier for social rentabilitet. Ydermere vil en nationalisering af de regionale monopolforetagender hurtigt hæve graden af udnyttelse af det forhåndenværende materiel og skabe områder, der kan være center for fremskridt og økonomisk udvikling, som det f.eks. er tilfældet med La Lanera Austral. I den nordlige zone vil nationaliseringen af minerressourcerne på kort sigt tillade en økonomisk, social og kulturel integrering af arbejderne både i minerne og i resten af området.

Kort sagt: der findes for hver enkelt region en grundlæggende linie i mobiliseringsprogrammet, og denne modsvares af investeringer i produktion og socialforsorg, planer til en ny udnyttelse af de regionale ressourcer samt forskning i investeringer, administrationsformer og muligheder for folkets deltagelse i styret.

Samlet vurdering af planen for 1971

Såvel de sektorielle som de regionale planer, der her er skitseret, viser konkrete planer for og studier over, hvad regeringen agter at gøre for at igangsætte en kraftig offensiv til forøgelse af produktion og investering. De tilsigtede resultater er:

- ☆ Et stort spring fremad i aktivitetsniveau.
- ☆ En væsentlig nedskæring af arbejdsløsheden.
- ☆ En kraftig forøgelse af arbejds lønningerne.
- ☆ Særlige forholdsregler for at dække det chilenske folks behov for boliger, sundhedsvæsen, undervisning, ernæring, o.s.v.
- ☆ Et nyt syn på de regionale problemer og herigennem en mere jævn og retfærdig udvikling for hver enkelt region med hensyn til udnyttelse af ressourcer og dækning af behov.

Alle disse projekter er inspireret af Folkefrontens program og falder inden for en opfattelse af den økonomiske politik, der tildeler staten rollen som den faste og sammenhængende leder med klart definerede mål i retning af et socialistisk Chile.

Det er værd at resumere nogle globale aspekter ved planen: man vil skabe en kraftig stigning i reallønningerne gennem den skitserede lønjusteringspolitik og

gennem en fastholdelse af prisniveauet; ikke-lønindkomster vil blive fastholdt nogenlunde på 1970-niveauet. Dette medfører, at en stor del af produktionsforøgelsen kommer lønindkomsterne til gode, især de laveste indkomster vil nyde godt af dette. Af andre aspekter kan nævnes en forøgelse af efterspørgslen gennem lønjusteringspolitikken; virkningen af mobiliseringsplanerne; støtten til ikke-monopoliserede foretagender (billig og demokratisk fordelt kredit, produktionsoverenskomster, o.s.v.); åbningen af nye markeder og en bedre brug af den eksisterende kapacitet, hvilket vil forårsage en betydelig forøgelse af industriproduktionen.

Der vil blive skabt væsentlige flere nye arbejdspladser end i tidligere år.

Lønarbejdernes andel af udbyttet bliver betydelig, og dette vil betyde en grundlæggende ændring af levestandarden for størstedelen af befolkningen.

Udvidelsen af den bestående og igangsættelsen af ny minedrift såvel som åbningen af nye eksport-markeder vil betyde et vigtigt skift i handelsforbindelserne med udlandet.

En vigtig del af udbytteforøgelsen vil blive brugt til en hidtil uset højnelse af investeringerne, især i boliger.

Den økonomiske reaktiveringsproces vil desuden tillade en væsentlig forøgelse af befolkningens forbrug.

Stigningen i nationalproduktet er baseret på en produktion af goder i form af varer i modsætning til tidligere, hvor den var koncentreret om tjenesteydelserne, og alligevel vil der blive lagt stor vægt på den sociale service, f.eks. inden for undervisning og sundhedsvæsen.

De sektorer, der ifølge denne plan udvides kraftigst, er de vareproducerende: minedrift, byggeri, industri, landbrug, energiproduktion og herefter de offentlige ydelser.

De programmer, der her er refereret til, deres forenelighed og især de strukturelle reformer, man agter at gennemføre, viser, at den revolutionære proces, regeringen har sat i gang, vil blive fulgt af en større vækst, end man har set i de sidste år. Det vigtigste grundlag for den udvikling, der er indeholdt i 1971-planen, er folkets organiserede deltagelse, og det vil på samme tid være det store flertal af befolkningen, der kommer til at nyde godt af dens gennemførelse. En af de største vanskeligheder for gennemførelsen af planen er manglerne i det eksisterende bureaukratisk-administrative apparat. Den chilenske central-administration var faktisk ikke forberedt på at opfylde de krav, en angribende og aktiviserende plan stiller. Vi hentyder her ikke blot til de alvorlige strukturelle problemer, men også til den mentalitet, der behersker mange funktionærer. Planens gennemførelse kræver ikke blot sikre investeringer og finansieringer, men også en kraftig anstrengelse for at rette de nævnte mangler. Planen indeholder initiativer, som vil være til gode for alle arbejdere og for en stor del af landets middelklasse, som vil se en dæmpning i prisstigningerne, en forbedring af deres reelle købekraft, en

udvidelse af undervisning og sundhedsvæsen, samt lettere adgang til at få eget hus. De ikke-monopoliserede foretagender står over for en stor opgave i denne samlede, nationale kraftanstrengelse, og de vil komme til at nyde godt af et større marked, bedre kredit og muligheden for en fri og direkte dialog med regeringsorganerne og med repræsentanter for arbejderne.

1971-planen, som omfatter en detaljeret operationsplan for den offentlige sektor, er et systematisk og organiseret forsøg på at drage Chile ud af stagnationen, og den tilbyder folket mulighed for at deltage i udarbejdelsen og i den praktiske gennemførelse. Kun på denne måde kan det lykkes at overvinde de vanskeligheder, der traditionelt har forhindret landet i at nå en udviklingsrytme i overensstemmelse med befolkningens potentielle muligheder og de nationale ressourcer.

Ordliste

- AFL-CIO: Den største fagsammenslutning i USA.
- Afuerinos: Daglejere.
- AID: Agency for International Development, den officielle organisation for udviklingshjælp i USA.
- ALALC: Det latinamerikanske fællesmarked.
- Anaconda: Et af de store nordamerikanske kobberselskaber.
- API: Independent Popular Action, et af de mindre partier i Allende-regeringen.
- Camelot: Pentagons store samfundsvidenskabelige forskningsprojekt for Latinamerika.
- Centro de madres: Kvindeorganisation. Et af Freis forsøg på at oprette populistiske organisationer.
- Cerro Corporation: Et af de store nordamerikanske kobberselskaber.
- Chilex: Anaconda's datterselskab i Chile.
- CIAP: (Alliance For Progress). Fremskridtsalliancen, oprettet på USAs initiativ i 1961 for at inddæmme udviklingen i Latinamerika.
- CORFO: Den chilenske stats udviklingsselskab, som bl.a. deltager i en række industrier, herunder kobberindustrien.
- FRAP: Valgforbund mellem de chilenske arbejderpartier fra slutningen af halvtredserne.
- Fundo: Stort landbrug, der beskæftiger mindst 12 familier.
- Hacienda: Andet ord for fundo.
- Ibanismo: Refererer til præsident Ibañez.
- Ibanistas: Refererer til præsident Ibañez.
- IDF: International Development Foundation, nordamerikansk, CIA-støttet udviklingsorganisation.
- IMF: International Monetary Fond, Den Internationale Valutafond.
- INDAP: Statsligt organ for teknisk bistand til landbruget i Chile.
- Inquilinos: En slags husmænd, som bor på godserne og dyrker jorden her.
- Isquida Christiana: Udbrydergruppe fra det Kristelige Demokratiske Parti.

- Junta de Vecinos: Naboorganisation i de store byers slumkvarterer. Et andet af Freis forsøg på at oprette populistiske organisationer.
- Kennecott: Et af de store nordamerikanske kobberselskaber.
- Latifundia: Se fundo.
- Libertad: Bondesammenslutning tilsluttet det Kristelige Demokratiske Parti.
- LME: London Metal Exchange, Børsen i London, hvor den internationale handel med metaller foregår.
- MAPU: United Popular Action Movement, bondesammenslutning, som deltager i Allende-regeringen.
- Medieros: Fæstere, som dyrker fundoen's jord mod at få en del af høstudbyttet.
- Minifundia: Småbrug, som højst forsørger en familie.
- MIR: Movimiento Izquierda Revolucionaria, den revolutionære venstrebevægelse i Chile.
- Momio: Den ultrakonservative del af bourgeoisiet.
- OAS: Organisation of American States, den af USA dominerede inter-amerikanske militæralliance.
- ODE-PLAN: Den chilenske stats økonomiske planlægningskontor.
- (el) Pacto Andino: Andeslandenes fælles økonomiske og forsvarspolitiske traktat.
- PC: Partido Comunista, det Kommunistiske parti.
- PDC: Partido Democrata Christiana, det Kristeligt Demokratiske Parti.
- Phelps Dodge: Stort nordamerikansk kobberselskab.
- PN: Partido Nacional, det Nationale Parti, som er det mest reaktionære bourgeois parti.
- PR: Partido Radical, det Radikale Parti, som deltager i Allende-regeringen.
- PS: Partido Socialista, det Socialistiske Parti, som er Allendes parti.
- PSD: Partido Social Demócrata, det Socialdemokratiske Parti, som deltager i Allende-regeringen.
- PSP: Partido Socialista Popular, det Folkesocialistiske Parti, som for en del år siden brød ud af socialistpartiet og som nu deltager i Allende-regeringen.
- Ranquil: En socialistisk og kommunistisk bondesammenslutning.
- SAG: Statsligt organ for teknisk bistand til landbruget.
- SNS: Den chilenske sundhedsstyrelse.
- Sociedad Minera Mixta la Exotica: Chilensk kobberselskab, som delvist ejes af CORFO.
- Tupamaros: Uruguayske byguerillaer.
- UNCTAD: United Nations Conference for Trade, Aid and Development. Tilbagevendende konferencer i FN's regi om de underudviklede landes handelsproblemer, hvor den sidste netop har fundet sted i Chile i dette forår.
- UP: Unidad Popular, den samling af de chilenske venstrepartier, som dannede regering under Allende i efteråret 1970.

Politiske studier?

Bokcafét giver rabat til studiegrupper; 10–20%.

Ring eller skriv:

Bokcafét
S:t Petri Kyrkogata 7, 222 21
Lund. Tlf. 046/14 71 04.
Postg. 63 86 61.

Dansk Sociologforening

søger marxistiske og fagkritiske medlemmer. Medlemmerne modtager gratis Nordisk Sociologforbunds tidsskrift »Acta Sociologica« 4 gange årligt. Samt foreningens medlemsblad »Sociolognyt« løbende. Kontingent: 100 kr. årligt (studerende: 35 kr.).

Yderligere oplysninger hos

formanden Frank Henriksen,
Degnemoose Allé 79, 2700 Brønshøj,
telefon BE 5852.

Nu foreligger igen på dansk

Georgi Dimitrov: Fascismen er fjenden

Dimitrovs berømte tale til Kominterns 7. verdenskongres om folkefront og enhedsfront mod krig og fascisme.

128 sider, kr. 20,00.

Bestil den hos Deres boghandler eller hos Forlaget TIDEN, Dr. Tværgade 3, 1302 K. PA 98 43.

Læs først:

RAPPORT OM INDUSTRI, STAT OG FORSKNING

3. oplag

DANSKE STUDERENDES FÆLLESRÅD

dernæst:

Det første danske forsøg på en analyse af højtuddannedes situation og muligheder for at ændre samfundet i socialistisk retning. Statsstyring, uenyndiggørelse og samling på højrefløjen er det dominerende billede i Europa. Samtidig sker der et brud på den traditionelle akademikerrolle. Privilegierne smuldrer, teknologien stiller krav om højtuddannede ansatte, og i takt med "proletariseringen" af de højt uddannede udvikles nye interessegrupperinger. Hvad kan socialistiske akademikere gøre i denne situation?

akademikeren
i klassekampen

Hvordan går det ikke noget entydigt svar, men er et debatoplæg, hvori en række højtuddannede skitserer en række muligheder.

og følg så debatten i studenterbladet (eller omvendt)

Danske Studerendes Fællesråd
Knabrostræde 3, 1210 København K
tlf. (01) 11 82 60

KURASJE

ADRESSE: KURASJE, Østervoldgade 8,
1350 København K, Danmark.

GIRO NR. 16 60 44.

LØSSALG: Nr. 1: 7,50 kr.
Nr. 2/3: 17,00 kr.
Nr. 4: 10,00 kr.
Nr. 5/6: 20,00 kr.

ABONNEMENT: Nr. 1-4: 20,00 kr.
Nr. 5-8: 30,00 kr.

**Bestilling sker ved indbetaling af ét af disse beløb.
Anfør på girotalonen, hvad betalingen dækker.**